

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

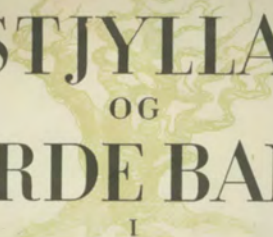
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VESTJYLLAND
OG
VARDE BANK
I

75 AAR

VESTJYLLAND OG
VARDE BANK

SALOMON J. FRIFELT

VESTJYLLAND OG
VARDE BANK

GENNEM 75 AAR

1872—1947

A. RASMUSSENS BOGTRYKKERI

RINGKJØBING 1947

TEGNINGER OG VIGNETTER
AF NIELS HOLBAK

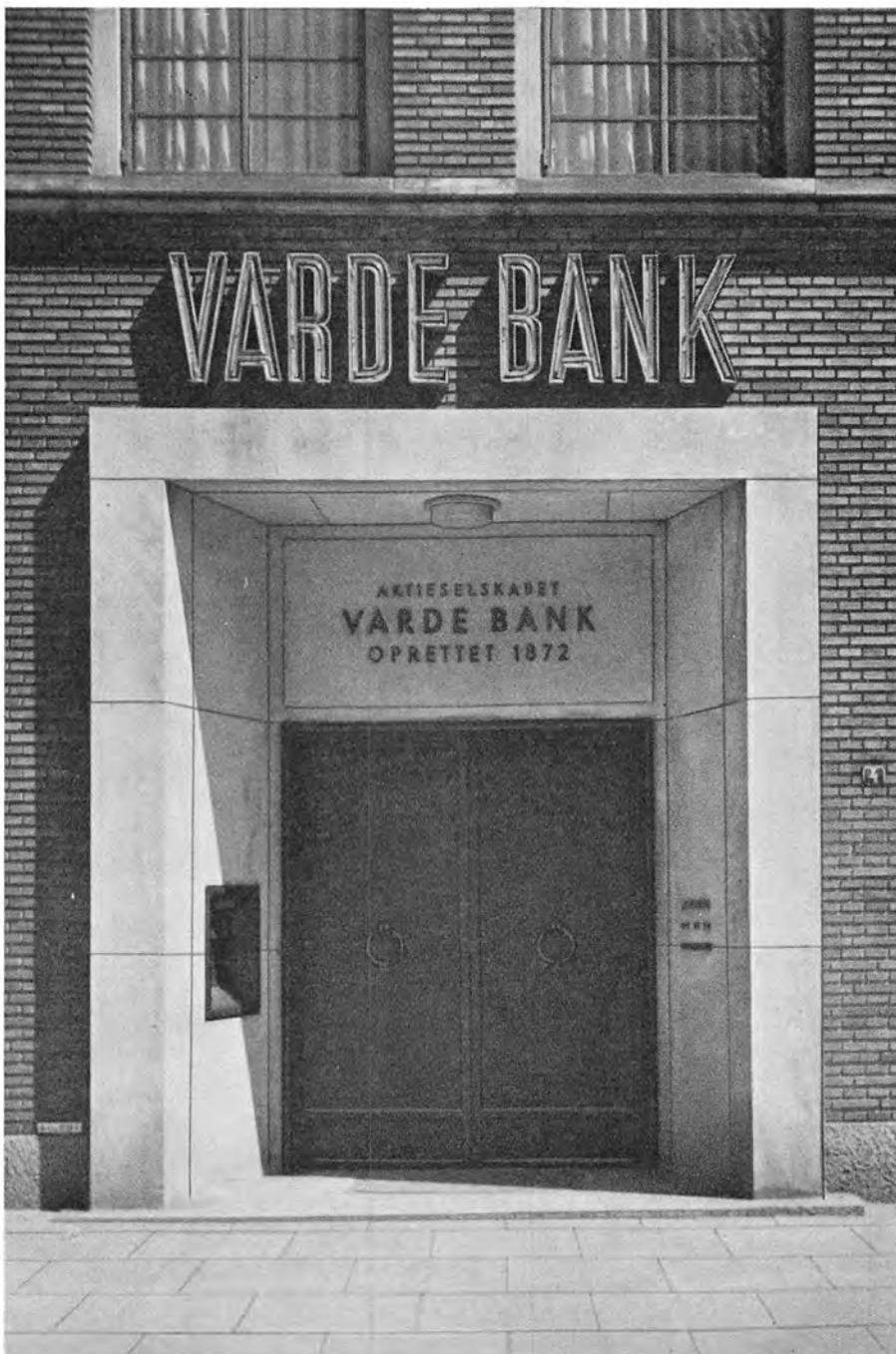
KLICHEER: A. HAMMERSCHMIDTS KLICHEFABRIK

PAPIR: DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER

BOGTRYK: A. RASMUSSENS BOGTRYKKERI, RINGKJØBING

BOGBIND: L. LAURIDSEN & SØN, VARDE

Forord

Den 1ste Oktober 1872 aabnede Aktieselskabet *Varde Bank* sin Virksomhed i et lejet og meget lille Lokale i Varde. Den stiftende Generalforsamling var afholdt allerede den 23de August.

Det er saaledes 1ste Oktober i Aar 75 Aar siden, *Varde Bank* indledede sin Virksomhed.

Da der hverken ved 25 Aars eller 50 Aars Jubilæet blev udarbejdet nogen samlet Oversigt over Bankens Udvikling gennem de svundne Aar, saa har Bankens Direktion og Bestyrelse nu ved 75 Aars Dagen ønsket at udsende et Tilbageblik over *Varde Banks* Virksomhed.

Arbejdet med at skrive dette Festskrift blev af Bankens Direktion overdraget til mig. Og fra Direktionens Side blev jeg helt ud frit stillet med Hensyn til Maaden, hvorpaa jeg ønskede at udnytte og forme det store Stof.

Disse Aar fra 1872 og til i Dag er jo et Tidsrum med en enestaaende Udvikling og Fremgang paa alle Omraader og med store, afgørende Hændelser for hele det danske Samfund. Og kun faa danske Landsdele har i disse svundne 75 Aar været inde i en saa rivende Udvikling med Nybrud inden for alle Forhold som netop Vestjylland og dens Byer. Og i denne vældige Udvikling har ogsaa *Varde Bank* været med i Arbejdet og virket med til Fremgangen.

Varde Bank er derved i udpræget Grad bleven samhörig med sin Egn og dens Erhverv og de Byer, hvor Banken virker. Jeg har derfor ønsket

sammen med Bankens Historie ogsaa at gi et lille Udsnit af Udviklingen i den Del af Vestjylland, hvor Banken især har sit Virkefelt.

Derfor vil dette Festskrift maaske i nogen Grad afvige fra den gængse Form for Bank-Festskrifter. Jeg har ikke blot forsøgt at tegne *Varde Banks* Historie med Navne og Data, Aarstal, Regnskaber og Personalhistorie, men samtidig og samlhørig hermed en kulturhistorisk Studie over en vestjydsk Egn og dens Folk under en rig Udvikling.

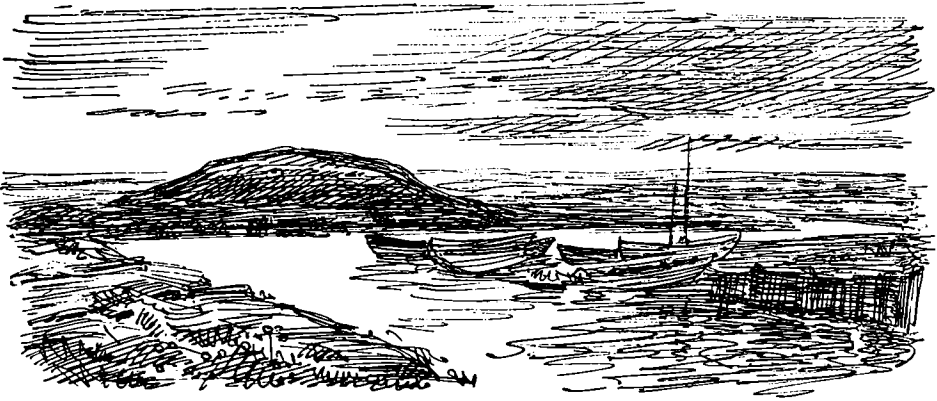
Ved Afslutningen af Arbejdet vil jeg gjerne som Indgang til dette Festskrift rette en Tak til Direktionen og Bestyrelsen for *Aktieselskabet Varde Bank*, en Tak for den Tillid, man har vist mig, først ved at bede mig skrive Bogen og stille Materiale og Oplysninger til min Raadighed, og dernæst ved at gi mig frie Hænder til at forme Stoffet paa min egen Maade. Og ligeledes en Tak til de mange, der elskværdig har hjulpet mig med Raad og Oplysninger.

Dette Værk om »Vestjylland og Varde Bank« er tænkt baade som en Hyldest til de Mænd, der gennem de sidste to, tre Menneskealdere er gaaet foran inden for de forskellige Erhverv i Vestjylland og har ført Udviklingen frem.

Og som en Hilsen til de Mænd og Kvinder, der i Dag fører Arbejdet videre.

Salomon J. Frifelt.

EGNEN OG DENS BY

Byen af Ælde.

Der ligger en lille venlig By ved en bugtet Aa med brede Enge. Byens Navn: Varde, er saa oldtidspræget, saa de lærde kan strides om Navnets Tydning, og hver især hævde sit som det rette. Men er Navnet svært at tyde, da synes Byens Udspring des lettere løst. For Byen er engang i en fjærn Fortid groet frem her, hvor mange Veje såmledes for at finde et gunstigt Overgangssted over Aa og Engdrag, og hvor Handelsskuder kunde lægge bi i Aaens Krumninger og losse og laste i Tryghed for Sørøverpak, der havde friere Spil ude ved Aamundingen. — Her, hvor Færdselen ad en stor og ældgammel Alfarvej mellem Nord og Sønder søgte hen for at vove Overgangen over Aa og Eng, og her, hvor Skuderne op ad Aaen lagde bi, her blev snart god Stævneplads for Handelsfolk. Siden lagdes her en Borg som Værn mod Røverpak og som Lukke for Vadet. Og omkring Vad og Pramsted og i Læ af Borgen groede saa Byen frem — i Vikingetiden? — Eller kanske længe før? — Det er lige saa dunkelt som selve Navnet.

Men Byen var her og blev her trods Krig og Pest og mange Ildsvaader.

Borgens Voldrester ses endnu derude i Engen som en stor Høj med Grave omkring. Og ved Historisk Samfunds Udgravning paa Tomten Sommeren 1936 blev det med Sikkerhed fastslaaet, at her havde Vardehus sin Plads fra omkr. Aar 1300.

Denne Borg blev indtaget og lagt øde under et Bondeoprør 1439. Og samtidig blev ogsaa Byen hærget og brændt. Borgen blev ikke mere opbygget. Men Byen rejste sig stadig med ukuelig Livskraft af alle tunge Tilskikkelser: Plyndrende Fjendehære, Pest og Ildsvaade.

Varde's Tilværelse gennem de godt 500 Aar, Byen med Købstadsprivilegier ligger inden for Historiens Lys, viser os en lang Række af Ulykkesaar: Bondeoprør og Hærgning 1439. Ny Hærgning og Plyndring under Clementsfejden 1554. De store Brande Pinsedag 1551 og Sct. Dionysidag 1590. Kejserkrigene og Svenskerkrigene med blodig Brandskatning af Byen. — Ude i Anlægget Arnbjerg vises endnu Stedet, hvor Wallensteins Tropper lod opgrave en Skanse som en Trusel mod Byen.

Og Gang efter Gang skyllede et spragende Flammehav hen over de ludende, tæt sammenbyggede Straatage, der saa let fængede for en flyvende Gnist. Sidste Gang i 1821 — derfor saa faa gamle Huse her i denne ældgamle By — blandt Danmarks Byer een af de ældste.

Men Varde slap ikke sit Tag i de knudrede Sandbrinker ud mod Aaen. Ukuelig rejste den sig igen af Asken efter hver ny Ildsvaade, ryddede Brandtomterne, trak Vejret og levede videre efter Krig og Plyndring. Og det, Byen fordum var, vedblev den at være og er fremdeles det samme i Dag: Et Vejknodepunkt, en Samlingsplads og Handelsplads for det store Opland.

Fra Alders Tid har Varde ligget her i sit vidtstrakte Opland — saa gammel i sit Udspring og saa stærk i sin Ælde, saa Byen magtede at gi Navn til det store Varde Syssel mellem Skjern Aaen og Varde Aaen.

Vejenes og Handelens By.

Langmodig laa Varde paa sin Plads, tog imod Vejenes Færdsel og formidlede den atter ud over Herreder og Sogne.

Den store vestjydske Hærvej — »En Landevej af uhergammel Tid, saakaldet Herrestræde« (Hærfolkenes Vej) som den nævnes i et gammelt Tingsvidne fra Skjern Bro — lagde sit vigtigste Middelalderstrøg gennem Varde. — En ældre Gren af denne Vej synes ført over Varde Aa omkring Thorstrup — Sig (Knubholm).

Langs dette Vejstrøg drog mange Slags farende Folk gennem Varde By: Handelsfolk og Krigsfolk, Kræmmere, Studedrivere og Svinedrivere, Godtfolk og Kæltringpak — Folk fra langt-her-fra og til langt-hen. — Hvordan saa ellers de var, de kunde altid være gode nok at slaa en Sludder eller en Handel med.

Varde omkr. 1860.

Men det var dog stedse Egnens Folk, der gav Byen Præg, hvad enten de saa kom her for at handle eller feste. Her var jo Plads og Lejlighed for begge Dele. Og det var Egnens Bofolk, der gjorde Varde til det, Byen var og stadig er: En Samlingsplads for Veje, Folk og Handel — samlet og sagt under eet: Egnens By!

Prøver vi at forske efter i gamle Kort eller ude paa selve Marken og de Hederester, som endnu er, da vil vi finde, at næsten alle Egnens Veje søger ind mod Varde for her at samles fra alle Sider som Eger i et Hjulnav. Disse gamle Vejspor derude i Heden overgroet med Lyng og Revling, skjult og glemt indtil en Hedebrand aabenbarer dem, de er som

Runetegn i selve Hjemstavnens Jord, Tegn, der melder os om de gamle Slægters Færden.

Her ad disse hullede, dybt slidte Vejspor er de gamle — flere Slægtled end vi har Rede paa — skumplet afsted bag deres Studespænd eller sindige Øg paa deres Færd til og fra Staden. Der inde i æ Staj var jo alt det samlet, man for sine egne og Naboens Synders Skyld havde at trækkes med, og som man kun søgte under Tvang og i haardt Betryk: Øvrighed og Doktorvæsen, Skattevæsen og Retsvæsen og alt det, der var skabt til at gøre een Livet surt!

Men her i Staden var ogsaa det, man villigt og gærne søgte: store Købmandsgaarde, hvor man solgte sine Varer og fik andre i Stedet: Salt og Tjære, Tobak og Kaffe — Hvert af Egnens Bolav havde i Varde sin Købmandsgaard, hvor man holdt ind for at bede og handle.

Og i Varde var der Torv og Marked, hvor Handelen gik, og gode Lidkøb tjentes — For en Handel uden Lidkøb er der ingen Lykke ved! Det er god gammel Handelsregel, som altid stod ved Magt, hvor jydsk Bønder handlede. Ikke saa sært da, at Varde i sin Tid havde 72 Værtshuse, hvor god Handelslykke kunde hentes.

Og det er en gammel og kendt Sag, at »naar Las fra Lyen kjorr te Waaer, saa haad han fuld Las hen, o Las fuld hjem!«

Jo, det sæder: Der er gennem Aarene kørt mange Lasser ad mange Veje til og fra Varde. Og alt, hvad der ellers kunde være usikkert her i Verden, der var dog ogsaa det, man trøstigt kunde slaa sin Lid til som uforgængeligt — Saaledes var Varde Marked inden for Aarets Kreds det sikre Tidstegn, der afgjorde Tab eller Vinding for Egnens Bønder og fastlagde Priserne for Landsdelens øvrige Markeder —

Derfor turde man altid ved en rask Handel love ud: Skidt, Du skal faa Pengene til det sidste Varde Marked! — Før før skulde jo Verden forgaa, end det sidste Varde Marked holdtes!

For se: Det vestjydske Land var jo fordum ikke blot Heder og Sandmarker. Det var ogsaa Engenes Land. Og Engenes lyse Frodighed gav sit Præg til Vestjydens Sind lige saa vel som Hedenaturens lukkede Dysterhed. Og Engene med de græssende Kvægflotte gjorde Vestjyderne

til et Handelsfolk med rigere Handelssind og Handelsglæde end de fleste andre danske Landsmænd.

Og Varde blev Markedsbyen og Stævnebyen midt i det vestjydske Handelsfolk.

Smedegade i Varde 1866.

By og Egn og sorte Potter.

Men ogsaa paa anden Vis havde Varde sit særlige Præg, der gav By og Egn sit eget Ansigt.

Nede ved Pramstedet lastede Skuderne ikke blot Tørv til Fanø. Det skete ogsaa jævnligt hen sidst paa Sommeren, at Skuder gyngede fra Varde ud mod Aamundingen tungt lastet med sorte Jydepotter tæt pakket i Lyng og Rævlingris. For Varde Potter var ikke blot vel anskrevetovre paa Øerne og ned ad i det slesvigske. Men ogsaa i tyske og nederlandske Stæder var de sorte Jydepotter godt Handelskram, som gav

Skipperen en rar Skilling med hjem. Og gaar vi i Dag ind paa Varde Museum, hvor en rig Skat af vestjydsk Almuekultur er oplagret, da finder vi der en stor og god Samling sorte Jydepotter. Og er det endnu ikke Verdens største og bedste Samling af disse sorte Lerkar, saa har Museet her alle Muligheder for engang at kunne fremvise en saadan Samling, for Varde ligger midt i den gamle Jydepotteegn. Her hvor dette Landets ældste Haandværk næsten uændret rækker fra Stenalderen og op tæt mod Nutiden.

Meget her paa Varde Egnen var anderledes end i andre af Landets Egne. Det var ogsaa her, Folk i ældre Tid havde deres egen Værdimaa-ler, naar de skulde ud at fri.

Jo se, naar Sjællænderen tænker paa at fri til et Kvindfolk, saa spørger han gjerne: »Er hun go til at lave Mad?«

Fynboen ser mere paa det pyntelige og siger: »Er hun køn?«

I Jylland derimod siger Frieren forsigtig med Tanken paa Medgif-ten: »Haar hun nowd?« — Alle Vegne i Jylland, undtagen i Potteegnen omkring Varde, for her var Frierens første Spørgsmaal: »Er hun gue i æ Lier?« God i Leret — det vil sige: dygtig som Pottepige. Det blev regnet for den bedste Medgift i en Tid, da Tilvirkning og Salg af de sorte Potter omtrent var eneste Mulighed, Vesterboen havde til at bjærge sig lidt ekstra Fortjeneste. I hin Tid var det især Jydepotterne, der førte Vardes Ry udenfor det hjemlige Herred og Syssel. Siden i Tiden blev det andre Varer og andre Virksomheder, der hævdede Hjembygdens Navn udadtil: Varde Æblet, Varde Laks, Varde Perler og *Varde Bank*.

Og fremdeles har Varde sine store Kreaturmarkeder, der er afgørende for Priserne paa Egnens øvrige Markeder. Her staar gammel Tradition stedse ved Magt.

Stævnepladsen for Egnens Folk.

Men Varde havde ogsaa forhen de Markeder, der var mere Stævne end Handel. Spørg blot nogle af de ældre om, hvad de regner for deres Ungdomstids festligste Sammenkomster. Og er der flere gamle i Stuen,

Varde Marked.

da kan vi være sikre paa, at de snart ryger i hidsig Trætte om, enten Varde Midsommermarked eller Mikkelsmarked var det bedste? Midsommermarkedet og Mikkelsmarkedet i Varde var forhen — det vil sige: for to, tre Menneskealdere siden — Egnens to største Folkestævner, hvor Folk fra hele Varde Syssel, fra Skads og Slavs Herreder med stævnede sammen. Det var ikke Markeder med Heste og Kvæg. Kun Kramboder, Beværtertelte og Forlystelser, og saa Dans alle Vegne, hvor danses kunde.

Der siges, at man dansede mest ved Midsommermarkedet og drak tættest ved Mikkelsmarkedet — Meget troligt, for det er saa lige til, at saa-

dan maatte det være. Midsommerfesten er først og mest Ungdommens og Livsglædens. Hvor skulde man vel danse om ikke her! Ved Mikkelsmarkedet sidst i September fejrede man derimod den bjærgede Høst og satte Smag paa dens Gaver: Singgodt Folkens! Skaal hver og een! —
Naar Folk fra Egnens spredte Bygder og Bol drog til Fest i Varde —

Varde: Den gamle Degnebolig (bygget 1774).

ved Midsommertid eller Mikkelsdag — ikke for at handle eller prange, men først og mest for at feste, mødes i Samling med andre festglade Folk fra andre Sogne, da var det kun ældgammel Sæd og Skik, der fulgtes — I Folkesindet en ukuelig Trang til i Fællesfølge at fejre Solen, Sommeren og Livsglæden eller til i Flok og Samling at glædes over en vel bjærget Høst og prise dens Gaver. Saaledes vil til alle Tider — i Dag som for Tusinde Aar siden — solglade Mennesker stedse stævne sammen til Fest, naar Solen og Sommeren eller Høsten gør Menneskesind levende og attraafyldt.

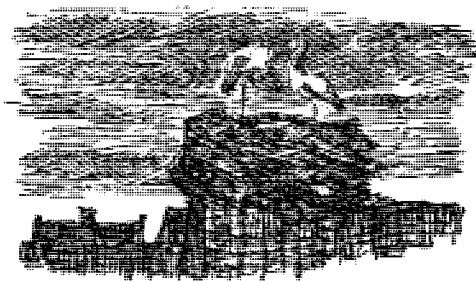
Da Aandsliv og Udvikling kendte Midsommermarkedets Former for

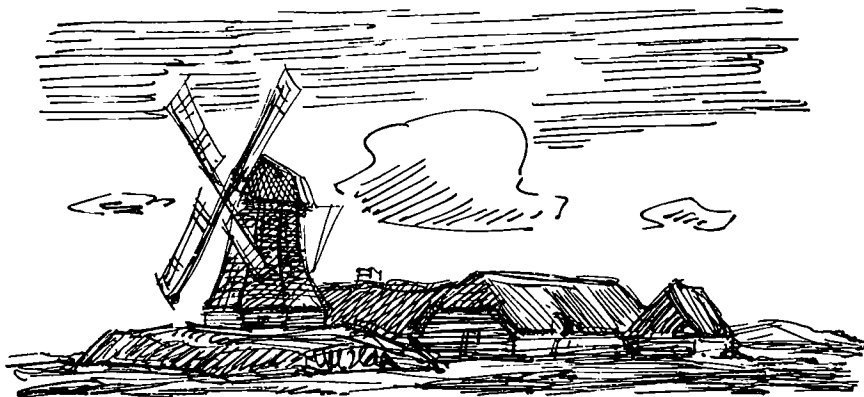

afbrugt og forældet, blev det store vestjydske Skolemøde dets Afløser og var gennem hen ved en Menneskealder Egnens samlende Folkestævne, hvor Landets bedste Mænd førte Ordet. Og med al mulig Respekt for disse udmærkede Ordførere maa dog vedgaaes, at det ikke først og mest var dem, der samlede Stævnet stort, men snarere Solen, Sommeren og Menneskenes Trang til at feste i Fællesskab. For altid, naar Sol, Sommer og Høst gærer i Menneskesind, vil Egnens Folk søge i Samling for at feste og kende Fællesskab. Saaledes er brugt fra Alders Tid og vil stedse gentages saa sikkert som Løvspring og Høst.

Ogsaa Skolemødet staar sikkert snart for Tur til at afløses af nye Former for Folkestævne — Idræts- eller Svømmestævne eller kanske Dyrskue? — indtil engang ogsaa denne Form for Sommerkultur føles ude af Pagt med Folkesindets Krav, og Sommerstævnet igen finder Fornylelse. For inderst inde er vi trods al moderne Teknik dog stavnsbundne til vor Barndoms Egn og vor Barndoms By og med vort Sind lagt i Traa efter Aarets skiftende Kredsgang.

For den fremmede er Varde maaske først og mest »Porten til Eventyrets Land« — Et Gennemgangsled ud til Vesterhavsstranden og det herlige fri Klitland der ude langs Vestkysten. Men for Egnens bofaste Folk er Varde endnu, hvad Byen var for de gamle Slægter: Staden, Stævnepladsen, hvor der handles. Egnens By, hvor Veje og Mennesker mødes fra den hele Egn.

SLÆGTEN FRA 64 —

Et Tidsskel.

Det Slægtled, der oplevede 1864, fik den Skæbne aldrig at naa uden for den Slagskygge, Nederlaget kastede fremad i Tiden. Nederlagsaaret blev det store Tidsskel mellem gammelt og nyt, mellem Drømmerier og Opvaagnen til barsk Virkelighed. Det var en trist Erkendelse, at Danmark ikke længere talte med inden for evropæisk Storpolitik. Men langt mere rystende var dog den Trusel om Udslettelse, der brutalt lod sig til Syne bag Voldsfreden og bag ved den Tvangsgrænse ind gennem ældgammelt dansk Land, som gennem det følgende halve Aarhundrede baade sved og manede i danske Sind.

For mange af Slægtledet fra 64 blev Nederlaget som en knugende Dom, hvorfra ingen Oprejsning øjnedes. — Det blev denne knugede Slægt, hvis næste Led gled ud i det Slaphedens: Hvad-kan-det-nytte Standpunkt, der gennem Aartier, som en klam Havgus lejrede sig om Folkets sunde Grokraft. Men Voldsfreden og Landetabet udløste ogsaa Folkets sunde Instinkter. Det var den unge Slægt, der rejste Hovedet og knyttede Næverne i Harme og stædig Livsvilje: Vi vil ikke udslettes! Vi vil hævde os! Vi vil igen enten paa den ene eller anden Maade vinde frem til Oprejsning for Dannevirke og Dybbøl — Vinde i Samling indad, hvad vi har tabt i Styrke udadtil! Som den gamle Veteran udtrykte sig:

»A holder nu for, at een skal ha ordentlige Grejer, hvad enten saa een skal slaas med Tyskerne eller med Lyngheden. Derfor har a stedse i min Tid været til Sinds at bruge de bedste Remedier i min Bedrift, a kunde overkomme at faa anskaffet. Jo for den Gang vi laa der nede bag ved Dybbøl og skulde dæmme op for Tyskerne, da lærte a til Gavns,

Indkørselen fra Syd til Varde omkr. 1864.

hvor skidt een er stillet med noget sølle forældet Skydetøj! Nej ordentlige Remedier skal een ha, hvis een vil hævde sig og gaa fram! . . .«

Og den unge Knøs, der maatte tage Mands Arbejde og Ansvar, fordi hans Far var i Felten, han fik gennem Krigstiden en Indvielse, der maatte præge ham for Livstid. Eller den Dreng, der i en Foraarsaftens Skumring laa ude bag Hjemmets Havedige med Øret mod Jorden og med Spændingens hede Stød i sin Puls mere fornåm end hørte de tunge Drøn, der ligesom fik Jorden under ham til at dirre — Tyskernes Kanoner nede foran Dybbøl! — Hør kuns — Igen og igen! — Ligesom en fjærn hul Torden — Hvor længe kan vi mon holde de Skanser? — — Den Dreng

glemte aldrig siden i sit Liv disse onde, truende Drøn, der ligesom rystede Luften og gjorde den utryg at aande. Og da han siden blev Mand, var hans inderste og hedeste Trang: Styrkelse, Dygtiggørelse — Oprejsning!

Men let blev det ikke at holde Troen fast gennem de lange Aar, da der maatte strides og arbejdes haardt for at vinde nyt Land, ja, og ny Fortrøstning til Fremtiden. For Slægten fra 64 var disse Aar, der fulgte, næsten i alle Forhold et Tidsskel, hvor Former og Indstilling maatte omvurderes eller helt nybygges fra Grunden: Driftsmaader, Samhandel, Fællesskab, ja, og Modet og Selvtilliden. Paa alle Omraader omtrent blev det en Stræben for at nyskabe og nyrejse: Gennem Dygtiggørelse vinde indad i Styrke og Selvtillid og udad i Agtelse og Respekt trods Tvangsgrænsen, der stadig sved som et aabent Saar.

Saadan fik da Slægten fra 64 sin egen barske Skæbne, den, de kendtes ved og stred for at magte, for at de kunde give den fra sig som et Livsværk: Nederlagets Mismod vendt til Fortrøstning og Fremgang.

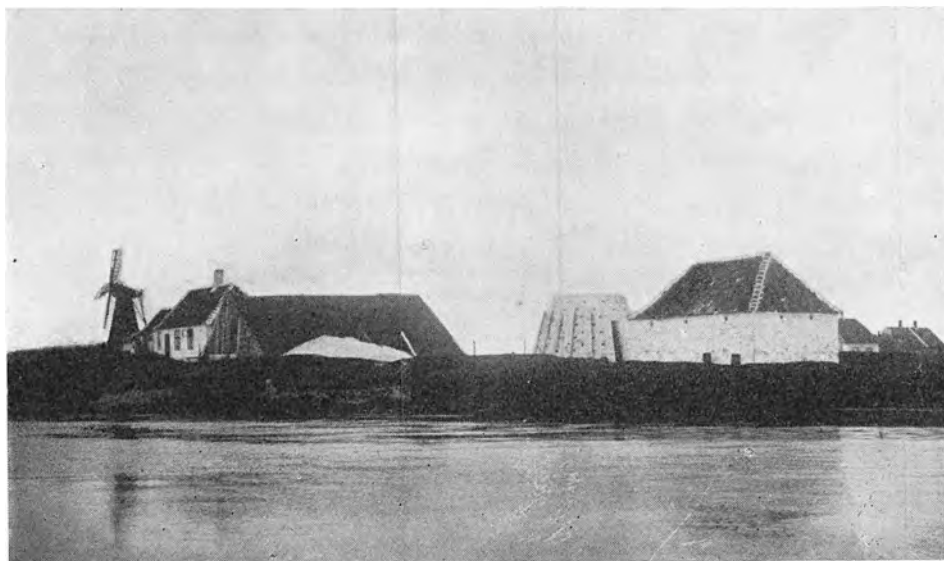
Ny Jord, nye Hjem, nye Smaabyer.

I disse Aar under Nederlagets Slagskygge indleddedes da denne storstilede Landvindingskamp med Bygning af nye Havne langs Kysterne, nye Jernbaner ind gennem øde Hedestrækninger, hvor dristige Haandværkerpionerer lægger Grunden til de mange nye Stationsbyer.

Og ude i Heder og Udmarker gaar Rydningsmænd og Hededyrkere ud i Landvinding og virker med til at gøre Danmark større. En Landvinding, der ikke blot gennem to, tre Slægtleds Stræb rejste Tusinder af nye Hjem ud over Landet og lagde 50 Kvadratmil nybrudt Jord ind til det danske Rige, men samtidig virkede med til at nyforme Samfærd og Menneskesind og lagde Grunden til en ny Samfundsrejsning med rigere Levesæt for alle.

For Førerne var denne Rejsning en national Sag. Senere blev det mere en Samfundssag. For Menigmand var det vel nok noget af det samme, saa langt hans Synskreds rakte. Men for de fleste var det dog først og fremmest Slid og Stræb for dagligt Brød, for Hjem og Udkomme. Og netop i disse Aartier op mod Aarhundredskiftet, da Mistvivl og Livslede

syntes at være mest fremherskende Træk blandt dem, der helst nævnte sig selv for »Intelligensen« — just i disse Aar gik Folkets egne Mænd og Kvinder almuegraa og navnløse de fleste — ihærdig i Gang med at bygge nye Hjem og nye Smaabyer og rydde ny Jord og nye Bopladser ind i Heder og Udmarker. De vidste ikke stort om Politik, disse Folk, selv i en

Varde: Den gamle Kalkovn ved Pramstedet.

Tid da de politiske Bølger piskedes til Kog, og de kendte intet til Tidens Litteratur. Men de havde Slægtens sunde Blod i deres Aarer og havde i Arv dens stærke, stædige Trang til at hævde sig.

Derfor vilde de først og fremmest klare sig selv og stræbe fremad mod bedre Kaar. Men ogsaa Nederlaget Svien og Tragten efter Oprensning var som en Spore, der — maaske delvis ubevidst — drev fremad.

Nytiden og Vestjylland.

I denne Fremdrift fra 64 og op mod Aarhundredskiftet er det vestjydske Land med saa godt som nogen Del af Riget. Der laa jo ikke blot her ude mod Vest store Muligheder og ventede paa Opdyrkning. Men

selve den udenrigs Samhandel var her fra gammel Tid mest ført over Flensborg og Hamborg og maatte nu for vor Selvagtelses Skyld føres ad andre Veje uden om de tyske Havnebyer. Derfor vedtoges 1868 Loven om Esbjerg Havn og Anlægget af den vestjydske Længdebane.

Nymindegab.

Den ny Tid brød paa. Og selv om Vestjylland regnedes for Rigets yderste Landsdel, gik Bofolket her med ind i Arbejdet saa godt som nogen og gav deres Andel til Fremgangen. Og midt i det vestjydske Land laa Egnens By, *Varde*, og samlede Færdsel og Handel ind for igen at formidle det ud over Herreder og Sogne. Først og fremmest var Varde Oplandsby. Men ogsaa Udenrigshandelen søgte dristige Borgere fra Varde at naa frem til, dels ved Skudefragt ad Aaen og videre ud, — men dog især over Byens ældgamle Udskibningssted, Hjerding. — Forholdet mellem

Købstaden Varde og Udskibningsstedet Hjerding var ikke altid lutter Kæresteri, og heller ikke altid var det Købstaden, der i dette Forhold gik af med Profitten — men det er en lang og indviklet Historie for sig. —

Til sine Tider gik ret store Mængder af Øksne over Varde og Hjerding for at udskibes til nederlandske eller tyske Havnebyer. Det gav Velstand til Vardes Storhandlere og Omsætning til Egnen. Og i Opsvinget omkring Midten af det 19de Aarhundrede drømte baade Varde og Hjerding store Drømme om udvidet Udenrigshandel med Dampskibsfart paa Hjerding og Fornyelse af Studehandelen ved at føre dem til England i Stedet for til Tyskland.

Og i Slippen mellem de to slesvigske Krige ofrede et Aktieselskab godt 17,000 Rigsdaler paa at bygge en svær Anløbsbro ud fra Hjerting til Udslibning af Kreaturer. Men Broen, selv om den var bygget af svære Egeplanker, magtede ikke at staa imod Is og Strøm og Vesterhav! Det blev kun en kort Storhandel og en skidt Forretning for Broens Aktionærer. — Det af Broens Tømmer, Vesterhavet ikke tog, solgtes til sidst ved Auktion — nogle af de svære Bjælker kan endnu ses i den gamle Lade ved Ølufvad Kro. Dette Forsøg fik størst Værdi som Bevis for, at en Vestkysthavn ikke lader sig bygge ud af Pindeværk som en Baadebro i en Dam. Her maa helt anderledes stærke og stor-slaaede Anlæg til. Og saa kom da Loven om Esbjerg Havn i 1868. Og Forarbejderne til Vest-banen trak sin Streg op forbi Varde. Den ny Tid var tydeligt nok undervejs.

Klitvej ved Kærgaard.

Og som et Led i denne Fremdrift og Tidens Nybrud oprettes 1872 *Varde Bank*.

Med Ryggen mod Nederlaget.

Der kan vel ikke direkte peges paa Sammenhæng mellem Anlægget af Esbjerg Havn og den vestjydske Længdebane og saa *Varde Banks* Tilblivelse. Men man kan med noget nær Sikkerhed gaa ud fra, at disse Nyanlæg ikke har været uden Indvirkning paa Stemningen i Handels- og Forretningskredse i Varde By.

Naar Banen om kort Tid aabnedes, kunde man sikkert regne med

øget Opsving af Handel og Forretningsliv, og da var det vigtigt at ha en stedlig Bank til at støtte Omsætningen. »Spare- og Laanekassen for Varde By og Omegn« havde virket siden 1. Oktober 1850. Men dens Opgaver var jo først og fremmest at opsamle Sparepenge og formidle disse ud som Smaalaan, ikke at arbejde som en Veksel- og Diskontobank, saaledes som det bedst tjente den stærkere Omsætning inden for Handelen.

En stedlig Bank vilde afgjort være et stort Fremskridt for Varde By og Opland. Den var simpelthen en Nødvendighed, om man vilde hævde By og Egn og være med i Fremgangen. —

Og saa oprettedes da *Aktieselskabet Varde Bank*.

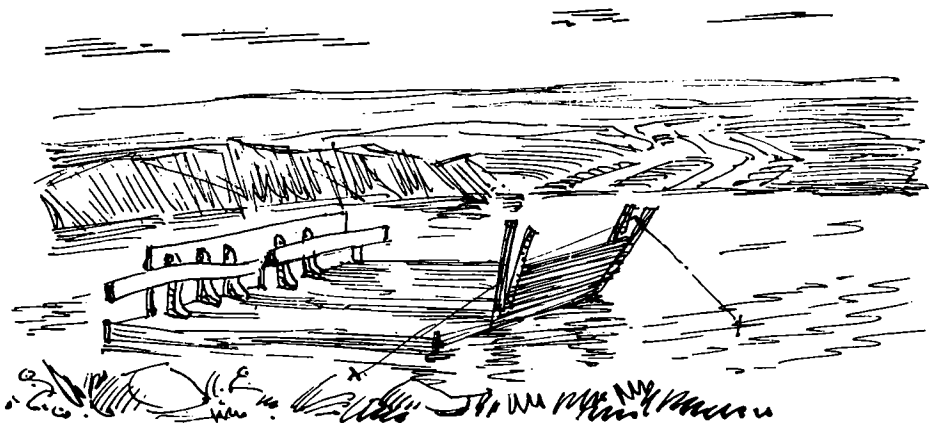
— Slægten fra 64 vendte Ryggen til Nederlaget og gik hver især inden for sit Omraade ihærdigt i Gang med at vinde frem imod Oprejsning. Og Mændene bag *Varde Bank* havde ikke mindre end deres Landsmænd Grund til at mindes 64 —

— Den 1. Maj 1864 kom Krigen til Varde. Byen blev besat af 500 Østrigere. Og General Wrangel krævede af Byen en Skat paa 25,000 prøjsiske Dalere. Da Byraadet nægtede at udrede denne Skat, blev Borgerrepræsentanterne og flere af Byens bedste Mænd, 10 ialt, arresteret og som Gidsler ført til Rendsborg — Ved Vaabenstilstanden den 9de Maj blev de dog igen frigivet — Tre af disse Varde Borgere, som Tyskerne den Gang bortførte, var siden som de ledende med i Arbejdet for *Varde Bank*. Det var Købmand *I. W. Palludan*, Købmand *Søren Thomsen* og Apoteker *F. A. Helms*.

Og to af de andre: Kunstdrejer *Madsen* og Avlsbruger *Lauge Tranberg* gik med ret store Aktiebeløb ind i Nytegningen ved Bankens Genrejsning 1886. En i sig selv uvæsentlig Hændelse dette Fangenskab, vil mange sige — Ganske vist, men dog en Hændelse, der nok skulde virke med til at præge disse Mænd og deres Indstilling for Livstid og derigennem ogsaa den Indsats, de kom til at øve.

Jo, Slægten fra 64 var bundet af sin Skæbne og af det Tidsskel, de var Parthavere i.

VARDE BANK OPRETTES

Kilderne til Bankens ældste Historie.

Den sikreste Kilde til *Varde Banks* Historie fra Stiftelsen og frem gennem de første Aar er Repræsentantskabets gamle Forhandlingsprotokol — Først ved Nyordningen 1886 blev det vedtaget at føre særskilt Forhandlingsprotokol baade for Generalforsamling og Repræsentantskabet. For disse første 14 Aar er saaledes alle officielle Forhandlinger og Vedtagelser Banken vedrørende samlet i denne ene Protokol. Der er dog for denne Periode endnu et fyldigt og solidt Førstehaands-Kildeskift, hvor gode Oplysninger kan hentes om disse første Aars Virksomhed. Bankens mangeaarige Direktør, Sagfører *A. Harck*, har nemlig i Aarene op mod 1915 udarbejdet en ret udførlig Fremstilling om Bankens Tilblivelse og dens Virksomhed gennem de første 40 Aar. Særlig Ulykken i 1885 — »Katastrofen«, som Sagfører Harck stadig nævner Hændelsen, ofrer han en meget fyldig og omhyggelig Omtale.

Disse Bankdirektør Harcks Optegnelser er ret udførlige med Afskrift af Bankens Love, baade de oprindelige fra 1872 og de reviderede fra Marts 1880, samt Udskrifter fra Forhørsprotokollen under Retssagen i 1885—86. Ialt fylder disse Optegnelser 240 tætskrevne Foliosider. De er indbundet i et solidt Protokolbind og opbevares i Bankens Arkiv som et af Selskabets vigtigste historiske Dokumenter.

Takket være Sagfører Harcks grundige og objektive Fremstilling, dels af Bankens første Aar og dels af Hændelserne omkring Ulykkesaaret, er det forholdsvis let nu at give en samlet Fremstilling af Bankens stiftende Generalforsamling og dens Virksomhed gennem de første Aar samt en Redegørelse for hvilke Mænd, der var med til Stiftelsen, og som siden, da Ulykken uanet brød ind over dem, ikke tog i Betænkning at sætte deres Formuer, ja hele Velfærd ind for at redde Banken og føre denne videre, saa at Indskyderne ikke kom til at lide noget Tab. —

Det er en Jurists saglige og nøgterne Fremstilling af Sagen fyldt med Tal, Data og Kendsgærninger, kanske lidt stift og knudret i Fremstillingen som et juridisk Aktstykke. Men alligevel, om man lægger Øret til, med Livets stærke Spænding bag de tørre Linjer.

En driftig Varde Købmand.

Hvem, der fra først af har formet Planen om Oprettelsen af en Bank i Varde, og hvornaar det er sket, kan der ikke nu med Sikkerhed gøres Rede for. Bankens gamle Forhandlingsprotokol har intet at melde om den Sag. Og man vil ogsaa med ringe Udbytte gennemlede Datidens Aargange af de to Vardeaviser »Ribe Amts Tidende« — som den Gang hed »Varde Avis« (Venstre) og »Vardeposten«, der senere fik Navneforandring til »Vestjyllands Dagblad« (Højre). Aviserne var ikke endnu den Gang blevet det Spejl af Byens og Egnens Liv, de senere blev.

Første Gang, vi finder Planerne om en Bank i Varde omtalt i Byens Aviser, er i en længere Kundgørelse i »Varde Avis« for den 9. Juni 1872, hvori der opfordres til at tegne Aktier i den paatænkte Bank:

»... Et saadant Institut, en Disconto-, Laane- og Sparebank for Varde og Omegn, der skulde give Udlaan paa Vexler og modtage Indlaan og Deposita mod sædvanlig Rente, have vi tænkt os grundlagt paa transportable Aktier...

... Det bemærkes, at der ialt til d. 8de Juni er tegnet 157 Kontantaktier a 100 Rd. og 31 Indskudsaktier a 200 Rd. eller tilsammen et Beløb af 21,000 Rd. ...«

Kundgørelsen har 12 Underskrivere. Allesammen Mænd, der fik Del i Ledelsen af Banken, da den blev til Virkelighed.

Baade Overleveringen og Sagfører *A. Harcks* Redegørelse udpeger Købmand *Søren Thomsen* — eller som hans fulde Navn lød: *Søren Børgesen Vandborg Thomsen* — som den Mand, der i særlig Grad var virksom for at faa oprettet en Bank i Varde. Købmand Søren Thomsen var Søn af den kendte Varde Handelsmand, Købmand og Skibsreder *Jens Thomsen* fra Napoleonstiden. Han var saaledes i nær Slægt med flere af de mest velhavende og indflydelsesrige Købmænd i Varde og alene derigennem nød han Anseelse og Tillid. Selv drev Søren Thomsen en ret betydelig Købmandshandel og var en meget virksom Mand for at fremme Byens Opkomst og Næringsliv. Han var Medlem af Byraadet og havde adskillige andre Tillidshverv. Søren Thomsens Købmandsgaard laa paa Hjørnet af Østergade og Skovbogade (nu Storegade). Og her var fast Samlingsplads for mange af Øster Herreds — for den Sags Skyld ogsaa Vester Herreds — Bønder, der var hans Kunder. I Gæstestuen i hans Købmandsgaard er drukket utalte Kopper Kaffe og dito Punser. Det var jo noget, enhver Købmand vidste, at en mæt og veltilpas Kunde er mere værd i en Købmandsbod end en uoplagt Mand sur og forfrossen af en lang Køretur paa en stiv Vogn ad hullede Veje.

Derfor havde hver Købmandsgaard sin faste Gæstestue, hvor Kunderne blev budt ind paa Kaffe og en Skænk — Det hed sig, at i en rigtig Købmandsgaard maatte Kaffekanden ikke være kold mere end fire Timer i Døgnet!

Søren Thomsen var regnet for en gæstfri, en flink og omgængelig Mand, derfor havde han en udstrakt Handel, ikke mindst med Egnens Landboere. — Som en gammel Mand gir ham Skudsmaal ud fra Minder om Ungdomstidens glade Varde Rejser:

»A sejer: Det waar en flink Mand, ham Søren Thomsen o æ Hjørn. Een fæk altijer en gue Omgængels i hans Butik. A tuer ha betroj ham aall de Skillinger, a ejet — men de waar da no hejer ett saa manne!«

Det var netop Sagen: Købmand Søren Thomsen nød en næsten ubetinget Agtelse og Tillid baade i Byen og ud over Egnen. Han var en energisk og driftig Mand med en fremskudt Stilling inden for Byens kommunale Liv og med en anset og formaaende Slægt. Naar denne Mand med

hele sin Energi og Autoritet gik ind for at rejse en Bank, da var det omtrent sikker paa at lykkes.

Det var dog ikke alle, som var velvillig stemt for den nye Bank. Sparekassen, der nu havde virket i 22 Aar, havde ogsaa en Kreds af fremstaaende Mænd bag sig. Og flere af disse modarbejdede stærkt Planerne

Grunnet paa at Aktietegningen til den til Oprettelse i Varde paatænkte Laane- og Diskontobank nu har antaget det Omfang, at de udbudte 25,000 Rd. i Constant-Aktier ere fuldstændigt tegnede, og det desforuden er tegnet et betydeligt Beløb i Indskudsaktier, saa at Bankens Oprettelse dermed kan anses for sikret, saa indbydes herved d'Hr. Aktionairer til en Generalforsamling, der agtes afholdt hos Gjæstgiver Lassen i Varde Fredagen den 23de August Efterm. Kl. 3, for der at vedtage Bankens Love, hvortil Udskift vil blive fremlagt samt vælge Bestyrelse m. v.

Varde den 3die August 1872.

Paa Indbydernes Vegne:

Søren Thomsen,
p. t. Sekretair.

om den nye Bank ud fra den Opfattelse, at Sparekassen fuldt ud tilfredsstillende kunde varetage Byens og Egnens Pengeomsætning, mens et Pengeinstitut mere i Byen kun vilde skabe en unødigt Konkurrence.

Det var dog paa Forhaand givet, at Sparekassen og dens Kreds ikke kunde hindre Oprettelsen af en Bank i Varde, naar den energiske og ansete Købmand Søren Thomsen og hele den indflydelsesrige Thomsenske Købmandsslægt gik i Spidsen. Tiden var inde, da en Bank krævedes. Og Mændene til at gennemføre Sagen var der ogsaa.

Altsaa blev Sagen gennemført, og Banken rejst. — —

Bankens første Fremtræden.

I »Vardeposten« for Mandag den 5. August 1872 finder vi ovenstaaende Annonce, som gentages ialt 4 Gange i Løbet af de kommende Uger.

Paa Tekstsiden under Lokalrubrikken er bare 4—5 Linjer som en kort Henvisning til Annoncen. I Venstrebladet »Varde Avis« staar Annoncen ikke før end den 15. August — uden Teksthenviisning! Og kun en enkelt Gang mere (den 19. August).

Smaatteri — Vist saa. Men det fortæller os dog bl. a. en Del om den

politiske Afbalancering indenfor Bankens Inderkreds samt hvilke Kredse, der var mest velvilligt stemt imod den nye Bank. —

Den 23. August 1872 holdtes saa paa Lassons Hotel (nu Damkjærs Hotel) i Varde den Generalforsamling, hvor *Varde Bank* blev stiftet. Forud var selvfølgelig gaaet et stort Arbejde med Aktietegningen for at skaffe størst mulig Tilslutning — Hvor let eller trægt denne Tilslutning var givet, kan ikke nu ses. Men det fastsatte Aktieløb paa 25,000 Rdl. i Kontant-Aktier à 100 Rdl. samt i Indskudsaktier 5,000 Rdl. à 200 Rdl. var fuldt tegnet.

Disse Aktier var tegnet af følgende Mænd — Vi gengir Navnene i samme Rækkefølge, som den gamle Forhandlingsprotokol nævner dem:

Købmand Jens Thomsen, Varde.	Sagfører A. Harck, Varde.
Købmand Reck Thomsen, Varde.	Apoteker F. A. Helms, Varde.
Købmand I. Cohns Efterfølger, Varde.	Kroejer C. M. Christensen, Nr. Nebel.
Købmand Ferdinand Neidhardt, Varde.	Grosserer M. E. Grøn & Søn, København.
Købmand Th. Christiansen & Co., Varde.	Grosserer D. B. Adler & Co., København.
Prokurator Fr. Poulsen, Varde.	Grosserer Chr. Broberg & Søn, København.
Købmand L. P. Hansen, Rorborghus.	Grosserer I. H. Ruben, København.
Propriet., Løjtnant Fabricius, Bramming.	Gaardejer P. C. Lauridsen, Solbjerg.
Gaardejer S. C. Carstensen, Lundtang.	Købmand P. Mortensen, Varde.
Møller N. Møller, Lethæk Mølle.	Farver P. A. Thuun, Varde.
Møller H. Christensen, Lønne Mølle.	Lærer N. P. Kjelst, Varde.
Grosserer H. Pontoppidan & Co., Hamborg.	Gaardejer Chr. Laugesen, Aalling.
Grossererne Brødrene Westenholz, London.	Gaardejer Jeppe Jørgensen, Uhdegaard.
Grosserer Jacob Eschills Sønne, Hamborg.	Købmand A. K. Bastrup, Varde.
Købmand Søren Thomsen, Varde.	Købmand Carl Neidhardt, Varde.
Købmand Hans Nielsen, Varde.	Købmand Valdemar Forum, Varde.
Møller Morten Hansen, Ansager.	Bødker C. C. Lund, Varde.
Sadelmager P. Tarp, Varde.	Handelsbetjent T. C. Vindfeld, Varde.
Købmand Gregers Forum, Varde.	

Man ser straks, at Flertallet af Aktionærene er fra Varde. Man lægger ogsaa Mærke til, at blandt de af Egnens velstillede Mænd, der er med, er Møllerne ret godt med — af Oplandets 4 Repræsentanter er de tre Møllere! Jo, det var en god Haandtering at være Møller den Gang! —

Den stiftende Generalforsamling.

Hvem der aabnede eller ledede den stiftende Generalforsamling den 23de August, kan ikke nu ses. Men de første Sider i den gamle Forhand-

Aar. 1872 @ 23 August naar Aftensmaaned i
 Nordre Bank listet over Caspers Wotter i Nordre
 for efter adgaet Indvinding af Lidskydeme
 del Hjelpe af reumante Bank, at affeet Gen
 saefordring. - Det sigtes at den del Balle
 ligende Kagelet andager 2500000 Cantant Altes
 og ca. 10000 St. Indfund altes fættet Cayelat nu
 jener defterhelt til at Maaden dennes Afvinding
 har taget sig Westfemp. fættet hylendet at
 fættet fund Thor ugtl 1 Oeder under Naam af
 Nordre Bank.

Des formlagde at vedlag del hese de fund
 for fættet altes og lag af de hestent og hese
 vedlag. G. over siges at den vedværende Hjelpe
 for at hylende det hestent hestent fættet
 naar hylende. af reumante Altes hestent
 naar ad dennes hestent og hestent at hestent
 af 24 200. - - - - - No. 174 Altes - - - - - Ed. Hjelpe
 hestent hestent

- Hjelpe A. Hjelpe med 136 St.
- A. Hjelpe " 131 "
- Hjelpe " 117 "
- Hjelpe P. Hjelpe " 60 "
- Jen Hjelpe for Hjelpe Hjelpe med 60 St.
- Jen Hjelpe for Hjelpe hestent
- Cantant Hjelpe Hjelpe 148 St.
- Hjelpe Hjelpe Hjelpe - 156 "
- Hjelpe Hjelpe Hjelpe 148 "
- Hjelpe Hjelpe Hjelpe - 105 "
- Jen Hjelpe Hjelpe Hjelpe med 82 "
- Hjelpe hestent Hjelpe Hjelpe - 124 St.
- " Hjelpe Hjelpe - 144 "
- " Hjelpe Hjelpe - 155 "
- " Hjelpe Hjelpe - 155 "
- Hjelpe Hjelpe Hjelpe - 145 "

Det del efter Genindvindingen fættet

faldte Medd. af Cassellium. Og Pappren
 laudens valgte til Pappren og Pappren
 og Paulen Gjebundt Arentsen, Nord
 med et forudlagt udsigt Pallen af 40000
 faldt og Pappren af Pappren. ^{1/2} Pallen af 40000
 for for for at udsige Kjøbel og Pappren
 10000. - Medindlystet fremgik at
 udsige Pappren af Pappren. - Pappren
 er udsigt med Pappren og Pappren
 for kan dog ikke udsige af Pappren
 medindlystet at 2/3 Pallen af Pappren
 faldte Pappren. (Pappren af Pappren)
 med indlystet, og Pappren af Pappren
 Pappren af Pappren med Cassellium
 at udsige og faldte Succesfuld
 og Pappren fremme Pappren og Pappren
 Pappren Arentsen ^{for Pappren} og indlystet
 udsigt og faldte Pappren for indlystet
 af Pappren. -

Pappren Morten Hansen H. Christensen

N. W. Møller Mønstersen

Pappren Arentsen og Pappren

Pappren

Pappren

lingsprotokol er ført med Købmand Søren Thomsens særprægede Haandskrift. Om selve den stiftende Generalforsamling melder Forhandlingsprotokollens første to Sider følgende:

»Aar 1872 d. 23. August vare Aktionairerne i Varde Bank tilstede paa Lassons Hotel i Varde for efter udgaaet Indvarsling af Indbyderne til Stiftelse af ovennævnte Bank at afholde Generalforsamling.

Det oplystes, at den til Dato tegnede Kapital andrager 25,000 Rdl. contant Aktier og circa 10,000 Rdl. i Indskudsaktier, hvilken Capital anslaaes tilstrækkelig til, at Banken dermed kan begynde sin Virksomhed, hvilket bestemtes at skulde finde Sted næste 1. Oktober under Navn af

»*Varde Bank*«.

Der fremlagdes et Udkast til Love, der Punkt for Punkt blev oplæst og diskuteret og derpaa vedtaget. Og overdroges det det nedennævnte Repræsentantskab at besørge det fornødne Antal Eksemplarer trykkede.

Af ovennævnte Aktie Capital var ved denne Lejlighed repræsenteret et Beløb af 21,700 Rdl. i 174 Aktier.

Til Repræsentantskabet valgtes:

For Varde By:

Købmand A. K. Bastrup	med 156 St.
Apoteker Helms	- 151 -
Prokurator Poulsen	- 117 -
Købmand P. Mortensen	- 60 -

Og som Suppleant:

Farver Thuun	- 60 -
--------------------	--------

Som Repræsentanter for Landet valgtes:

Løjtnant Fabricius, Bramming	med 148 St.
Møller N. Møller, Letbæk Mølle	- 156 -
Møller H. Christensen, Lønne Mølle	- 148 -
Møller Morten Hansen, Ansager	- 105 -

Som Suppleant:

S. C. Carstensen, Lundtang	- 82 -
----------------------------------	--------

Til Direktører valgtes:

Købmand Jens Thomsen	med 124 St.
Købmand Fr. Neidhardt	- 144 -
Købmand Reck Thomsen	- 155 -
Sagfører Harck	- 155 -
Købmand C. Cohn	- 145 -

Ved det efter Generalforsamlingen holdte fælles Møde af Direktørerne og Repræsentanterne valgtes til Bogholder og Kasserer ved Banken Købmand *Søren Thomsen* i Varde mod et foreløbigt aarligt Salair af 400 Rdl. samt 10 % af Bankens aarlige Nettoudbytte, hvorhos han for at afgive Lokale m. Varme og Lys erholder 100 Rdl.

Nettoudbyttet fremgaar, naar det aarlige Regnskab aflægges.

Bogholderen er antaget med $\frac{1}{2}$ Aars gensidig Varsel. Han kan dog ikke opsiges af Bankbestyrelsen medmindre, at to Tredjedels Stemmer af den samlede Bestyrelse (8 Repræsentanter og 5 Direktører) derom ere enige.

Det overdrages Repræsentanterne i Samraad med Direktørerne at anskaffe de fornødne Inventariegenstande og iøvrigt fremme Sagen paa bedste Maade.

Bogholder *Søren Thomsen* var tilstede og underskrev denne Forhandling, der saaledes betragtes som endelig afsluttet Contrakt.

Protokollen er underskrevet:

F. Poulsen.	Morten Hansen.	H. Christensen..
	N. Møller.	P. Mortensen.
Jens Thomsen.	Reck Thomsen.	A. Harck.
	F. Neidhardt.	C. Cohn.

Søren Thomsen
som Bogholder og Kasserer.

Sagfører *A. Harck* oplyser i sin Redegørelse, at det omtalte Valg af Købmand *Søren Thomsen* til Bogholder og Kasserer var en ren Formalitet, da Thomsen forud havde taget Løfte af Aktionærerne om at faa denne Stilling, hvilket de fleste fandt ret rimeligt. Herom skriver *A. Harck*:

»... Der var ingen, der den Gang fandt noget paafaldende i, at Søren Thomsen vilde sikre sig Stillingen som Bogholder og Kasserer. Han havde haft et stort Arbejde med at faa Banken oprettet, ansaa sig selv og ansaa ogsaa i alt Fald af de fleste for at have de bedste Betingelser for at kunne lede Banken og nærede selv efter sine Udtalelser store Forventninger med Hensyn til Bankens Fremtid. Man fandt det derfor naturligt, at han ønskede sig en Stilling, som med Tiden kunde blive baade ærefuld og lønnende ...« —

Søren Thomsen havde til den stiftende Generalforsamling fremskaffet et Udkast til Love udformet i 20 Paragraffer. En stor Del af disse Vedtægter gaar ret naturligt ud paa at fastlægge Rammerne for Aktietegningen og for den ratevis Indbetaling af Aktiebeløbene. Det forudsættes i Vedtægternes § 2, at Aktietegningen skulde fortsættes, indtil Aktiekapitalen naaede op til 50,000 Rdl. — Denne Kapital blev tegnet inden Udgangen af 1873 og var fuldt indbetalt i 1876.

I § 1: Formaalsparagraffen, hedder det:

»Bankens Formaal er at lette Pengeomsætningen til Handelens, Industriens og Agerbrugets Fremme, Opsparelse, Forøgelse og Frugtbargørelse af mindre og større Summer.«

Da Lovene var gennemdrøftet og vedtaget, gik Generalforsamlingen over til Valg af Repræsentantskab og Direktion — saaledes som det fremgaar af foranstaaende Protokolcitat. Der valgtes 8 Repræsentanter. 4 for Købstaden Varde og 4 for Landet med 1 Suppleant for hver Gruppe. Repræsentanterne valgtes for 4 Aar ad Gangen, Suppleanterne kun for 1 Aar. De 5 Direktører valgtes derimod paa 5 Aar.

Stemmeret paa Bankens Generalforsamlinger udøvedes i Forhold til hver Aktionærs Aktiekapital, saaledes at

1 til 3 Aktier	gav	1	Stemme
4 - 7	—	- 2	—
8 - 12	—	- 3	—
13 - 20	—	- 4	—
over 20	—	- 5	—

5 Stemmer er det højeste Stemmetal nogen Aktionær kan afgive paa egne Vegne. Saafremt han tillige har Fuldmagt for andre Aktionærer, kan han dog afgive indtil 10 Stemmer. —

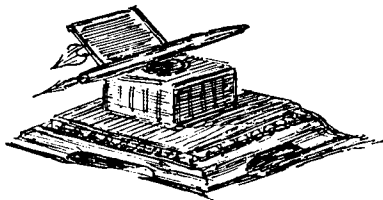
Disse *Varde Banks* første Love var udformet med megen Omtanke. Og der er tydeligt nok lagt stor Flid paa at inddrage alle tænkelige Muligheder ved Bankens Drift og Administration under Vedtægternes Rettesnor. — Og saa skulde det endda med Tiden vise sig, at der kunde fremkomme Muligheder, man ikke havde regnet med eller magtet at gardere sig imod — —

Hermed var saa Grund og Rammer lagt for *Varde Bank*.

Hvor stor og for hele Vestjyllands Udvikling afgørende en Virksomhed her var indledet, kunde selvfølgelig ingen af disse Mænd ane, langt mindre ha nogen fast Formodning om. Men alle de, der var med den Dag paa Lassons Hotel, har dog sikkert haft en Fornemmelse af, at her var noget nyt og betydningsfuldt sat ind i Byens og Egnens Liv og Udvikling — Vi blader i de gamle Aviser fra den Gang for at se, hvorledes Vardebladene modtager denne Nydannelse i Byens økonomiske Liv.

»Vardeposten« har Dagen efter Generalforsamlingen en kortfattet Notits kun med Navnene paa de valgte Repræsentanter og Direktører. Ikke andet. »Varde Avis« havde ikke hverken 24de August eller følgende Dage Plads til et eneste Ord om Byens nye Bank! — Derimod havde Bladet Plads til at forlyste sine Læsere bl. a. med en længere Skrøne om en Kalv med fem Ben, der var født et Sted i Læsekredsen —

Saa stilfærdigt kom *Varde Bank* til Verden!

PRØVEAAR OG FREMGANGSAAR

Bag en lav Dør.

En lav Dør kan lukke op ind til en Storstue — Saadan sae de gamle, naar de vilde udtrykke, at en ringe og uanseelig Indledning godt kan føre til noget stort og betydningsfuldt. Ogsaa overfor *Varde Bank* har dette gamle Ordsprog sin Gyldighed — Indgangen synede saavist ikke efter store Ting. Og der skulde en kraftig Fantasi til at forestille sig den mægtige Udvikling, der laa og ventede forude.

Rent ydre var Bankens Fremtræden saare beskeden, saa smaat, at det nu nærmest kalder paa Smilet. Den fik sine første Lokaler — eller rettere Lokale, for det var kun et enkelt lille Værelse, nærmest Kabinet! — i Købmand Søren Thomsens Ejendom paa Hjørnet af Østergade og Skovbogade (nuvr. Storegade), og den eneste Adgang var gennem Butikken og Købmandens Dagligstue.

Kirkebetjent *Jens Kastoft*, der var antaget som Bankbud mod en aarlig Løn af 50 Rdl., maatte af Pladshensyn opholde sig ude i Butikken, hvor han som Regel, naar han ikke var i Funktion, havde Siddeplads paa en stor Saltkasse, der stod mellem Butiksdøren og Døren ind til Dagligstuen. —

Den 25. September 1872 holdtes et Fællesmøde af Direktion og Repræsentanter for at udforme og fastlægge forskellige Enkeltheder ved

Bankens Administration og Forretningsgang, som man ikke naaede at gennemdrøfte paa den stiftende Generalforsamling.

Her valgtes Apoteker *Helms* til Formand for Repræsentantskabet, og Prokurator *Fr. Poulsen* til Næstformand. De to Varde Købmænd *P. Mortensen* og *A. K. Bastrup* valgtes til Kontrolkomite og Revisorer. Revisorerne aarlige Vederlag fastsattes til 20 Rdl. hver. Samtidig bestemte man, at Repræsentanterne fra Landet skulde i Rejsegodtgørelse ha 4 Mark pr. løbende Mil. Bankens Kontortid fastsattes for det kommende Vinterhalvaar til hver Søgnedagseftermiddag fra Kl. 1 til 3. Ligeledes vedtog man, at Renten af Indlaan paa Kontrabog indtil videre skulde være 4 % og paa Folio 2 % p. A. Diskontoen af Veksler skulde ligeledes indtil videre være 5 % med $\frac{1}{4}$ % i Provision, og Renten af Udlaan paa Kontokurant 6 % p. A. — Og man bestemte det første Regnskabsaar til at omfatte de fem Fjerdingaar fra 1. Oktober til 31. December 1873.

Saa var Rammerne fastlagt, og *Varde Bank* indledede sin Virksomhed den 1. Oktober 1872 i det lille Værelse ud mod Skovbogade i Søren Thomsens Ejendom. Det var ikke blot Bankens Lokaleforhold, der var knebent, men alle Forhold og Driftsudgifter ved Administrationen var indskrænket til det mindst mulige. Direktørerne fik saaledes indtil videre ikke andet Vederlag end 10 % i Tantieme af Bankens mulige Netto-Overskud — Hver? — Nej til Deling!

Først da det viste sig, at Banken for det første Regnskabsaar (paa 5 Fjerdingaar) var i Stand til at betale Aktionæerne et Udbytte paa $5\frac{1}{2}$ %, blev der tillagt Direktionen en fast aarlig Løn af 400 Rdl. — Vel at mærke under den Forudsætning, at disse 400 Rdl. kunde afholdes af Netto-Overskudet, efter at Reservefonden havde faaet sit lovbestemte Tilskud, og Aktionæerne mindst 4 % i Udbytte. Bristede denne Forudsætning, da maatte Direktionens Medlemmer nøjes med, hvad der kunde blive — Kun eet var de afgjort sikre paa: Arbejdet!

Forretningsgangen i Banken var ordnet saaledes, at een af Direktørerne skiftevis en Uge ad Gangen skulde være tilstede i Banken i Kontortiden for i Forening med Bogholderen at træffe de nødvendige Afgørelser under den daglige Virksomhed. Det hørte ligeledes til den tjenest-

gørende Direktørs Pligter at underskrive Ekspeditionerne samt at udføre Kasseforretningerne. Selv om Søren Thomsen var valgt som Kasserer, var Kassen dog straks af rent praktiske Grunde blevet henlagt under den tjenestgørende Direktør.

Direktørerne samledes til ugentlige Møder for at træffe Afgørelse i større Laanesager, fastsætte Disconto og Provision, Renter af Ind- og Udlaan o. lg. samt for at drøfte Bankens Anliggender, særlig hvad der var passeret i den forløbne Uge, og hvad der kunde ventes at komme for i den nærmest kommende Uge. Omsætningen var givetvis kun lille den første Tid, men Banken var dog paa Grund af den store Sparsommelighed i Drift og Administration alligevel i Stand til for de første 5 Fjerdingaar at gi sine Aktionærer et Udbytte af $5\frac{1}{2}$ %.

I Sommeren 1873 lod Søren Thomsen et Sidehus til sin Købmandsgaard ud mod Østergade ombygge. Og en Del af denne Sidebygning blev indrettet til at huse Banken. Der blev Indgang fra Østergade gennem en lille Forstue, herfra kom man ind i en større Stue til Ekspedition, og bagved igen laa en mindre Stue til Direktionsværelse — Det var nærmest helt storstilet i Forhold til det første lille Kammer bag ved Købmandens Dagligstue.

Og i Efteraaret 1873 flyttedes saa Bankens Virksomhed fra »Kabinetet«, og Bankbudet fra Butikkens Saltkasse og ind i de nye Lokaler, hvor *Varde Bank* nu havde til Huse indtil April Flyttedag 1886.

Den første Kurre paa Traaden.

Den 13. Marts 1874 holdtes Repræsentant- og Direktionsmøde i *Varde Bank*, og her mærkedes den første Kurre paa Traaden inden for Bankens Administration.

Muligvis har der været Gnidninger før? Det hed sig, at Søren Thomsen havde Anlæg for Selvraadighed, naar det gjaldt Afgørelser inden for Banken, ligesom han efter flere af de øvrige Bestyrelsesmedlemmers Opfattelse lovligt let lod sig forlede til at se lidt for lyst paa de Værdier, der tilbødes som Sikkerhed for Laan — Kort sagt: Thomsen viste lige-

som lidt af en Tilbøjelighed til at opfatte Banken som en Del af sin egen Forretning, som han med Lethed selv kunde lede — Men først i dette Møde bliver det tydeligt, at der inden for Bankens Ledelse var to Fløje med hver sin Opfattelse.

Toldkontoret i Varde.

Anledningen var, at Købmand *C. Cohn* i Begyndelsen af Aaret 1874 flyttede fra Varde til Stockholm (hvor han døde 1907). Han udtraadte ved sin Bortflytning af *Varde Banks* Direktion. Og paa det nævnte Bankmøde den 13. Marts blev i hans Sted *Søren Thomsen* foreslaaet og valgt til Medlem af Direktionen med 8 Stemmer — dog saaledes, at han fortsat beholdt Stillingen som Bøgholder.

Fire stemte derimod paa Købmand *J. W. Palludan*. Blandt disse fire var Sagfører *Harck*, Apoteker *Helms* og Købmand *P. Mortensen* — hvem

den fjerde var, er ikke oplyst hverken i Forhandlingsprotokollen eller i Sagfører Harcks Redegørelse. — Dette Mindretal paa 4 Mand nedlagde en kraftig Indsigelse imod Søren Thomsens Valg ud fra den Opfattelse, at det var yderst uheldigt, at Direktionens Flertal kom til at bestaa af nære Slægtninge.

I Direktionen sad i Forvejen Søren Thomsens Bror, *Reck Thomsen*, og Brodersøn, *Jens Thomsen*. Og Mindretallet hævdede nu, at det stred mod Forudsætningen i Bankens Love, at Bogholderen valgtes ind i Direktionen. Flertallets og Mindretallets Opfattelse med Hensyn til Søren Thomsens Valg stod ret skarp overfor hinanden. Og en Tid truede det endog med en Sprængning af Bankens Ledelse. Fra flere Sider blev forsøgt Mægling, og man enedes slutteligt om at lade Generalforsamlingen afgøre Sagen. Ved et lige forud for Generalforsamlingen afholdt Repræsentant- og Direktionsmøde den 29. Juni 1874 stillede Sagfører Harck og Apoteker Helms et Forslag til en mindelig Ordning af Sagen saaledes, at Søren Thomsens Valg godkendtes paa visse Betingelser.

Disse Betingelser var, at Direktionen blev forøget med to Medlemmer, og at disse to nye Medlemmer blev Købmand *J. W. Palludan* og Købmand, Konsul *A. C. Haunstrup*.

Dette Forslag blev tiltraadt af Søren Thomsen. Og samtlige Repræsentanter og Direktionsmedlemmer forpligtede sig til at indstille Forslaget til Generalforsamlingens Vedtagelse. For at der ikke skulde være nogen Tvivl om, at det var Alvor, gjorde de fire Forslagstillere deres Forbliven i Bankens Bestyrelse afhængig af Forslagets Vedtagelse.

Det, de fire Bestyrelsesmedlemmer tilsigtede, var ikke blot at faa tilført Bankens Ledelse en nødvendig Modvægt imod Søren Thomsens Selvherskertilbøjeligheder, men ogsaa at skabe forøget Tillid til Banken og muligvis bryde den Modvilje, som Kredsen omkring Sparekassen stadig nærede overfor Konkurrenten. I den Retning var de to nye Direktionsmedlemmer *J. W. Palludan* og *A. C. Haunstrup* en afgjort Vinding.

Det af den samlede Bankbestyrelse enstemmigt stillede Forslag blev selvfølgelig vedtaget paa Generalforsamlingen med 81 af 87 Stemmer.

Og hermed er saa Forbindelsen knyttet mellem *Varde Bank* og Slæg-

ten *Palludan*, den Forbindelse, der langt ud i Fremtiden skulde faa saa afgørende Indflydelse paa Bankens Forhold og Udvikling. Saaledes endte dette Modsætningsforhold med en Ordning, der saa afgjort var til Bankens Fordel og virkede med til at føre den frelst gennem Ulykken og siden støt og sikker gennem en rig Udvikling.

Paa samme Generalforsamling i 1874 vedtog man, ligeledes som en Sikring imod et for ensidigt Styre til Skade for Udviklingen, at udvide Repræsentantskabet med 2 Medlemmer og Kontrolkomiteen og Revisionen med 1 Medlem. Som nye Medlemmer af Repræsentantskabet valgtes for Varde By Sadelmager *P. Tarp* og for Landet Gaardejer og Handelsmand *Chr. Vad*, Sædding *Vadgaard*. Og til Kontrolkomiteen valgtes Møller *H. Christensen*; Lønne Mølle.

Sindigt, men støt og sikkert —

Ved denne Ordning indenfor Bankens Bestyrelse var der ligesom skabt Balance i Forholdene. Der var nu tydeligt nok to Fløje inden for Ledelsen: *Søren Thomsen* og hans Slægt paa den ene Fløj, og Sagfører *A. Harck* og Købmand *J. W. Palludan* paa den anden.

Det var hver for sig dygtige og energiske Mænd, men med forskellig Indstilling og med afvigende Opfattelse af, hvad der retteligt tjente Bankens Fremtid bedst.

Den Thomsenske Fløj vilde hurtigt frem og snarest muligt ha Bankens Omsætning sat i Vejret. Harck, Palludan, Haunstrup Fløjen krævede først og fremmest Sikkerhed og Soliditet — Hellere en lille sikker Forretning end en større med mere tvivlsom Sikkerhed!

Men idet disse to Fløje var hinanden noget nær jævnbyrdige, skabtes gennem de følgende Aar ligesom en vel afbalanceret Linje inden for Bankens Ledelse: Der skulde være Fremgang og Udvikling — Ja, men ogsaa Sikkerhed og Stabilitet.

Det blev da Bankens Linje, ikke blot i de nærmest følgende Aar, men langt længere frem i Tiden, indtil disse Egenskaber ligesom var sammen-vokset med selve Bankens Præg og Forretningsform.

Fremgang og Udvikling var der, men ikke i Flyvspring, dertil var Datiden kun lidet egnet. Men Sindighed gav Sikkerhed, derfor gik det ogsaa stadig og støt fremad. For Regnskabsaarene 1874 og 75 fastsattes Udbyttet til Aktionærerne til 6 %. — For 1876 gik det op til 9 %. Og i 1877 endog i 10 %. Og de næst følgende 5 Aar holdt Udbyttet sig her, indtil det for et enkelt Aar (1883) gik ned til 8 % for saa næste Aar (sidste Aar før Ulykken) igen at stige til 10 %.

En Arbejder sin Løn værd.

Efterhaanden som Omsætningen steg, og Arbejdet i Banken øgedes, samtidig med at Udbyttet til Aktionærerne gik op, var der givetvis ingen Rimelighed i, at alt dette øgede Arbejde skulde udføres for et Vederlag, der slet ikke stod i Forhold til Arbejde og Tidsspilde.

Der kommer da ogsaa nu Krav om mere rimelig Aflønning, hvilke Krav Repræsentantskabet med god Vilje imødekom, ligesom man ogsaa forstaaende gik ind for de tilsvarende Forhøjelser af andre Driftsomkostninger. Saaledes blev der allerede i 1876 tilstaaet Bogholderen en Kontorholdsgodtgørelse paa 200 Kr. Dette Beløb forhøjedes det følgende Aar til 400 Kr. med et Tillæg for hvert følgende Aar af 200 Kr. indtil 1000 Kr.

Ogsaa Revisorerne fik et Tillæg paa 100 Kr. til deres Vederlag. Dette Tillæg bevilgedes dog først, da Revisorerne erklærede, at de ikke vilde modtage Genvalg, hvis ikke Vederlaget for Revisionen fik en passende Forhøjelse. Man fandt altsaa 100 Kr. at være passende! I 1879 blev Revisorerens Løn dog sat op til 300 Kr. Og den Bogholderen tilstaaede Godtgørelse for Lokale med Rengøring, Lys og Varme forhøjedes i 1880 til 400 Kr.

Banken var i disse Aar i jævn og stadig Fremgang. Og Arbejdet for saavel Bogholder som Direktøerne øgedes i samme Grad. Kontortider blev efterhaanden forlænget til flere Timer baade Formiddag og Eftermiddag. Og Bogholderens Udgifter til Kontormedhjælp var i stadig Stigen. Løn og Vederlag for Arbejdet havde saaledes ligesom vanskelig

ved at holde Trit med Bankens Udvikling. Selv om Generalforsamlingen det ene Aar vedtog Tillæg og Forhøjelser, saa var det allerede forældet inden næste Aars Generalforsamling.

Og for om muligt at naa til en mere stabil og varig Ordning af Lønspørgsmaalet blev der i 1880 nedsat et Udvalg til at udarbejde et nyt Lønregulativ med de nødvendige Forhøjelser. I dette Lønningsudvalg var følgende Mænd: Sagfører *A. Harck*, Løjtnant *Fabricius*, Bramming, Møllejer *Niels Møller*, Letbæk, Sadelmager *P. Tarp* og Købmand, Konsul *A. C. Haunstrup*, Varde.

Forslaget, som dette Udvalg udarbejdede, blev forelagt i et fælles Repræsentant- og Direktionmøde den 22. Februar 1881 og enstemmigt vedtaget. Dette Lønregulativ har ikke blot Interesse for dem, som den Gang gennem det fik et kærkomment Løntillæg, men det har ogsaa i Dag en vis kulturhistorisk Interesse som et lille Bidrag til Forstaaelse af Lønforhold og økonomiske Forhold omkr. 1880. Derfor medtages Forslaget her i sin Helhed:

- 1) Bogholderens Løn og Tantieme bliver uforandret. Skulde imidlertid den ham tilagte Tantieme, derunder tillige indbefattet den ham i Egenskab af Direktør tilagde Andel i Direktionens Tantieme noget Aar andrage et saa ringe Beløb, at dette Beløb og den ham tillagte faste Løn ikke maatte andrage 2,400 Kr. skal det Beløb, der heri mangler, tilstaaes ham som Lønningsforhøjelse for det paagældende Aar, saaledes at han i Egenskab saavel af Direktør som af Bogholder erholder et samlet Beløb af mindst 2,400 Kr., foruden de Sportler, der ved Affattelsen af Veksler etc. tilfalder ham.
- 2) Direktionens Løn og Tantieme bliver uforandret. Skulde imidlertid Tantiemen noget Aar blive saa ringe, at den sammenlagt med Direktionens faste Løn ikke udgør 2,700 Kr. skal det Beløb, som mangler heri, betales Direktionen som Lønningsforhøjelse for det paagældende Aar, saaledes at Direktionen faar et aarligt Vederlag af mindst 2,700 Kr.
- 3) Revisorernes Løn fastsættes til 500 Kr. med et Tillæg af 25 Kr. for hver Procent, som det virkelige Aars-Udbytte (Beløb overført fra det forrige Regnskabsaar holdes selvfølgelig udenfor Beregningen) til Aktionærerne overstiger 6 % indtil 400 Kr. der sættes som Maksimum.
- 4) Bankens juridiske Konsulent tilstaaes et aarligt Vederlag af 100 Kr.
- 5) Lønnen for Bankens Bud forhøjes til 225 Kr. aarlig imod, at det aarlige Gratiale, der hidtil har været tilstaaet ham, bortfalder. Det foreslaas derhos, at Budet fritages for at rengøre og opvarme Bankens Lokaler, samt at dette uden særligt Vederlag besørges af Bogholderen for den Godtgørelse, der er tilstaaet ham for Brændsel, Lokale og Belysning. Endelig foreslaas, at Direktionen skal have Bemyndigelse til

at tilstaa Bogholderens 1ste Medhjælper et Gratiale af indtil 40 Kr. aarlig, men iøvrigt være uberettiget til at uddele Gratialeer«.

Dette Lønregulativ blev dog ikke gammelt, for baade Udviklingen og Banken gik frem. Allerede 1883 maatte Bogholderens Kontorholdsgodtgørelse forhøjes med 300 Kr. og Bankbudets Løn forhøjedes til 300 Kr. Og paa Generalforsamlingen den 25. Marts 1885 blev efter Forslag af Bankens Direktion vedtaget et helt nyt Lønregulativ over hele Linjen.

Ved Aarsgeneralforsamlingen 1879 blev det vedtaget, at Reservefonden, der efter Lovene kun skulde bringes op til 10 % af Aktiekapitalen. fortsat skulde øges indtil 25,000 Kr.

De ved Bankens Stiftelse vedtagne Love var jo naturligt nok i særlig Grad lagt an paa selve Bankens Igangsættelse: Tegning af Aktierne og Aktiekapitalens rettidige Indbetaling. Derfor havde det ogsaa adskillige Gange været nødvendigt ved Generalforsamlings-Beslutninger at indføre forskellige Lovændringer.

For at faa Lovene mere i Overensstemmelse med Bankens Behov blev i 1879 Sagfører *A. Harck* og Konsul *A. C. Haunstrup* valgt til at udarbejde Forslag til nye Love. Disse to Mænd udarbejdede da et helt nyt Udkast til Love for *Varde Bank*. Og ved Aarsgeneralforsamlingen den 12. Marts 1880 blev disse Love enstemmigt vedtaget.

Allerede § 1: Formaalsparagraffen, er betydeligt forenklet: »Bankens Formaal er at lette Pengeomsætningen til Handelens, Industriens og Agerbrugets Fremme.« En tilsvarende Forenkling gør sig gældende helt igennem, saa Vedtægterne nu klart og koncist fastlægger Bankens Formaal. Forretningsgang og Styrelse. Disse Love var nu gældende for Banker indtil Genrejsningen i 1886.

Faa Penge — Godt Udbytte.

De sidste 4—5 Aar af 70erne var der almindelig Pengeknaphed. De var bl. a. Kornsalget, som svigtede, uden at man endnu havde fundet en Produktionsform, der kunde gaa i Stedet og igen hæve de vigende Indtægter. Derfor var i disse Aar Pengeomsætningen aftagende, og Mangelen paa Kontanter ret følelig.

Som Følge heraf var Diskonto og Provision af Veksler samt Renter af Udlaan efterhaanden gaaet op til 7 til 8 %. Og for ikke at hæmme Vekseldiskonteringen altfor stærkt, viste det sig endog nødvendigt i 1877 at nedsætte de tilstaaede Kassekreditter over hele Linjen med 10 %. Renten af Indlaan steg vel ogsaa noget. Men Stigningen her var i Forhold til Stigningen paa Diskontoen og øvrige Udlaansrente kun lille. Kun paa større Summer med længere Opsigelsesfrist gaves der $4\frac{1}{2}$ og op til 5 % p. A. — Af langt den største Del af Indlaanene svarede derimod kun 4 %. Denne ret betydelige Forskel mellem Indlaansrente og Udlaansrente kunde ikke undgaa at gi en rigelig Fortjeneste. — Det er denne Fortjeneste, vi nu aflæser i Bankens Udbytte paa 10 % fra 1876 til 1883.

I 1880 begyndte Udlaansrenten igen at falde, og i 1881 var man igen naaet frem til omtrent normale Forhold med en Vekseldiskonto og Provision paa 6 % og en Rente af øvrige Udlaan paa $5\frac{1}{2}$ til 6 %. Renten paa Indlaan af større Summer med længere Opsigelsesfrist blev derfor nedsat til $4\frac{1}{4}$ — $4\frac{1}{2}$ %.

Denne lidt større Pengerigelighed og dermed ringere Indtjeningsmuligheder for Banken var dog kun rent forbigaaende. Pengemarkedet var fortsat frem gennem 80erne ret stramt med stort Behov for Laan og her ved ret gunstige Indtjeningsmuligheder for Banken.

Fornyelser i Ledelsen gennem de første 14 Aar.

Mens Banken saaledes sindigt, men støt arbejdedes frem, vedblev noget nær de samme Mænd at staa for Ledelsen. Ud over den tidligere omtalte Forøgelse af Bestyrelsen i 1874, hvorved Forbindelsen mellem Banken og Slægten Palludan knyttedes, skete der ikke andre Ændringer i Ledelsen, end naar Død eller Bortrejse nødvendiggjorde en Fornyelse.

1877 flyttede Medlem af Repræsentantskabet Prokurator *Poulsen* til Holstebro. Han efterfulgtes i Repræsentantskabet af Suppleanten *Farver Thun*. Og til Suppleant i hans Sted valgtes Købmand *Peder Nielsen*, Varde. I 1878 udtraadte paa Grund af Sygdom Købmand *P. Mortensen* af Bankens Ledelse. I hans Sted valgtes Købmand *H. Haunstrup* til Med-

lem af Repræsentantskabet, og Apoteker *Helms* til Medlem af Kontrolkomiteen.

Kun 2 Aar efter — i 1880 — afgik Apoteker *Helms* ved Døden. Man havde allerede da taget Beslutning om, at ved indtrædende Vakance skulde Repræsentantskab og Direktion igen indskrænkes til henholdsvis 8 og 5 Medlemmer. I Følge denne Beslutning blev der ikke i *Helms* Sted valgt nogen ny Repræsentant. Derimod valgtes Købmand *Bastrup* til Formand for Repræsentantskabet, og Proprietær, Løjtnant *Fabricius* til Næstformand, mens Købmand *H. Haunstrup* valgtes til Medlem af Kontrolkomite og Revision.

Løjtnant *Fabricius* flyttede bort fra Egnen i 1883, hvorfor *H. Haunstrup* valgtes til Næstformand i Repræsentantskabet. Samme Aar udtraadte Købmand *Neidhardt* af Direktionen, der saaledes var nedbragt til 6 Medlemmer. Ligeledes i 1883 døde Farver *Thun*. I hans Sted valgtes Bødker *C. C. Lund* til Medlem af Repræsentantskabet.

Og da Købmand *P. Nielsen* i 1885 flyttede bort fra Byen, valgtes Kæmner *L. C. Lassen* til Suppleant for Repræsentantskabet. — Det er alt det Personskifte, der var i Bankens Ledelse gennem de første 14 Aar.

Bankens Hovedforbindelse i København var i Førstningen *D. B. Adler & Co*. Men efter kun faa Aars Forløb gik man over til »*Den danske Landmandsbank, Hypotek- og Vekselbank*« i København — —

Efter alt at dømme havde Banken nu en stor Fremtid foran sig. Den havde haft større og hurtigere Fremgang, end selv dens Stiftere med udpræget Lyssyn havde turdet haabe. Banken havde allerede en stor og god og stadig voksende Kundekreds. Og den Modstand, der fra Sparekassens formaaende Kredse mødte Banken ved dens Stiftelse, var nu afløst af et godt Forhold, til en vis Grad endog af Samarbejde.

Alt tegnede saaledes ved 80ernes Midte lyst og godt for *Varde Bank*.

Og saa uden Varsel trak uventet en Høsttorden op over Byen. Og Lynet slog ned! — Saaledes føltes det af mange, og saadan var den første lammende Virkning af den Ulykke, som nu sidst paa Sommeren 1885 uanet brat brød ind over *Varde Bank*.

ULYKKEN

Kedeligt eller spændende? —

En Banks Historie — Tør og kedelig! vil sikkert de fleste mene: Navne, Aarstal og Udbytteprocenter, Generalforsamlingsvedtagelser og lange Talkolonner, det bliver jo nok det meste, og kan det gøres spændende! Naa ja, ligefrem spændende som Romanstof kan man vel ikke vente det. Og Navne og Aarstal og andre Tal vil der jo blive en Del af, det er givet. Men bag ved disse Navne, Tal og det, man kalder tørre Kendsgærninger, der ligger jo alligevel paa mangfoldig Vis selve Livets Spænding og taler til os.

Og ud af Forhandlingsprotokollens knappe Meldinger om Vedtagelser og Valg som ud fra Regnskaber, Tal og statistiske Tabeller kan der, om man forsøger det, læses en god Del om Byens og Egnens Udvikling, om Krisetid eller Fremgangstid gennem det Tidsrum, Bankens Historie spænder over. Og gennem Skildringen af en Banks Opbygning og Virksomhed vil man møde en hel Del af Byens og Egnens førende Mænd inden for Handel og Næringsliv, de, der har gaaet foran paa mange Omraader og været med til at føre Udviklingen frem. Sammen med disse Mænd og deres Lige vil man altid være i godt Selskab.

Og det spændende — ja, man skal intet forsværge. Det kan hændes, man uforvarende er midt i det, før man tænker sig.

Som nu med Hensyn til *Varde Bank*. De fleste, der kender lidt til

Forholdene i Varde, ved, at Banken i sin Tid, for henved to Menneskealdere siden var ude for en svær Rystelse, fordi en af Bankens mest betroede Mænd havde tilvendt sig store Summer af de Midler, han var sat til at forvalte. Det er denne Ulykke, som Sagfører *A. Harck* i sin udførlige Redegørelse stadig nævner »Katastrofen«. Og paa et hængence Haar nær var det virkelig blevet en Katastrofe, hvor en sund og lovende Virksomhed i Løbet af en Dag var forvandlet til et Fallitbo, der bragte Ulykke over By og Egn og Ruin over mangfoldige Hjem.

Her var saavist Spænding nok! Saa meget, at man endnu over 60 Aar efter den Dag fornemmer denne Spænding dirre gennem Protokollens faa og afdæmpede Linjer. Og naar denne Ulykke blev standset, saa det ikke blev til en Katastrofe for de mange Hjem i By og paa Land, da skyldes det en Kreds af Mænd, der resolut og uden Afslag satte deres Formue og Velfærd ind for at hindre Ulykken.

Adskilligt kunde maaske tale for, at man i denne Skildring af Bankens Historie gik let hen over disse Forhold og nævnte dem mindst muligt — Sket er jo sket, og hvorfor saa rippe op i en gammel Historie: En anset og højt betroet Mand, der var kommet ud i økonomisk Uføre — Det var let gjort uden om Kontrollen at laane af Bankens Midler. Og det var jo kun et Laan i en øjeblikkelig Forlegenhed — Men Forholdene blev stærkere end hans gode Forsætter. Uføret voksede, indtil det slugte enhver Vej tilbage — Og saa var Ulykken der baade for ham selv, for Banken, hvor han var Bogholder og Direktør, og for de mange, hvis Velfærd var knyttet til Banken. —

Mon dog ikke det redeligste vil være i en historisk Skildring af Bankens Udvikling at gi en klar og nøgtern Redegørelse for, hvad der virkelig skete i de for Banken og Byen skæbnesvangre Septemberdage i 1885. Hændelsen er nu saa meget paa Afstand, saa den lader sig skilte historisk og objektivt. Det er den bedste Fremgangsmaade til at aflive Mytedannelser og gamle Rygter. Og gaar man let og antydningvis hen over Ulykkesdagene, da savnes Baggrunden for helt at forstaa den størslaaede Offervilje, der førte Bank og Egn gennem det Uvejr, der kunde ha udviklet sig til en Katastrofe. —

Lad gaa, at Tabeller og Tal kan være tørre og kedelige. Men selv bag en Banks Regnskaber er der Menneskeskæbner, og de har altid Livets Spænding over sig. —

Gasfest!

Sommeren 1885 var et Mærkeaar i Byen Vardes Historie. Da fik Byen Gasværk, og Lamperne med det skarpe, hvide Lys tændtes rundt om i Hjem og Forretninger og sine Steder paa Gaderne.

Jo, det var tydeligt, at en ny Tid med store og mærkelige Fremskridt rykkede frem! Ikke saa sært da, at Byens Borgere følte Trang til at feste for det nye og at fejre Mærkedagen, da Gaslysene tændtes ud over Byen. Byraadet gik i Spidsen. Borgerne fulgte villigt efter, og Ungdommen var ikke til Sinds at la sig snyde — Hvorfor ikke feste, naar Lejligheden var

Gasfest.

Søndag Aften den 20de d3. Val
fra Kl. 8 til 2.

Billetter — som maa bæres spjalt —
a 1 Kr. for en Herre, 50 Øre for en Dams,
faas ved Indgangen, der er gjennem Porten.
Alt bliver fejlig smykket.
Stor Illumination af Gaslamper
Værdsdigst
H. Kaas.

*****

**Efter Opfordring
af Byens**

Udtegnede indbyder Byens Borgere
med Damer til

en Fællesspisning

i Anledning af, at denne Fæst og Maaltid
skal nydes under **Gasbelysning** **Lørdag**
den 19de September Kl. 7½.

Der serveres med varm Vind, flere Slags
Etegi med Tilbehør og Kage 1 Kr. 25 Øre
pr. Kvært.

Vinif under Spisningen.
Der vil blive præsenteret en Viste til Paa-
tegning af Deltagere.

Aften slattes **Onsdag Aften.**
Værdsdigst
H. Kaas.

*****

der! Konditor Kaas undte saavist alle sine Bysbørn en glad Aften eller to — især da, naar det skete i hans Teatersal. Derfor finder vi i »Vestjyllands Dagblad« for Onsdag d. 16. Septbr. 1885 ovenstaaende Kundgørelse. Det er Borger-skabet, Hr. Kaas her henvender sig til gennem Byens Højreavis. Men Byens og Egnens unge skal ogsaa ha Lov at feste for Gassen. Til

dem har Kaas en anden Kundgørelse den 15. September i den mere folkelige Venstreavis: »Ribe Amts Tidende«.

Højrebladet finder dog, at denne Festen er lovlig meget af det gode og anser sig paa Dydens og honette Medborgeres Vegne kaldet til at hæve en advarende Pegefinger i en Artikel den 12. September, hvor det bl. a. hedder:

»... Festmaaltiderne synes i denne Tid at skulle florere. Efter hvad vi erfarer, har nemlig Byraadet indbudt de paa Gasværket arbejdende Ingeniører og Funktionærer til med sig at fejre et Slags Rejsegilde iaften hos Kaas, hvad vi finder aldeles i sin Orden.

Dernæst har Byraadets Flertal ogsaa indbudt Byens Borgere til et Festmaal paa Tirsdag i Anledning af, Gaslygterne tændes denne Aften.

Det forekommer os virkelig, at Anledningen hertil er noget søgt, og efter hvad vi erfarer, har der ogsaa i Raadet været delte Meninger om Betimeligheden af en saadan Fest, ligesom Tilslutningen indtil Dato kun har været yderst ringe, et Vidnesbyrd om, at man i Byen heller ikke rigtig er med paa den — — —

... Næstkommende Lørdag holder Kaas Lysfest, saa der savnes sandelig ikke Anledning for det glade Varde til at more sig!«

Hvormeget »Vestjyllands Dagblad«s milde Mishag har frugtet, faar staa hen.

Tirsdag Aften den 15. September, da det hvide Gaslys for første Gang fik Lov at straaale over Varde, holdtes en stor og repræsentativ Festlighed paa Damkjærs Hotel, hvor Byraadet sammen med indbudte Gæster og Byens Borgere fejrede Gaslyset og Fremskridtet.

Der var den Aften alt, hvad der hører sig til for at feste: God Mad og hvidt straalende Gaslys, mange Taler og Hurraer, Musik og smukke Damer! Det kunde ikke andet end skabe Fest og Stemning —

Og dog var der det mærkelige den Aften, at der ligesom nu og da følte Pust af Frostluft ind i Feststemningen.

Byraadsmedlemmerne og andre fremstaaende Mænd stak nu og da Hovederne sammen to og to og hviskede, mens de spejdede hen mod Indgangsdøren — Der var jo det mærkelige at hefte sig ved, at de to Byraadsmedlemmer og Bankdirektører *Søren Thomsen* og *J. W. Palludan* udeblev fra Festen uden at sende Afbud — Og de var ikke syge, vidste man, for de var begge to med til Byraadmødet i Aftes.

Een havde set *Søren Thomsen* i Banken om Eftermiddagen. En anden havde midt om Eftermiddagen set to af de andre Direktører gaa ind i Banken. Og en tredje vidste, at de ikke endnu var kommen tilbage! Noget ekstraordinært maatte være paa Færde, det var tydeligt — Mærkeligt! — Mærkeligt! — Man rystede paa Hovedet og hviskede — Mærkeligt!

Man glemte næsten at nyde den gode Mad og den glade Musik. Glemte kanske endog at være galant mod en smuk Borddame! — Kanske een og anden skuttede sig som for et Kuldegys her midt i Festsalen —

Noget galt maatte der være, hvad saa det var — Ingen nævnte det højt, dertil var det for truende, for utroligt — Men det ligesom laa i Luften og aandede Kulde — Ord, man kun turde hviske: Svig! — Bedrageri! — Banken fallit! — —

Og Maden duftede, Musikken tonede, de smukke Damer smilte. Og over det alt laa de ny Gasblus' stærke, hvide Lys, hvis Skygger blev saa sært skarpe og sorte — næsten truende —

Utroligt! — Men det utrolige voksede i Tankerne og gav Uhygge — Jo, der siges for helt sikkert — Bøtke har sagt det — Han ved det helt sikkert fra — — Men tys! — — —

I de samme Timer, da der festedes paa Hotel Damkjær, sad ikke ret langt derfra i Bankens snævre Direktionsværelse en lille Flok dystre, sammenbidte Mænd og stred med at naa til Bunds i den Ulykke, som uanet havde aabnet sig foran dem. Stred med Regnskaber og Tal, der var med til at afveje Menneskeskæbner.

Jo, den Gasfest glemmes sent i Varde! —

Hvordan det begyndte —

Hvordan begyndte det? — Ja, Rygter kan ha krogede, uransagelige Veje, ugørligt at efterspore. Men i Tilfældet: Ulykken i *Varde Bank*, er Rygternes Forvarsling klarlagt næsten ud i Enkelthederne.

At nogen kunde fatte Mistro til *Varde Bank* eller Mistanke til dens Bogholder og Direktør, *Søren Thomsen*, maatte i 80ernes Varde forud for 1885 synes helt utænkeligt. Banken var i stærk og frodig Udvikling og nød absolut Tillid ud over Egnen. Og dens Leder, Købmand *Søren Thomsen*, var en af Byens mest ansete og betroede Mænd. At tale om eller blot tænke sig Svig i Forbindelse med ham og *Varde Bank*, maatte for alle synes Galmandssnak!

Søren Thomsen var ikke blot en anset Købmand og Bankdirektør, og Byraadsmedlem gennem 24 Aar. Han var tilmed afholdt af sine undergivne, nød ubegrænset Tillid af sine Kunder, gik flittig i Kirke og var stærkt nationalt interesseret — Da Sønderjyderne i 1884 gæstede Egnen, var det *Søren Thomsen*, der som een af Byens første Mænd talte til den store Forsamling paa Varde Torv. Og talte godt!

Hvem kunde vel være lavsindet nok til at sætte Plet eller Mistanke paa en saadan Mand! — Og dog dukkede der nogle sære og utrolige Rygter op hen paa Sommeren 1885. Sladder! Ja, selvfølgelig var det Sladder! Og man korsede sig i Varde over saa ondsindet Bagvaskelse -- Men hvorfra stammede det mon? — Det, der afgjort var et af Bankers svage Punkter, viste sig ogsaa at være det svageste Led i det Sikrings-system, *Søren Thomsen* havde anlagt for at skjule sine Transaktioner. Bogholderens Kontrakt med Banken fastsatte, at han selv skulde antage og lønne sine Kontormedhjælpere. Og i de 14 Aar fra 1872 til 1885 havde *Søren Thomsen* adskillige dygtige unge Mennesker i sin Tjeneste og boende i sit Hus. Han havde let ved at faa Folk, da han blev regnet for en god Arbejdsgiver, der gärne hjalp sine unge Medhjælpere i Vej.

Et af de unge Mennesker, der kom i *Thomsens* Tjeneste, hed *Theodor Nielsen*. Han var Søn af Klubvært *Nielsen*, der var død. Og Moren, Enkefru *Nielsen*, var henrykt for at kunne ha Drengen hjemme og endda

ha ham anbragt i en god Stilling. Den unge Mand var selv glad for Pladsen i Banken. Han var dygtig og blev efterhaanden af sin Chef betroet til at føre en Del af Bankens Bøger.

Men saa var det mærkeligt nok, ligesom Kontoristens Glæde for Pladsen og Lysten til Arbejdet kendeligt kølnedes. Han snakkede endog med sin Mor om, at han havde Lyst til at prøve en anden Plads. Moren var dybt forarget: Den tossede, egensindige Knægt! Her havde han nu saadan en udmærket Plads, kunde bo hjemme, det var til Fordel baade for ham og hans Mor. Og saa var han endda utilfreds og vilde rejse andet Steds hen! —

Fru Nielsen sae Sønnen Besked, som han fortjente. Og det frugtede. Det mente hun da, for nu passede han sit Arbejde uden at snakke mere om ny Plads. Men en Tid efter tog han fat igen, og nu var det Alvor. Nu havde han Plads i Silkeborg og rejste til den første.

Først skældte Fru Nielsen ud. Og saa græd hun. Det sidste kunde Sønnen ikke staa for, og saa maatte han da til at rykke ud med, hvorfor han absolut vilde rejse fra sin gode Plads i *Varde Bank*. Ved at føre Bankens Bøger havde den unge Nielsen faaet Indblik i, at Søren Thomsens Forhold til Banken ikke var helt, som det skulde være — Svig? — Ja, rent ud sagt Svig! —

Nogle Hundrede Kroner? — Nej, det var noget helt andet! — Men han, Nielsen vilde ikke spille Angiver overfor sin Principal og Velgører, derfor var det, han nu rejste fra Byen. Og Moren maatte højtidelig love aldrig nogensinde at nævne til noget Menneske, hvad han nu havde betroet hende! Selvfølgelig lovede Fru Nielsen, hvad Sønnen krævede. Og selvfølgelig pinte Hemmeligheden hende umenneskeligt! — For en Kvinde, der er alene om en Hemmelighed, er mere ilde stillet end en Mand, der er ved at vansmægte af Tørst i Sommervarmen, fordi den Øl, han gaar med i Lommen, absolut ikke maa drikkes før til Jul —

Godt et Par Aar holdt hun Pinen ud. Saa kunde hun ikke længere, hun maatte betro sig til sin afdøde Mands Ven og Raadgiver, Købmand *L. Aastrup* — men med strengt Krav om Tavshed. Selvfølgelig! —

Det var Synd at sige, at Købmand Aastrup blev rørt af Taknemme-

lighed over Fortroligheden — Sladder! — Naturligvis var det Sladder! Og den Slags var ikke værd at ta sig af. Men hvis nu der var noget om Sagen —? Var det saa ikke hans Pligt at gøre Bankens Bestyrelse opmærksom paa Forholdet? — Købmand Aastrup var langtfra nogen Beundrer af Søren Thomsen. De var Konkurrenter og alt andet end Hjerstensvenner. Men derfra og til at spille Angiver, maaske endda paa et usikkert Grundlag — Nej, det kunde Aastrup ikke indlade sig paa. Saa gik Købmand Aastrup og døjede med Hemmeligheden et Aars Tid, mens han kritisk gav Agt paa alle Forhold, der vedrørte Banken og Søren Thomsen. Det blev han ikke stort klogere af, men fik heller ikke større Tillid derved.

Og omsider kom Aastrup til den Slutning, at det maatte være hans Pligt paa een eller anden Maade at advare Bankens Ledelse — uden derfor direkte at spille Angiver. Han tog sig da for næste Gang, han traf sin gode Ven, Sagfører og Bankdirektør *A. Harck* at komme med nogle forblommede og nedsættende Ytringer om Forretningsgangen i Banken.

Naa — tænkte Sagfører Harck — er Konkurrencen mellem de to nu blevet saa skarp, saa Aastrup bruger den Slags Midler. Det ligner ham ellers ikke! — Et Par Gange senere forsøgte Aastrup uden Held at vække sin Vens Mistanke til Thomsens Forhold til Banken. Men Harck slog det hen uden at hefte sig derved.

Købmand og Bankdirektør Søren Thomsen nød stadig fuld Agtelse og Tillid fra alle Sider. Vi ser i Forhandlingsprotokollen, at der den 17. Juli 1885 afholdtes et fælles Repræsentant- og Direktionsmøde. Og Harck oplyser i sin Redegørelse, at der endnu ikke paa dette Tidspunkt var opstaaet nogen Mistanke mod Søren Thomsen.

Mødet synes at ha været ret kort og uden Vedtagelser af nogen Slags. Men Protokollen er igen — hvad ikke er sket i flere Aar — ført med Søren Thomsens Haand, kun en halv Snes Linjer ialt. Og som sidste og 11te Underskriver har Søren Thomsen sat sit kendte Navnetræk under — for sidste Gang! Vi ser af Annoncer i Byens Aviser, at det næste Repræsentant- og Direktionsmøde har været fastsat til den 29. Septbr. — Men det blev under helt andre Forhold end tænkt!

Det skete engang sidst i Juli Maaned, at Købmand Aastrup igen var et Vend inde paa Sagfører Harcks Kontor. Og her gentog han i forstærket Form sine forblommede Hentydninger til Søren Thomsens Forretningsførelse. Harck blev stødt og sae ret hvast:

»Hvad er det dog, Du siger. Tror Du, at der er noget galt i Banken, saa sig mig det rent ud i Stedet for den Slags tvetydige Sigtelser!«

Ved det paafølgende Ordskitte fik Harck, imod Løfte om ikke at blande Aastrup i Sagen, saa meget at vide, at ogsaa hans Mistanke blev vakt. Harck søgte nu i Stilhed at komme paa Spor efter de mulige Misligheder i Banken. Men han indsaa snart, at det kun kunde ske ved en grundig Revision af Bogføringen.

Ved igen at klemme Aastrup kraftigt fik Harck endelig oplyst, hvorfra Mistanken stammede. Og han fik tillige den andens Samtykke til at indvi sin Meddirektør Konsul *Haunstrup* i Sagen. Konsul Haunstrup holdt straks paa, at det sikkert kun var Sladder og Bagvaskelse. Men han var ogsaa enig med Harck i, at de havde Pligt til at undersøge Forholdene. Og nu udviklede Sagen sig. Hvad der nu sker i de nærmest følgende Dage, kan bedst fortælles med Sagfører A. Harcks egne Ord:

»... Jeg tog da atter Aastrup under Behandling og fik ham med noget Besvær til at samtykke i, at *J. W. Palludan*, *Jens Thomsen* og Revisor *H. Haunstrup* blev gjorte bekendt med Mistanken til Thomsen, og at jeg opgav Aastrup som min Hjemmelsmand samt navngav hans Hjemmelsmand. Konsul Haunstrup og jeg tilsagde straks derefter de nævnte tre Mænd til et Møde paa mit Kontor i en sildig Aftentime, og her blev de gjorte bekendt med den mod S. Thomsen opstaaede Mistanke samt med, hvad der hidtil var passeret i Sagen. Uagtet de tvivlede noget om, at Mistanken var begrundet, var de dog alle enige om, at den var fremkommen fra en saadan Kilde, at der maatte anstilles en grundig Undersøgelse. Resultatet af Mødets Forhandlinger blev, at jeg blev valgt til at rejse ud som »Opdager« til Silkeborg og Fredericia for ved en Afhøring over Bankbogholder Nielsen og Rekrut Poulsen om muligt at skaffe Bevis for de Misligheder, som S. Thomsen mistænktes for.

Nielsen og Poulsen havde i flere Aar været S. Thomsens Medhjælpere

i Banken og maatte forudsættes at være vidende om Besvigelserne, hvis saadanne forefandtes. Medens Poulsen først for faa Maaneder siden havde forladt Banken for at aftjene sin Værnepligt i Fredericia, havde Nielsen i flere Aar været borte fra Banken og haft Ansættelse som Bogholder ved Silkeborg Bank.

Da Mødet var hævet, yttrede Jens Thomsen til mig, idet han sagde Godnat: »Ja, rejs De nu kun i Guds Navn, men jeg er saa rolig for, at der ikke er noget alvorligt i Vejen med Banken!«

Det var ikke synderligt opmuntrende for mig at rejse ud paa Opdagelse med en saadan Afskedshilsen. Men det svækkede ikke min Overbevisning om, at S. Thomsen maatte have besveget Banken, og jeg kunde ikke forstaa, at nogen af mine Kollegaer, efter de Oplysninger, de havde faaet, kunde vedblive at tvivle om, at der forelaa Misligheder.

Aastrup kendte jeg som en alvorlig og sandhedskærlig Mand, der ikke vilde sigte nogen for Uredelighed, uden at han fuldt ud var overbevist om, at Sigtelsen havde sin Rigtighed. Og efter at han havde oplyst, hvorfra han havde sin Viden om, at det ikke gik rigtigt eller ærligt til i Banken, forekom det mig, at der ikke kunde være Tvivl om, at Mistanken var rigtig . . .«

En trist Rejse.

Det var saavist ingen Lystrejse, Sagfører Harek gav sig ud paa, da han drog paa Opdagelsesfærd til Silkeborg. For ikke at vække Mistanke hos nogen i Varde, løste han Billet til Aarhus og fortalte til alle undtagen til sin Kone, at han skulde en Forretningsrejse til Aarhus.

I Silkeborg traf Harek den unge Bogholder Nielsen¹⁾, der ogsaa, naar han ikke skulde optræde som direkte Angiver, var villig til at gi de Oplysninger, Direktøren havde Brug for. Og de var langt værre end Direktionens værste Anelser! Nielsen anslog løseligt, at da han for henved fire Aar siden forlod *Varde Bank*, var Søren Thomsens Svig overfor Banken allerede oppe paa omkring 100,000 Kr. Med disse triste Oplysninger rejste Harek videre til Fredericia for her at opsøge Rekrut Poulsen, der

¹⁾ Th. Nielsen blev senere administrerende Direktør for Silkeborg Bank.

indtil for tre, fire Maaneder siden havde været Søren Thomsens Medhjælper i Banken.

Poulsen indtog samme Standpunkt som Nielsen i Silkeborg. Han vilde ikke være Angiver af sin tidligere Principal, men han var villig til at oplyse, hvad han vidste om Søren Thomsens Transaktioner. Han anslog

Købmand J. W. Palludan, Varde.
(Billedet fra 7cerne).

Sagfører A. Harck, Varde.
(Billedet fra 7cerne).

Besvigelserne imod Banken til omkr. 200,000 Kr. da han forlod Thomsens Tjeneste for omkr. 4 Maaneder siden.

Det svimlede for Sagfører Harck: Bankens Aktiekapital tabt to Gange! Var Udrejsen trist, da blev Hjemturen mangefold tungere. Sagfører A. Harck fortæller selv i sine Erindringer:

»Det var en streng Hjemrejse, som jeg ikke let skal glemme. Mine Tanker klamrede sig uophørligt til Besvigelserne, og min Hjerne arbejdede ustandselig med at finde Midler til at redde Banken fra Undergang. ... Det stod for mig som en Æres- og Samvittighedssag, at der ikke blev paaført Sparerne Tab, at Banken blev holdt i Live og sat i Stand

til at opfylde sine Forpligtelser. Men hvorledes skulde det lade sig gøre? Aktiekapitalen og Reservefonden var tabt, og den Dividende, der kunde ventes i Søren Thomsens Bo, vilde langt fra være i Stand til at dække Resten, der maaske androg langt over 100,000 Kr. — Direktørerne, Repræsentanterne og Revisorerne var, naar undtages en enkelt Mand, ikke i Besiddelse af nævneværdig Formue, saa det vilde falde svært at faa sammenskudt den til Dækning af Tabet fornødne Kapital ...«

Banken skal holdes —!

Det var ikke lystelige Efterretninger for Sagfører Harck at komme tilbage med til de spændt ventende Direktionsmedlemmer i Varde.

J. W. Palludan var den første, der næste Dag blev indviet i den uhyggelige Opdagelse: Aktiekapital, Reservefond, alt tabt mere end een Gang! Banken foran Ruin! Harck redegjorde for Stillingen, som den sandsynligvis var og tilføjede det, han paa hele Hjemrejsen havde tumlet med i Tankerne, at han opfattede det som en Æressag og en Samvitighedssag, at Banken blev holdt og sat i Stand til at opfylde sine Forpligtelser og fortsætte sin Virksomhed. Men han føjede ogsaa til med et Suk, at han var bange for, det vilde blive vanskeligt at faa de interesse-rede til at bringe de ret store personlige Ofre, der maatte til for at holde Banken oppe. —

Palludan udbrod da med den Beslutsomhed og Offervilje, der særtegnede hans hele Færd: »Banken skal holdes, det koste hvad det vil!«

Harck skriver herom i sine Erindringer:

»... Dette Udbrud gav mig Haab om, at det vilde lykkes at redde Banken fra Undergang. Jeg vidste, at der var Alvor i Palludans Udbrud, og at han paa Grund af hele sin Stilling frem for nogen var i Stand til at bidrage til, at Banken blev holdt oppe ...«

Samme Aften holdt Direktionsmedlemmerne Møde hos Sagfører Harck for at ta Stilling til, hvordan Sagen skulde gribes an. Det blev her aftalt, at *Palludan*, *Harck*, Konsul *Haunstrup* samt Revisor, Købmand *H. Haunstrup* næste Dag ved Kontortidens Slutning skulde møde op i Banken for at forhøre Søren Thomsen og anstille Undersøgelser over

Størrelsen af Bedragerierne. For ikke at vække Opsigt sneg de sig, som var det et ulovligt Forehavende gennem Arnbjerg og Skansestræde til Kontoret i Østergade.

Da Sagen foreholdtes Søren Thomsen, tog han først overlegent paa det hele, nægtede alt og krævede Undskyldning for den ærekrænkende Sigtelse. Først da de fældende Beviser lagdes foran ham, maatte han indrømme, at der maaske var nogle Uregelmæssigheder. Det drejede sig dog højest om en Snes Tusinde.

»De glemmer vist desværre det sidste 0, min Herre!« sae Harck koldt.
»Efter de Oplysninger, vi sidder inde med, andrager Besvigelserne mindst 200,000 Kr.«

Da faldt Søren Thomsen sammen, kastede sig ind over Bordet med Hænderne for Ansigtet og var i lang Tid ikke til at tvinge et Ord fra.

Nu blev Direktørerne *Reck Thomsen* og *Jens Thomsen* tilkaldt, de var hidtil paa Grund af deres nære Slægtskab til Søren Thomsen holdt uden for Sagen. De stillede nu i Udsigt, at de vilde prøve blandt Slægt og Venner at fremskaffe Penge til Dækning, saa Politiets Indblanding kunde undgaas. Ved at høre om denne Mulighed lavede Søren Thomsen op igen og var villig til at medvirke ved en Gennemgang af Bankens Bøger for at konstatere Underskudets Størrelse.

Og i Aften- og Nattimerne, mens Gasblussenes hvide Lys tændtes i Vardes Gader for første Gang, og Varde Borgerne festede paa Damkjærs Hotel, gik Mændene i Bankens Kontor i Østergade i Gang med det triste Arbejde at fastslaa Størrelsen af Thomsens Bedragerier og undersøge Bankens fortvivlede Stilling.

Først ved Midnatstid var man naaet til en foreløbig Opgørelse, der viste et Tab paa 208,000 Kr. Og saa var der endda Mulighed for, at Tabet var langt større. Søren Thomsen var nu rolig og fattet, nærmest oplivet ved Tanken om, at hans Slægt vilde forsøge at skaffe Dækning for Underskudet. Før man skiltes, maatte der træffes en Afgørelse om, hvorledes man skulde ta imod det Stormløb imod Banken, der uden al Tvivl var i Vente, saa snart Rygtet om Bedrageriet naaede ud over By og Egn.

Foreløbig var man nødt til at standse alle Udbetalinger og holde sig

til den Opsigelsesfrist, der var paa alle Indskud, og saa ellers forsøge at rejse det den Gang svimlende Beløb, der krævedes for at ride Stormen af og føre Banken videre. Men som en Rettesnor for alle Forslag og alle Forholdsregler, der drøftedes, blev Linjen fremad angivet af Palludans mandige Ord:

»Banken skal holdes, det koste hvad det vill!«

En Markedsdag.

Dagen efter: Onsdag den 16. September var der Marked i Varde.

Det var det store Septembermarked, og Folk strømmede ind til Byen. Men det blev ikke helt en Markedsdag som de andre. Der var Spænding og Utryghed i Luften allerede fra Morgenstunden. Smaaflække stimlede sammen rundt om i Gaderne og snakkede. Men det var ikke Handel og Markedspriser, der drøftedes eller først mødte de nykommende, næsten før de naaede Byen — Har I hørt det! — Har I hørt det? —

Det var Rygterne fra Festen om Natten paa Damkjær, der nu mangedoblet fløj over Byen. Men nu var det altsaa ikke Rygter længere, for Banken havde standset sine Udbetalinger, det var der Syn for. Og nye Rygter om mægtige Tab og fantastisk Svig groede frem og voksede fra Flok til Flok, fra Værtshus til Værtshus.

Markedet truede med at gaa i Staa. Hvem vilde købe, naar kanske alle ens Penge i Banken var forlist! Naar Handelsfolkene ikke vilde købe, holdt andre sig ogsaa tilbage. Og et Marked med ene Sælgere bliver et skidt Marked! Det var ikke Markedet, men Banken, der samlede Folks Spænding og Handletrang. Og her holdt de sig saavist ikke tilbage! Alle, der havde Penge i Banken, vilde ha dem. Absolut, lige med det samme! De skulde bruges til Indkøb paa Markedet —

De to Direktører *J. W. Palludan* og *Haunstrup* var af deres Fæller udvalgt til i Bankens Ekspeditionslokale at ta imod Stormløbet, man maatte være forberedt paa, imens den øvrige Direktion og Revision inde i Værelset bagved sled med at komme til Bunds i Tabet. Stormløbet mod Banken udeblev heller ikke. Det lille Lokale fyldtes til Trængsel. Og alle vilde de ha deres Penge!

Et Hjørne af Varde Torv med Sillesens Hus.

Baade Palludan og Haunstrup havde mere end nok at gøre med at snakke Folk tilfreds. Begge de to Mænd var elskværdige, men ogsaa resolute og aabenhjærtige. Især Palludan forstod at klare Stillingen med godt, djærvt Humør.

»Selvfølgelig skal I nok faa eders Penge. Men I kan jo selv se i eders Bog, at der er Opsigelsesfrist. Og den overholder vi nu.«

Men Folk vilde ha deres Penge øjeblikkelig! Og kunde de ikke faa

dem udbetalt straks, opsigde de Pengene til Udbetaling snarest gørligt. En Mand fra Varde By var særlig højrøstet og paagaende. Han havde tæt ved 2000 Kr. indestaaende i Banken, dem vilde han ha lige med det samme, og fik han dem ikke her paa Bordet straks, saa var Direktørerne hver og een noget rigtigt Kæltringpak! Han hidsede sig selv op mere og mere, og det var ikke Roser og Tulipaner, der blomstrede omkring ham.

»Hør«, siger saa Palludan helt roligt, men tilstrækkeligt højt til, at alle i Lokalet kan høre det: »Du kan komme op til mig privat i Middagsstunden, saa skal jeg overta din Kontrabog og udbetale dens paalydende med en foreløbig Afkortning af kun 10 %.«

Det virkede paa Mandens Hidsighed som en Skvat Vand paa en Tørveild. Han listede af og kom ikke til Palludan med sin Bog. Ogsaa paa de andre i Lokalet virkede denne Udtalelse og Direktørernes rolige Holdning stærkt afdæmpende — Kanske var det alligevel ikke slet saa galt fat, som Rygtet gik? —

Mens dette stod paa, var den øvrige Direktion ikke ledig. Der var nok at rive i. Der gik Ilbud til alle fraværende Repræsentanter om at møde snarest. Søren Thomsens Slægtninge gjorde ihærdige Anstrengelser for blandt Slægt og Venner at rejse de nødvendige Penge til Dækning af Tabet, men de naaede ikke større Resultat — Beløbet, der skulde dækkes, var altfor svimlende stort!

Og nu tog Udviklingen Fart og lod sig ikke standse. Allerede tidligt om Formiddagen mødte Byfogedfuldmægtig Kancelliraad *Andresen* for paa Byfoged *Kalkos* Vegne at spørge, om der laa noget til Grund for Rygterne om, at Direktør Søren Thomsen havde begaaet Svig imod Banken? Det lod sig ikke nægte. Men Direktionen understregede, at man gjorde, hvad man kunde for at redde Banken, saa Indskyderne ikke kom til at lide Tab.

Byfoged *Kalko*, der var en meget myndig Embedsmand, lod sig dog ikke nøje hermed. Ved Middagstid sendte han sin Fuldmægtig, Kancelliraad *Andresen*, til Søren Thomsens Hjem og lod Direktøren anholde.

Sagfører *Harck* havde i Middagsstunden været hjemme at spise. Da han gik tilbage til Banken, mødte han i Kræmmergade Kancelliraad

Andresen og Søren Thomsen, Side om Side, og lidt bag dem to Betjente — Det var ikke til at ta Fejl af. Da de passerede hinanden uden at standse, siger Søren Thomsen i Forbigaaende til Harck:

Ja — nu er det forbi! Nu har de taget mig!«

Spillet var for hans Vedkommende ude nu. Han havde taget Chancen i et højt Spil — og tabt. Men Spillet angik ikke blot Direktør Søren Thomsen og hans Forretning. Det gjaldt ogsaa Banken og derigennem mangfoldige Hjems Velfærd eller Ruin. Det var det, som nu stod for Afgørelse i de sidste Eftermiddags- og Aftentimer denne Markedsdag den 16. September 1885.

Tidligt om Eftermiddagen mødte Byfoged Kalko selv i Banken og erklærede, at han, som Forholdene laa, saa sig nødsaget til at ta under Overvejelse, om ikke han blev nødt til at lade Banken tage under Konkursbehandling. Skete det, da var Spillet ogsaa ude for Banken og for alle de, der økonomisk var sammenknyttet med den. Derfor stred Direktionen imod og krævede, at der intet skete i den Retning, før Bankens Repræsentantskab havde holdt Møde og der taget Afgørelse om, hvorledes man kunde sikre Indskyderne mod Tab.

Og det blev igen fra Harck og Palludans Side fremhævet, at der vilde blive gjort, hvad der var muligt for at redde Banken og dermed Indskydernes Penge. Byfogden indvilgede da ogsaa tilsidst i at stille Sagen i Bero de faa Timer, indtil Mødet var afholdt, og Afgørelse truffet.

Men dermed var Banken ikke reddet — For vilde det mon være muligt med saa kort Varsel at rejse den nødvendige Kapital og faa alle Repræsentanterne til med store økonomiske Ofre at gaa ind for det Maal, Palludan satte med sine djærve Ord:

»Banken skal holdes, det koste hvad det vil!«

Hoordan Banken blev holdt.

Markedsdagen den 16. September 1885 om Aftenen Kl. 7 holdtes saa i *Varde Banks* Lokaler det mest spændende og afgørende Direktions- og Repræsentantskabsmøde, der nogensinde i Bankens Historie er holdt. Det var Knald eller Fald, ikke blot for Banken, men for alle de mange

i Varde By og ud over Egnen, der vilde rammes ved Bankens Konkurs.

Mærkeligt nok er intet tilført Forhandlingsprotokollen fra dette Møde — Kanske er dette under Spændingens Tryk en ren og skær Forglemelse? Først ved næste Møde den 29de omtales og refereres Mødet og de forskellige Vedtagelser den 16de.

Men Sagfører A. Harek oplyser i sin Fremstilling:

»... Efter at der nu var givet de mødte Repræsentanter og Revisorer en udførlig Fremstilling af, hvad der var passeret, og Bankens Fremtid nærmere var drøftet, blev der med nogen Besvær opnaaet Enighed om, at Fordringshaverne skulde holdes skadesløse, og at dette skulde ske paa den Maade, at Direktørerne, Repræsentanterne og Revisorerne hver især under Hensyn til deres Formueomstændigheder og til det Tab, de kom til at lide som Aktionærer, tegnede sig for de i saa Henseende fornødne Bidrag ...«

Ikke saa mærkeligt, om det voldte visse Vanskeligheder at enes om denne Ligning, hvor man — uden at være juridisk forpligtet dertil — frivilligt gik ind for at yde store Tilskud for at holde Banken gaående. Vel at mærke kontante Tilskud ud over de store Aktiebeløb, hver enkelt maatte afskrive som Tab. Det blev for adskilliges Vedkommende til Ydergrænsen af deres økonomiske Bæreevne.

Paa dette Tidspunkt regnede man med, at Bankens Tab var omkr. 208,000 Kr. + et indirekte Rentetab paa 24,000 Kr. — Det viste sig siden med Rentetab at være godt 41,000 Kr. mere — Heraf dækkede Bankens Aktiekapital 100,000 Kr. Reservefonden, Delkrederefonden, Aarsoverskud omkr. 45,000 Kr. Der vilde saaledes foruden den anslaaede Dividende paa ca. 30,000 Kr. i Søren Thomsens Konkursbo kræves omkr. 58,000 Kr. til fuld Dækning af alle Fordringshavernes Tilgodehavende.

Hvad der er sagt eller forhandlet paa dette Møde, ved vi nu intet om. Men Resultatet kender vi. Det blev det Garantibevis, som Direktør Harek og Haunstrup samme Aften overgav Byfoged Kalko med Anmodning om at modtage og opbevare Dokumentet paa Fordringshavernes Vegne.

Dette Garantibevis, der er som en fast Støtteplanke rejst mod den vaklende Bank, lyder saaledes:

»Vi undertegnede forbinde os herved til at indestaa for det Beløb, der foruden Aktiekapitalen og Reservefonden, maatte være tabt for Varde Bank ved Bogholder Søren Thomsens Svig, saaledes, at de, der har betroet Banken Penge, intet Tab lide.

Til at bære dette Tab, altsaa Summen ud over Aktiekapital og Reservefond, participere vi i følgende Forhold:

Morten Hansen, Østbæk	500 Kr.
Niels Møller, Letbæk	500 -
Chr. Vad, Sædding	2,000 -
H. Christensen, Aldershvile	5,000 -
J. W. Palludan, Varde	15,000 -
A. Harck, Varde	7,000 -
Reck Thomsen, Varde	15,000 -
H. Haunstrup, Varde	5,000 -
A. C. Haunstrup, Varde	2,000 -
Jens Thomsen, Varde	5,000 -
A. K. Bastrup, Varde	5,000 -

Er Beløbet større, tilskyder vi altsaa i Forhold til den af enhver garanterede Sum, er det mindre reduceres selvfølgelig Summen i samme Forhold.

Varde, den 16. Septbr. 1885.

J. W. Palludan.	A. Harck.	A. C. Haunstrup.
Reck Thomsen.	H. Christensen.	Chr. Vad.
N. Møller.	M. Hansen.	Hans Haunstrup.
Jens Thomsen.	A. K. Bastrup.	

Byfoged Kalko synes nu at ha faaet et andet Syn paa Bankens Forhold end tidligere paa Dagen. Han tog velvillig imod Garantibeviset og gav Tilsagn om at yde al mulig Støtte, for at Banken kunde fortsætte sin Virksomhed, ligesom han lovede at sende den nødvendige Kundgørelse til Byens Aviser.

Den 18. September — Byfogden har ikke forhastet sig! — stod da i Byens to Aviser følgende Kundgørelse, der blev læst med Spænding og drøftet med Tilfredshed i Byen og ud over Egnen:

Varde Bank.
Det bringes herved til almindelig Kundskab, at der idag til Byfogden, Hr. Borgermester Kalko, er afleveret et af Direktører og Repræsentanter i Varde Bank underskrevet Brev, hvorved de indstaa for, at de, der have Indlaan staaende i Banken, ikke skulle lide noget Tab.
Varde, den 17de September 1885.
Direktioenen.

Man aandede op i By og Egn og følte det, som et haardt, ondt Uvejr var ved at trække over, uden at Hjemmet havde lidt Overlast.

Et trist Kapitel afsluttes.

Den retslige Undersøgelse mod Direktør Søren Thomsen, indlededes den 16. September 1885, sluttede først i April 1886. Men der var ogsaa for Forhørsdommeren et meget stort Materiale at naa igennem, og mange Forhold at undersøge.

Efter Thomsens egen Forklaring havde han begyndt at besvige Banken allerede i 1878 og fortsat dermed gennem de følgende 7 Aar. Transaktionerne var udført ved Hjælp af en Del fingerede Laanebeviser og en Mængde ligeledes fingerede Veksler, dels underskrevet med Søren Thomsens, dels med hans Firmas Navn.

Forskellige Skavanker ved Bankens daglige Forretningsgang fremmede Muligheden for Svig og vanskeliggjorde Opdagelsen. Thomsens dobbelte Stilling baade som Bogholder og Direktør medførte, at han havde uhindret Adgang til Bankens Beholdning af Fonds og til Veksels-beholdningen. Bogholderiet og Regnskabsafleggelsen paahvilede udelukkende ham. Og det var ham, der antog og selv lønnede de Folk, han havde til Kontormedhjælp. Disse unge Mænd var saaledes i eet og alt afhængig af deres Chef og følte sig derfor stærkere forpligtet overfor ham end overfor Banken.

Naar Besvigelserne kunde fortsættes gennem saa langt et Tidsrum, skyldtes det især den næsten grænseløse Tillid til Søren Thomsens Hæderlighed, samt at Kontrol og Revision hverken var saa kyndig eller grundig, som den strengt taget burde være og siden blev.

De forskellige Forhold, hvor Søren Thomsen havde begaaet Svig overfor Banken, blev i Retten klarlagt saaledes:

124 Veksler paa ialt	196,450 Kr.
11 værdiløse Laanebeviser	22,550 -
Andre Veksler og andre Forhold	22,168 -
Usikre Fordringer paaført Banken	8,156 -
Dertil et Rentetab paa crk.	24,000 -
Tilsammen	273,284 Kr.

Mange stod uforstaaende overfor, hvorledes Søren Thomsen havde kunnet forbruge saa vældige Summer. Og ude blandt Folk dannedes den Myte, som af mange er troet lige til i Dag, at han havde stukket store Summer til Side til senere Brug. Denne Myte har dog intet med Virkeligheden at skaffe. Under Forhøret oplystes nemlig, at da Søren Thomsen i 1853 kun 23 Aar gammel fik Borgerskab som Købmand i Varde, indledede han med altfor ringe Driftskapital.

Hans Forretning voksede meget stærkt, hvorved Driftskapitalen viste sig endnu mere utilstrækkelig og krævede dyre Laan. I Pengekrisen 1857 fik han yderligere et økonomisk Knæk, som han aldrig forvandt. Men paa alle Maader holdt han det gaaende, saa Forretningen tilsyneladende saa blomstrende ud, indtil han i 1870 var kørt fast og i al Stilhed fik gennemført en Privatakkord. Men en Akkord paa saa daarlige Vilkaar, saa en Konkurs havde været langt at foretrække.

Han maatte nemlig overfor en Del af sine Kreditorer forpligte sig til at efterbetale en Del af den Gæld, der ikke blev dækket ved Dividenden efter Akkordoverenskomsten. Paa den Maade reddede han ganske vist sin Stilling og sine mange Æreshverv, men han kom til at fortsætte sin Forretning efter Akkorden med en Gæld paa omkr. 40,000 Kr. Dette Underskud var stadig voksende. Og tilsidst saa Thomsen ikke anden Udvej end ved Hjælp af fingerede Veksler og værdiløse Laanebeviser at trække Penge ud af Banken og ind i sin insolvente Forretning. Og tilsidst var Thomsen saa langt ude i økonomisk Uføre, at han ikke engang selv var klar over sin Skyld til Banken.

Under Forhørene understregede Søren Thomsen gentagende og stærkt, at det aldrig havde været hans Mening at øve Svig imod Banken, det havde hele Tiden været hans Hensigt at betale de svigagtige Laan tilbage, naar han kunde! — Paa den Maade var Møllen holdt i Gang gennem 7 Aar og havde malet ham stadig dybere ned i Gæld og Urede — uden at hans Meddirektører eller Bankens Revisorer havde fattet Mistanke! —

Ved Varde Købstads Ekstraretsdom den 19. April 1886 blev Søren Thomsens Transaktioner takseret til 3½ Aars Forbedringshus. Denne Straf blev ved Viborg Landsoverrettsdom den 9. August samme Aar nedsat til 3 Aar. Søren Thomsen døde i Marts 1887 ca. 57 Aar gammel og blev begravet paa Varde gamle Kirkegaard.

Det blev Afslutningen paa et trist Kapitel, der længe tegnede lyst og lovende, men savnede den indre faste Balance — En rigt begavet, højt anset og betroet Mand, der økonomisk var kommet ud i Uføre og havde for megen Ærgerrighed og for lidt Karakter til at bjærge sig igennem paa hæderlig Vis med Udsigt til at blive en fattig Mand og miste sine Tillidsposter.

Saa tog han Chancen i et højt Spil — og tabte.

Hvad Folk sae, og Aviserne skrev —

Jep Graversen i Hedehusene i Ølgod havde været til Septembermarked i Varde. Det var nu ikke saa mærkeligt, for kunde et Marked til Nød holdes uden Jep, saa var Jep ikke stort bevendt uden en jævnlig Markedstur.

»Naa?« spurgte hans gode Ven og Nabo, Mads Foldager — »Waar'et en gue Mærken i Waar i Guer?«

»Nej, de waar ste skidt hiel igemmel!« mælede Jep — »Æ Bank derud er gawn bankerot, æ Kassemester sidder i æ Tywhwol. Æ By er rongeniret. O aal, der haad nowd, di haar no ingen Ting! Det rammer ow her i æ Sown.«

»Ku de skaae æ Mærkenshandel?« funderede Mads.

»Jow, sir Du Mads, naar æ Penng er væk, saa er æ Kurasje o æ

Handelslyst gan samm Vej! — A siger: Di Folk, der haar Pænng o ta Waar o, di er næsten mier ill stillet end di, der ingen haaer!«

»Saa Guj ha Lov, een ingen haar!« sae Mads from — »A kaam hejzen her om for, om ett Du ku ta o laann mæ 10 Kr. saa er Du demm fri o er bejer stillet end mæ, der for'em!« — — —

Boghandler *H. Nielsen*, Ølgod, var den Gang en stor Knægt og i Bogbinderlære ovre i Odense. Han fik Brev fra sin Mor, der var Værtshusholderske i Smedegade i Varde. Da hun havde skrevet de nødvendige Formaninger til Sønnen, fortsatte hun:

»... Uha Hans, Du kan slet ikke tænke Dig saadan en Ulykke, der er sket her hjemme. Man siger, at Søren Thomsen har brugt alle Pengene, der var i Banken. Den er fallit, og Thomsen er puttet i Hullet. Hvem kan da begribe det med den Mand. Og nu siger man, at vi bliver fattige alle-sammen ...«

Det var — viist i et Par Smaaglimt — Stemningen i By og paa Land, da Efterretningen om Ulykken i *Varde Bank* naaede ud til Folk. Hvordan den mere officielle Opfattelse tog paa Sagen, kan vi læse i Datidens Varde Aviser. Først Fredag den 18. September meddeler »Ribe Amts Tidende« sine Læsere om Bedrageriet. I en Artikel skriver Bladet bl. a.:

»... For alle, der kendte Hr. Thomsen, og erholde Efterretningen uden Forberedelse, vil det være et forfærdeligt Slag. En talrig Mængde Mænd saavel i Varde By som paa Landet havde skænket Hr. Thomsen den mest uindskrænkede Tillid, sat ham paa Hæders- og Tillidsposter — Han har været Byraadsmedlem uafbrudt i 24^{1/2} Aar — Og nu dette storartede Bedrageri, som vil ramme mange Mennesker paa det haardeste.

Hr. Thomsen har ved denne Historie gjort sine talrige Venner en stor Sorg og i høj Grad svækket den indbyrdes Tillid mellem Mand og Mand, thi der er sikkert mange, der sammen med os vil istemme det Udraab: Naar man ikke kunde tro Thomsen, hvem skal man vel saa tro her-efter ...« Allerede Dagen efter er Bladet blevet mere fortrøstningsfuldt:

»Stemningen her i Byen, som straks da Katastrofen i *Varde Bank* kom frem, var noget trykket og præget af den Alvor, som maatte gribe enhver ved de uhyggelige Afsløringer, er nu mere rolig og fattet, og medens

mange fra først af vare mest tilbøjelige til at tabe Hovedet og hverken vide ud eller ind, begynder man nu, da den roligere Omtanke indfinder sig, mere at spekulere paa, hvorledes det atter skal komme i ordnede og sunde Tilstande ...« — — —

Det af Lærer og Redaktør *Kjelst* redigerede »Vestjyllands Dagblad« tabte fuldstændig Mælet den første Uges Tid. Først Mandag den 21. September, da Bankens Genrejsning saa smaat begynder at tage Form, møder Bladet med en Artikel:

Varde Bank.

»Det vil allerede paa Rygtets Vinger og ad anden Vej være naaet til »Vestjyllands Dagblad«s Læseres Kundskab, hvilket efter Bankens Størrelse umaadeligt Bedrageri, der er sket af Bankens hidtilværende saa højt ansete og afholdte Bogholder, saaledes at hele Aktiekapitalen 100,000 Kr. er mere end 2 Gange tabt ...« — —

Kjelst skriver forstaaende og smukt om Søren Thomsens menneskelige Egenskaber uden Forsøg paa at undskylde hans Forbrydelse. Og han fortsætter:

»... Det gælder jo imidlertid nu om at se fremad, ikke alene dvæle ved det forbigangne. Og det kan kun med den højeste Grad af Anerkendelse fremhæves, hvorledes Direktører, Revisorer og Repræsentantskab have opfattet deres Stilling, thi ikke nok med, at de se bort fra deres forholdsvis betydelige Aktiekapitaler, der er tabte, men de have straks indseet, hvilken Fordærvelse, det vilde bringe over Byen og Omegnen, om Banken nu pludselig skulde standse sin Virksomhed.

De have derfor resolut, som man vil have set det af en Bekendtgørelse i Bladet, udstedt en Deklaration, hvorved de sikre Sparere og andre deres fulde Tilgodehavende med Renter, saaledes at Banken som hidtil kan fortsætte sin Virksomhed, og det kan med Glæde noteres, at Stemningen alt er saa godt som aldeles beroliget, saa at endog ikke ubetydelige Indlaan have fundet Sted i de sidste Dage.

To af Direktørerne rejste i Gaar til København for at skaffe yderligere Midler for paakommende Tilfælde. Og Pengemænd i Byen og Om-

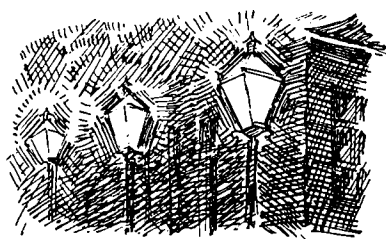
egnen ere villige til at sikre Banken en ny Aktiekapital, saa det sikkert ikke vil vare længe, inden Banken i det almindelige Omdømme bliver anset lige saa sikker som nogensinde . . .« *Kjelst.*

Naar disse Bladartikler refereres saa udførligt her, er det ikke blot for det, der her direkte siges om Ulykken, men ogsaa fordi her paa anden Maade fortælles en Del om den faste Stilling, *Varde Bank* allerede var naaet frem til inden for By og Egn.

Her i disse Artikler er ikke Spor af Hoveren eller Antydning af Skadefryd over politiske Modstandere. Kun dyb Beklagelse over svigtet Tillid og oprigtige Ønsker om, at Banken igen maa indvinde den tabte Tiltro, saa den kan fortsætte sin Virksomhed. Her er ikke Tale om Stand eller Klasse, By eller Land. Kun Følelsen af Fællesskab.

I Ulykkesdagene følte alle Trykket som en fælles Skæbne. Derfor var Glæden over Ulykkens Afværgning og over Bankens Genrejsning ogsaa fælles. Banken var ikke blot en Forretning for en lille Kreds af Aktionærer. Den var allerede nu en Del af Byens og Egnens Samfærd.

Først bagefter dukkede politiske Fiduser op og prøvede at bjærge lidt Profit af Uheldet — Men det er en Historie for sig.

GENREJSNINGEN

Tillid og Penge kan ikke godt undværes.

Banken var holdt! Det var store Ting. De opskræmte Sind faldt lidt til Ro. De fleste af de Indskydere, der i de første Dages Forvirring sagde deres Indskud op til Udbetaling, kom igen og tog deres Opsigelse tilbage. Andre viste deres gode Vilje mod Banken ved at komme med Indskud. Tilliden var tydeligt nok ved at vende tilbage. Og Tillid er noget af det mest uundværlige for en Bank. Men Penge er ogsaa ret nødvendige, naar der skal drives Bankforretning — og paa dem skortede det føleligt! Ganske vist fortsatte *Varde Bank* tilsyneladende ret uanfægtet sin Virksomhed, og Indskyderne var godt nok sikrede, hvad de kunde tilkomme. Men Udlaansvirksomheden var standset. Og saa meget som muligt af Bankens Tilgodehavender søgtes inddraget for derigennem at faa likvide Midler til Virksomheden. Det var let at skønne, at Banken ikke med disse Indskrænkninger kunde holde det gaaende ret længe — endda uden Aktiekapital og Reservefond.

Enten maatte Banken likvidere, eller den maatte gennem en Overenskomst med Aktionærene og en ny Aktietegning tilføres ny Kapital. Inden for Ledelsen var der afgjort Stemning for at søge Banken genrejst og med al mulig Kraft videreført. Men før man kunde gaa til at søge Overenskomst med Aktionærene og tegne ny Aktiekapital, var det

tvingende nødvendigt at gennemføre en paalidelig og grundig Statusopgørelse, ligesom det var nødvendigt at faa Tilsagn fra en større Bank om Støtte i Overgangstiden.

De to Direktører: *A. Harck* og *J. W. Palludan* blev af deres Fæller udpeget til at rejse til København for at gøre et Forsøg hos *Varde Banks* Københavnerforbindelse Landmandsbanken.

Der fortælles, at *J. W. Palludan*, der havde lidt personligt Kendskab til *Tietgen*, først opsøgte denne i Privatbanken og forelagde ham Sagen. Den store Mand hørte taalmodig paa *Palludan*, rystede saa paa Hovedet og beklagede: Privatbanken havde ikke for Øjeblikket de nødvendige likvide Midler til Raadighed for en saadan Støtteaktion.

Derved var intet at gøre. Saa søgte *Harck* og *Palludan* til Landmandsbanken og blev her med stor Imødekommenhed modtaget af Bankens Førstedirektør, gamle Etatsraad *Glückstadt*, der udtalte, at den resolute Maade, hvorved *Varde Banks* Bestyrelse havde afværget deres Banks Konkurs, havde i alle Kredse vundet udelt Anerkendelse. Og *Glückstadt* lovede, at Landmandsbanken nok skulde støtte paa bedste Maade og bidrage til, at *Varde Bank* kunde fortsætte sin Virksomhed.

Da *Palludan* var naaet tilbage til sit Hotel, blev der telefoneret fra Privatbanken. Det var Geheimeetatsraad *Tietgen*, der var i den anden Ende af Traaden. Ja, nu havde han tænkt over Sagen. Og efter nærmere Overvejelse kunde han tænke sig at lade Privatbanken medvirke ved Genrejsningen af *Varde Bank* —

»Ja, Tak for det gode Tilbud!« sae *Palludan*. »Men jeg kommer lige fra Landmandsbanken, hvor Direktør *Glückstadt* har givet os Tilsagn om al den Støtte, vi har Behov.«

»Ja saa. *Glückstadt* — Ja saa — Farvel;« sae Geheimeetatsraaden og hængte Røret paa. — —

Status og Aktietegning.

Saa havde *Varde Bank* nu tydelige Vidnesbyrd om Tillid samt Tilsagn om den nødvendige Kapital — de to vigtigste Faktorer for at drive Bankforretning — Ja, og Grundlaget for at gaa i Gang med Genrejsnin-

gen. Næste Led for at naa videre frem maatte være en grundig og sagkyndig Statusopgørelse.

Ved Besøget i Landmandsbanken havde Direktør Glückstadt beklaget, at han ikke kunde undvære nogen af de af sine Funktionærer, han ansaa for egnede til at foretage en paalidelig Statusopgørelse af *Varde Banks* Forhold. Men derimod henviste han til den ene af Industribankens Direktører, *Israelsen*, som han ansaa for velegnet til dette Arbejde.

Og ved Glückstadts Mellekomst lykkedes det virkelig Hæck og Palludan at formaa Direktør *Israelsen* til at paatage sig Hvervet. Allerede i Slutningen af September kom Direktør *Israelsen* til Varde og tog straks fat paa Arbejdet. Ved Vurderingen af Bankens Aktiver blev han bistaaet af Købmand *H. M. Hansen, Varde*, og Møller *H. C. Hansen, Spangsberg Mølle*. De var begge to Direktører i Varde Sparekasse og havde baade herigennem og paa anden Maade et vidtstrakt Kendskab til Byens og Egnens Folk og deres økonomiske Forhold.

Direktør *Israelsen* afsluttede sit Arbejde den 20. November 1885 — Hans Beretning og Opgørelse, der findes i Bankens Arkiv, er i hvert Fald dateret nævnte Dag.

I denne Beretning hedder det bl. a.:

»... Da 11 Mænd, alle vederheftige, har garanteret Kreditorernes Tilgodehavende, samt kontant indbetalt det omtrentlige Beløb af deres Garanti, og da de har forpligtet sig til at indbetale, hvad der endvidere senere maatte mangle i dette Tilgodehavende, saa forøges ogsaa derved i høj Grad Soliditeten. Jeg kan derfor ikke skønne rettere, end at Banken, saalænge den styres af den nuværende Direktion, og skønt den hverken har Kapital eller Reservefond, alligevel for Tiden er fuldkommen solid...«

Direktør *Israelsens* Opgørelse over *Varde Banks* Status viser, at Søren Thomsens Transaktioner havde paaført Banken et Tab paa 270,000 Kr. — heri var medregnet et Rentetab af 24,000 Kr. Tabet viste sig dog senere at naa op til 273,284 Kr. 52 Øre, hvilken Sum blev anerkendt i Søren Thomsens Konkursbo. Og herfra indbetaltes til Banken en Dividende af 50,765 Kr. 32 Øre. Blev Tabet lidt større end beregnet, saa blev

til Gengæld Dividenden i Thomsens Konkursbo ogsaa lidt større end anslaaet. Ligeledes indgik en Del af de Beløb, der var regnet som tabt, saa Garantikapitalen paa de 58,000 Kr. holdt.

Saa snart Direktør Israelsen havde afsluttet sin Statusoversigt, der viste, at Varde Bank maatte anses for solvent, blev der med fuld Kraft taget fat paa Bankens Genrejsning. Allerede den 23. November 1885 holdtes et fælles Direktions- og Repræsentantskabsmøde, hvor samtlige Direktører og Repræsentanter var tilstede.

Sagfører *A. Harck* havde udarbejdet et Forslag baade til en Overenskomst med de gamle Aktionærer og til Tegning af ny Aktiekapital. Dette Forslag blev forelagt og drøftet paa dette Møde og vandt Tilslutning fra alle de mødte. Kun Sadelmager *P. Tarp* protesterede som eneste Mand og forlod i Vrede Mødet. Han maa dog siden ha fortrudt sin Optræden, for hans Underskrift staar nederst i Forhandlingsprotokollen under Mødereferatet den 29de. Og under næste Møde den 14. December findes som en Protokoltilføjelse:

»... Mødet hermed sluttet med Bemærkning, at *P. Tarp*, der ved Fravær var forhindret i at møde, nu fuldt ud har sluttet sig til forannævnte Forslag, som han har underskrevet.« —

Saa stod nu den samlede Bestyrelse enstemmig bag *Harcks* Forslag til Bankens Genrejsning. Derimod var det jo et stort Spørgsmaal, om alle Aktionærer lige saa enstemmigt vilde gaa ind for Overenskomsten. Og blot et Par enkelte Aktionærer vilde jo være i Stand til at vælte hele Ordningen, om de gik imod.

Tordenskjolds ene Mand —

Det er saaledes forstaaeligt, at der i Tiden forud for den afgørende Generalforsamling blev gjort et stort Arbejde fra Bestyrelsens Side for at paavirke og overtale Aktieejerne til at gi deres Tilslutning til Planerne for Genrejsningen. Ligeledes blev der underhaanden tegnet flest muligt Aktier til Bankens nye Aktiekapital. Det tegnede ogsaa altsammen til at gaa helt glat. Der meldte sig kun een afgjort Modstander af Overenskomsten. Det var Købmand *P. Nielsen*, Varde. Men han syntes

ogsaa at være standhaftig, og ligervis som Tordenskjold havde han kun en enkelt Mand i sit Følge: en ukendt Mand med bare 200 Kr. i Aktier.

Men for den Muligheds Skyld, at P. Nielsen og hans ene Følgesvend, som ingen kendte, virkelig skulde gaa imod saa afgjort, at Genrejsningen glippede, saa Banken derved nødtes til at likvidere, da var alle Direktører og Repræsentanter enige om, at de i Samling vilde oprette en ny Bank. Med denne Mulighed for Øje blev der samtidig med Aktietegningen til den gamle Bank ogsaa tegnet Aktier til den mulige nye Bank.

Aktiekapitalen var i begge Tilfælde sat til 100,000 Kr. Og saa dygtigt var der arbejdet, at da Direktører og Repræsentanter den 14. December igen holdt Fællesmøde, var Aktiekapitalen allerede overtegnet, idet der til den gamle Bank var tegnet 113,700 Kr. og til den mulige nye Bank var der tegnet 101,300 Kr. Alle Aktionærene — paa de to nær — havde tiltraadt Overenskomsten. Men disse to kunde jo ogsaa volde adskillige Kvaler, om de standhaftig vedblev at fastholde deres Standpunkt. Kun Købmand Nielsen havde en betydelig Aktiepost, mens derimod den ukendte med den enkelte Aktie paa 200 Kr. ikke virkede afskrækkende.

Direktionen gik ud fra den Opfattelse, at det højeste, disse to Aktionærer kunde fordre, var at faa udbetalt det Beløb, deres Aktiebeviser lød paa. For alle Muligheders Skyld paatog Direktion og Revisorer sig ethvert økonomisk Ansvar overfor de to Aktionærer, saaledes at en mulig Indsigelse fra denne Side ikke skulde magte at hæmme Genrejsningen.

Den afgørende Generalforsamling blev fastsat til den 8. Januar 1886 paa Hotel »Dania« i Varde. Der var mødt en Del Aktionærer. Sagfører *A. Harck* var valgt til Ordfører, og han indledede med en dygtig og grundig Redegørelse for Bankens Forhold: Søren Thomsens Svig, Manglerne i Forretningsgangen, der havde svækket Kontrollen, de Sikringer, der var foretaget for at holde Banken gaaende og sikre Fordringshaverne mod Tab. Harck omtalte ligeledes udførligt Bankens Virksomhed efter Ulykken, idet han stærkt fremhævede, at Banken var solvent og sikkert havde Muligheder og Fremtid, saafremt man naaede til en Ordning med de gamle Aktionærer og fik tilført ny Aktiekapital. — —

Efter Sagfører Harcks dygtige Indlæg fulgte en dyb Stilhed i Salen

— En Stilhed, der kunde tydes som Tilslutning, men ogsaa som Forløber for Indsigelser — Ordstyreren opfordrede de mødte til at udtale sig eller stille Spørgsmaal. Men ingen meldte sig. Alles Opmærksomhed var rettet mod Salens Baggrund. Her stod Købmand P. Nielsen med en Papirrulle under Armen. Det var fra den Kant, man ventede Indsigelser og Modstand. Derfor sad nu alle i Spænding og ventede.

Saa skred Købmand P. Nielsen langsom og værdig op gennem Salen. Mændene strakte Hals og holdt Vejret i Spænding — Hvad vilde der ske, magtede han mon ene Mand med en ukendt Makker at vælte Overenskomst og Bank? — Oppe paa Forhøjningen øverst i Salen stillede P. Nielsen sig overfor Sagfører Harck, rakte ham Papirrullen med sine Aktiebrev og sae med højtidelig Messestemme: »Jeg er tilfreds med Deres Redegørelse. Jeg gaar ind for Overenskomsten.«

Man aandede ud, snakkede og lo i Lettelse: »Bravo, saa er det i Orden!« — Tilbage var nu kun en enkelt, som med Føje kunde gøre Indsigelse og volde Vanskeligheder. Det var den ukendte Aktionær — Men han meldte sig aldrig!

Grundlaget for Genrejsningen.

Den næste Sag paa Generalforsamlingens Dagsorden: Overenskomst eller Bankens Opløsning voldte ikke mange Vanskeligheder. Harck anbefalede som Ordfører Overenskomstforslaget, idet han understregede, at Spørgsmaal om Bankens Opløsning selvfølgelig faldt bort, saafremt Overenskomsten blev vedtaget.

Ingen forlangte Ordet i denne Sag, her var alle forud enige. Det var efterhaanden blevet for alle, hvad det fra Førstningen var for Palludan og Harck: en Æressag at genrejse Banken og føre den videre under det gamle Firmanavn. Derfor blev ogsaa Forslaget enstemmigt vedtaget.

— Saa tilsyneladende let gik det at genrejse *Varde Bank*. Det, der ligger bagved: Indsatsen af Arbejde, Viljestyrke og økonomiske Ofre, syner nu med to Slægtleds Afstand ikke af ret meget. Og dog var det en virkelig Bedrift, disse Mænd i Ledelsen for *Varde Bank* udførte den

Gang, de genrejste den truede Bank. Det Forslag, der samlede Bankens Aktionærer til enig og fælles Handling, er inden for *Varde Banks* Historie et Aktstykke af Format.

Og det gengives her i sin Helhed, ikke blot fordi det danner Grundlaget for Bankens Genrejsning og Videreførelse, men ogsaa fordi der gennem det gaar en tydelig Stræben efter paa bedste Maade at vise Rimelighed og gøre Ret og Skel. En Stræben, der altid siden har været og er et Særkende inden for Ledelsen af Aktieselskabet *Varde Bank*. —

Forslaget til Overenskomst og Genrejsning af *Varde Bank* med dertil knyttet Aktietegning lyder saaledes:

»Af den af Direktør Israelsen forfattede Opgørelse af Bankens Status pr. 30. Septbr. d. A. vil ses, at det Banken ved S. Thomsens paaførte Bedragerier andrager: 240,302 Kr. 46 Øre

Foruden et indirekte Rentetab paa 24,000 Kr. Samt at Tabet paa usikre Fordringer, der hovedsagentlig hidrør fra S. Thomsens Gældsforpligter er anslaaet til	5,697 Kr. 54 Øre
---	------------------

Ialt .... 246,000 Kr. 00 Øre

Af dette Tab dækkes først ved Aktiekapitalen	100,000 Kr. 00 Øre
Og ved Reservefonden, Overskudskontoen og Aarscontoudbyttet	45,000 Kr. 00 Øre
	145,000 Kr. 00 Øre

Tilbage .... 101,000 Kr. 00 Øre

For at frelse Banken fra Konkurs og de deraf for Byen flydende Ulykker, blev der af en Del af Bankens Repræsentanter og Direktører straks efter Katastrofen udstedt og overgivet Borgmester Kalko en Deklaration, hvorefter de, i Forhold til det af enhver især tegnede i Deklarationen nævnte Beløb, forpligtede sig til at indestaa for, at Bankens Kreditorer (de, der havde Penge indestaaende i Banken) ikke kom til at lide noget Tab. I Henhold til denne Deklaration er der af de paagældende Bidragsydere ialt indbetalt i Banken et Beløb af 58,000 Kr.

Rest Kr. 45,000.

Denne Rest antages at kunne dækkes af en Dividende, som S. Thomsens Bø formentes at ville give. Det der heri muligen maatte mangle, indbetales yderligere af Underskriverne af fornævnte Deklaration, der paa den anden Side ogsaa har Krav paa at faa det eventuelle større Beløb udbetalt.

Banken er saaledes solvent.

Det er imidlertid ikke at vente, at Banken kan genvinde den ved de begaaede Bedragerier tabte Tillid uden nogen Garanti for dens Kreditorer, og der er formentlig end ikke Tale om at lade den genoptage sin gamle Virksomhed uden saadan Garanti.

Man maa anse det for heldigst og lettest gennemførligt at søge Garantien tilvejebragt derved, at der tegnes en ny Aktiekapital, foreløbig paa 60,000 Kr. som Bankens Repræsentantskab og Direktion dog skal være berettiget til at forøge indtil 100,000 Kr. om og saafremt det maatte findes hensigtsmæssigt.

En saadan ny Aktiekapital kan dog selvfølgelig ikke ventes tegnet, uden at de ældre Aktionærs eventuelle Ret til Andel i Bankens fremtidige Udbytte enten ophæves eller i det mindste i høj Grad indskrænkes — Paa den anden Side vilde det være haardt, om de ældre Aktionærer, hvoraf en Del muligen ikke vil være i Stand til at tegne ny Aktier, skulde tabe enhver Udsigt til at genvinde i det mindste en lille Del af det tabte, og man har derfor tænkt, at en Del af Bankens fremtidige Udbytte kunde anvendes til Fordel for dem.

Da det imidlertid er indlysende, at det er den ved foran ommeldte Deklaration stillede Garanti, der har frelst Banken fra Konkurs og overhovedet gjort det muligt, at der kan tænkes paa at bringe Banken paa Fode igen, saa synes Billighed i høj Grad at tale for, at de Tilskud, der ere gjorte eller bliver at gøre i Henhold til Deklarationen, i det mindste stilles lige med den gamle Aktiekapital, eller med andre Ord, at disse Garanter stilles lige med de gamle Aktionærer og erholde en tilsvarende Andel i Bankens fremtidige Udbytte. Sammen med disse Garanter bør derhos Konsul A. C. Haunstrup stilles for et Beløb af 3,600 Kr. som paa en hidtil uopklaret Maade er forsvunden af Bankens Kasse, og som han har indbetalt i denne.

Man har anset det for muligt at faa den ny Aktiekapital tegnet, naar der gives de ny Aktionærer Udsigt til et Udbytte af 5 % i de første Aar og senere hen til et større Udbytte, og de gamle Aktionærer og de fornævnte Garanter skulde saa nyde godt af det aarlige Nettoudbytte, som Banken gav, efterat tillige en lille Del var henlagt til en Reservefond paa den Maade, at der efterhaanden i Banken opsamledes en saa stor Fond, at Aktionærerne og Garanterne erholdt 25 % respektive af deres Aktiekapital og deres Indskud til Dækning af Tabet. Saa snart en saadan Sum var opsamlet skulde den overgaa som Aktiekapital og sammen med den indskudte ny Aktiekapital nyde det Udbytte, som Banken maatte give, efterat samtlige Administrationsomkostninger og Indskudet til Reservefonden var udredet.

I Henhold hertil foreslaas:

A. At der søges tegnet en ny Aktiekapital foreløbig paa 60,000 Kr. med Bemyndigelse for Repræsentantskabet og Direktionen til, saafremt det maatte findes hensigtsmæssigt straks eller senere at forhøje Tegningen indtil 100,000 Kr. paa følgende Vilkaar:

1. Af Aarets Nettooverskud henlægges først til Reservefonden 1 Tiendedel og derefter udredes i Udbytte til Aktionærerne indtil 5 % p. A.
2. Den tegnede Aktiekapital indbetales i 4 Rater med $\frac{1}{4}$ 1. Februar, $\frac{1}{4}$ 1. April, $\frac{1}{4}$ 1. Juni og $\frac{1}{4}$ 1. August førstkommende. Fra Indbetalingsdagen og indtil 1. Januar 1887 forrentes Beløbene med 4 % p. A. Fra 1. Januar 1887 begynder Udbyttet at løbe.

Er de tegnede Beløb ikke indbetalt inden en Maaned efter Forfaldsdagen, er alt det indbetalte Beløb forbrudt til Fordel for Bankens Reservefond, og Banken berettiget til at lade tegne ny Aktier i de forbrudte Aktiers Sted.

3. De gamle Aktionærer eller dem, til hvem ældre Aktionærer har overdraget deres Ret, saavel som Underskriverne af ommeldte Deklaration har fortrinsvis Adgang til at tegne ny Aktier, enhver i Forhold til det Beløb, han tidligere har været Aktionær for eller tilskudt i Følge Deklarationen.

Dersom de ældre Aktionærer og Underskriverne af Deklarationen imidlertid ikke har tegnet sig for det fulde Beløb inden 8 Dage efter Afholdelse af den Generalforsamling, hvorved dette Forslag behandles og afgøres, kan det manglende Beløb tegnes af andre.

4. Saasnaart nedennævnte Kapital er opsparet og overgaaet som Aktiekapital, erholder den saaledes samlede Aktiekapital fuldt Udbytte.

B. At der efterhaanden til Fordel for de gamle Aktionærer, de fornævnte Garanter og de fornævnte 3,600 Kr. i Banken opspares en Fond, saa stor, at den svarer til 25 % af den gamle Aktiekapital og af den Sum, som Garanterne har maattet indskyde i Henhold til fornævnte Deklaration, hvilken Sum formenes at ville beløbe sig til 60 a 65,000 Kr. Til denne Fond henlægges aarlig den Del af Bankens Nettooverskud, som bliver tilovers, efterat Tilskudet til Reservefonden er udredet, og efterat der er udredet 5 % til de ny Aktionærer.

Saasnaart denne Fond har naaet den fastsatte Størrelse (25 % af den gamle Aktiekapital, af Garanternes Tilskud og af de 3,600 Kr. eller ca. 40 a 41,000 Kr.) overføres den som Aktiekapital og giver saa de paagældende Udbytte sammen med og efter samme Regler som den tegnede Aktiekapital. Der udstedes Aktiebrev til de paagældende, og Udbyttet begynder at løbe fra den, efter at Fondens Størrelse er naaet, første paafølgende 1. Januar.

Det er en Selvfølge, at der af fornævnte Fond intet kan udbetales til de deri lodtagne, lige saa lidt som der kan faas Renter eller Udbytte deraf, forinden den er overgaaet som Aktiekapital.

Skulde det Tilfælde indtræffe, at Banken nogen Sinde skulde lide et saadant Tab, at dette ikke kan dækkes af Aarets Nettoudbytte og Reservefonden, skal Fonden, forsaavidt Tabet sker, før den er overgaaet som Aktiekapital, først (førend den tegnede Aktiekapital angribes) bære Tabet. Men Fonden skal da søges opsparet paany efter forommeldte Regler.

Betingelserne for, at de gamle Aktionærer kan blive lodtagne i indbemeldte Fond er den, at de til Banken indleverer til Kassation de gamle Aktiebrev. Saasnaart samtlige Aktiebrev paa den Maade er afleveret, meddeles der de gamle Aktionærer Beviser for, at de paa den foromhandlede Maade er lodtagne i Fonden med 25 % af de til Kassation afleverede Aktiers paalydende, lige som lignende Lodsedler udstedes til Garanterne, derunder A. C. Haunstrup indbefattet tillige for Andel med Hensyn til de 3,600 Kr.

Den Aktionær, der har antaget dette Forslag eller i Henhold hertil tegnet sig for nyt Aktiebeløb, har dermed tillige forpligtet sig til at indlevere sine Aktiebrev i Banken til Kassation. Skulde Overtegning finde Sted, reduceres Tegningen forholdsvis.

Varde i November 1885.

Repræsentantskab og Direktion.

Ovenstaaende Forslag antages af undertegnede:

C. Ruffert.

A. Rosenørn.

D. M. Duer.

Mulvad Hansen.

Peder Nielsen.

Chr. Thomsen.

Hansen ved Th. Windfeld med Fuldmagt.

I Henhold til ovenstaaende Forslag og paa de deri anførte Vilkaar tegner undertegnede sig herved for følgende Aktiebeløb:

Købmand J. W. Palludan, Varde	12,000 Kr.
Gaardejer Chr. Vad, Sædding	12,000 —
Sagfører A. Harck, Varde	5,000 —
Købmand A. K. Bastrup, Varde	5,000 —
Købmand Jens Thomsen, Varde	2,000 —
Konsul A. C. Haunstrup, Varde	1,000 —
Købmand Reck Thomsen, Varde	1,000 —
Købmand Th. Windfeld, Varde	200 —
Købmand Th. Brorsen, Varde	400 —
Gaardejer H. Christensen, Aldershvile	1,000 —
Amtsraadsmedlem N. Møller, Letbæk	500 —
Gaardejer Morten Hausen, Østbæk	1,000 —
Guldsmed C. Sørensen, Varde	2,000 —
Købmand Hans Haunstrup, Varde	1,000 —
Sagfører N. Harck, Varde	200 —
Fuldmægtig H. C. Brasch, Varde	200 —
Købmand H. C. Aastrup, Gram	2,000 —
Købmand L. Aastrup, Varde	1,000 —
Drejer D. Madsen, Varde	1,500 —
Overlærer V. Larsen, Varde	400 —
Købmand Gregers Forum, Varde	5,400 —
Redaktør Kjelst, Varde	500 —
Købmand O. Palludan, Varde	5,000 —
Købmand P. Lassen, Varde	2,000 —
Købmand H. C. N. Schmidt, Varde	1,000 —
Fuldmægtig Villiam Petersen, Varde	200 —
Købmand F. Rasmussen, Varde	5,000 —
Købmand H. M. Bøtker, Varde	2,000 —
Købmand H. M. Hansen, Varde	1,500 —
Købmand A. P. Andersen, Varde	1,000 —
Gaardejer P. C. Laursen, Solbjerg	400 —
Sadelmager P. Tarp, Varde	1,000 —
Købmand L. Bøtker, Farm	400 —
Gæstgiver H. C. Sørensen, Varde	400 —
Slagter D. Jørgensen, Varde	500 —
Købmand Chr. Pedersen, Varde	200 —
Købmand P. C. Søndergaard, Varde	200 —
Skibsbygmester Dahl, Esbjerg	5,000 —
Gaardejer C. Clausen, Hyllerslev	500 —
P. M. Windfeld, Hjerting	200 —
Boghandler N. O. M. Nielsen, Varde	2,000 —
L. M. Knudsen, Aalbæk Mølle	200 —
Lauge Tranberg, Varde	2,000 —

H. M. Dose, Roust	200 Kr.
Murermester H. F. Hansen	2,000 —
Fru Holst, København	200 —
Gaardejer Mourids Nielsen, Hennebjerg	400 —
Bødker C. C. Lund, Varde	400 —
Møller H. C. Hansen, Spangsberg Mølle	1,500 —
Gaardejer Niels Hansen Uhd, Ølgod	200 —
Gaardejer Chr. Laugesen, Aalling	200 —
Gaardejer Jeppe Jørgensen Uhd, Ansager	200 —
Frk. Amalie Helms, Varde	2,000 —
Gaardejer S. C. Carstensen, Lundtange	800 —
Proprietær P. Breinholdt, Esbjerg	5,000 —
Proprietær S. M. Sørensen, St. Hebo	500 —
Kaptajn Brink, Esbjerg	500 —
Kaptajn M. M. Andersen, Fanø	2,000 —
Kæmner L. C. Lassen, Varde	200 —
Boghandler Lohse, Varde	500 —
Kaptajn Th. Thomsen, Esbjerg	1,000 —
Sagfører Chr. Jensen, Tarm	200 —
Pastor E. F. Jørgensen, Bork	1,400 —
Gaardejer Jes Pallesen, Hornelund	200 —
Gaardejer S. S. Schack, Varde	200 —
Frk. Agnes Cohn, Varde	200 —

Hermed var Aktiekapitalen de 100,000 Kr. fuldt tegnet, og Aktieselskabet *Varde Bank* var saaledes genrejst og kunde føres videre under sit gamle Navn.

En ny Mand i Banken.

At Søren Thomsen gled ud af Bankens Ledelse som Direktør, krævede ikke noget Valg af ny Direktør. Nu var man igen, som Meningen var, naaet tilbage til den oprindelige Ordning med 5 Medlemmer i Direktionen. En Bogholder var man derimod nødt til at ha snarest. Der blev indrykket Kundgørelse i Byens Aviser, og adskillige Ansøgere meldte sig. Det blev dog ingen af disse, der fik Pladsen. For det skete, at Bankens to Repræsentanter *H. Christensen* og *Chr. Vad* henvendte sig til Handelsfuldmægtig *F. H. Palludan* og overtalte ham til at gi Tilsagn om at overtage denne Stilling.

Denne Henvendelse og *F. H. Palludans* Villighed til at overtage Stillingen kom helt bag paa de øvrige Direktører og Repræsentanter. Ikke

fordi den unge Palludan var dem ukendt. Langtfra. Han var Prokurist i sin Fars *J. W. Palludans* store Købmandshandel, og han var kendt af de fleste Varde Borgere som en meget dygtig og arbejdsom, samvittighedsfuld og retsindig ung Forretningsmand. Han syntes selvskreven til

Varde: Trappehusene i Arnbjerg.

at overta og videreføre sin Fars Forretning og havde efter alt at dømme en rig Fremtid som Købmand foran sig.

Det vakte derfor ret stor Forundring, at han opgav denne Fremtid for at gaa ind til en ret tarvelig lønnet Stilling som Bogholder ved en havareret Bank med en ikke altfor sikker Fremtid. Der var ogsaa nok, som søgte at snakke den unge Palludan fra denne Flyvegrille, som det kaldtes. Kun hans Far gav ham fuldstændigt frit Valg uden at paavirke ham i nogen Retning. Og F. H. Palludan havde taget sit Standpunkt: Han vilde som Bogholder medvirke til at genrejse *Varde Bank*. Og han havde Tro til dens Fremtid.

Paa Repræsentant- og Direktionsmødet den 23. November 1885 blev F. H. Palludan enstemmig antaget fra førstkm. 1. Januar. Hans Løn var ikke imponerende: Den blev sat til 2,000 Kr. fast + Tantieme, der skulde fastsættes ved Revision af Bankens Love, dog saaledes, at Bogholderen sikredes mindst 2,500 Kr. det første Aar og 3,000 Kr. sidenefter. Han blev ansat med $\frac{1}{2}$ Aars Opsigelse fra een af Siderne og saaledes, at han ingen Sportler fik og ikke under nogen Form maatte staa i Gældsforhold til Banken.

Fra 1. Januar 1886 gaar saa F. H. Palludan ind i *Varde Banks* Tjeneste. Og selv om han ret snart blev Bankens egentlige Leder, fortsætter han dog dette Tjenesteforhold et langt Liv igennem, fordi han aldrig opfattede sin Stilling som et Middel til at tjene egne Interesser, men derimod som en Forpligtelse til at tjene den Bank, han ledede. Derfor blev der ogsaa Fremgang og Grøde under F. H. Palludans Ledelse.

Den rige Udvikling inden for *Varde Bank* fra Genrejsningen og op til Dagen i Dag skyldes selvfølgelig mange Forhold og Faktorer og mange dygtige Mænds Arbejde. Men der er dog en enkelt Mand, som efter alles Udsagn har større Andel end andre i denne Fremgang. Og det er *F. H. Palludan*. Han er den centrale Skikkelse inden for *Varde Bank* gennem omtrent et halvt Aarhundrede.

Fra Østergade til Grydergade.

Det var ikke blot ny Aktiekapital, ny Bogholder og ny Forhandlingsprotokol, der krævedes ved Genrejsningen af *Varde Bank* efter Ulykken. Man havde ligesom paa Fornemmelsen, at det hele retteligt burde nyordnes fra Bunden af. Saaledes udpegedes Sagfører *A. Harck* og Konsul *Haunstrup* til at omarbejde Bankens Love. Da Harck og Haunstrup fandt, at der krævedes saa gennemgribende Ændringer i Lovene, saa det nærmest blev en Fornyelse, foretrak de at udarbejde helt nye Love.

I Forslaget til disse nye Love, udskiltes de almindelige Regler for Bankens indre Forretningsgang og daglige Forhold og samledes i et Regulativ for sig. Baade Regulativet og de nye Love vedtoges paa Generalforsamlingen den 29. Marts 1886. Paa den samme Generalforsamling

erklærede samtlige Repræsentanter, at de ønskede at træde tilbage for at gi Generalforsamlingen Lejlighed til at foretage nye Valg i Medfør af de nye Love. Ogsaa her skete en delvis Fornyelse af Ledelsen.

Et Forhold, man inden for Direktionen især ønskede fornyet, var Lokaleforholdene. Man vilde helst — rent ud sagt — snarest muligt bort fra Lokalerne i Søren Thomsens Ejendom, ikke blot fordi de var smaa og upraktiske, men vel nok endnu mere, fordi der ligesom hvilede en uheldig Skæbne — Skyggen fra det forbigangne — over disse Rum.

Det kom stærkt til at staa for Ledelsen, at skulde den nyrejste Bank arbejde sig ud af Ulykkens Skygge og ind i en ny Fremgang, da maatte det ske i ny Omgivelser. Derfor blev allerede i November 1885 Lejemaalet med Søren Thomsens Bo opsagt til April Flyttedag 1886. Og der blev fra den Tid lejet nye Lokaler i Købmand J. W. Palludans Ejendom paa Hjørnet af Vestergade og Grydergade.

Her i Bankens nye Hjem var der Indgang fra Grydergade, først en lille Forstue, derefter et større Ekspeditionslokale, og ind til Siden et Direktionsværelse og et mindre Rum til en Assistent.

Og i Varde Aviser for 18. Marts og flere Dage læser vi følgende Annonce:

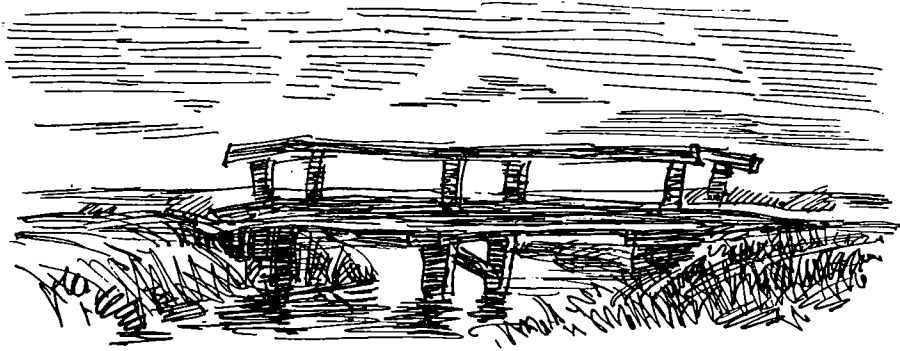
Varde Bank's

Lokaler er fra Mandag d. 29. Marts i Købmand J. W. Palludans Gaard i Vestergade. Indgang fra Grydergade.

Obs. Kontoret er lukket Lørdag Eftmd. paa Grund af Flytning og Mandag Eftmd. d. 29. paa Grund af Generalforsamling.

Direktionen.

Og i disse nye Lokaler gik saa den genrejste *Varde Bank* ind i en Fremtid, hvorom ingen med Sikkerhed kunde spaa hverken Fremgang eller Nederlag.

DEN GAMLE BANK VIDEREFØRES

En historisk Dato mere i Bankens Historie.

Ligesom Afgørelsen om, at *Varde Bank* skulde holdes trods de store Ofre, det krævede, kan dateres til det spændende Direktions- og Repræsentantskabsmøde den 26. September 1885, og Bankens Genrejsning er knyttet til den afgørende Generalforsamling den 8. Januar 1886, saaledes satte Generalforsamlingen den 29. Marts 1886 en ny vigtig Dato ind i Bankens Historie. Til denne Generalforsamling, der blev holdt paa Hotel Dania i Varde, var mødt 34 Aktionærer, repræsenterende 88 Stemmer. Repræsentantskabets Formand, Købmand *A. K. Bastrup* indledede, og Sagfører *A. Harck* valgtes til Dirigent.

Her paa Generalforsamlingen fastlagdes saa Retningslinjerne for Bankens Videreførelse og Virksomhed i de kommende Aar. Det var ikke en ny Bank, man rejste paa Ruinerne af den forulykkede. Det var Aktieselskabet *Varde Bank* genrejst og videreført under sit gamle Navn og Firmamærke, men med nye Rammer og med Bestyrelsen delvis fornyet. Alle 12 Repræsentanter havde stillet deres Mandater til Raadighed, og ved Valget blev kun 4 genvalgt, nemlig

Gaardejer *Morten Hansen*, Østbæk.

Gaardejer *Chr. Vad*, Sædding.

Sadelmagermester *P. Tarp*, Varde.

Bødkermester *C. C. Lund*, Varde.

De øvrige 8, der valgtes, var nye Folk inden for Bankens Ledelse, og

Denne af 9te folioede Blade bestaa-
ende, gennemdragne og med Bankens Segl for-
synede Bog, autoriseres hermed til Forhandlings-
protokol for Varde Banks Generalforsamling (jfr.
§ 19. i Bankens Lov.)

Repræsentantskabet og Direktionen for
Varde Bank den 29. Marts 1886.
H. Børg, K. M. Frøming, H. L. Løkke, A. S. Andersen
S. Haasler, C. G. Lunde, M. K. Skjerve, H. M. Sørensen,
F. Tange, H. O. J. Jørgensen, J. H. V. Lunde, C. H. Vester,
F. Brinksted, M. Mønstergaard, C. M. Thomsen, H. M. Sørensen

Den første Side af den første Forhandlingsprotokol for Varde Banks
Generalforsamlinger, d. 29. Marts 1886.

Repræsentantskab for Varde Bank 1886

A. P. Andersen, Varde.
1886—1889.

J. Berg, Esbjerg.
1886—1922. Formand i s. Tidsrum.

P. Breinholt, Esbjerg.
1886—1893.

H. Chr. Hansen, Spangsbjerg Mølle.
1886—1917.

Morten Hansen, Ølgod.
1872—1899.

L. C. Lassen, Varde.
1886—1916.

Repræsentantskab for Varde Bank 1886

C. C. Lund, Varde.
1884—1896.

D. Madsen, Varde.
1886—1922.

S. M. Sørensen, St. Hebo.
1886—1923.

P. Tarp, Varde.
1874—1906.

Niels Hansen Uhd, Ølgod.
1886—1908.

Chr. Vad, Sædding.
1874—1894.

blandt disse var flere Mænd, der kom til at udføre et stort Arbejde i Bankens Tjeneste. Disse 8 nye Mænd i Bestyrelsen var:

Gdr. *Niels Hansen Uhd*, Egknud.
Møller *H. Chr. Hansen*, Spangsbjerg Mølle.
Distriktsdyrlæge *I. Berg*, Varde.
Kunstdrejer *D. Madsen*, Varde.
Kæmner *L. C. Lassen*, Varde.
Købmand *A. P. Andersen*, Varde.
Proprietær *P. Breinholt*, Esbjerg.
Proprietær *S. M. Sørensen*, St. Hebo.

Det var en Selvfølge, at man i Bankens nye Love og Vedtægter — udarbejdet af Sagfører *A. Harck* og Konsul *Haunstrup* — ligesom i det ny meget udførlige Regulativ for Bankens daglige Forretningsgang bedst muligt søgte at drage Lære af det skete og at sikre sig imod Muligheden af noget lignende i Fremtiden. Selvsagt tog de nye Love og Regulativet især Sigte paa at undgaa de uheldige Forhold, der muliggjorde, at Søren Thomsen kunde udføre sine Transaktioner og holde dem skjult for Bankens Ledelse gennem saa langt et Tidsrum:

Sammenknytningen af Bogholder- og Direktørstillingen. Det uheldige Forhold, at Bogholderen havde Adgang til at staa i Gældsforhold til Banken gennem en Konto-Kurant Kredit. Og det ligeledes meget uheldige Forhold, at Bogholder Søren Thomsen alene antog og lønnede Bankens unge Personale, hvorved disse let kom til at staa i et vist Afhængighedsforhold til deres Chef. Man havde ogsaa erkendt, at Kontrol og Revision ikke havde været tilstrækkelig effektiv, derfor udvidede man nu Kontrollsikringen med to lønnede Revisorer. Herom hedder det i de nye Loves § 38:

»Foruden den kritiske Revision, som foretages af Bankens Kontrolkomite, vælger Generalforsamlingen hvert Aar blandt eller udenfor Aktionærerne 2 lønnede Revisorer, som have at gennemgaa hele Aarsregnskabet med Statusopgørelse og at give Regnskabet Paategning til Generalforsamlingens Efterretning . . .«

Til Posten som denne lønnede Revision valgtes Kaptajn, Realskolebestyrer *Brix* og Købmand *Th. Windfeld*, Varde.

Forud for Generalforsamlingen havde de to Direktører *J. W. Palludan* og Konsul *Haunstrup* igen meget grundigt gennemgaaet Bankens Regnskab og Status. Og ved denne fornyede og omhyggelige Undersøgelse af Bankens Aktiver og Passiver havde de opdaget et yderligere Underskud paa 9,500 Kr. foraarsaget ved Søren Thomsens uheldige Dispositioner. Efter denne fornyede Revision saa Bankens Regnskab saaledes ud:

Varde Banks Status pr. 1. Januar 1886

<i>Aktiver:</i>		
Vexel Konto	Kr.	501.086 50
Udlaanskonto m. hf. Pant	—	21.566 47
Conto Curant Conto	—	277.093 71
Commerzbank	—	433 92
Fonds- og Aktie Conto	—	115.412 00
H. Pontoppidan & Co.	—	2.242 26
Inventar Conto	—	525 22
Kasse Conto	—	49.497 27
Br. Westenholz	—	151 03
Landmandsbanken	—	47.471 45
	Kr.	1.015.477 83
<i>Underbalance</i>	Kr.	253.953 75
herfra gaar:		
Aktiekapitalen	Kr.	100.000 00
Reservefond	—	22.801 14
Fejltælling	—	100 00
Delkrederefond	—	9.348 53
Aarsfortjeneste	—	10.651 77
Indbetalt af Garanter ..	—	58.000 00
	—	200.901 44
<i>Underbalance Rest</i>	Kr.	53.052 31 — 53.052 31
	Kr.	1.068.530 14
<i>Passiver:</i>		
Indlaan 4 %	Kr.	862.201 31
Indlaan 5 %	—	162.513 00
Indlaan 4½ %	—	33.435 00
Folio Conto	—	5.358 46
D. B. Adler & Co.	—	2.086 00
Rediskontering	—	2.936 37
	Kr.	1.068.530 14

Man var endelig nu naaet til Bunds i Bankens Forhold. Og der blev paa Generalforsamlingen fra Ledelsens Side givet Udtryk for en sikker Tro til, at det foreliggende Regnskab nu kunde holde, og at Banken havde gode Muligheder for at gaa fremad igen.

For at nytte disse Muligheder og føre Banken videre under sit tidligere Firmanavn lagdes altsaa Rammerne den 29. Marts 1886. Og under nye Love, i nye Lokaler og med mange nye Mænd i Ledelsen gik saa *Aktieselskabet Varde Bank* ind i de kommende Arbejdsaar.

Politik er eet, Bankforretning noget andet.

Naar man i Dag snakker med ældre Mænd om det, de husker fra *Varde Banks* første Tid, og særlig spørger ud om Stemningen blandt Egnens Folk, da Ulykken rygtedes i September 1885, saa undgaar man ikke at lægge Mærke til, hvor lidt der spores af Hoveren over politiske Modstandere eller Skadefryd over de Pengemænd, der her led Tab.

Datidens Bladartikler saavel som Overleveringen tegner det samme Billede af Stemningen: En næsten lammende Forundring over det utrolige, der var hændt, og et fælles og stærkt Ønske om, at Banken — Egnens Bank — maatte reddes frelst igennem Ulykken.

Saaledes var den altovervejende Stemning i hvert Fald i den første Tid, da Uvisheden endnu raadede. Først da Ulykken delvis var afværget gennem Ledelsens resolute Holdning og Offervilje, spores ogsaa hist og her en anden Indstilling, som dog foreløbigt arbejdede mest i det skjulte. Den politiske Styrkeprøve mellem Højre og Venstre var netop i disse Aar paa sit højeste. Almuen var vaagnet og stred for at gøre sig gældende. Og for Flertallet her var Forfatningskampen vel nok mindre en Kamp for Ideer end for Selvhævdelse. Man vilde hævde sin Stand og sin Ret overfor de Stænder, der ud fra større Viden og Velstand stod som de overlegne. Og ingen Kamp er mere bitter end den, der føres ud fra Mindreværdsfølelse. Derfor var de politiske Modsætninger i disse Aar saa uforsonlige og skærpedes ad kunstig Vej op til Fanatisme.

I denne Kamptid, da saa godt som alle Forhold deltes efter politiske

Skillelinjer, vilde det ha været næsten utænkeligt, at et Forhold som *Varde Bank* ikke søgtes udnyttet i politisk Øjemed.

Det hed sig, at *Varde Bank* var en »Højrebank«. Og det er muligt, at Flertallet af Bankens Bestyrelse og Aktionærer hørte til Partiet Højre. Det hindrede dog ikke, at der baade inden for Ledelsen og blandt Aktionærerne var flere af Egnens Venstremænd. Og der var næppe nogen, der kunde paavise et eneste Forhold, hvor Banken i sine Dispositioner kunde skyldes for at ta politiske Hensyn.

Men altsaa: *Varde Bank* var en arg »Højrebank« og som saadan hjemfalden til alle gode Venstremænds Mistro og Modvilje! Og naar denne Modvilje ikke gav sig større Udslag før Ulykken og heller ikke kom aabenlyst frem i den første Tid efter, da skyldtes det dels, at Banken nød Agtelse og Tillid blandt Egnens Folk og dels — og maaske ikke mindst — at Søren Thomsen var en kendt og ivrig Venstremand!

Varde Banks Vanskeligheder bød dog en sjælden gunstig Lejlighed til at ramme politiske Modstandere. Og det vilde i Datiden ha været et Særsyn, om denne Lejlighed ikke var udnyttet. Det blev den da ogsaa her paa den Maade, at der oprettedes en ny »Venstrebank«, der var tænkt som en skrap Konkurrent til *Varde Bank* og helst som dens snarlige Afløser! — Om det saa var politiske eller personlige Hensyn, der stærkest gjorde sig gældende i dette Forhold lader sig ikke afgøre nu — Adskillige, der var inde i Forholdene, mente, at for Hovedmændene inden for den nye Bank var de personlige Hensyn ikke de mindst væsentlige.

Ved et Møde i Efteraaret 1885, hvor Bestyrelsesmedlemmer var samlet for de fleste »Demokratiske Sogneforeninger« i Ribe Amts 1. og 2. Valgkreds, blev der stillet Forslag om Oprettelsen af en ny Bank i Varde — en »Venstrebank«.

Og først i December 1885 udsendtes saa Indbydelsen til Aktietegning sammen med en »fortrolig« Skrivelse til alle de af Egnens Venstremænd, der maatte antages at kunne tegne en Aktie. I denne fortrolige Skrivelse, der var dateret 4. December 1885 og underskrevet af Sagfører *H. Nonboe*, Varde, hed det bl. a.:

»... Det, at Venstremænd støtte hverandre indbyrdes ved at stifte et Pengeinstitut,

mener jeg, er en meget vigtig Foranstaltning og et overmaade stort Gode. Det er en Uting, naar Venstre ellers arbejder paa Selvstyre paa andre Omraader, at en Egn, hvis Befolkning er afgjort venstresindet, overlader Hovedledelsen af Pengeforholdene igennem Banker og Sparekasser til Højremænd, og det kan ikke være behageligt for Venstremænd i Tider som disse at henvende sig om Laan i Pengeinstitutter, der styres af Højremænd, i Særdeleshed da det er vitterligt, at der flere Steder tages politiske Hensyn. Dertil kommer, forekommer det mig, at man i alt Fald med langt større Tillid kan betro sig til Meningsfæller end til Modstandere i sine økonomiske Anliggender. Af disse Grunde, der have særlig Betydning for Øjeblikket, har jeg og flere med mig i længere Tid været af den Mening, at Venstremænd paa Land og i By burde række hverandre Haanden til Fremme af et saa vigtigt Fællesforetagende ...«

Det lyder jo meget rigtigt og overbevisende: Venstrepenge til Venstremænd! Saa kunde Højre more sig med sine egne! — Dog var Højres Penge ogsaa brugelige, selv om de burde omgaaes varligen! Herom hedder det et andet Sted i samme Skrivelse:

»... Det er derfor ogsaa Indbydernes Ønske, at Indbydelsen kun præsenteres for Venstremænd, og at Højremænd ikke bør anmodes om at tegne Aktier, medens det dog paa den anden Side, hvis en eller anden Højremand uopfordret skulle fremsætte Ønske om at tegne Aktier, maa anses for rettest at imødekomme et saadant Ønske ...«

Om Aktiekapitalens Størrelse hed det: »... Det er Udvalgets Mening, at den Aktiekapital, som bør være sikret, inden Foretagendet paabegyndes, og som vel maatte være 100,000 Kr. eller tæt op til denne Sum ...«

Aktiernes Størrelse blev sat til 500 Kr., 200 Kr. og 100 Kr. for at alle kunde være med.

I den meget ordrige Indbydelse til Aktietegningen blev *Varde Banks* Ledelse gjort til Genstand for en ret ondsindet Kritik, der dog i mange Tilfælde kom til at virke stik imod sin Hensigt. Om selve Aktietegningen hed det i Indbydelsen bl. a.:

»... Det er os bekendt, at Varde Bank har set sig nødsaget til indtil videre at standse al Udlaansvirksomhed, og det er vistnok i Øjeblikket umuligt at sige, om Banken nogensinde vil kunne genoptage sin Virksomhed, eller om den bliver nødt til at likvidere, i hvilket sidste Tilfælde vi anse det for givet, at der under alle Omstændigheder vil og maa blive oprettet en ny Bank.

Paa Grund heraf mener vi, at selv om det ellers ganske i Almindelighed kunde siges, at nærv. Tid ikke er gunstig for Oprettelsen af Banker eller lignende Pengeinstitutter, saa er med de særlige Forhold for Øje netop det nærværende Tidspunkt særdeles heldigt ...

... Og det er vort Haab, at alle ville være enige med os i, at Planen bør iværksættes, og at enhver efter Evne vil bidrage sit til dens Fremme. Vi have tænkt os, at der bør udstedes Aktiebrev paa henholdsvis 500, 200 og 100 Kr. og at Aktiekapitalen bør indbetales med 20 p.Ct. straks, naar Virksomheden tager sin Begyndelse og derefter med 10 p.Ct. maanedlig i de 8 paafølgende Maaneder ...«

Gennem et stort og vel tilrettelagt Agitationsarbejde rejstes den nye Bank i forholdsvis kort Tid. Allerede den 15. Januar 1886 kunde Banken holde konstituerende Generalforsamling, hvor Sagfører *H. Nonboe*, Varde, valgtes til Formand. Og den 6. Marts indledede Banken sin Virksomhed i lejede Lokaler i Kræmmergade. Aktiekapitalen, der var sat til 100,000 Kr. var dog langtfra tegnet. Den 1. April var kun 30,000 Kr. af de 100,000 Kr. tegnet. Og først i 1890 viser Bankens Regnskaber, at Aktiekapitalen nu var fuldt tegnet.

Det bedste ved den nye Bank var næsten Navnet: »Vestjyllands Landmandsbank«. Der var i de første af Bankens Leveaar baade Selvhævdelse og Fremfærd i det Navn. Venstrebønder ud over Eggen rejste Hovedet i Selvfølelse. Det var deres Bank: »Vestjyllands Landmandsbank«! Navnet var som en Fanfare i en Kamptid — Og saa endte det dog som en Sørgemarch.

Venstrebladet »Ribe Amts Tidende« gik selvsagt ind for den nye Bank med fuld Musik og forsøgte at slaa den op til noget voldsomt stort, næsten før den havde indledet sin Virksomhed. I Bladet for den 22. Juli 1886 offentliggøres »Vestjyllands Landmandsbank«s første fjerdingaarlige Regnskabsoversigt, der balancerede med 138,772 Kr. 97 Øre.

Bladet skriver i en højstemt Leder knyttet til den offentliggjorte Oversigt: »... hvis Tal mere klart end Ord er i Stand til, viser, at Tanken om en Venstre Bank her i Byen var paa sin rette Plads paa det Tidspunkt, da den blev fremsat ...«

Og Bladet slutter med at hylde Bankens ledende Mænd, der — »om kort Tid kan pege paa Pengeinstituttet i Kræmmergade som Venstres Fort.« Det blev et skrøbeligt Fort! Og for Bladet og Partiet en bitter Lære om, at Politik er eet, Bankforretning noget andet. Og det er uklogt at blande disse to Ting sammen.

»Vestjyllands Landmandsbank« kørte fra første Færd haardt paa,

den vilde være stor med det samme. Faa Aar efter Bankens Stiftelse blev Aktiekapitalen udvidet til 200,000 Kr. Og sidst i 90erne udvidedes yderligere med 300,000 op til 500,000 Kr. — Men da var Tilliden til Banken ikke længere altfor grundfæstet.

— Der sad to vestjydske Gaardmænd og Venstremænd i en Jernbancupé mellem Varde og Ølgod: »Hør, sig mig engang,« siger saa den ene — »Har Du Penge staaende i »Vestjyllands Landmandsbank?«

»Naa-aa ja, lidt Skillinger haar en jo wal — men —«

»Saa tror a, Du skal se at ta dem ud snarest, for nu udvider Banken sin Aktiekapital op til en halv Million. Det er bestemt den sidste Mønstring!« Og det kom til at stemme for Manden —

Selvfølgelig voldt den stærkt paagaaende Konkurrence fra »Vestjyllands Landmandsbank«s Side adskillig Bekymring og Besvær for Lederne af *Varde Bank* i disse vanskelige Overgangsaaer, da Banken skulde arbejdes op efter Ulykken. Men de to Banker fulgte hver især sit eget Princip:

»Vestjyllands Landmandsbank« vilde være stor saa hurtig som mulig. Den tog mindre Hensyn til Risikoen end til den store Omsætning og Muligheden for stor Fortjeneste. Derfor kom Banken, særlig i Esbjerg, ind i store tabgivende Engagementer.

Varde Bank krævede derimod først og fremmest Sikkerhed. Hellere mindre Forretninger med en mindre, men sikker Fortjeneste end en stor Forretning med mulig større Fortjeneste, men ogsaa med større Risiko. Og derfor arbejdede *Varde Bank* sig støt fremad, lidt langsomt ganske vist i de første Aar efter Genrejsningen, men dog stadig fremad i Tillid og Omsætning — og ret snart ogsaa i Udbytte. Rent indirekte virkede denne skarpe Konkurrence mellem de to Banker ogsaa som en Spore til stadig vaagen at yde sit bedste.

Paa et enkelt Omraade kan man sige, at »Vestjyllands Landmandsbank« ligefrem gjorde sin Modpart en stor Tjeneste. Nemlig ved paa et saa tidligt Tidspunkt, som det skete, at presse *Varde Bank* til at aabne et Kontor i Esbjerg. En Udvidelse, der saavist ikke siden er fortrudt! Det var i 1889, begge Banker indledede Felttoget i Esbjerg med at holde

et Par ugentlige Kontordage. Ogsaa her gik *Varde Bank* sindigt, men støt frem (herom i et senere Afsnit).

Men Vestjyllands Landmandsbank var rask kørende, og allerede 1890 blev Kontoret i Esbjerg forfremmet til Filial med *Gustav Forum* som Bestyrer og flere Esbjerg Borgere som kontrollerende Direktører. Samtidig oprettedes Kontorer baade i Nordby og Sønderho paa Fanø.

Kun 8 Aar varede den Herlighed, saa havde Banken ikke flere Penge at laane ud, men derimod alt for mange værdiløse Panter og usælgelige Esbjerggrunde. Saa blev Filialen hævet. Aaret efter (1899) maatte »Vestjyllands Landmandsbank« nedskrive sin Aktiekapital til 200,000 Kr. Det kunde dog ikke redde Banken, der i 1900 blev erklæret konkurs. Et bevæget Kapitel om Politik og Bankforretning var afsluttet, og Aktionærer og Indskydere var blevet fattige paa Penge, men rigere paa Erfaring — den især, at Politik og Bankforretning er to Ting —

»Det var egentlig en Skam, som det gik den Bank« — siger Bankdirektør *Brandt*, Varde, en Dag Samtalen falder paa den hedengangne »Vestjyllands Landmandsbank« — »Jo, for under en fornuftig Ledelse havde den gode Muligheder for at ha blevet en sund Forretning« — —

Den Lære, som her købtes i dyre Domme, er sidenhen nemmet af stadig flere, den nemlig: At Politik er eet, og Bankforretning med økonomisk Samarbejde er noget andet. Og de to Ting bør holdes hver for sig. — Men for at naa frem til denne Indstilling krævedes først den Skoling i Selvtugt og Samarbejde, som lærtes gennem Andelssagens Fællesskab.

Det gaar fremad paany.

Det var ikke uden en vis Spænding, Aktionæerne i *Varde Bank* mødte til Generalforsamlingen den 15. Marts 1887. Var der Fremgang — Eller —? Ganske vist havde de fjerdingaarlige Oversigter tegnet nogenlunde. Men nu ved Aarsgeneralforsamlingen vilde man altsaa faa fuld Oplysning om Bankens Stilling — om Fremgang eller det modsatte.

Og Fremgang var der, selv om den ikke var imponerende — Eller rettere Tilbagegangen var ikke saa stor, som man havde Grund til at frygte. Efter Direktør Israelsens Opgørelse af 16. Novbr. 1885 udgjorde

Indlaanene i *Varde Bank* den Gang 1,270,760 Kr. Ved Udgangen af Aaret 1886 var Indlaanene 1,075,664 Kr.

Det var jo Tilbagegang, det kunde ingen bortforklare. Men det var dog langtfra saa stor Tilbagegang i Indlaan, som man var forberedt paa og med rimelig Grund kunde vente, naar man tog Hensyn til den Krise,

Fra Vestkysten: Vej over Karlsmærsk Heide.

der nylig havde rystet Banken. Ikke mindst følelig var den skrappe og meget paagaende Konkurrence fra »Vestjyllands Landmandsbank«, der med alle Midler søgte at overbevise Egnens Venstremænd om, at Venstrepenge i en Højrebank var en demokratisk Vederstyggelighed!

Enkelte lod sig vel af politiske Grunde overtale til at overflytte deres Penge fra *Varde Bank* til »Vestjyllands Landmandsbank«, men dog ikke nær saa mange, som man maatte frygte. — Som en ældre Mand udtrykte sig den Gang: »Nok er a Venstremand, men sandt o sejj, saa ka a ett mærk, te der er mier Forslaw i de her Venstrekroner fra æ Venstrebank, end der er i demm fra den anden Bank!«

Paa lignende Vis har sikkert adskillige andre opfattet Forholdet. Bankens Omsætning i 1886 havde været 6,804,633 Kr. og Netto-Overskudet var 13,590 Kr., heraf henlagdes 1,072 Kr. 33 Øre til Reservefonden. 8,685 Kr. sattes hen paa Opsparingskonto til Fordel for de gamle Aktionærer og Garanterne. Og endelig udbetaltes der 4 % til Aktionærerne. En og

Ogsaa Vestjylland: Nørholm Vandmølle.

anden sukkede dæmpet ved Meddelelsen — det kunde tydes baade som Forsagelse og som Tilfredshed — Sandt at sige var det jo alligevel gaaet bedre, end man turde ha troet!

Næste Aar blev Linjen nogenlunde holdt. Indlaanene var igen steget, ganske vist kun med godt 68,000 Kr. Det samlede Udlaan var derimod gaaet nogle faa Tusinde ned. Men Omsætningen var gaaet op til 8,609,049 Kr. Det med Omsætningen saa især godt ud paa Regnskabet.

Desværre havde Banken lidt en Del Tab paa Fonds og Veksler, saa Netto-Overskudet, 6,333 Kr. stod ikke i Forhold til Omsætningen — Og af Overskudet medgik endda 500 Kr. til Revisorernes Løn. Reservefon-

den fik kun 621 Kr. 98 Øre, og Opsparingskontoen maatte nøjes med 211 Kr. 77 Øre — Saa kunde der med lidt god Vilje udbetales 5 % til Aktionærerne. Man trøstede sig med de pæne 5 % og haabede paa næste Aar.

Og Haabet blev ikke beskæmmet — om det ikke indfriedes første Aar saa dog ad Aare. Det følgende Aar (1888) kunde ganske vist ikke fremvise den sikre og støtte Fremgang. Indlaanene var endda gaaet en lille Smule tilbage. Men Kasseomsætningen var steget til 9,113,135 Kr. Og hvad for Aktionærerne var mest glædeligt: Netto-Overskudet var sprunget op til 15,469 Kr. Da Aktionærerne havde faaet deres 5 % var der saaledes 1,557 Kr. til Reservefonden og 7,570 Kr. til Opsparingskontoen. Og nu bliver Fremgangen mærkbar fra Aar til Aar. Ikke i hastige Spring, men støt og sindigt. Paa Generalforsamlingen den 14. Marts 1892 kunde Direktionen meddele, at Bankens Indlaan nu var gaaet op til 1,782,372 Kr. Kasseomsætningen var steget til 15,889,094 Kr. Og Overskudet til 21,436 Kr. Men hvad endnu bedre var: Opsparingskontoen til Fordel for Garanterne og de gamle Aktionærer var nu fuldt indbetalt.

Efter Vilkaarene for Genrejsningen skulde denne Opsparingskonto overføres til Aktiekapitalen. Den blev nu afrundet til 41,000 Kr. og man vedtog at forhøje Aktiekapitalen med yderligere 9,000 Kr., saa Aktiekapitalens Forhøjelse ialt blev 50,000 Kr.

Da Henlæggelsen til Opsparingsfonden nu var afsluttet, kunde Udbyttet for Aktionærerne det følgende Aar sættes op til 10 %. Og nu var Fremgangen saa aabenbar, saa der ikke længere kunde herske nogen Tvivl om, at *Varde Bank* nu havde overvundet Krisen og dens Følger og igen var paa sikker Vej fremad.

NYBRUD OG FREMGANGSAAR

Saa meget ud af saa lidt —

Hvornaar har vi haft den bedste Tid i de sidste to Menneskealdere? Stilles dette Spørgsmaal til ældre eller gamle Folk, er man næsten altid sikker paa samme Svar: Der omkring Aarhundredskiftet og op til første Verdenskrig — Jo, det var en skøn Tid den Gang, da var der jævn og sund Fremgang i alt! Og sandt er det, at nu med mere end en Menneskealders Afstand i Tid tegner sig Tiden fra 1880 og op til første Verdenskrig 1914—18 som en ubrudt stadig stigende Linje af Fremgang. Dansk Erhvervsliv og Handel og ikke mindst Bondebruget er i disse Aar inde i et storstilet Nybrud med stadig øget Virksomhed og Fremgang.

Naar *Aktieselskabet Varde Bank* — bortset fra Ulykkesaaret og hvad dermed fulgte — ligeledes i samme Tidsrum gennemfører en imponerende Fremgang, da er dette jo ikke et enkeltstaaende Tilfælde, men selve Udviklingen, der bærer den Vej. — At det med en mindre dygtig og solid Ledelse indenfor *Varde Bank* ogsaa kunde ha gaaet den anden Vej, blev der i nærmeste Nabolag ført tilstrækkeligt tydeligt Vidnesbyrd om —

Er det selve Tiden og Udviklingen, der i disse Aar som en stærkt stigende Bølge fører fremad, saa er dog Grundlaget, der økonomisk bærer Opgangen og hele det danske Folks stigende Levesæt, først og fremmest den nye Form for Fællesskab og Fællesdrift inden for Bondebruget.

Gennem denne Fællesdrift naar de mange i Samling, hvad den enkelte aldrig ene havde magtet: at frembringe stadig bedre og stadig større Mængder let sælgelige Landbrugsvarer, der fører fremmede Landes Varer og Valuta hjem til det danske Samfund.

Dette Bondebrugets Fællesskab var i sit Udspring hverken Politik eller taaget og teoretisk Samfunds-Idealisme. Det var gamle Tiders Bondefællesskab i en ny Form, læmpet til efter en ny Tids Krav og nu kaldet Andelssagen. Og nu som forhen var det Enkeltdriftens Enere, der søgte sammen for gennem Samling at finde Hjælp til Selvhævdelse.

Baggrunden for dette Nybrud i dansk Bondebrug er dels Nederlagsaaret 64 med alt, hvad herfra udløstes, først af Mistvivi og siden af stædig Livsvilje og Arbejdsmod, og dels Datidens haarde økonomiske Kaar: Stigende Udgifter og ringere Indtægter. Kornsalget helt svigtet og rimelige Priser for Smør og Flæsk ikke til at opnaa. En Vej skulde man ud, om ikke Armoden kom listende ind over alle Bondehjem.

Og Vejen frem blev Andelssagen.

Indgangen til denne nye Form for Fællesskab synede ikke af ret meget. Og der var sikkert ingen, som den Gang anede, at her stod man ved et afgørende Skel i dansk Bondebrug: Skellet mellem den selvforsynende Oldtidsbonde og den industrialiserede Nytidssbonde, hvis Arbejde med Jord og Dyr ledes fra videnskabelige Forsøgslaboratorier, og hvis Økonomi er følsom overfor enhver Svingning paa Verdensbørserne.

Hændelsen, der staar som Indgang til dette Tidehverv i den danske Bondes og det danske Samfunds Økonomi, var et Møde paa Gaarden Pedersborg i Vestkær i Ølgod Sogn. Her var Egnens Bønder samlet for at drøfte, hvordan man paa bedste Maade kunde faa sit Smør kærnet og solgt til størst mulig Pris. Det var noget, der klemte paa i alle Bondehjem paa den Tid. For med de Priser, man fik, var der kun Armod og Ruin i Vente.

Man havde tidligere holdt et Møde i Vestkær Skole for at forhandle den samme Sag. Da havde man drøftet, om man skulde forsøge med et fælles Smørpakeri, saaledes at alt det Smør, der blev kærnet omkring i de mange Hjem, blev samlet paa eet Sted for at blive æltet sammen paa

en stor Æltemaskine, saa det som en nogenlunde ensartet Vare kunde pakkes i Smørtræer og sælges til en god Notering.

Paa dette første Møde var det, at en ung Mand fra Egnen — uddannet som Mejerist — *Peder Kristensen*, Hedeager, fremsatte en hel ny Tanke. Peder Hedeager, som han hed til daglig, var en stilfærdig og beskeden Mand, som helst holdt sig i Baggrunden og ikke gærne traadte offentligt frem. Men det blev dog ham, der formede Ideen til det første Andelsmejeri. Han foreslog nemlig at samle Mælken i Stedet for Smørret til fælles Behandling. Med andre Ord: Man skulde i Fællesskab bygge et Mejeri. Og enhver, der gik med i denne Sammenslutning, skulde være Medejer af Mejeriet og ha Udbytte i Forhold til den Mælkemængde, han leverede.

Dette Forslag, der nu kan synes os meget enkelt og lige til, var dog intet mindre end et genialt Fund, der blev Udspringet til Danmarks første — det vil sige Verdens første! — Andelsmejeri. Selv om det var noget nyt og aldrig før prøvet, vandt Forslaget dog Tilslutning, og man enedes her i Vestkær Skole om at arbejde videre efter denne Plan.

Saa var det altsaa den Martsaften i 1882 — vistnok den 28? — Datoen kan ikke bestemte fastslaas.

En Del af Ølgod Vestersogns Bønder var samlet til det afgørende Møde hos den Mand, der noget nær var selvskrevet til at blive Formand og Leder for den nye Sammenslutning: *Niels Kristensen*, Pedersborg i Vestkær. Her vedtog man da at bygge og drive det nye Mejeri efter den af Peder Kristensen, Hedeager, fremsatte Plan. Og til at udforme Vedtægterne for den nye Sammenslutning blev tre Mænd udpeget: Mejeriets Formand, *Niels Kristensen*, Pedersborg, Gaardejer og Sparekasseformand *Niels Hansen Uhd*, Egknud, og saa den unge Mejerist, *Stilling Andersen*, som Mændene havde lejet til at drive deres nye Mejeri.

De tre Mænd gik ikke uforberedt i Gang med deres Opgave. Et Par Dage før havde de været en Tur i Billum for at se paa det nye Mejeri, som her var oprettet som en Slags Aktieselskab og sat i Drift for en Maa-neds Tid siden. De havde snakket med de ledende Mænd her: Formanden for Mejeriet *Mads Nielsen* og Mejeribestyrer *N. A. Nielsen*. Og Niels

Hansen Uhd havde grundigt studeret Lovene for Billum Mejeri for at se, hvad man herfra kunde tænke sig at bruge i Ølgod.

Da nu Mødet paa Pedersborg ud paa Aftenen var slut, gik de tre Mænd i Gang med det vanskelige Arbejde at udforme Lovene for det nye Mejeri. Det var ingen let Opgave. Alt her skulde nyt og uprøvet

Vestjysk Landskab. Opdyrket Hedejord.

bygges op fra bar Bund. Der var meget at ta Hensyn til og meget at efterprøve, om nu intet var glemt eller retteligt kunde formes paa en bedre Maade —

Det var et drøjt Stykke Natarbejde at faa det altsammen føjet ret i Lave. Men det var ogsaa hver paa sin Vis betydelige Mænd, der her øvede deres Indsats og Lovkunst.

Stilling Andersen var Søn af Gaardejer og Landstingsmand *Bollerup Andersen*, Gammelgaard. Han var uddannet Mejerist og bestyrede Hjedding Andelsmejeri de første vanskelige Aar. Siden oparbejdede han en kendt Smøreksporthandling i København.

Niels Kristensen, Pedersborg, var en dygtig, myndig og af sine Standsfæller anset og betroet Mand, som det kgl. danske Landhusholdningsselskab med god Grund tilkendte sit store Sølvbæger.

Niels Hansen Uhd var vel nok den mest særprægede Type af de tre. Stilfærdig og beskeden i Fremtræden og dog en ukronet Sognekonge, der

Vestjydsk Landskab.

stærkt prægede sin Egn — en Mand, hvis Raad og Vejledning alle Sognefolk søgte i vanskelige Spørgsmaal. Han var den egentlige Stifter af Ølgod Sogns Spare- og Laanekasse i 1868 og dens solide og dygtige Leder til sin Død den 7. Oktober 1908. Ved *Varde Banks* Nyordning den 29. Marts 1886 blev Niels Hansen Uhd valgt ind i Repræsentantskabet, og 1889 indvalgte han i Bankens Kontrollkomite. Og i de følgende Aar og indtil hans Død finder vi i Bankens Forhandlingsprotokoller hans faste, klare Navnetræk under saa godt som alle Møder og Afgørelser.

Hele Niels Hansen Uhds Virke er et Vidnesbyrd om, hvad en intelligent Bonde uden nogensomhelst Uddannelse, men med rige Naturanlæg

og gennem en utrættelig Flid kunde drive det til. Gennem en lang Aar-række var han saaledes een af Egnens mest brugte Jurister, der hjalp sine Sognefolk med Raad og Mægling i Tvistmaal eller vanskelige Sager. — »Læ vos komm til Bunds i æ Sag!« var et af hans meget brugte Udtryk. — Grundigt til Bunds i Sagen, det var et Særkende for hans hele Virksomhed.

Det var ogsaa Niels Uhd, der formede og nedskrev de fleste Skøder,

Danmarks første Andelsmejeri: Hjedding i Ølgod.

Købekontrakter, Aftægtskontrakter o. lg. inden for en vid Omkreds. Og paa de offentlige Kontorer i Varde var det en kendt Sag, at naar man her saa Niels Hansen Uhds let kendelige og let læselige Haandskrift, da gik man ud fra som givet, at Dokumentet var rigtigt affattet og i Orden.

Denne Mand var selvskreven til at medvirke ved Udformningen af Vedtægterne for Danmarks første Andelsmejeri i Hjedding. Det var da ogsaa hans sikkert førte Pen, der skrev disse Love. Ligesom det er hans Omtanke og juridiske Indsigt, man sporer i de 17 Lovparagraffer, der kom til at danne Grundlaget baade for dette og de følgende Andelsmejerier.

Det har sikkert været med et Lettelsens Suk, Niels Uhd omkr. Kl. 5 om Morgenen kunde renskrive den sidste af »Kontraktens« 17 Paragraf-

fer. Det var alligevel et drøjt Stykke Natarbejde. Men da var Arbejdet ogsaa gjort saa grundigt og solidt, saa disse 17 Punkter i Vedtægterne for Hjedding Andelsmejeri næsten uændret kom til at danne Grundlaget for Lovene for alle de andre Andelsmejerier, som nu snart groede frem Landet over.

Disse tre Mænd, der var dygtige og indsigtfulde inden for deres Virkekreds, havde ogsaa den Fantasi og det Vovemod, der kræves, for at

Gadeparti i Varde.

spore en ny Vej. Men de havde ganske sikkert ikke Fantasi nok til at forestille sig den vældige Udvikling for hele det danske Samfund eller den storstilede Andelsbygning, de her i denne Foraarsnat lagde den første Syldsten til — En Indsats, hvis Spor kommer til at række langt ind i Fremtiden. Men saa meget voksede der ud af saa lidt!

I 1883 oprettedes 9 Andelsmejerier — I 1884: 26 — 1885: 49 — 1886: 79 — 1887: 172 — 1888: 230 Andelsmejerier. Omkr. Aarhundredskiftet var der crk. 1000 Andelsmejerier i Danmark. Dette Tal er i Dag vokset til ialt crk. 1400.

Og sammen med disse mange Mejerier udviklede sig alle de andre forskelligartede Andels-Virksomheder bl. a. 61 Andels-Svineslagterier med 187,000 Andelshavere.

Alle disse Andelsmejerier, der i 80erne og 90erne voksede frem i det

danske Land — ikke mindst frodigt i Vestjylland — havde Brug for Kapital til Nybygning og Indkøb af Maskiner og til stadige Indkøb af Kul. De fik en Pengeomsætning, som forhen var helt ukendt i det gammeltdags Bondebrug. De allerede oprettede Sognesparekasser stod her overfor en Opgave, de ikke var lagt an efter at løse. De var beregnede paa at modtage Folks Sparepenge og formidle disse ud som vel sikrede Laan. Men de var ikke indstillet paa kortfristet Kreditgivning og en forholdsvis hurtig Omsætning.

Her havde *Varde Bank* sin Opgave, og den og Egnens nye Andelsvirksomheder fandt ret hurtig hinanden til gensidig Gavn. Gennemser vi *Varde Banks* Regnskaber fra de første Aar og fremefter, da ser vi, hvorledes disse Tal fra de sidste Aar i 80erne og op til 1914 tegner en stadig stærkere stigende Opgangslinje — Det er denne Linje, hele det danske Folk følger i disse Aar.

Og bag denne Opgang i Virksomhed, Omsætning og Levekaar ligger som det bærende Grundlag den stærke Fremdrift, der voksede ud af Bondebrugets nye Form for Fællesskab. Og den egentlige Indgang hertil var det tilsyneladende ret ligegyldige, at nogle vestjydske Bønder gik sammen om i Fællesskab at drive et Mejeri, og tre Mænd en Nat igennem sad og lavede Lovene for dette nye Mejeri, hvori alle Medlemmer havde Andel.

Saa meget kom der ud af saa lidt!

Aktiekapitalen udvides.

Den mest iøjnefaldende Maalestok for *Varde Banks* Fremgang er de jævnlige og store Udvidelser af Aktiekapitalen, der staar som stærkt synlige Milepæle paa Vejen fremad.

Bankens oprindelige Aktiekapital paa 54,800 Rgd. der ved Møntændringen i 1875 blev omskrevet til 69,600 Kr. blev Aaret efter forhøjet til 100,000 Kr. Og ved Bankens Nyordning 1885—86 blev Aktiekapitalen ligeledes sat til 100,000 Kr.

I Bankens nye Love, vedtaget paa Generalforsamlingen d. 29. Marts

1886, hedder det i § 3: »Bankens Aktiekapital er foreløbig fastsat til 100,000 Kr. fordelt i Aktier paa 1000, 500, 200 og 100 Kr.

I Henhold til Generalforsamlingsbeslutning af 8. Januar 1886 vil Aktiekapitalen ved Opsamling af et Fond til Fordel for, dels de ældre Aktionærer, der ved den Banken i 1885 overgaaede Kalamitet tabte deres Aktiekapital, og dels de Mænd, der garanterede Bankens Kreditorer mod Tab som Følge af Kalamiteten, i sin Tid blive forøget med 40 à 50,000 Kr. og den kan yderligere forøges ved Generalforsamlings Beslutninger.«

I Regnskabsaaet 1891 naaede denne Opsparingsfond den fastsatte Størrelse 40,856 Kr. der i Henhold til Vilkaarene for Bankens Genrejsning skulde overføres til Aktiekapitalen. Direktion og Repræsentantskab vedtog at afrunde Fonden til 41,000 Kr. og yderligere at forhøje Aktiekapitalen med 9,000 Kr., saaledes at Bankens Aktiekapital fremtidig blev 150,000 Kr.

De 9,000 Kr. nye Aktier blev udbudt i Aktier paa 200 Kr., og i Vilkaarene for denne Aktietegning hedder det bl. a.:

»Tegningen sker paa den Maade, at der opraaes og sælges til den højest bydende et Aktiebeløb paa 200 Kr. ad Gangen.«

Dette Salg foretoges paa Generalforsamlingen 14. Marts 1892 og indbragte en Sum af 13,496 Kr. hvoraf det ved Overkursen indvundne Beløb 4,496 Kr. tilfaldt Bankens Reservefond, der herved bragtes op paa 15,834 Kr. 33 Øre.

Bankens Omsætning var i disse Aar i jævn og stadig Stigning. De nye Andelsvirksomheder øgede stærkt deres Omsætning og Indtjenings-evne i Aarene omkr. Aarhundredskiftet. Og Vekselvirkningen mellem Egnens Andelsvirksomheder og Egnens Bank var stærk og voksende, det kan læses alene ud af Regnskabernes Tal.

I 1895 naaede Indlaanene i *Varde Bank* op paa 3,032,660 Kr. og Ledelsen ansaa det for klogt at udvide Aktiekapitalen med yderligere 50,000 Kr. Direktionens Forslag herom blev vedtaget paa Generalforsamlingen d. 5. Marts 1895, og det hedder heri bl. a.

»1. Bankens Aktiekapital 150,000 Kr. søges forhøjet med et Beløb af 50,000 Kr. altsaa til 200,000 Kr.

2. Forøgelsen søges tilvejebragt derved, at Beløbet straks efter ved Generalforsamlingen udbydes i Aktier à 200 Kr. til Bankens egne Aktionærer paa den Maade, at der opraabes og sælges til den højestbydende en Aktie paa 200 Kr. ad Gangen.

3. Enhver, der faar Tilslag paa en Aktie, er dog berettiget til, for

Varde: Fra det gamle Arnbjerg.

hver Gang Tilslag gives ham at tage flere Aktier indtil en Sum af ikke over 2,000 Kr. efter det Bud, hvorfor han sidst fik Tilslag, naar han straks, inden næste Opraab er begyndt, begærer det.

4. Det Beløb, hvortil Aktierne udbringes udover Aktiernes Paalydende, tilfalder Bankens Reservefond . . .«

Aktietegningen foretoges straks, og de 50,000 i Aktier indbragte en Sum af 80,777 Kr. 25 Øre. De 30,777 Kr. tilfaldt Reservefonden, der herved steg til 59,224 Kr. foruden den efterhaanden opsparede Delkrederefond paa 22,910 Kr.

Og Udviklingen gik frem. Opdyrkningen af Vestjyllands Heder og

Udmarker tog stadig stærkere Fart omkr. Aarhundredskiftet og op mod Verdenskrigen. Hundreder af nye Hjem rejstes rundt om paa den nybrudte Jord. De nye Stationsbyer voksede fra Aar til Aar, og nye Virksomheder blomstrede frem baade her og der. Bondebrugets Varer gik i en stadig voksende Strøm gennem Porten i Vest — Esbjerg Havn — og

Nørholm: Hovedbygningen.

over til vor store vestlige Kunde. Og Kul og Føderstoffer og fremmede Landes Varer førtes hjem. Og Formidlingen af alle disse Værdier skete for en stor Del gennem Egnens Bank: *Varde Bank*.

Det var noget nær en Selvfølge nu, at Indlaanene voksede fra Aar til Aar. I 1898 var de naaet op paa 3,743,059 Kr. Og Kasseindtægten nævnte Aar havde været 28,047,196 Kr. Den stærke Fremgang gav naturligt Grundlag for en ny Udvidelse af Aktiekapitalen. Og paa Generalforsamlingen d. 13. Marts 1899 fremsattes og vedtoges enstemmigt følgende Forslag:

1. »Aktiekapitalen forøges med 200,000 Kr. altsaa til 400,000 Kr.

2. Tegningen af den ny Aktiekapital er forbeholdt Bankens Aktionærer, saaledes at enhver af dem har Ret til at erholde et lige saa stort Beløb som det, hvorfor han allerede er Aktionær.

3. Tegningen sker til Pari-Kurs og slutter den 30. Juni d. Aar. Det tegnede Beløb indbetales paa Bankens Kontor i Varde skadesløst straks efter Tegningen ...«

Denne Fordobling af Aktiekapitalen havde den Virkning, at Udbyttet til Aktionærene gik ned fra 10 til 8 pCt. og holdt sig paa dette Udbyttetil indtil 1911, da det igen gik op til 10 pCt.

Allerede i 1904 ved Generalforsamlingen d. 7. Marts blev Aktiekapitalen igen udvidet med 100,000 Kr. Direktionens Forslag herom, dateret 3. Febr. 1904, lyder for de første Punkters Vedkommende saaledes:

1. »Aktiekapitalen forhøjes med 100,000 Kr. til 500,000 Kr.

2. Forhøjelsen kommer udelukkende og uden Vederlag Aktionærene til Gode, idet den sker paa den Maade, at der fra Delkrederefonden til Aktiekapitalen overføres et Beløb af 100,000 Kr.

3. Forhøjelsen kommer Aktionærene til Gode i Forhold til deres nuværende Andel i Aktiekapitalen, idet de paa de nedennævnte Vilkaar faar Krav paa af de 100,000 Kr. at erholde en Part, der svarer til 25 pCt. af deres nuværende Aktiebeløb.

4. For det Beløb, hvormed Aktiekapitalen saaledes bliver forøget udstedes Aktiebrev paa 200, 500 og 1000 Kr. saaledes som Direktionen finder det formaalstjenligt af Hensyn til Fordelingen. Aktiebrevene udstedes til Ihændeoveren ...«

Og kun 3 Aar efter i 1907 sker en ny stor Udvidelse, idet Aktiekapitalen da fordobles fra en halv til en hel Million Kr. Forslaget herom blev vedtaget paa en ekstraordinær Generalforsamling d. 20. August 1907. En enkelt Aktionær blev svimmel og betænkelig ved at høre Ordet Million og satte sin ene Stemme imod. 10 Stemmer var saa betænkelige, at de stemte blank. Men 204 gik ind for Direktionens Forslag, der er dateret d. 1. August 1907 og indledes saaledes:

»Da Bankens Virksomhed i de senere Aar stadig har været i Fremgang, saa at f. Eks. Indlaanskontoen nu er nær ved at være 7 Mill. Kr.,

anses det for ønskeligt og hensigtsmæssigt, at Aktiekapitalen forøges med et passende Beløb, og vi tillader os derfor herved at fremsætte følgende Forslag:

1. Aktiekapitalen forøges med 500,000 Kr. altsaa til 1 Mill. Kr.

2. Tegningen af det nye Aktiebeløb er forbeholdt Bankens Aktionærer, saaledes at enhver af dem har Ret til at erholde et lige saa stort Beløb, som der allerede haves.

3. Tegningen sker til Pari-Kurs og slutter d. 24. Decbr. d. A. Det tegnede Beløb indbetales paa et af Bankens Kontorer straks ved Tegningen ...«

Hele Aktiebeløbet blev paa en Ubetydelighed nær tegnet og indbetalt inden Udløbet af den satte Frist. Det ret ringe Beløb, der ikke blev tegnet, blev hurtigt afhændet med Fordel for Banken.

Og i 1916, da Verdenskrigens voldsomme Anspændelse paa alle Omraader mærkes som en stærk stigende Pengeomsætning, sker en ny Fordobling af Aktiekapitalen fra 1 til 2 Millioner. Forslaget fremsattes paa Generalforsamlingen d. 7. Marts 1916 og vedtoges enstemmigt paa en ekstraordinær Generalforsamling d. 27. Marts. Aktietegningen skete paa lignende Vilkaar som tidligere, saaledes at Tegningen af det nye Aktiebeløb var forbeholdt Bankens tidligere Aktionærer med Ret til at tegne et lige saa stort Beløb som det, de allerede var Ejere af — Tegningen skete til pari Kurs.

Men nu sætter Krigstidens Pengerigelighed for Alvor ind, saaledes at Indlaanene i *Varde Bank* i 1916 stiger fra crk. 15 Mill. til crk. 22 Mill. Kr. Og af Hensyn til denne voldsomme Stigning ønskede Bankens Direktion paa Generalforsamlingen 6. Marts 1917 Fuldmagt til at udvide Aktiekapitalen fra 2 Mill. til 4 Mill. Kr., naar Direktionen fandt Tiden gunstig til en saadan Udvidelse. Denne Fuldmagt blev givet Direktionen paa en ekstraordinær Generalforsamling d. 26. Marts 1917. Og paa et Bankraadmøde d. 11. Febr. 1918 blev det enstemmigt vedtaget at skride til Udvidelsen med 2 Mill. Kr. Og Reglerne for den nye Aktietegning blev udformet og vedtaget.

Tegningen af de nye Aktier blev forbeholdt Bankens Aktionærer til

pari Kurs, saaledes at de fik Tegningsret til et lige saa stort Beløb, som de i Forvejen var Ejere af. Saafremt ikke alle Aktionærer udnyttede deres Tegningsret, blev de ikke tegnede Aktier offentlig udbudt til Kurs 135 — dog saaledes at Tegningen særlig var forbeholdt Folk fra Sydvestjylland.

12 Aar længere frem i Tiden har Fremgangen paa alle Felter inden for *Varde Banks* Virksomhed igen været saa omfattende, saa en ny Udvidelse presser paa. Reservefonden er nu naaet op paa 50 pCt. af Aktiekapitalen. Og Indlaanene er oppe tæt ved 36 Mill. Kr. Der er saaledes god Baggrund for den nye Udvidelse. Og paa Bankraadmødet d. 30. Decbr. 1929 vedtog Bankraadet en Henvendelse til førstkommende Generalforsamling om en Udvidelse af Aktiekapitalen paa 2 Mill. Kr. saaledes, at Bankens Aktionærer faar Ret til at tegne Halvdelen af deres nuværende Aktiebeløb til pari Kurs.

Denne Udvidelse af Aktiekapitalen fra 4 Mill. til 6 Mill. Kr. blev vedtaget paa Bankens Generalforsamling d. 5. Marts 1930. Og samtidig vedtoges det at overføre 1 Mill. Kr. fra Delkrederefonden til Reservefonden, saaledes at denne bliver paa 3 Mill. Kr. og altsaa stadig er lig 50 pCt. af Aktiekapitalen.

Og allerede paa Bankraadmødet d. 30. Juni samme Aar kan Direktør *Brandt* meddele, at Aktieudvidelsen paa de 2 Mill. Kr. nu er fuldt tegnet. Og hermed har da *Varde Banks* Aktiekapital naaet den Størrelse: 6 Mill. Kr., hvormed Banken runder sin 75 Aars Dag i 1947.

ESBJERG OG VARDE BANK

Med Ryggen mod Vest —

Ved Tabet af de skaanske Landsdele 1658 blev det danske Rige skævt i sin Opbygning og har været det siden. Hovedstaden, der før laa samlende omtrent midt i Riget, kom nu til at ligge i en Afkrog eller en Udkant og trak Skævheden stærkere frem. Alt det af Magt og Myndighed, der hørte Hovedstaden til, fik ligesom Ansigtet vendt forkert Vej og Ryggen rundet imod Vest, saa de i Landet raadende alle Dage siden har haft svært ved at dreje Nakken og se vesterud —

Landsdelenes Værd og deres Samhør med Kultur og Fremgang blev vanligvis vurderet ud fra deres nærmere eller fjærnere Tilknytning til den afsides liggende Hovedstad.

De »Provinser«, der var Hovedstaden nærmest, fik Del i Naadens Sol og Dryp. De »fjærnere liggende Provinser« maatte nøjes med mindre! Selvfølgelig fik de alle Lov at udrede deres Skyldighed i Skatter og Afgifter — til Rundelighed endda — for at de ikke skulde føle sig tilsidesat og uden Andel i den Kultur og Fremgang, de skattede til.

Men bortset fra Skatterne, Militser, Ægtkørsel og deslige, saa fik de Folk yderst ude imod Vest mestendels Lov at skøtte sig selv. Deres Bosteder laa jo saa langt fra det Hjørne af Landet, hvor Magt og Kultur var samlet, saa de vel retteligen knapt nok kunde regnes for civiliserede!

Og hvordan Landet ellers var saa langt ude i det vilde, det vidste de færreste af de, der stod for Styret. De havde sjældent deres Viden herom fra Selvsyn, men havde hørt andre tale med Ynk eller Haan om den »sølle fattige Vesteregn«!

Og Vesterboen selv synede heller ikke af ret meget, naar han sammenlukket og tavs asede bag Studepænd eller i Mærgelgrav for at bjærge en ny Ager ind fra Heden. Han var ukyndig i Tidens Litteratur og kun en Begynder i Politik. Alt det, som betød noget: Kunst og Litteratur, Penge og Politik, var fjærnet saa langt fra hans Livskreds, som hørte det en anden Verden til — den, der laa i Landets modsatte Side.

Det var ikke blot Landets to Yderkanter, men to forskellige Verdener, der vendte Ryggen mod hinanden. —

Et Udmarksbo.

Men meget sandt var der jo i Snakken, naar der i Hovedstadens raa-dende Kredse taltes med Ringeagt om »det mørke Jylland« og »den ringe Vesteregn«.

For Vestjylland var forhen i Tiden paa mange Maader for et Husmandsbo at regne. Sandstrøet og sur i Bunden og tækket med Lyng over Højderne, baade de nær ved og de ud mod de fjærne Himmelrande. Blæsten var Hersker her og hjemmevant, og den taalte ingen Knejsen. Alt, hvad bøjes og slides kunde, maatte lydigt neje sig og lude den Vej, Blæsten strøg: Fra Vest imod Øst.

Fra Vest kom ogsaa Havgusen drivende sur og klam som Isaande, saa Menneskene skuttede sig i Gys, og Væksternes spæde Knopper krympede sig og visnede. Nattefrost og Havgus over Sandjord gir ingen overflødig Avl. Men Rugmarker, Spærgeltægter og Rødknæagre kan ogsaa gi Føde til Folk og Fæ. Og langs med Bække og Aaløb trak Engene deres frodige grønne Bælte med deres friske Tone af Sommer og Grøde og Høslæt som en lys Islæt ind gennem sandede Sogne og mørke Hede-drag. Og skinnede Solen i varme Sommerdage, da blev Luften ude over Fladerne en ilende, glidende Leg af Solflimmer. Og Fjærnet mod Øst

løftedes i Luftspejling op som dunkle Skove over et blankt dirrende Vandspejl. Og Sommerdagens Varme kogte i sumpede Sige eller i gule Sandmiler, saa Duft af Lyng og Pors, Mjødurt og Mynte bølgede med Vinden. —

Et Udmarksbo. Jo. Men frit og skønt og vidtstrakt fra Himmelrand til Himmelrand.

De fede Pletter Muldjord med ældgamle Bolav og de grønne Engdrag langs Vandløbene blev tit af den fremmede overset for alt det, der synede barskt og ufrugtbart. I disse gamle Bolav og i enlige spredte Hedebol gik Livet saa slideligt efter Skikke og Sædvaner, der i mangt og meget ikke var ændret stort siden Oldtiden — Kun nær Kysten eller Marsklandet sporedes Paavirkning eller tilført Kultur ude fra.

Det blev Landboreformerne og Napoleonskrigenes Forvirring med Statsbankerottens Fattigdom og barske Opøvelse i Selvhævdelse, der ligesom rokkede Bondesamfundet i dets Oldtidsleje. Og Frihedsrøret omkring Trearskrigen, Højskolerøret og siden Andelssagens nye Form for Fællesskab fuldendte Omskiftningen fra Oldtid til Nytid.

Rydningmænd og Hededyrkere brød sig ind i Heder og Udmarker og skabte nye Hjem og frugtbar Jord ud af Ødet. Samtidig stred Haandværkerpionerer og smaa forretningsdrivende ihærdigt med at grunde de nye Stationsbyer og vinde frem til bedre Kaar.

Gennem to, tre Slægtleds ihærdigt Arbejde skabtes da det vestjyske Udmarksbo om til et veldrevet Gaardbrug, der fik Lov at tælle en Smule med, selv om det laa yderst i Riget modsat Magtens Tyngdepunkt i Hovedstaden.

Yderst mod Vest.

Men bag Bondejord og Udmarksbo yderst mod Vest laa den nøgne, stormhærgede Kyst med Klitbæltets »Havbjærge« og Sandmiler, hvor Marehalmens Rodnet stred for at binde og tæmme det strømmende Sand.

Bag Klitbæltet drønedes Havet ind mod en vild, forblæst Kyst uden Spor af Læ eller Ankerplads. I de enkelte smaa fattige Fiskerlejer langs Kysten levedes Livet stærkt og vildt i Fisketiden og i nøjsom Forsøgelse

hele det øvrige Aar. At sætte Baad ud her fra den aabne Strand og gaa til Havs paa Fiskeri, var Livet sat i Vove — endda det kun var daglig Dont for de Mænd, som her stred for Brød og Udkomme. Og at lande her var et Dødsridt ind over Revler og Brænding.

Alle Sejlere og Handelsskuder gik saa langt som muligt uden om den

Ved Nymindegab.

frygtede jyske Kyst med det stenede Djævehorn langt ud i Havet.

Sømanden paa Havet bad i sin Aftenbøn: »Fri os vel fra den jyske Kyst!« Og efter Sigende bad Kystboen lige saa fromt til Vorherre: »Be-
waar æ Skiiff udd o æ Haw! Men er'et di Ville, te de ska strand, læ dem
saa i di Miskundhid strann'd herr i wor Len!« —

En god Stranding var ikke blot en spændende Oplevelse, der kunde staa som Tidsmærke i Aarevis ind i en slidsom og graa Tilværelse: Men det var ogsaa paa mange Maader en god økonomisk Haandsrækning, som for lang Tid kunde sikre Udkommet i mange smaa Fiskerhjem. Jo, den »blaa« Ko var god at malke!

Om Kystboen sendte et lille Suk til Vorherre om at sende en god Stranding, naar det kneb at bjærge Føden, det fik ingen at vide, for Vesterboen forstod at tie. Men skete det, at en Sejler i Storm kom Kysten for nær og blev fanget af Revlernes Sandfælde, da gik Kystboen i Redningsbaaden, og uden at tinge om Prisen eller skele til Dødsfaren satte

Strand og Klitter ved Vejrs.

han Livet ind for at bjærge nødstedte Sømænd ind fra det strandede Skib —

»Hvordan turde I gaa ud i saadant et Vejr?« — blev der spurgt —
»Det var jo at se til, den visse Død og haabløst at prøve!«

»Hvem sku vel ellers gøre det« — lød Svaret — »Een ka da ikke staa og se paa, at Mennesker drukner, uden at prøve paa at hjælpe dem.«

Nej, hvem skulde vel ellers redde nødstedte Søfolk ind fra strandede Skibe paa Jyllands Vestkyst, om ikke Fiskeren og Kystboen yderst mod Vest frivilligt tog sig Hvervet paa som en Selvfølgelighed, der ikke var unødig Snak værd.

Opland til Havnestaden Hamborg.

Kun til Nordby paa Fanø og til det ældgamle Udskeibningssted Hjerting søgte nu og da mindre Handelsskuder ind. Her i Hjerting var gennem lange Tidsrum Købstaden Vardes Udskeibningssted og muligvis Kystens ældste Handelsplads, hvorfra Danmarks første Udenrigshandel blev indledet: Tusk med Rav for Sydlandets Varer. Derfor peger næsten alle gamle Vejspor i Egnens Hederester ind mod Hjerting. Og mon ikke de mange Guldfund i Egnens talrige Bronzealderhøje ogsaa kan ledes tilbage til denne Oldtidens Tuskhandel.

Men en virkelig Havn var Hjerting jo ikke. Og et Forsøg, der mellem de to slesvigske Krige gjordes paa at bygge en svær Anløbsbro for Udskeibning af Stude, gav kun Skuffelser og Tab — Vesterhavet lod sig ikke tæmme med en Pælebro!

Paa hele Kysten var ikke en brugelig Havn fra Skagen og ned til Elben. Det meste af Jylland var lagt som Opland under Havnestaden Hamborg, mens den fjærntliggende danske Hovedstad vendte Ryggen til. Det var saaledes ikke helt med Urette, naar Landsmænd paa mere tryk og frodig Jord talte ynksomt om »den sølle fattige Vesteregn«.

Var det saa mærkeligt, om Vesterboen selv fik den Tro, at saadan var Verdensordningen, og saadan skulde det alle Dage vedblive at være.

Vi maatte først gennem 1864 med Nederlag og Landetab, før vi til Gavns lærte Selvhjælpens Værd. Før ud af Harmen og Mismodet voksede den stædige Livsvilje, der banede nye Veje og skabte Nybrud og Grøde. Det var nu som forhen Tyskland, der var brudt ind over vor Sydgrænse og havde røvet ældgammelt dansk Land. Og Hamborg var tysk! Der maatte for vor Selvagtelses Skyld findes nye Handelsveje, aabnes en Vej uden om Havnen Hamborg og lukkes en Dør op ud mod vor vestlige Nabo. Og Døren og Vejen blev Esbjerg.

Den nye Havn ved Esbjerg Kleve.

Da Indenrigsminister *Estrup* d. 6. Januar 1868 fremsatte sit »Udkast til en Lov om Anlæg af en Havn ved Esbjerg«, var der kun faa, som

troede paa en Fremtid for denne Havn. Og færre endnu havde Fantasi til at drømme om den Udvikling og Fremdrift, som Havnen Esbjerg blev Indgangen til. Især alle de københavnske Rigsdagsmænd var fanatiske Modstandere af Planen — Selvfølgelig! Deres Indstilling var jo med Ryggen mod Vest! — Efter deres Opfattelse var det en Vederstyggelighed at ofre paa en fjærn og fattig Provins saa mange Penge, som retteligt burde komme Hovedstaden tilgode!

Den københavnske Storkøbmand *P. A. A. Hage* gjorde sig saaledes i Folketinget lystig over »dette halvt fortvivlede Projekt« — Han koreksede Jyderne, fordi de ikke havde saa megen Landbrugsforstand, saa de udførte Korn i Stedet for Kvæg! Og han fremsatte den Paastand, at en Hestebane var fuldt tilstrækkelig og mere end god nok til Vestjyllands Behov! — Det fik en lun Jyde, *Søren Kjær*, til stilfærdig at indskyde, at saa maatte man vist hellere anlægge en Studebane, for det gav da den Fordel, at Passagererne — altsaa Studene — kunde staa af og hjælpe deres Kammerater med at trække!

Saaledes var Hovedstadens Indstilling overfor dette Forsøg paa at skabe en Vestkysthavn — En Indstilling, som i Realiteten ikke er ændret stort med Aarene!

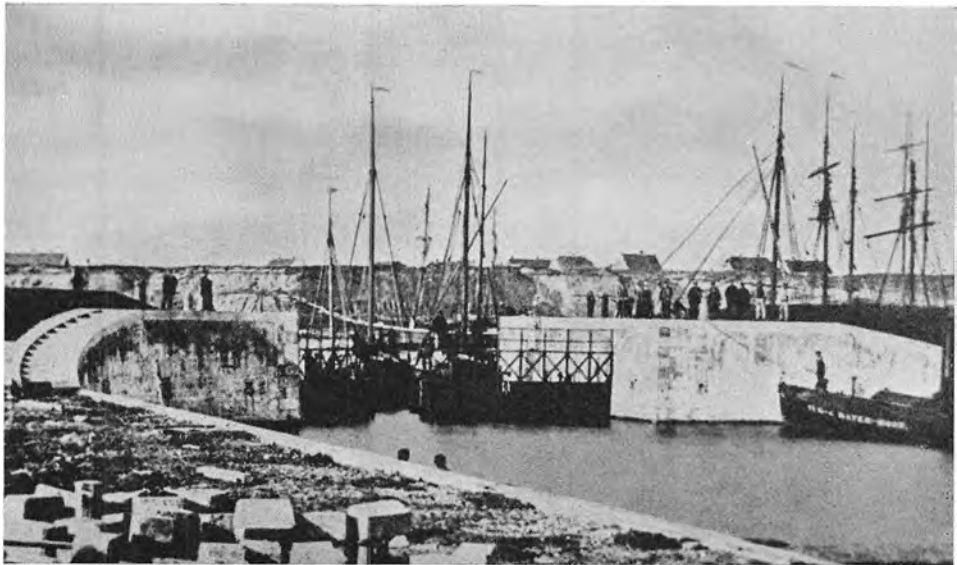
Men Estrup havde Fremsyn og Vilje nok til at gennemføre sit Forslag. Den 24. April 1868 blev Loven om Esbjerg Havn underskrevet af Kong *Chr. d. 9de*. Samme Aar lod Staten ekspropriere 33 Tdr. Ld. neden for Esbjerg Kleve, her hvor Fiskepigerne gik og gravede Orm til at »esse« Krogene med. Som Grænse uden om dette Areal pløjedes 3 Furer.

Disse Plovfurer uden om et lille Stykke Klitsand med en gruset Strandbred var i 1868 Indgangen til Esbjerg Havn. Og to smaa Hede-gaarde — Esbjerggaardene — med ialt 13 Indbyggere var Grundlaget for Nutidsbyen Esbjerg!

Og for de første Nybyggere, der grov sig ind i Jordhuler oppe ved Bavnelhøj paa Kleven eller fik nødtørftigt Husly i Træskure, skulde der baade Tro og Fantasi til at forestille sig, at der ud af disse øde Sand-skraenter og Lyngbrinker kunde skabes Havn med Skibe i Fart, og Storby med flere Mil asfalterede og brolagte Gader!

I den rigtige Nybyggertid, mens Havnearbejdet stod paa, var der Liv og Røre og store Planer for Fremtiden. Og Havnearbejdet kom til at staa længe paa, saa der blev Tid til at lægge Planer!

I Loven om Esbjerg Havn staar, at »Anlæget skal være fuldført senest 1. Januar 1871« — Slet saa glat kom det dog ikke til at gaa.

Esbjerg Dokhavn 1875.

Den første Entreprenør, Schweizeren *Louis Carlé*, forpligtede sig ved Kontrakt af 17. Novbr. 1868 til at gøre Dokhavnen færdig til 1. Januar 1871 og den øvrige Del af Anlæget til 1. Oktbr. 1871. Selve *Tietgen* kautionerede for Kontraktens Overholdelse. Og denne Garanti kom til at koste Geheimeetatsraaden over 300,000 Kr.

For Carlé kunde ikke i nogen Retning overholde den givne Tidsfrist. Arbejdet blev derfor frataget ham og d. 7. December 1872 overdraget til et nyt Konsortium: Justitsraad *E. C. Møller*, Baron *C. A. Gedalia* og Entreprenør *Laurids Petersen*. Og for disse nye Entreprenører blev Tidsfristen for Anlægets Fuldførelse udskudt til 1. Juli 1874.

Men ogsaa for dette Firma var Vesterhavet for lunefuld og selvraadig

en Arbejdsfælle. Efter forskellige Vanskeligheder kørte de fast og røg fallit i 1875. Nu prøvede Tietgen selv at overtage Arbejdet for om muligt at redde lidt af den store Kautionssum, han heftede for. Men ogsaa han kørte træet og opgav — Saa vanskeligt var det at bygge Havn her med Vesterhavet til Nabo!

Esbjerg Havn omkr. 1875.

Og i September 1876 afholdtes paany Licitation over Fuldførelsen af Havneanlægget. Her blev Arbejdet overdraget til Firmaet *Hoffmann & Gunnarson*. Disse Mænd havde baade den teoretiske Viden og praktiske Erfaring, der var nødvendig for at magte de Vanskeligheder, de andre var strandet paa. Og i Henhold til deres Kontrakt kunde de aflevere det færdige Havneanlæg 1. Septbr. 1878.

Ja, færdig var Havnen jo langt fra og blev det heller ikke den første Menneskealder. Der maatte næsten uden Ophør holdes Arbejde i Gang for at uddybe og udvide Havnen, da Trangen for større Dybde og mere Plads stadig pressede paa. Endnu mens Havnen var under Bygning, blev den aabnet for Sejlads, idet Damperen »Esbjerg« 6. Oktbr. 1873

som første Skib gik ind i Havnen med en Ladning Jernbaneskiner. Og i Juni 1875 satte D. F. D. S. Hjuldamperen »Riberhus« ind i Rutefart mellem Esbjerg og Thameshaven. Og Damperen »Esbjerg« blev samme Aar sat ind i Ruten Esbjerg—Newcastle. Hermed var de Ruter aabnet, som i Løbet af de følgende Aar gjorde Esbjerg til Danmarks vigtigste Udførselshavn for Landbrugsvarer.

Esbjerg Havn — Porten mod Vest.

Det oprindelige Havneanlæg ved Esbjerg omfattede kun en tresidet Dokhavn med to Dokmure og Slusegab med Port samt paa hver Side af Slusen et lille Stykke Kaj.

Men allerede inden det første Havneanlæg var færdigbygget i 1878, manglede det Kajplads. I Aarene 1876—79 byggedes derfor Øst for Dokhavnen en 160 m lang Forhavnskaj, den saakaldte Englandskaj. Denne Kaj — den i hele Jylland mest kendte Havneplads — blev Udsikningssted for Landbrugets Varer: I de første Aar Kreaturer og Faar, siden Smør, Flæsk, Æg. Og det varede ikke ret mange Aar, inden Pladsen her var for kneben. I 1886—88 blev Kajen da forlænget imod Øst, mens Vanddybden samtidig gjordes større.

Samtidig med Forlængelse af Englandskajen 1886—88 anlagdes ved Udgravninger i Land en lille Baadehavn til Fiskefartøjer. Det var Esbjergs første Fiskerihavn. Den næste — den saakaldte gamle Fiskerihavn — anlagdes 1897—1901 med 5,6 m Vanddybde og 605 m Bolværk. Og denne Fiskerihavn afløstes igen i Aarene lige forud for første Verdenskrig af den nuv. ny Fiskerihavn.

En tredje Udvidelse af den egentlige Havn skete 1893—95, da østre Forhavnskaj blev bygget. Og sammen med disse forskellige Udvidelser blev der omtrent stadig arbejdet paa at skaffe større Vanddybde i Havnen og over Graadyb Barre. Ved det første Havneanlæg regnede man ikke med at kunne udnytte større Dybde end den naturlige Vanddybde paa omkr. 4 m over Graadyb Barre. Men efterhaanden som man opdagede, at det var muligt at uddybe og opretholde en noget dybere Sejlrende over Barren, blev det jo nødvendigt at uddybe Havnen og Ind-

sejlingen i tilsvarende Grad. Allerede i Slutningen af 90erne var man naaet til at holde en Dybde baade over Barren og i Havnen paa 6,3 m. Og i den nye Trafikhavn er man naaet til 8,8 m Vanddybde.

Esbjerg Havn var i en tung Tid med Mismod og Landetab tænkt som en Dør og en ny Udfærdsvej imod Vest til Vederlag for de gamle jyske Handelsveje sønderud, der ved Tabet af Sønderjylland syntes afbrudt for lange Tider.

Nu skulde det danske Bondebrug prøve at bane nye Veje. Og Havnen her yderst mod Vest var et Forsøg og et Haab, som nogle vovede at tro paa, og andre haanede. Men baade de troende og tvivlende fik Vished for, at Havnen her blev en Dør og en Udfærdsvej, større og mere livsvigtig for hele det danske Samfund, end nogen havde turdet drømme om.

Selvfølgelig gik det ikke saadan, at den nye Havn straks fyldtes med Skibe, og Varer og Rigdom strømmede ud og ind i overdaadig Mængde. Langt fra! Indledningen svarede nærmest til Skumlernes Profetier. Kun et Par Gange om Ugen, naar Baadene gik til England med Kreaturer og Faar, var der lidt Røre paa Havnen, ellers laa Anlæget ret dødt hen.

Der gik adskillige Aar, før man indsaa, at her, hvor Landbrugets Varer førtes ud, var ogsaa nærmeste Vej at indføre de Varer: Kul, Foderstoffer, Gødning, Byggematerialer, Maskiner, vi stadig brugte i stigende Mængder. Men de gamle Firmaer i de gamle Havnebyer havde Traditionens Ret til at forsyne Landet, ogsaa Vestkysten med Varer — ofte importeret over Havnen Hamborg!

Og hvad Folk end kalder sig politisk — i Handel og Vandel er de konservative og køber helst der, hvor de forhen har købt. Det kostede de unge Forretningsmænd og de nye Virksomheder i den nye Havneby et stort og udholdende Arbejde at hævde sig og deres By overfor de gamle Handelshuse i de gamle Havnebyer.

Først lidt efter lidt gik det op for Jyderne, at den bedste og nærmeste Vej for Varerne ud af Landet maatte ogsaa være nærmeste Vej for Varerne ind — om blot den var farbar for Skibene, der førte Varerne hjem. Og her kneb det jo lidt nu og da.

Helt op i 80erne var der adskillige fremmede Redere, der pure nægtede at lade deres Skibe sejle paa Esbjerg — for Havnen fandtes ikke paa noget Søkort!

Men hvad der, selv med Esbjergfolkenes Ihærdighed maaske vilde ha krævet vedholdende Arbejde gennem en Aarrække, det magtede to,

Esbjerg: Hulvejen crk. 1875.

tre Isvintre. De haarde Vintre: 1888 og 1893 bandt de danske Fjorde og Havneløb og stængede af for al Skibsfart. Til sidst havde Landet kun een isfri Havn — Esbjerg — med farbar Vej ud til Havene.

Og Navnet fæstnede sig ud over Landet og fik bedre Omdømme. Man lærte til Gavns i disse Vintermaaneders Frost, hvad denne isfri Havn her vesterude betød for hele Landets Handel og Forsyning. I disse faa Vintermaaneder, da en stor Del af Landets Handel og Forsyning trængtes sammen gennem Esbjerg Havn, var her et kogende Liv af Travlhed med at laste og losse. Varer hobedes op, som aldrig før set. Og alt, hvad kunde røre sig, lige fra Arbejdere og Fiskere til Købmænd og Direktører, Kontorister og Jordemormænd var med i det jagende

Arbejde og tjente Penge. Og Forretningsfolk omkring i Landet bed Mærke i Navnet Esbjerg. Nogle fordi de skønnede, at her laa Fremtidsmuligheder. Andre — kanske de fleste — saa med Ærgrelse denne nye Konkurrent dukke frem og prøve paa at gøre sig gældende som Oplandsby.

Men for alle var det nu synligt, at Esbjerg Havn havde en Opgave

Esbjerg Havn omkr. 1880.

at løse, og at den trængte haardt til Udvidelse for at kunne løse denne Opgave. Saa udvider og forbedrer man da stadigvæk paa det bestaaende, efterhaanden som Udviklingen bryder paa.

Omkring Aarhundredskiftet sætter en storstilet Opgangstid ind. Systemskiftet 1901 med Bilæggelse af gamle politiske Stridigheder gir Bondstanden øget Selvtillid og Arbejdsmod, der gir sig Udslag i en Fremgang i Produktion og Levesæt, som aldrig forhen set i saa kort et Aaremaal. Selve Verdenskonjunkturerne virker samme Vej.

Man tager blot Varde Banks Regnskaber for sig og ser paa Tallenes Stigning fra Aar til Aar. Her har man en udmærket Maalestok for Udviklingen —

Esbjerg Havn kendes nu igen forældet og altfor lille til de Vare-mængder, der nu presser paa baade ud og ind. Allerede i April 1899 og igen i Februar 1901 henstiller »Esbjerg Handelsforening« indtrængende til Regering og Rigsdag at faa udført forskellige Forbedringer og Udvidelser ved Havnen.

Og da Spørgsmaalet om Nødvendigheden af en større samlet Udvidelse af Esbjerg Havn blev fremdraget under Finanslovens anden Behandling 1904—05, møder Esbjerg Handelsforening igen frem med et udførligt Andragende til Rigsdagen. I dette Andragende understreges kraftigt, hvor vigtigt det er at faa gennemført en omfattende og samlet Plan for Havnens Udvidelse baade med Hensyn til Fiskerihavn og Trafikhavn, saaledes at Esbjerg Havn omsider kan blive en stor anlagt og virkelig moderne Havn.

Det første og vigtigste Hensyn maatte her være Eksporten, det hvorfor Havnen var bygget. Men næsten lige saa vigtig var Importen. Og Handelsforeningen fremhævede i sit Andragende, at først naar Havnen kan modtage og losse ret store Dampere, vil det være muligt at foretage de fordelagtigste Indkøb og komme ned til de laveste Fragter.

Alle interesserede Parter var enige om at en større Udvidelse eller rettere Nybygning af Esbjerg Havn var tvingende nødvendig, men videre strakte Enigheden heller ikke.

Ikke blot Handelsforeningens Medlemmer, men alle Esbjergs Borgere og Folk ud over det vidtstrakte Opland stod efterhaanden delt paa Havnespørgsmaalet i to skarpt modstillede Partier: Øst eller Vest — De, der ønskede Havnen udvidet imod Øst ud efter Gammelby til. Og de, der mente, at den nye Trafikhavn burde bygges Vest for den gamle. Og gennem de følgende 3—4 Aar førtes denne Strid mellem Øst- og Vestpartiet til sine Tider ret bittert.

Naar man nu sidder og læser Datidens mange Indlæg og Avisartikler om dette Spørgsmaal, der i disse Aar saa stærkt optog Sindene i Esbjerg og en stor Del af Vestjylland, da skønner man ret hurtigt, at de tilsyneladende saa forskellige og modstridende Synspunkter samles i to Hovedlinjer: Byen eller Havnen.

Den bykommunale Opfattelse ønskede Havnen udvidet imod Øst, fordi man derved mente at kunne opretholde det mest mulige af Byplan og Anlæg uden altfor store Nyanlæg og Forskydninger. For Østpartiet var Konsul *Pagh* en udmærket Fører, og Redaktør *Sundbo* var som udpræget Kommunalmand Østpartiets Pennefører, dygtig men hensynsløs og bidsk.

De, der især saa paa Spørgsmaalet havnemæssigt, hævdede, at det ikke først og fremmest drejede sig om at sikre det bestaaende inden for Esbjerg By, men derimod at bygge en ny Havn for Fremtiden, saa den længst muligt kan tjene Handel og Skibsfart og derigennem hele det danske Samfund, og at bygge Havnen saaledes, at der er Muligheder for Udvidelse, naar Udviklingen kræver det.

Som Vestpartiets Fører var Konsul *Ditlev Lauritzen* selvskreven. Han havde mere end de fleste Evnen til at kunne se stort paa Tingene. Ud fra sin Viden og Indstilling som Forretningsmand og Skibsreder valgte Konsulen Vestplanen. Her kunde efter hans Opfattelse bygges den bedste Havn med de største Fremtidsmuligheder. Og efter hans Opfattelse laa tilmed Byplanens mest harmoniske Udvikling imod Vest.

Som Konsul Lauritzen engang udtrykte sig ved et Møde i Handelsforeningen: »Det er jo da ganske unaturligt at bygge en Havn oppe i Land, naar der ved Siden af er Vand nok!«

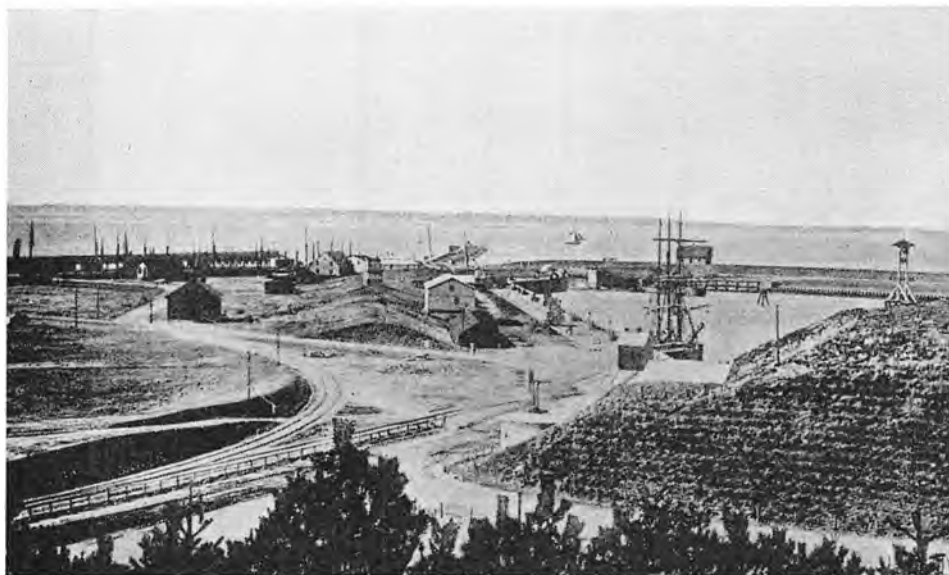
»Udvalget for Loven om Esbjerg Havns Udvidelse« med Ministeren for offentlige Arbejder, *Svend Høgsbro*, i Spidsen var i Esbjerg for at se paa Forholdene d. 9. Marts 1907. Og i den følgende Rigsdagssamling forelagde Ministeren saa d. 27. Oktbr. 1907 Lovforslaget om Udvidelsen af Esbjerg Havn — Men han valgte Østplanen, muligvis fordi denne var udregnet til godt 1/2 Mill. Kr. billigere end Vestplanen.

Flertallet i det Udvalg, der kom til at gennemgaa Lovforslaget, gik dog ind for Vesthavnen. Men ved Behandling og Afstemning i Folketinget d. 27. Febr. 1908 blev Mindretalsforslaget om en Udvidelse mod Øst dog vedtaget med 55 Stemmer mod 27. Dermed syntes den Sag afgjort, hvad enten saa den var heldig eller mindre heldig løst.

Men nu gjorde Konsul D. Lauritzen det Kunststykke, som maaske

sjældent eller aldrig er set: Ved at sætte et vældigt og aarelangt Propagande- og Oplysningsarbejde i Gang med Støtte fra mange af Byens og Egnens betydelige Mænd naar han at faa Lovforslaget udsat og paany sendt i Udvalg.

Og ved den endelige og afgørende Behandling i Tinget er Stemningen

Udsigt over Esbjerg Havn omkr. 1892.

vendt saa meget, at Planen for den nye Trafikhavn imod Vest bliver vedtaget og stadfæstet ved Lov af 12. April 1909.

Udgifterne ved den nye Havn var udregnet til $7\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Paa Grund af den stærke Prisstigning under Krigen blev Udgifterne omtrent fordoblet til 13 Mill. Selve Havnearbejdet gik til Dels i Staa under Krigstidens Tryk og Materiale-mangel, saa Udvidelsen først var færdig i 1922. Og allerede 1933 var det nødvendigt at udvide den nye Trafikhavn med 320 m ny Kaj.

Under disse aarelange og til Tider ret skarpe Stridigheder om den bedste Form for Esbjerg Havns Udvidelse og Fremtidsform var Fiskerne bedst stillet — Jo, for de var fuldt enige om det, der angik dem. Ud fra

deres grundige praktiske Viden om Hav og Strøm ønskede de den nye Fiskerihavn lagt længst muligt imod Vest, helst saa langt det var gørligt uden at slippe Tilslutningen til Jernbane og Gadeplan.

Og her skabtes da den Fiskerihavn, der fik saa afgørende Betydning for Vestkyst-Fiskeriets Udvikling og dermed for den økonomiske Frem-

Esbjerg: Havnegade crk. 1900.

gang for Fiskerierhvervet og for alle de mange og store Virksomheder, der er sammenknyttet hermed. Kort sagt: Det bærende Erhverv for Byen Esbjerg.

Saaledes fik da Esbjerg Havn den Plads og Form, der blev Grundlaget for Esbjerg By og blev hele det jyske Lands aabne Port imod Vest.

Nytidsbyen Esbjerg.

For de, som i Dag færdes omkring i Esbjergs moderne Gader, lyder det nærmest som en Vittighed, at endnu lever her Mænd og Kvinder, der som Børn har rodet i Sandmiler og vadet i Lyng til Knæene, hvor nu Kongensgade trækker sin Asfalt og sit flotte Forretningskvarter.

Saa ung er Danmarks fjerdestørste Provinsby.

Her hvor nu denne moderne By breder sig med Havn og Handel, Fabrikker, Parker og Flyveplads, her var for bare to Menneskealdrer siden kun en nøgen stormhærget Kyst, to Smaagaarde og ellers sandede Agre og øde Hedestrækninger bagved.

Havnearbejdet paa den nøgne Kyst lokkede hurtig mange Slags Folk til, baade Godtfolk og Skidtfolk og nogle af de andre, som bare er jævn Skikkelighed. I den rigtige Nybyggertid, mens Havnearbejdet stod paa, var der Liv og Røre i det lille Nybyggersamfund og store Planer for Fremtiden. Og Havnearbejdet kom til at staa længe paa, saa der blev Tid til at lægge Planer — og forandre dem.

Men da de egentlige Havnearbejder omsider afsluttes, kommer der ligesom en Stilstand i Byen Esbjergs Vækst. Banen baade mod Nord og Øst var nu aabnet. Og to Dage om Ugen, Onsdag og Fredag, gik der Skib til England med Kreaturer. Men ellers laa baade Havn og By omtrent lige øde. Der var jo intet Opland til den nye By, og de allerfleste af de forretningsdrivende maatte føre en kummerlig Tilværelse.

Var det saa mærkeligt, om enkelte sae som saa: Er det hele Herligheden! saa har vi spildt Tid og Arbejde nok her i denne Udørken. Nej, la os saa hellere prøve i mildere Egne! Men de fleste af Esbjergpionererne blev og hagede sig fast i Sandbrinkerne ud fra en sikker Tro paa, at Fremgangen og Mulighederne nok en Gang maatte komme —

Esbjerg var den Gang (først i 80erne) en Samling spredte Huse i Rækker eller tilfældige Hobe. Gaderne var sandede Vejspor. Hvor det var særligt flot, var der Vejgrøft. De mindre vigtige »Gader« hjalp sig foruden. Kun Hovedvejen gennem Byen fra Banegaarden til Strandby — nuvr. Kongensgade — var siden 1876 optaget som Amtsvej med Vejgrøft og Grusdynger. Kloak var den Gang en ukendt Indretning, Rendesten en Luksus, som selv Kongensgade først faar 1885. Det nuvr. Torv var den Gang en aaben sandet Græsmark, hvor de nærmestboende tøjrede deres Faar og Geder. Hvor nu Rytterstatuen af Kong Chr. d. 9de knejser, stod den Gang en solid Træpumpe, hvor Husmødrene hentede Vand.

For at dette lille ufærdige Nybyggersamfund kunde naa at gøre sig

gældende mellem Landets gamle, solide Byer og udvikle sig til den moderne Forretningsby i Dag, maatte der gøres et ihærdigt og udholdende Arbejde af de unge, energiske Forretningsmænd, der havde valgt deres Virkeplads her. Alt her maatte jo nyskabes og bygges op fra Grunden, her hvor der intet var uden en Smule Havn, der ikke fandtes paa noget Søkort og en Klynge spredte og fattige Nybyggerhjem med Kliitsand og Lyngbrinker omkring.

I dette vældige Arbejde fra 80erne og op til i Dag for at forme og bygge Esbjerg By er der taget mange drøje Tag baade af kendte Mænd med den store Indsats og af navnløse Menigmænd, der bare sled for at bjærge Udkommet og sætte Børnene i Vej — og netop derved gav deres lille Andel til, at deres Bysamfund gik et bette Næk frem.

Men uden at underkende nogen af de mange dygtige Forretningsmænd, der har virket med til at forme Esbjerg By, saa er der dog eet Navn, man ikke kan undgaa at nævne, naar man omtaler Esbjergs Udvikling fra 80erne og op til første Verdenskrig: Konsul *Ditlev Lauritzen*.

I næsten alle betydelige Esbjerg Virksomheder, der bygges op gennem denne Menneskealder, vil man støde paa Konsul Lauritzens Navn og Indsats. — Blot en Liste over de mange forskellige Firmaer og Virksomheder knyttet til Konsul Lauritzens Navn vilde gi et Billede af den nye og ufærdige By i Udvikling og Fremdrift. Og dog vilde Billedet alligevel kun blive ufuldstændigt, fordi en saadan kronologisk Liste over de mange Virksomheder og Udvidelser kun vilde tegne en fremadskridende Udvikling — men ikke Bølgegangen.

Og Bølgegang har der saavist været baade rigeligt og kraftigt i Byen Esbjergs Tilværelse, endda denne Tilværelse endnu ikke spænder over mere end en Mands Levetid!

Efter Stilstandsperioden i 70erne og de første Aar i 80erne, da det egentlige Havnearbejde afsluttes, gaar det igen fremad i de følgende Aar. Der gaar i disse Aar som et friskt Pust af Foraar og Nybrud over hele det danske Land.

Ogsaa i den lille By derude ved den yderste Kyst vaagner man til nyt Arbejdsmod og ny Tro til Fremtiden. Og i disse Aar omkr. Midten af

80erne tar man igen fat paa at udvide og bygge i Esbjerg. 1888 bygges et godt Stykke uden for Byen »Esbjerg Andelssvineslagteri« efter en lang og haard Styrkeprøve mellem den gamle By, Varde, og Opkomlingen, Esbjerg. Havnen bliver for lille til den Mængde Varer, der presser paa:

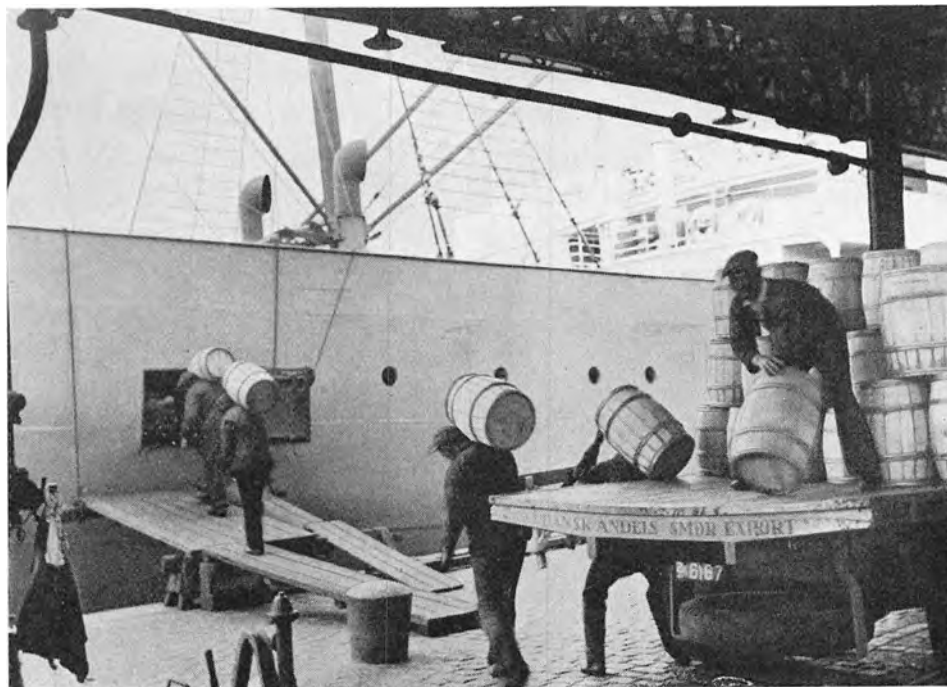
Esbjerg: Englandskajen. Dansk Bacon paa Vej til England.

Landbrugsvarer ud, Importvarer ind. Den maa udbygges med større Dybde og mere Kajplads. Og Byen breder sig ud over Lyngskrænter og Sandagre. Troen paa en Fremtid her i Vestkystbyen vokser. Folk strømmer til fra det hele Land. Huse bygges saa hastigt, ske kan — Raskt maa det gaa! bliver i disse Aar Slagordet i Esbjerg.

Naar Husets nederste Stokværk var bygget nogenlunde op, blev Døre og Vinduer sat i, og Lejerne flyttede ind, mens Haandværkerne byggede videre paa næste Etage.

Der kommer Priser paa Grundene. Gaderne afstikkes langt ud over

de lynsprængte Agre: Lange Rækker af Pinde og Landmaalerstænger ud mod alle Himmelhjørner. Først maaber Folk: Ka Byen virkelig blive saa stor? — Saa vejrer de en Fordel: Sikre sig Byggegrunde! — Kan man ingen faa til Købs i Nærheden af Torvet, saa køber man længere og

Esbjerg: Engelskajen. Der lastes Smør til England.

længere ude — Her er Penge at tjene! Formuer ligger og venter i Esbjerg, bare en rask Mand vil samle dem op.

Selvfølgeligt var der mange raske Mænd, som gad være med til det Spil! — Og saa indlededes da midt i 90erne den Spekulationsperiode — den amerikanske Periode — der gjorde Esbjergs Navn kendt ud over hele Landet. Spillere, Spekulanter og skikkelige Borgere og Bønder med Spillelidenskaben vakt hastede til Esbjerg for at være med i Kapløbet om Grundkøbet. Der handlede paa Livet løs. Grunde afmærket med fire Pinde et Steds langt ude paa de sandede Faareagre blev ubeset købt og

solgt indtil to, tre Gange den samme Dag — hver Gang med Fortjeneste!
— Vel at mærke: saa længe Opgangen og Spillefeberen holdt.

En Lap Papir med nogle Linjer var Købekontrakt. Tinglæsning, Matrikulering og den Slags forældede Omsvøb saa man overlegen bort fra, det sinkede jo bare og gjorde Fortjenesten mindre! — Et godt Lidkøb i Champagne var meget bedre!

Husene skød op som Paddehatte ud over Markerne, tilsyneladende uden Plan. Men Fart og Omsætning var der i Foretagendet, det kunde ingen nægte. Esbjergs Slagord: Raskt skal det gaa! blev i disse Aar efterlevet i eet og alt.

Men kun i nogle faa Aar holdt Rusen og Spillefeberen. Saa vaagnede man op med dundrende Tømmermænd. De, der i kort Tid var blevet rige, var Smaakaarsfolk igen. Andre, der troede om sig selv, at de var velhavende, opdagede med eet, at de var fattige. Mange rundt om i hele Vestjylland maatte gaa fra Hus og Hjem, fordi de havde ladet sig rive med af Spillelidenskaben. Fallitter og Tvangsauktioner hørte til Dagens Orden i Esbjerg — Jo, det var en barsk Opvaagnen!

Det var saaledes midt i trange og graa Hverdage, at Esbjerg blev Købstad fra 1. Januar 1899. Det er fra disse fattige Aar, det fortælles som et Sagn, at man i hele Byen kun ejede een Hundredkroneseddel. Den gik saa paa Omgang blandt Forretningsfolkene, naar de skulde ud paa Rejse. Men de var forpligtet til at bringe Sedlen med hjem. Den maatte kun bruges til at vise frem for om muligt at styrke Tilliden! — —

Saa kommer omkring Aarhundredskiftet en stærk og sund Fremgang inden for alle Erhverv, indtil Verdenskrigen 1914—18 igen brænder Feber ind i Tilværelsen. I disse Aar op mod første Verdenskrig sker den mægtige Udvikling inden for dansk Landbrug og Fiskeri og dermed ogsaa for Esbjerg Havn og By — En Udvikling, der gennem tørre Tal tegner sin kraftigt stigende Linje gennem *Varde Banks* Regnskaber.

Endnu mere end Tilfældet er for nogen anden dansk By er Esbjergs Trivsel i nøje Samhør med Landbrugets og Fiskeriets Velfærd. Er der gode Tider og Fremgang for disse Erhverv, da koger Eksporthavn og Fiskerihavn af Virksomhed, og Byen blomstrer og udvikler sig. Bliver

Landbruget fattigt, og Fiskeriet er sløjt, da staar ogsaa Esbjerg i Stampe. Det var trist for Esbjerg under de to Verdenskrige at se de store Havneanlæg ligge døde og unyttet hen med fiskende Drengene som eneste Liv langs Englands kajen! Til Gengæld var der i disse Aar Sving i Fiskeriet og i hele Fiskerihavnen, saa det gav Stof til Myther og Fabler ud over det hele Land.

Naar Fiskerdrengene efter i Ugevis at ha taget den haarde Tørn til Havs mellem Miner og fjendtlige U-Baade, kom i Land igen med Livet i Behold, men tit med Dæk og Styrehuset gennemhullet af Maskingeværkugler fra tyske Flyvere, da kunde det jo ske, at disse Fiskerdrengene slog sig løs i et dundrende Sold og købte Radio og Motorcykler i dyre Domme — Var det saa mærkeligt heller!

Det er den ene Side af »Fiskeriets gyldne Tid«, der til sine Tider var staaende Rubrik i Avisernes Spalter. Den modsatte Side har mere dystre Farver: Hvert Aars Nytaarsdag holdes i Zions Kirke i Esbjerg en højtidelig Mindegudstjeneste for de Esbjergfiskere og Søfolk, som i Aarets Løb blev derude. Det er tit sørgeligt mange Navne paa Familiefædre eller raske unge Mænd, der her mindes.

Jo, Vesterhavet er en barsk og tit lunefuld Nabo, der baade tar og gir, som nu Storm og Strøm gaar. Dets Blæst og salte Gus stryger ind over Havn og By, snart friskende og snart isnende. Den evindelige Vestenvind her ude gir ringe Grobund for Drøm og Idyl, men des mere for Handling og en egen barsk Humor. Og det gir Nytidshygen Esbjerg sit eget Præg. Og det Præg holdt Byen fast gennem Tyskertidens fem haarde Aar, mens Tyskerne udbyggede Byen, Havnen og Flyvepladsen til en af Evropas stærkeste Fæstninger, og mens Bombeangreb og tysk Terror sled Nerverne til yderste Bristepunkt.

Nu sløjfes Skyttegrave og Tankfælder. Bunkers sprænges eller faar Lov at ligge som Minder om en ond Tid. De rustne Pigtraadsbælter fjærnes, og de ukrudtfulde Minefeller kan snart igen tages under Plov. Men mange Aar frem i Tiden vil der i Mils Omkreds i Landskabet uden om Esbjerg være grimme Ar efter Tyskernes Hærgen. —

Udviklingen for Esbjerg har igen gaaet i Bølgegang. Nu bærer det

paany fremad. Og Havnen og Byen Esbjerg med deres mange store Virksomheder forbereder sig paa nye Fremstød. Esbjerg har i Dag som altid gennem sin 79aarige Tilværelse noget nyt og ufærdigt over sig: Alle mulige Stilarter i Byggemaaden skrigger imod hinanden. Og udstrakte nybyggede Komplekser ligger lige ud mod den aabne Mark med

Esbjerg: Hulvejen — inden Tyskerne byggede Bunkers.

Træskure og Affalddynger. Frodige Parkanlæg er opelsket, hvor der for to Menneskealdre siden ikke var hverken Pind eller Pil til at gi Læ. Disse Parker gaar sine Steder i eet med Mark eller Mose udenom, ligesom Byen gaar i eet med det aabne Land.

Der er rigeligt med Plads til Udvidelser ud til Siderne. Og Esbjerg og dens Borgere har Sind baade til Arbejde og Udvikling. Det gamle Slagord: Raskt skal det gaa! staar stadig ved Magt. Og det gir Byen sit eget forsorne Træk og et eget hidsigt Tempo.

Langt ud over det flade Land øjnes Esbjergs Vartegn: det høje Vandtaarn med de fire Hjørnekarnapper. Det er i sin Tid bygget paa den

gamle Bavnehøj øverst oppe paa Esbjerg Kleve. Og ned over Klevens Skrænter er af Klitsandet fremtryllet den skønneste Bypark med Udsigt ud over Havn og Sejlløb og over mod Fanø.

Her i Byparken staar en anden af Esbjergs Bymærker — Ikke som Vandtaarnet trodsigt løftet højt op i Blæsten, synligt vidt ud over Land

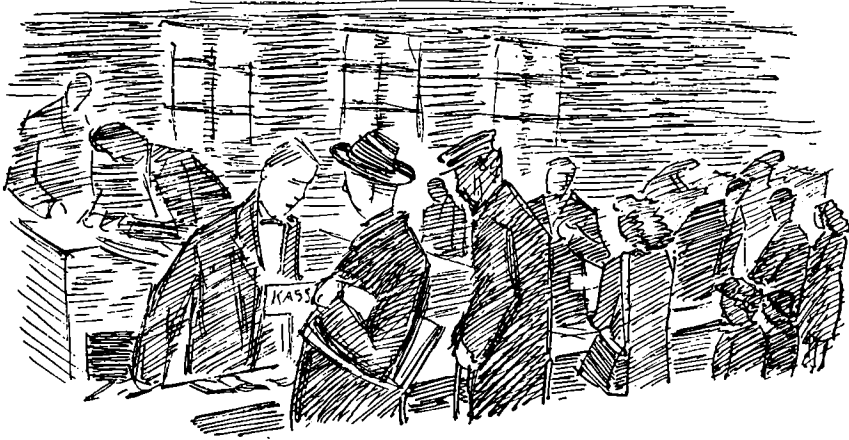

Esbjerg: Den gamle Havneplads med Vandtaarnet i Baggrunden.

og Sø. Men i Læ mellem Rosengrupper og unge Løvtræer staar her den yndigste lille Bronzepige og løfter et Solur over sit Hoved. Paa Sokkel-
len læser man:

»Solvejg med sit Smil os her fortæller,
at hun kun de lyse Timer tæller.«

Denne Indskrift gir en anden Side af Byen Esbjergs Væsen:
I Bølgegangens Gyngen mellem Stilstand og Fremgang er det kun
Fremgangen, der tæller!

DEN FØRSTE BANK I ESBJERG

I Købmand Pedersens Dagligstue

Handel og Værdiomsætning i primitiv Form klarer sig let uden Bankvirksomhed. Men hvor Handel og Omsætning gaar frem, vil det Tidspunkt ret snart komme, da der kræves et Led i Omsætningen til at formidle de Penge, som Haandværkere og Forretningsfolk nødvendigvis maa ha til at arbejde med.

Esbjerg naaede dog et godt Stykke frem i sin Tilværelse, inden der her blev Tale om Bankvirksomhed — Hvad enten det saa var Trangen eller det økonomiske Grundlag, der var for spinkelt?

— En Gæst spurgte en Dag den kendte Konsul *Lauritzen*:

»Hvordan kunde I her i Esbjerg undvære en Bank helt til 1889?«

Og Konsulen svarede med sit fine Smil, der kunde være baade godlidende og ironisk:

»Aa hvad, det var jo kun Smaapenge, vi regnede med den Gang — selv om de kunde være store nok for os. Og vi hjalp os, som bedst vi kunde. Skete det en enkelt Gang, man nødvendigvis skulde ha en 100 Kr. Seddel vekslet — det hændte ikke altfor tit! — saa rejste man til Varde til Banken der og ordnede den Forretning. — Veksler? — Naa, den Slags var man i disse første Aar saa rart fri for at arbejde med — Jo,

for der var ingen, der vilde ha noget at gøre med et saadant Stykke Papir, naar der stod Esbjerg paa det!« — —

Da det efter Stilstandsperioden sidst i 70erne og først i 80erne igen tog til saa smaat at gaa fremad i Esbjerg, blev der, efterhaanden som Virksomhed og Omsætning steg, ogsaa Trang for en Pengeinstitution, der kunde formidle og lette Pengeomsætningen.

Det var ret naturligt, at det blev *Varde Bank*, man her slog sin Lid til og ønskede at faa Forbindelse med. Det var Egnens ældste Bank og den Bank, de fleste søgte til, naar de havde Bankforretninger at varetage. Hvornaar den første Henvendelse om Kontordage i Esbjerg er sket fra Esbjerg Borgere til *Varde Bank*, kan ikke nu ses. Og hvor meget og hvor længe denne Sag er drøftet for og imod inden for Bankens Direktion og Repræsentantskab, kan heller ikke nu udredes.

Den gamle Forhandlingsprotokol melder ikke en Stavelse om denne Sag før 5 Maaneder efter, at *Varde Bank* har indledet sine to ugentlige Kontordage i Esbjerg!

Men Sagfører *A. Harck* oplyser i sin Redegørelse, at Bankens Repræsentant *H. C. Hansen*, Spangsbjerg Mølle, sammen med Købmand og Vognmand *Søren Pedersen*, Esbjerg, flere Gange havde henstillet, om ikke *Varde Bank* burde prøve at holde Kontordag i Esbjerg et Par Gange om Ugen. Købmand *Søren Pedersen* havde endog tilbudt, at han uden Vederlag vilde stille en Stue til Raadighed for Banken, indtil det viste sig, om en saadan Kontordag kunde svare Regning for Banken.

Men selv trods dette gode Tilbud var Flertallet inden for Direktion og Repræsentantskab meget lidt stemt for Esbjergplanerne. Den nye Havneby havde kun omkr. 4000 Indbyggere og havde gennem flere Aar staaet i Stampe. Og de næringsdrivende der nød ikke overvældende Ry for Soliditet. *Varde Bank* led endnu under Efterveerne fra de Rystelser, der truede dens Eksistens i 1885. Der var Brug nok for Bankens Penge i dens nærmeste Opland. Hvorfor saa tage en ny Risiko, man ikke havde nødig at rode sig ind i. Selvfølgelig havde de Brug for Penge der nede i Esbjerg — Men Sikkerheden?

Her, som det vel oftest er Tilfældet, var det inden for Ledelsen de

ældre, der mest holdt igen. De yngre snakkede om Mulighederne. De ældre derimod mere om Risikoen.

Og det var nok de forsigtige og tilbageholdne, der en Del Aar endnu havde set Tiden og Esbjerg an, hvis ikke der var sivet Rygter ud om, at den nye »Vestjyllands Landmandsbank« lagde Planer til et stort Fremstød i Esbjerg, foreløbig ved at holde to ugentlige Kontordage dernede.

Det blev afgørende for Ledelsen af *Varde Bank*. Havde end nogle af Direktionen og Repræsentantskabet kun ringe Lyst til paa indeværende Tidspunkt at ta Arbejdet op i den nye By, de vilde dog endnu mere nødtigt uden Modtræk overlade Arbejdsfeltet nede i Esbjerg til Konkurrenten. Og de yngre, især *F. H. Palludan* havde Tro paa Mulighederne i den nye By og var opsat paa at komme i Gang dernede.

Bankdirektør *J. W. Palludan* fortæller:

Købmand Jens Thomsen, der var Direktør i *Varde Bank* havde Titelen: »Kongelig Agent«. Han var en meget forsigtig Mand og holdt ikke af det, som var nyt og uprøvet. En Dag kommer han ned i *Varde Bank* og siger med sin salvelsesfulde Messestemme:

»Frederik! Jeg har nu overvejet det med Esbjerg. Vi laer Esbjerg ligge!«

Og Frederik Palludans Svar kom omgaaende, friskt og uden Sordine: »Det var virkelig kedeligt. Vi andre har lige bestemt, at vi begynder dernede paa Fredag!«

Havde der inden for *Varde Banks* Direktion og Repræsentantskab været delte Meninger om det ønskelige i at oprette Kontor i Esbjerg, saa evnede Rygtet om »Vestjyllands Landmandsbank«s paatænkte Fremstød i Nabobyen at ene de modstillede Opfattelser, saa Bankens Bestyrelse i Enighed kunde ta Beslutning om straks at ta Konkurrencen op i Esbjerg. Hvad enten Bærrene dernede var sure eller søde, saa skulde Konkurrenten ikke være ene om at plukke!

I *Varde Bladene* og i »Esbjerg Folkeblad« finder vi først i April 1889 følgende Annonce:

Varde Bank

holder Kontor i Esbjerg i Hr. Købmand Søren Pedersens Ejendom hver Fredag og Tirsdag fra Kl. 1 til 5 Eftermiddag, første Gang førstk. Fredag den 5te ds. og modtager da der Penge til Forrentning, gør Udlaan, diskonterer Vexler, udsteder Anvisninger paa Ind- og Udlandet, fornyer ældre Laan, omsætter fremmed Mønt og udfører i det Hele enhver under Bankforretning hørende Forretning.

Varde, den 2den April 1889.

Direktionen.

Den 5te April 1889 indledede Sagfører *A. Harck* som Direktør og *F. H. Palludan* som Bogholder saa *Varde Banks* Virksomhed i Esbjerg i Købmand Søren Pedersens Ejendom paa Hjørnet af Borgergade og Smedegade.

Købmand Pedersen stillede sin Dagligstue til Bankens Raadighed i Kontortiden. Og paa hver sin Side af et ovalt Dagligstuebord med en Sofa bag ved, gik de to Mænd nu i Gang med at holde Bank — Harck med Pengekassen ved sin Side omme i Sofaen. Her sad Bankmændene ogsaa med deres medbragte Madpakke.

Og som en særlig Flothed bevilgede Banken 10 Øre til hver til en Pilsner til den medbragte Mad!

Hvor beskeden Begyndelsen var, kan omstaaende første Side af Bankens Kassebog fra den første Kontordag i Esbjerg bedst fortælle.

Saaledes var Indledningen til *Varde Banks* Afdeling i Esbjerg! — Enhver kan gaa ind i Bankens Lokaler i Dag og sammenligne! —

Den eneste Flothed, Mændene fra *Varde Bank* tillod sig, var den, at de rejste paa Andenklasse. For som Palludan udtrykte sig: »Jeg vil ikke sidde og diskontere Veksler hele Tiden mellem Varde og Esbjerg!«

Blev Banken i Købmand Pedersens Dagligstue i Smedegade ikke noget betydningsfuldt Forretningscentrum, saa var det dog Bankforretning, og Omsætningen steg om ikke imponerende, saa dog tilstrækkeligt

til, at Ledelsen for *Varde Bank* fik Sind til at fortsætte. Dette finder sit Udtryk i 3 Linjer i den gamle Forhandlingsprotokol fra Direktions- og Repræsentantskabsmødet d. 16. Septbr. 1889.

» . . . Endelig vedtog man paa Forslag af Direktionen at yde Købmand S. Pedersen i Esbjerg 100 Kr. aarlig for den Tid, han yder Lokale til Banken under dens Forretninger dernede.«

Allerede inden Aarets Udgang flyttedes Bankens Kontor fra Dagligstuen til en lidt mere kontormæssig Stue i samme Ejendom. Her var endda egen Indgang fra Gaden. Men ogsaa her voksede Virksomheden ovenud af det lille Lokale. Og Aaret efter lod Købmand Søren Pedersen i et Sidehus til sin Ejendom i Smedegade indrette Lokaler til Banken. Her blev et kontormæssigt Ekspeditionslokale med Pult og Skranke, samt bag ved et lille Direktionslokale — hvor bl. a. den medbragte Mad kunde nydes mere uforstyrret end i selve Kontorlokalet!

Denne ny Udvidelse ved Esbjerg Kontoret lægger Beslag paa 7 Linjer i Forhandlingsprotokollen. Fra Repræsentantskabsmødet d. 12te Marts 1890 læser vi:

» . . . Direktionen fremsatte Forslag om at leje et større Lokale i Esbjerg til Forretningerne der, da det hidtil benyttede var fuldstændig utilstrækkeligt. Ligeledes fremsatte Direktionen Forslag om, at der tilstaas de Medlemmer af Direktionen, der efter Tur (ugentlig 2 Gange) rejse til Esbjerg for at varetage Bankens Forretninger dersteds, en Godtgørelse af 5 Kr. hver for hver Dag. Begge Forslag vedtoges med Tilføjende, at Billetterne til Togene betales særskilt« . . .

Det første Aar af Esbjerg Kontorets Levetid blev Kassererforretningen udført af de to Direktører *A. Harck* og *Reck Thomsen*. Senere gik det paa Omgang mellem dem og de øvrige Direktører, mens Bogholderposten stadig passedes af *F. H. Palludan*.

Efterhaanden som Virksomheden og Arbejdet ved Esbjerg Kontoret forøgedes, maatte Kontortiden udvides og mere Arbejdskraft tages i Brug. I Forhandlingsprotokollen fra Mødet d. 19. Decbr. 1894 læser vi:

»Endvidere vedtoges, at der herefter fra 1. Januar at regne skal holdes Kontor 3 Dage ugentlig i Esbjerg i Stedet for nu 2 Dage, og at ved-

kommende Direktører, Bogholderen undtagen, erholder en Godtgørelse indtil videre af 10 Kr. for hver Tur foruden Rejsegodtgørelse«

1895 fejrede Esbjerg sin 25 Aars Fødselsdag — Som By betragtet var Flækken Esbjerg knapt nok i Lømmelalderen endnu og nærmest til at smile ad. Men dens Borgere havde Tro til Fremtiden og et vældigt Gaa-

Naar Isen lukker andre danske Havne, maa Esbjerg isfrie Havn klare hele Importen!

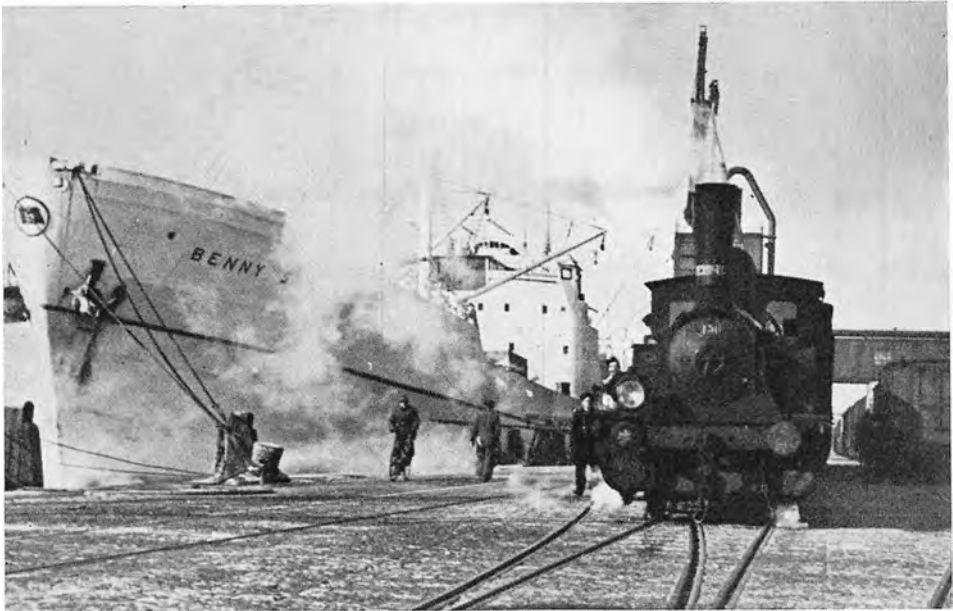
paa-Mod. Og som Borger saa By! Der var virkelig Fremgang, og mere blev der i de kommende Aar. Og en Bankvirksomhed er det bedste og mest fintmærkende Barometer overfor Stilstand eller Fremgang i Forretningslivet.

Og *Varde Banks* Esbjerg Kontor melder om øget Virksomhed og stadig Fremgang op gennem 90erne — det er hele Esbjerg Bys og Havns Fremdrift, der her afspejles —

Det varede kun faa Aar, inden Lokalet i Smedegade blev for lille. Banken flyttede derfor i 1896 med Købmand Søren Pedersen til en af ham nyopført større Ejendom i Kongensgade lige overfor Østergade. I

denne Ejendom var efter Bankens Anvisning indrettet et tidssvarende og forholdsvist rummeligt Banklokale.

Nu var der igen Plads at røre sig, og Kontortiden maa atter udvides for at følge med. I et Direktions- og Repræsentantskabsmøde d. 8. Marts 1897 kan Direktionen meddele Repræsentanterne: » . . . at den paa Grund

Esbjerg Havn: Vinteren 1947.

af Forretningernes Tiltagen i Esbjerg havde været nødsaget til at udvide Kontortiden, saaledes at Formiddagene tages med ogsaa paa de sædvanlige Kontordage. Dette billigedes . . .«

Og i et Møde d. 12. Septbr. 1898 vedtoges en ny Udvidelse. Det hedder i Forhandlingsprotokollen:

»Direktionen fremsatte Forslag om, at Banken paa Grund af Forretningernes Omfang i Esbjerg fra den 3dje Oktober at regne skal holde Kontoret i Esbjerg aabent hver Dags Eftermiddag fra Kl. 1 til 4 i Stedet for som nu at holde Kontor 3 Dage om Ugen.

Direktionens Forslag vedtoges enstemmigt.«

Vi staar her ved Højden — eller rettere tæt foran Afslutningen af »den amerikanske Periode« i Esbjerg. En Tid, da Værdierne svulmede op og gjordes flydende, og Forretningslivet i den nye Vestkystby prægedes mere af Feber og Drømme end af sund Virkelighedssans.

Den amerikanske Periode.

»Det var en rask Tid her i Esbjerg den Gang der midt i 90erne — siger en Dag en gammel Esbjergborger — »Jeg solgte en Formiddag en Byggegrund ved Torvegade langt ude, men jeg fortrød det igen og vilde købe den tilbage. Jeg fik den da ogsaa købt igen inden Aften, men da havde den allerede været solgt to Gange med Fortjeneste, og jeg maatte gi lige ved dobbelt saa meget, som jeg fik for den ved Middagstid!« — —

— — Konsul D. Lauritzens Trælastforretning skulde bygge et Hus for en Mand. Konsulens Forretningsfører *J. Christiansen* var en rask Mand, den Smule Forretning skulde han snart ordne. For Sikkerheds Skyld tog han Pant i Grunden, hvor Huset skulde bygges. Saa smækkede han Huset op, den Slags stod ikke længe paa i de Dages Esbjerg.

Da Huset var færdigt, skulde Christiansen jo ha sine og Konsulens Penge — Saa viste det sig, at Huset i Skyndingen var bygget paa Grunden ved Siden af den, Trælastforretningen havde faaet Pant i! —

»Hvad fik I saa ud af det?« spurgte Gæsten, der den Dag sad i Christiansens Kontor.

»Hvad vi fik! Vi fik sku Lamperøg, men ingen Penge. Og ham Manden, der havde sovet sig til at faa et Hus bygget paa sin Grund, han grinte jo som en flækket Træsko!« — —

Naa, den Slags Smaauheld kan jo hænde, naar der er Fart paa. Og Fart var der baade paa det ene og det andet i 90ernes Esbjerg. Spaa-konen havde jo set og forudsagt, at Byen vilde gro helt uden om Jerne Kirke! Der var altsaa Grunde nok at købe og sælge, hvor alle disse Gader skulde gaa!

Folk kom rejsende Flokkevis ned til Esbjerg for at købe Grunde og være med i Kapløbet om at tjene Penge.

»A tør saa pinnede ett komm hjem til Mutter, hvis a ingen Grund faar købt!« klagede en Mand fra Horne sig —

En flink Mand var villig til at hjælpe ham ud af den Knibe, saa han kom hjem med en ordentlig stor Grund paa Haanden. — Den laa ganske vist ikke lige ved Torvet, men man kunde da se over til den, havde Sælgeren forsikret. Det kunde man ogsaa godt nok — i klart Vejr vel at mærke! — Det viste sig, at Grunden laa i Klitterne ovre paa Fanø!

Der var Gang i Forretningerne noget nær Døgnet rundt. Udenfor Sagfører *E. Hansens* Kontor — hvor den siden i Tiden kendte Forfatter *Erich Erichsen* sad som Fuldmægtig, inden han selv overtog Forretningen — stod Folk i Kø for at faa skrevet Slutsedler paa Jordkøb.

Ogsaa Bankerne fik deres Andel i Omsætningen. Og satte de Omsætningens Stigning højere end Sikkerheden, kunde de opnaa en ret imponerende Kasseomsætning til at pynte paa Regnskabet.

Men denne voldsomme Handel og Grundspekulation med amerikansk Tempo endte jo, som det altid ender, naar den kloge og den mindre kloge handler sammen — En skønne Dag sprang den straalende Sæbeboble, og de, der sidst pustede, fik ram Sæbelud i Øjnene, saa det sved længe efter. Akkorder, Konkurs og Fallitter blev Dagens triste Emne baade i Byen og vidt ud over hele Vestjylland.

Nu sved det haardt til de Pengeinstitutioner, der i den gyldne Tid lod sig friste til at lege med paa amerikansk Facon for at faa Omsætningen sat op. Esbjerg Sparekasse maatte likvidere. Den ret nye Esbjerg Handelsbank kom i Vanskeligheder og solgtes til Kjøbenhavns Handelsbank. Og Vestjyllands Landmandsbank havde gennem den amerikanske Periode faaet opsamlet saa omfattende Engagementer i Esbjerggrunde og Esbjergforretninger, der nu vaklede eller ramlede, saa Banken i 1900 maatte under Konkursbehandling.

Kun *Varde Bank* syntes uanfægtet af den almindelige Krise med de mange Sammenbrud. Selvfølgelig havde Banken ikke undgaaet Tab, endog forholdsvis store Tab — men dog ikke større, end de kunde afholdes af de paagældende Aars Driftoverskud, saaledes at der endda kunde blive et godt Udbytte til Aktionærerne.

Varde Bank maatte saaledes i Aarene 1899—1900 og 1901 afskrive 67,500 Kr. som Tab paa tvivlsomme eller værdiløse Fordringer, der saa godt som alle skyldtes Krisen i Esbjerg. Hertil kom et Tab paa Fonds paa 37,000 Kr. Kedelige og ubehagelige Tab, vist saa. Men dog ikke noget der i nævneværdig Grad kunde paavirke *Varde Banks* sunde Opdrift, endsige da volde den Vanskeligheder.

Og hvordan kan det saa hænge sammen, at denne amerikanske Periodes Feber med medfølgende Krise og Nedslag saa ubetydeligt indvirker paa *Varde Bank*, naar den samme Krise volder Sammenbrud eller svære Vanskeligheder for de øvrige stedlige Pengeinstitutioner? Svaret maa sikkert blive: Det skyldes den Egenskab, der altid har været *Varde Banks* Særkende: Gennemført Forsigtighed — hellere en mindre, men solid og sikker Forretning end en større med Risiko. —

— »Hvordan gik det til, at *Varde Bank*, saa forholdsvis smærtefri slap gennem 90ernes Vanskeligheder i Esbjerg?« spørger en Gæst en Dag Bankdirektør *Brandt*, der gennem sit 53aarige Arbejde i *Varde Banks* Tjeneste ved mere om Bankens Forhold end nogen anden.

»Aa hvad«, siger den gamle Bankdirektør med sit kloge Smil — »Vi holdt os jo paa det jævne og slog aldrig større Brød op, end vi var sikker paa at faa bagt — Gennemført Forsigtighed har altid været et af *Varde Banks* bærende Principper. Og det Princip har staaet sin Prøve baade den Gang og sidenefter i andre vanskelige Perioder. —«

Eget Hus i Esbjerg.

Esbjergs amerikanske Periodes Feber med Efterveer var vel overstaaet. *Varde Bank* havde afskrevet sine forholdsvis smaa Tab fra disse Aar uden at det særligt paavirkede Bankens Regnskab eller gjorde Skaar i Udbyttet til Bankens Aktionærer. Nu var man igen inde i normale Arbejdsdage, der gik over i den sunde, støtte Fremgang, som prægede dansk Næringsliv fra Aarhundredskiftet og op til første Verdenskrig.

For *Varde Banks* Esbjerg Kontor var Fremgangen saa stærk, saa den truede med igen at sprænge Rammerne, om ikke der skete ny og stor

Udvidelse. Direktionen søgte forgæves at finde større centralliggende Lokaler til Leje. Intet at opdrive. Der var ikke anden Udvej end at købe passende Grund og selv bygge.

Midt for Kongensgade laa et ældre Hus (Nr. 62) som mest var kendt for sin høje Jerntrappe, der som et farligt Forbjærg ragede langt ud paa Fortovet. Denne Trappe voldte i mørke Aftentimer mange blaa-plettede Skinneben og dertil hørende Monologer, som ikke aliesammen var for Skriftsteder at regne!

Men Trappen med Huset kunde købes for 22,250 Kr. Det kunde synes dyrt for at faa et Hus til Nedbrydning. Men da Grunden laa paa en for *Varde Bank* gunstig Plads, var Købet overmaade billigt. Og i Forhandlingsprotokollen fra Bankraadmødet d. 27. Decbr. 1905 læser vi:

»... Bankraadet vedtog at approbere det af Direktionen afsluttede Køb af Bygningen Nr. 62 i Kongensgade i Esbjerg til paa dennes Grund at opføre en Bygning til Bankens Forretningslokale i Esbjerg. Desuden vedtoges enstemmigt at opføre en 2 Etages Bygning paa den nævnte Grund i alt væsentligt i Overensstemmelse med den fremlagte Tegning fra Arkitekt Clausen i Esbjerg ...«

Varde Banks Nybygning i Esbjerg blev opført i Foraaret og Sommeren 1906. Esbjerg Haandværkere havde Arbejdet, og Arkitekt *Clausen* førte Tilsyn. Den 23. Septbr. 1906 indviedes den nye Bankbygning ved en Festlighed, hvortil var indbudt Arkitekten og Haandværkere, Pressen og enkelte Repræsentanter for Esbjerg By med Borgmesteren i Spidsen. Blandt Gæsterne var selvfølgelig ogsaa Købmand *Søren Pedersen*, der gennem 17 Aar havde ydet Husly til *Varde Bank* i Esbjerg.

I »Esbjerg Avis« for den 24. Septbr. finder vi et ret udførligt Referat af Festen. Og idet vi forsøger Middagens mange udmærkede Taler, plukker vi ud af Referatet en Del reelle Oplysninger:

». . . Hvor Kongensgades ældste Hus laa med den høje Jerntrappe ragende langt ud paa Fortovet til Gene for Færdselen, er der i Sommer rejst en stilfuld Bankbygning, der er Gadens Pryd, som den skinner frem i sin hvidgraa Puds. Og Bygningens Inventar er Facaden lig.

Banklokalet er holdt i hvidt og grønt. Loftet er facetteret i hvide Felter. Og Pulte, Skranker og andet Træværk er holdt i en mørkegrøn Farve, der er en Fryd for Øjet.

Der er rigelig Plads saavel indenfor som udenfor Skranken. I et Hjørne er brandfrit Rum, hvis indbrudssikre Indretninger med den bombefaste Dør og Skab med mange Bokser har kostet 5,500 Kr. De er leveret af Fabrikken Panzer i Berlin, men ellers skyldes Bankbygningen, og hvad der findes af nyt Inventar, Esbjerg Haandværkere.

Disse Haandværkere har Ære af deres Værk. Vi nævner dem: Murermester A. Rasmussen, Tømrermester Chr. Pedersen, Kloakentreprenør Lysholdt, Blikkenslagermester M. Andersen, Smedemester Sørensen, Malermester J. Busk, Glarmester Melchiorsen, Snedkermester Andersen og Snedkermester M. Jensen samt Stukkator Pierri.

I Gaar Eftermiddag ved 4 Tiden forevistes de nye Lokaler af Bankens Direktion for Bankraadets Medlemmer og Personale, Pressen og enkelte andre indbudte, ialt crk. 50 Herrer hvoraf 30 fra Varde, som kom kørende hertil i 6 Landauere.

Da de indbudte havde vandret gennem Bygningen fra Kælder til øverste Loft og havde beundret den særdeles flot udstyrede Privatlejlighed, der er paa første Sal, samlede man i Banklokalet til et Glas Vin.

Formanden for Bankraadet, Dyrlæge Berg, Esbjerg, bød Velkommen og udtalte Ønsket om Held og Lykke for den Gærning, som her skal øves. »Gid Virksomheden maa blive præget af Humanitet og Kulandhed, bære Nobelhedens Præg og blive til Gavn for Esbjerg og Varde Bank.«

Derefter gav Arkitekt Clausen nogle Oplysninger om Bygningen: I Efteraaret 1905 købtes Matr. 62 indeholdende 1388 Kvadrat Alen af Bagermester O. D. Clausen for 22,250 Kr. Og i Decbr. 1905 vedtoges det at lade opføre en Bygning til Overslagssum 28,500 Kr. Ved Licitationen er den samlede Bygning bragt ned til 27,671 Kr. Hertil kommer Inventar til 4,256 Kr., brand- og indbrudssikre Indretninger til en Sum af 3,500 Kr. og forskellige andre Udgifter, crk. 343 Kr. Ialt bliver den samlede Udgift crk. 58,000 Kr. . . .«

Til Udfyldning af »Esbjerg Avis'« Referat kan føjes, at de nye Banklokaler bestod af et større Ekspeditionslokale, et Direktionsværelse, et Bogholderkontor, et brandfrit Rum, et Telefonrum, et Aftrædelsesværelse og et Toiletrum.

Beboelseslejligheden paa 1ste Sal var udlejet, indtil den fra 1. Januar 1910 ved Omordningen af Esbjergkontorets Forhold overtoges af Bankens Forretningsfører i Esbjerg nuværende Direktør *J. W. Palludan*.

Der var næppe nogen af de, som den Indvielsesdag beundrede de nye og efter Datids Forhold flotte og rummelige Lokaler, der tænkte sig, at allerede efter kun 7 Aars Forløb var disse Lokaler for smaa til det Omfang, Bankens Virksomhed var vokset frem til. Men i et Bankraadmøde d. 5. Marts 1913 vedtoges efter Forslag af Direktionen at udvide Banklokalerne i Esbjerg ved Tilbygning af en større Sidebygning.

Esbjerg By og Havn var fra Aarhundredskiftet og fremefter inde i en storstilet Udvikling, hvor ogsaa *Varde Bank* var med og formidlede sin meget store Andel af den stigende Omsætning. Derfor gennemførtes inden for Banken ogsaa ret jævnlige Udvidelser i disse Aar.

Allerede i 1909 var det nødvendigt at gennemføre en gennemgribende Omordning af Esbjerg Kontorets Forretningsførelse. Virksomheden havde efterhaanden faaet et saadant Omfang, saa man var nødt til at holde Kontoret aabent, ikke blot hver Dag, men ogsaa helst baade Formiddag og Eftermiddag. Det var saaledes en altfor omstændelig Ordning, at to

Esbjerg: Kongensgade med Varde Bank.

Direktører sammen med flere Assisterter dagligt rejste frem og tilbage mellem Varde og Esbjerg. Og fra Esbjerg Kundernes Side fremsættes gentagent Ønsket om, at Bank-Kontoret blev gjort til en Bank-Filial med fast i Esbjerg boende Personale.

Da disse Esbjerggrøster paa det nærmeste faldt sammen med Bank-ledelsens egne Planer, blev *Varde Banks* Esbjerg-Kontor fra 1. Januar 1910 udvidet til at være en paa mange Omraader ret selvstændig Afdeling inden for *Varde Bank*. Forslaget om denne Udvidelse er dateret d. 2. Septbr. 1909 og vedtaget af Bankraadet d. 8. Septbr. s. A. og lyder saaledes:

Forslag.

- 1 Bankens Kontortid i Esbjerg udvides saaledes, at Kontoret holdes aabent ogsaa om Formiddagen fra Kl. 10 til 12.
- 2 Direktør F. H. Palludan, der vedblivende fungerer som Bankens administrerende Direktør fører det særlige Tilsyn med Bankens Forretningsvirksomhed i Esbjerg.
- 3 De kontrollerende Direktører J. W. Palludan og Harcks Virksomhed indskrænkes fortrinsvis til Bankens Kontor i Varde, hvor de fremdeles skiftevis særlig forestaar Kasseforretninger.
- 4 Bankens Bogholder N. P. A. Brandt optages som Medlem af Bankens Direktion i Stedet for Th. C. Windfeld, der er afgaaet ved Døden, men forestaar fremdeles Bogholderiet ved Bankens Kontor i Varde. Han beholder den ham nu tillagte Løn 3,000 Kr. og indtræder med Hensyn til Tantieme i afdøde Bankdirektør Windfelds Sted, hvorimod den ham nu tillagte Tantieme bortfalder.

Dette Forslag træder i Kraft d. 1. Januar 1910.

Direktionen for Aktieselskabet Varde Bank, d. 2den September 1909.

A. Harck.

J. W. Palludan.

F. H. Palludan.

Dette Forslag til en Nyordning for Esbjerg-Kontorets Forretningsgang udbygges yderligere i Enkelthederne ved et nyt Forslag dateret d. 23. Novbr. 1909 og vedtaget i Bankraadet d. 7. Decbr. s. A.

Forslag.

Som Supplement til Direktionens i Bankraads og Direktionsmødet d. 8. Septbr. d. A. vedtagne Forslag om Udvidelse af Bankens Kontortid i Esbjerg m. v. foreslaas: at Direktionen bemyndiges til at meddele Bankens efternævnte Funktionærer, der fra 1. Januar 1910 tager fast Bopæl i Esbjerg, Fuldmagter saaledes:

- 1 Jens Worm Palludan, jun. til i Forening med een af Bankens Direktører eller N. K. Schack-Andersen eller Valdemar Stigaard.
- 2 N. K. Schack-Andersen til i Forening med enten en af Direktørerne eller Jens Worm Palludan, jun. og
- 3 Valdemar Stigaard til i Forening med enten en af Direktørerne eller Jens Worm Palludan, jun.

at meddele bindende Underskrift for Banken i alle Sager og Anliggender, der angaar den daglige Forretningsførelse ved Bankens Kontor i Esbjerg, saasom ved Ind- og Udbetalinger paa Kontrabøger og Kvitteringer paa saadanne og Laanekontrakter i det hele, ved Kvitteringer og Trasseringer af Veksler og Udstedelse af Checks etc.

Underskrifter paa anførte Maade skal være lige saa bindende, som var de meddelt af 2 Direktører i Forening.

Dette Forslag træder i Kraft med og fra 1. Januar 1910, og til samme Tid bortfalder de Fuldmagter, der tidligere resp. under 7. Marts 1904 og

Varde Bank i Esbjerg: Ekspeditionslokalet.

25. December 1907 er meddelt Bogholder Brandt, der er optaget som Medlem af Direktionen, og Bankfuldmægtig Jens Worm Palludan, jun. hvis Virksomhed fra nævnte Tid er indskrænket alene til Kontoret i Esbjerg.

Direktionen for Aktieselskabet Varde Bank i Varde, d. 25.-11.-1909.

A. Harck.

I. W. Palludan.

F. H. Palludan.

Den første og den største.

Ved bygning af egen Bankbygning i Esbjerg i 1906 og ved Nyordningen af Forretningsgangen i 1910 er Rammerne tildels lagt for den storstilede Udvikling, der kom til at præge *Varde Banks* Esbjerg Afdeling i den kommende Menneskealder.

Særlig 1910, da Bankkontoret udvides til en fast ret selvstændig Afdeling af *Varde Bank*, betyder et afgørende Tidsmærke i Bankens Udvikling. Fra nu af vokser Virksomheden med rivende Fart. Allerede 1913 er det nødvendigt at udvide Lokalerne betydeligt. Og igen 1926 sker Tilbygning med saa stor en Udvidelse, der er Plads til paa Grunden. Af Hensyn til mulige nye Udvidelser i Fremtiden købes i 1939 Bankens Naboejendom for 140,000 Kr.

Fremgangen for Esbjerg Afdelingen fra 1910 til 1947 kan maaske bedst tegnes med et enkelt lille Træk: I 1910 var det samlede Personale paa 4 Mand. I Dag er det paa ialt 28 Mand!

Fra 1. Januar 1917 overtog *J. W. Palludan* Stillingen som Direktør for Banken. Det var det gamle, ansete Navn, som nu i tredje Slægtled knyttes til Direktørposten. Som en ældre Mand udtrykte sig: Det Navn og *Varde Bank* hører jo sammen, og det er der Held ved!

Allerede fra 1910 havde Banken begyndt at gi Laan i Fiskekuttere, hvad andre Banker trykkede sig meget ved. Efter at Palludan var blevet Direktør, udvidedes denne Finansiering af Fiskerierhvervet stærkt. For — som der siges nede paa Fiskerihavnen — Direktør Palludan har været Fiskeriet en god Mand!

Og i 1921 skete det store Fremstød, der fik saa stor Indflydelse for Bankens Fremgang: *Varde Bank* aabnede som den Gang første og eneste Bank et Kontor paa den nye endnu ikke færdigbyggede Fiskerihavn i Esbjerg.

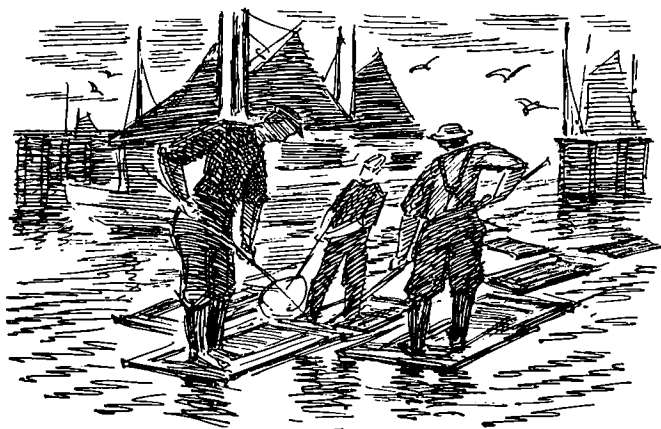
Hvor betydningsfuld en Udvidelse dette lille uanseelige Kontor vilde udvikle sig til, kunde selv ikke Direktør Palludan med Sikkerhed vide paa Forhaand. Og var det med Forventninger, man aabnede Kontoret, saa blev disse snarere overgaaet end skuffet. I 1931 var Forretningerne her ude paa Havnen vokset saa stærkt, saa Bankens Direktion vedtager at opføre en ny Kontorbygning her ude. I Dag har ogsaa andre Banker fundet her ud paa Havnen. Men som Direktør *Claus Sørensen* udtrykte det: *Varde Bank* var baade den første og den største!

En ny Vinding for Bankens Arbejde og Anseelse var det, at Bankens Bogholder *O. Rasmussen* udnævnes til Direktør fra 1. Jan. 1930. De to Direktører udfylder hinanden paa en udmærket Maade, hver med sin særegne Virkemaade og sine Fortrin.

Det var med god Grund 50 Aars Dagen, d. 5. April 1939, for *Varde Banks* Indledning af Arbejdet i Esbjerg blev fejret som en Festdag. I de da forløbne 50 Aar var Esbjerg vokset frem fra en nærmest komisk lille Flække til Danmarks fjerdestørste Provinsby. Og i hele denne rige Udvikling har *Varde Bank* været med som et virksomt Mellemed, der har formidlet en meget stor Part af Omsætningen.

Med fuld Ret blev Direktørerne *Palludan* og *Rasmussen* fejret ved Deputationer og Blomsterhilsener. Det var et godt og værdifuldt Stykke Arbejde, der laa bagved. Det blev fremdraget og hyldet i Talerne. Ogsaa om Fremtiden blev der talt: Fremgangen og Udviklingen der skulde fortsættes.

Ingen af Talerne havde dog Fantasi til at drømme om de kæmpemæssige Tal, der i de kommende Aar skulde skrives i Bankens Bøger! Og heller ingen kunde — heldigvis — forudane, hvad der ventede forude gennem de 5 Besættelsesaars Galskab og overmenneskelig Anspændelse.

VARDE BANK: — FISKERNES BANK

Med Bakker og Esepiger.

Den vældige Udvikling inden for dansk Landbrug gennem de sidste to Menneskealdre fra 1880 og op til i Dag er tit med Beundring omtalt og udførligt skildret. Mindre kendt, men ikke mindre imponerende er den Udvikling og Fremdrift, der har kendetegnet dansk Fiskeri gennem samme Tidsrum.

Udviklingen inden for Fiskerierhvervet indledes dog paa et noget senere Tidspunkt, end det skete for Landbrugets Vedkommende. Til Gengæld blev Tempoet i mange Retninger endnu mere eventyrligt end de Fremskridt, Landets øvrige Erhverv formaar at fremvise.

Og i særlig Grad har Vestkystfiskeriet — endog inden for Mands Minde — gennemgaaet en rivende Udvikling i ret nøje Samhør med Esbjerg Havns og Bys Vækst.

Forud for Bygningen af Esbjerg Havn, kan her paa disse Kystegne knapt nok tales om et egentlig Fiskerierhverv. Der blev langs Stranden neden for Esbjerg Kleve, der hvor nu det vidtstrakte Havneanlæg ligger, sat en hel Mængde Skuldgaarde eller opstillet Rækker af Ruser. Og ved Ebbetid gik Esepigerne ud over de tørlagte Sandflakker for at grave Orm op til Agn paa Fiskekrogene.

Der fandtes — ifølge *Albert Nielsens* Festskrift til Esbjerg Fiskeriforenings 50 Aars Jubilæum i 1942 — kun 2 aabne Robaade til Fiskeri fra Strandby omkring den Tid, da Anlægget af Esbjerg Havn vedtoges i Rigsdagen 1868. Flertallet af Skast Herreds Fiskere boede den Gang ved det ældgamle Handels- og Udskepningssted Hjerting. Men selv her kunde Fiskeriet knapt nok kaldes et egentlig Erhverv.

Det var kun i Efteraaret og i Foraarstiden til Sct. Hans, der fiskedes, og kun Kystfiskeri fra aabne Robaade, de saakaldte »Horn-gævere«. Til hver Baad hørte 4—6 Bakker, og hver Bakke havde 600 Kroge.

Det var Esepigernes Arbejde at ese — sætte Agn paa alle disse Kroge. Hver Esepige havde to Bakker med 1200 Kroge at rense og ese. Naar det var sket, bar hun de 1200 esede Kroge højt paa sit Hoved den tit lange Vej til Stranden — saaledes som Jensine Chrestine Pedersen hver Dag i Fisketiden bar Krogene helt ude fra Sjølborg Hede og til Hjerting Strand for at tjene en Skilling til Hjælp til Opdyrkningen af Heden. Derfor havde Pigerne langs Hjerting og Sjølborg Strand saa rank og fri en Holdning, og derfor var de altid saa efterspurgt paa Folkemarkedet i Ribe. —

Naar Baadene kom ind med Fangst, maatte en Løber afsted ind ad i Landet for at melde i Landsbyer og Bolav, at nu var der Fisk at faa.

Ved Sct. Hans standsede Fiskeriet. Og Esepigerne og Fiskerkarlene drog til Folkemarkedet i Ribe for at lade sig henhyre til de sønderjydske Marskbønder til Hjælp i Høslæt og Høst. De unge Fiskerpiger og -Karle var altid sikker paa at faa Plads, de var kraftige og haardføre og vant til strengt Arbejde og derfor efterspurgt. Til Mikkelsdag drog de fleste igen tilbage til det hjemlige Fiskerleje for at hjælpe til ved Efteraarsfiskeriet.

Saadan havde Forholdene været forhen, fortalte de gamle. Og saadan syntes det fortsat at skulde være fremad i Tiden. Enkelte havde vel hørt om Fiskeri fra fremmede Kyster, hvor man havde større Baade med Sejlføring, saa de kunde gaa ud til Fiskegrundene længere ude fra Kysten. Men til saadanne Nyanskaffelser var det utænkeligt at skaffe Penge. Kunde man blot bjærge et nødtørftigt Udkomme uden ligefrem

at lide Nød i haarde Vintertider, naar Fiskeriet laa stille, saa var der næppe mange af Kystens Fiskere, der tragtede efter mere. Fiskere og Fattigdom hørte sammen, anderledes kunde ingen mindes forhen og ej heller tænke sig andet fremefter.

Selvfølgelig var der ogsaa mellem Fiskerne Foregangsmænd, der forsøgte at gøre Fiskeriet til et virkeligt Erhverv, som kunde gi sin Udøver et rimeligt Udkomme. Men Fattigdommen blandt Fiskerne og Mangelen paa selv nok saa ringe Driftskapital var en afgjort Hindring for Fremskridt.

En saadan Foregangsmand var den kendte *Lambert Sørensen* fra Hjerting. Som ung Mand udvandrede han til New Foundland, hvor han havde Hyre paa canadiske Fiskeskonnerter, saa han her lærte Datidens Storfiskeri at kende. Lambert Sørensen længtes dog mod Hjertings lave hjemlige Kyster. Hjemvejen tog han over Norge, hvor han i 1872 købte sig en aaben Dæksbaad med Sejl. Og denne Baad sejlede han nu ene Mand over Skagerak og langs Jyllands Vestkyst til Hjerting. Det var en Bedrift, der gav Respekt blandt Standsfæller.

Med denne Baad kunde Lambert Sørensen gaa længere til Havs, end de aabne Robaade nogensinde vovede sig ud. Det ga ogsaa større Fangst. Og man forstod blandt Kystens Fiskere, at kunde man skaffe sig større Fartøjer, havde man ogsaa Udsigt til bedre Udkomme.

Manglende Kapital og manglende Havneplads paa Kysten var dog to væsentlige Hindringer for, at Fiskeriet kunde udvides synderligt.

De første Fiskere i Esbjerg.

Ved Bygning af de første Havneanlæg ved Esbjerg blev der ikke i nogen Retning tænkt paa at støtte eller fremhjelpe Fiskeriet. Som tidligere omtalt var det første Havneanlæg ved Esbjerg bygget som en trekantformet Dokhavn med Sluseport i Indsejlingen og en lille Forhavn uden for Sluseporten.

Men Fiskerne fra Strandby, Fanø og Hjerting opdagede snart, at her i Slusegabets ved den ny Havn kunde det udmærket lade sig gøre at op-

losse Fangsten. Og satte det ind med uroligt Vejr, var der dejligt Læ inde i Dokhavnen. Den første Fisker, der saaledes udnyttede Esbjerg Havn som Støtte for Fiskeriet, var *Hans Øllgaard Nielsen* med sin lille 5 Tons Dæksbaad med Sejl, »Delfinen«. 1877 bosatte han sig i Esbjerg.

Og der fulgte snart flere efter af Vestkystens Fiskere. Især fra Holmslands Klit kom der mange. Det blev saaledes efterhaanden klart, at der var Brug for en virkelig Fiskerihavn. I 1886 byggedes da den første lille Fiskerihavn bag ved Englands kajen. Selv om Pladsforholdene her kun var indskrænkede, saa var det dog et stort Fremskridt og en god Haandsrækning til Fiskeriet, som nu var godt paa Vej til at blive et virkeligt Erhverv, der kunde gi et taaleligt Underhold til sine Udøvere. Det stod efterhaanden klart for Fiskerne, at Vejen frem til lysere Kaar var større Fartøjer og bedre Fiskeredskaber. Men hvordan det skulde naas, var ikke let at se.

Ligesom Udviklingen inden for Landbruget er knyttet til forskellige tekniske Opfindelser og Nydannelser: Centrifugen, Brugen af Kunstgødning, Andelssystemet m. m., saaledes er det ogsaa nye tekniske Forbedringer, der danner Grundlaget for Vestkystfiskeriets vældige Opsving: Snurrevodet, Baadmotoren, kunstig Isning. Og for at disse tekniske Fremskridt tilfulde kunde udnyttes, krævedes som første og vigtigste Forudsætning: bekvem og sikker Havneplads med gode Afsætningsmuligheder.

Denne Forudsætning skabtes gennem Esbjerg Fiskerihavn. Og var end Fiskernes første Havn her kun lille og kneben, det føltes dog som et vældigt Fremskridt, der førte Erhvervet fremad. D. 8. Marts 1892 stiftedes Esbjerg Fiskeriforening. Det vil sige: Fiskeriet er nu ikke blot et Erhverv, men Fiskerne er ogsaa ved at vinde Selvfølelse som Stand.

Snurrevodet.

Det skete engang i Foraaret 1887, at der til Esbjerg Havn kom et Frederikshavns Fartøj. Det fiskede med det af Jens Væver opfundne Snurrevod, som endnu var ukendt blandt Esbjerg-Fiskerne. Og efter

kun 2 Dages Fiskeri kom Frederikshavneren ind i Havnen med en stor Last Rødspætter. Esbjerg-Fiskerne maabede, noget lignende var aldrig før set! Men det forstod de, at kunde Fiskeri med større Fartøj og Snurrevod gi en saadan Fangst af Rødspætter, da skulde Skam ligge og rode med Bakker og Kroge efter den Smule Torsk og Kuller, man med Hiv og Slid kunde bjærge i Land.

Først og fremmest maatte man ha større Fartøjer, for at man kunde gaa længere ud fra Kysten, hvor Rødspætterne holdt til — Større Fartøjer og mere moderne Redskaber, det var Vejen frem, det var let nok set og sagt! Men den Vej var alligevel lang og træls, for der var ingen Driftskapital, og Laan var ikke let at opdrive.

Esbjerg Fiskernes Stræben efter at holde Trit med deres Standsfæller fra andre Fiskepladser førte da i første Omgang til, at der fra Limfjordsbyerne og især fra England indkøbtes en hel Del brugte, halvt eller næsten helt kassable Fartøjer, de saakaldte Smakker, og med disse udvidedes Fiskerflaaden i første Omgang.

Og selv om disse Smakker allerede var forældede, saa virkede Brugen af Snurrevodet dog en fuldstændig Forandring i Fiskernes Tilværelse, for med Snurrevod og Dam i Smakken var det nu gørligt at fiske Aaret rundt. Og der blev ret snart ført sikkert Bevis for, at Rødspættefiskeriet med moderne Redskaber kunde drives med Fordel, og at Esbjerg Fiskerihavn var et Aktiv, der var værd at regne med baade for Byen og for Landet.

Alle driftige Fiskeres Stræben i disse Aar omkr. Aarhundredskiftet gik da ud paa at faa anskaffet større og mere tidssvarende Fiskerkuttere — Det vil med andre Ord sige: at fremskaffe det nødvendige Laan for at kunne faa bygget eller købt Fartøj. —

Drømnen om Storfiskeri.

I denne for Fiskerierhvervet vanskelige Overgangstid — der i meget svarer til Landbrugets Driftsomlægning 15—20 Aar forud — er der en enkelt Mand, Konsul *Ditlev Lauritzen*, hvis Indsats for at fremhjelpe

Fiskeriet nødvendigvis maa nævnes for at forstaa Sammenhængen i Udviklingen.

I Aarene 1903—04 skaffede Konsulen 20 Esbjergfiskere billige anden Pants Laan paa Fiskekuttere, hvorved Esbjerg Fiskerflaade udvidedes med 20 nye Rødspættekuttere. En god Haandsrækning fra en Mand, der varmt interesserede sig for Fiskerierhvervet i Esbjerg! Men bag denne Haandsrækning laa dog sikkert endnu større Planer for Fremtiden.

For netop i disse Aar gik Konsulen og tumlede med en stor Drøm eller Plan om her fra Esbjerg at grunde et omfattende, søgaaende Fiskeri for at faa Del i de store Fiskemængder ude i Nordsøen og oppe under Island. Her ude paa de store Havdybder gik de vældige Silde- og Torskestimer, hvor der kunde fiskes for Millioner og atter Millioner.

Som et første Forsøg lod Konsul Lauritzen i 1906 bygge og udruste Sildekutteren »Anna«. Med delvis tysk og dansk Besætning og med godt Udbytte fiskede denne Kutter hele Sommeren 1906. Blandt den danske Besætning, der skulde lære Sildefiskeriets Finesser, var bl. a. Fiskeskipperne *Poul Knopper*, *Søren Mathiesen* og *Anders Andersen* fra Esbjerg.

Næste Aar fortsattes Forsøgene med Sildefiskeri med en mindre Dampers »Nelly« og en større Dampers »Brita«. Udbyttet var saa godt, saa Konsulen nu i Sommeren 1908 skred til at virkeliggøre sine Planer om Silde- og Torskefiskeri i stor Stil. Med dette Formaal stiftede han da »Islandsk-

Esbjerg-Kuttere paa Beding.

Færøisk Kompagni«, hvis Fartøjer skulde fiske oppe under Island med Station i Siklerfjord paa Vestisland.

Men det blev en stor Skuffelse!

Hvorfor dette Fiskeriselskab fik saa krank en Skæbne skal ikke her udredes, der var mange forskellige Forhold, som her virkede sammen. Og det var ikke Fiskerne, det skortede paa. De fangede næsten altfor mange Sild! Langt flere end Stationen i Siklerfjord magtede at behandle og afsætte.

— Islandsfiskeriet i Sommeren 1908 gav Tab, det kunde ikke skjules, stadig voksende Tab. Til sidst var Tabene saa store og uoprettelige, saa »Islandsk-Færøisk Kompagni« maatte likvidere.

Og hele det store Tab bar Konsul Lauritzen ene Mand.

Hvor stor Tabet var, fik ingen at vide. Men man gætter ikke forkert ved at sætte det et Sted mellem en halv og en hel Million — Og det var mange Penge i 1908! Og Drømmen om dansk Storfiskeri paa Oceanet var for lang Tid lagt hen.

Varde Bank og Esbjerg Fiskere finder hinanden.

Dette desværre mislykkede Fremstød for dansk Fiskeri i Aarene 1906—07—08 blev den egentlige Baggrund for, at Vestkystens Fiskere og *Varde Bank* fandt hinanden i et frugtbart Samarbejde.

Hvor haardt Konsul Lauritzens Økonomi var anspændt de første Aar efter »Islandsk-Færøisk Kompagnis« Sammenbrud, fik ingen udenforstaaende at vide. Men hans mange forskellige Forretninger havde i hvert Fald ikke Overskud til Laan i Fiskerkuttere, snarere havde han Brug for alle likvide Midler i udestaaende Fordringer og Laan. Og det var endda i en Tid, da de større og forbedrede Baadmotorer krævede Nyanskaffelser og Nybygninger til Fiskerflaaden. De Fiskere, der vilde udvide Bedriften med Motor eller nyt Fartøj, maatte da forsøge Laan i en Bank.

Det var i Førstningen maaske nærmest tilfældigt, hvilken af Byens Banker man valgte. Men de, der fik Laan i *Varde Bank*, kunde efterhaanden fortælle deres Fæller, at her blev man altid reelt og kulant behandlet.

Og efter at *Varde Bank* fra 1910 var bleven fast Afdeling i Esbjerg, hørte den jo Byen til. Nyordningen inden for Esbjerg-Fanø Bank i 1913 førte ogsaa med sig, at en Del Fiskeeksportører gik over til *Varde Bank*.

Og Direktør *F. H. Palludan* var en Knag til at snakke med Folk. Selv om det kun var en lille Forretning, Folk kom for, saa fik de altid paa Fornemmelsen, at de var velsete her, saa de ikke var ked af at komme igen.

Tiden op mod den første Verdenskrig ligger overalt i Fremgangens Tegn, det gælder ikke mindst for Esbjerg Havn og By. Den aarelange bitre Strid om Havnens Udvidelse enten mod Øst eller Vest afsluttedes endelig i 1909 med Vedtagelsen af Loven af 12. April om Havnens Udvidelse mod Vest. Og selv om Verdenskrigen 1914—18 lagde en klam Haand over baade Havnearbejde og Sejladsen paa Havnen, saa Trafikhavnen i Aarevis laa hen som et dødt Anlæg, saa blev Esbjerg By dog langt fra stillestaaende, for Fiskeriet var — bortset fra nogle Perioder i 1917 og 18 i fuldt Sving.

Havde det ikke været vitterligt for Esbjerg Borgere før, saa blev det i disse Krigsaar tydeligt stadfæstet for baade By og Land, hvor vigtigt og uundværligt et Erhverv Fiskeriet efterhaanden var vokset frem til. Det gav nu ikke alene Brød til sine Udøvere, men ogsaa i udstrakt Grad til Handel, Haandværk og Transport.

Men ogsaa Fiskeriet fik efter Krigen sine vanskelige Aar med Nedgang i Priserne og vanskelige Afsætningsforhold. Og det var ikke alle Kutterejere, der i disse Nedgangsaar magtede at klare deres Forpligtelser.

At disse Fiskeriets Vanskeligheder faldt sammen med de Vanskeligheder, der paa Grund af Prisfald og Banksammenbrud ogsaa mærkedes inden for *Varde Bank*, gjorde ikke Forholdet lettere. Og dog virkede disse vanskelige Aar med til at fæstne Forholdet mellem *Varde Bank* og Fiskerierhvervet. Og det samme blev igen Tilfældet, da i 1933 de store Landes Selvforsyningside fremtvang Kontingenteringen og Licensordningen her hjemme og dermed skabte ny Vanskeligheder for Fiskerierhvervet.

Den forstaaende og lempelige Maade Banken brugte til Afvikling af anstrengte Laaneforhold paa Fiskerkuttere vandt udelt Anerkendelse blandt Fiskere. Kneb det i disse vanskelige Aar for en Kutterejer at præstere de fastsatte Renter og Afdrag, eller der paa anden Maade var Klud-der med Pengesagerne, saa hed det gjerne nede paa Havnen:

»Gaa hellere op i Banken og snak med dem om Sagen, saa faar I sikkert nok en Ordning.«

Medvirkende til dette gode Forhold var ogsaa i høj Grad Fiskerier-livervets Repræsentant inden for *Varde Banks* Bestyrelse: tidligere Fi-skeskipper, senere Havnebetjent *Chr. Roust*. Gennem de 30 Aar *Chr. Roust* har været Medlem af *Varde Banks* Bestyrelse, har han været en god Repræsentant baade for Banken og for sin Stand.

Var der inden for Bankledelsen nu og da lidt Usikkerhed overfor en vanskelig Laanesag »paa Havnen«, da havde *Chr. Roust* den Fordel, at han kendte baade Erhvervet, Manden og Slægten, han var rundet af. Og dersom *Roust* efter en grundig Prøvelse af disse tre vigtige Faktorer sae til Banken: Skal vi ikke prøve at gi ham en Chance — saa fik han en Chance. Og som oftest blev det til Glæde og Gavn for begge Parter.

Den ny Fiskerihavn.

Den ny Fiskerihavn i Esbjerg er efterhaanden vokset op til en hel vidtstrakt Bydel — eller snarere en hel By for sig med sit eget Præg.

Da man i 1910 her langt uden for Byen, indledede de første forberede-nde Arbejder til den ny Havn, var her kun den nøgne Strand med enkelte Badehuse og i Sommertiden Flokke af badende Børn. Adskillige havde den Gang svært ved at forestille sig, at der helt her ude kunde blive Havn og Huse og Forretninger.

Men det varede endda ikke saa længe, inden Forløberne meldte sig. I 1916—17 byggede Dansk-Amerikaneren *John M. Larsen* sit store Isværk, der sammen med det senere byggede »Vestjysk Krystal-Isværk« kom til at indlede et nyt stort Fremskridt for Fiskeriet.

Materielemangelen under Krigen sinkede Havnearbejdet, saa Havnen

først var færdigbygget i 1922. Men allerede et Par Aar før havde de første Fiskerkuttere begyndt at udnytte den ny Havn.

Og paa et Bankraadsmøde i *Varde Bank* d. 8. Marts 1921 vedtages det at oprette et Kontor ved den ny Fiskerihavn. — Det er det nødvendige Omsætningsled mellem Fiskere og Eksportører, der her sætter ind. Ti

Esbjerg Fiskerihavn.

Aar senere d. 29. Juni 1931 faar Bankens Direktion Fuldmagt til at lade opføre en Kontorbygning paa en Grund ved den ny Fiskerihavn — For Udviklingen var i rivende Fremgang her ude.

I 1922 mente adskillige, at den ny Fiskerihavn med sine 3 Bassiner var altfor stor til Esbjerg Fiskerflaade. Men allerede 1930 var Havnen for lille, saa den fra 1931—33 maa udvides med et nyt fjerde Bassin.

Pladsen her i den ny Fiskerihavn med sit samlede Vandareal paa omkr. 19 ha og 2,800 m Bolværk er dog allerede igen ved at blive for kneben til de over 600 Fiskerfartøjer, der nu fisker fra Esbjerg.

Vil man i Tankerne prøve at maale Udviklingen i de 80 Aar fra 1868

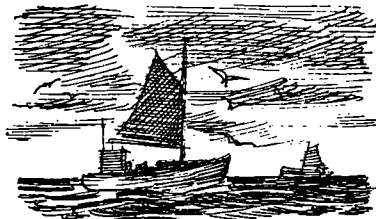
med Indledningen til Esbjerg Havn og saa til Dagen i Dag, da kan vi jo blot tænke paa den »Strandby Fiskerflaade«, de to aabne Robaade, der den Gang laa her paa den aabne Strand, og saa sammenligne med hele det Forretningskvarter langs Fiskerihavnen, som i Dag koger af Liv og Fart, Virksomhed og Omsætning, naar Kutterne bringer deres værdifulde Laster i Havn.

Et ikke uvigtigt Led i hele denne Udvikling og Omsætning er den lave røde Bygning ud mod Havnepladsen, med *Varde Bank* over Døren.

Imponerende! siger De, at et saaledes forsømt halvvejs ringeagtet Erhverv, som Vestkystfiskeriet forhen var, i Løbet af mindre end to Menneskealdre har udviklet sig til et vigtigt for By og Samfund bærende Erhverv, der aarligt bjærger Millionværdier ind fra Havet.

Vist er det imponerende. Og dobbelt stærkt virker det en tidlig Morgen, naar Kutterne gaar i Havn med Fangst, eller en Vinterdag, naar Havnen ligger pakket med 300—400 Kuttere, saa Havnebassinerne ligger hen som en strittende, bladløs Urskov af Master —

Og for maaske lidt bedre end før at forstaa Gangen og Drivkræfterne i denne vældige Udvikling inden for Vestkystfiskeriet, saa vil vi nu gæste en Esbjergskipper, der selv har været Parthaver i Udviklingen og gjort hele Rejsen med fra de første smaa Dæksbaade foran Slusegabet i Esbjerg og til Havnen i Dag som Basis for over 600 søgaaende Fiskerkuttere.

SKIPPER, HAVN OG BANK

Fiskeskipper og Havnebetjent Chr. Roust, Esbjerg.

Det blæser med bidende Frost af Nordøst. Over 300 Fiskerkuttere ligger fastfrosne i Fiskerihavnen, og Skipperne sidder hjemme og hygger sig hos Mutter og deler Tiden ligelig mellem Centralfyret og Barometret — begge Dele er omtrent lige drilagtige!

Forhv. Skipper og Havnebetjent *Chr. Roust* klager dog hverken over Vejr eller Fyring. Han er i Gang med ude i sit Værksted at lave Brænde af gamle Pakkasser.

»Dejligt friskt Vejr!« siger han. »Men Mutter vil jo gerne ha lidt at fyre med —«

Fortælle noget — Hvad skal jeg vel fortælle, jeg har jo ikke saadan været med i noget stort eller spændende, der ka bruges til Julefortællinger eller Romanstof! — —«

»Nej,« siger Forretningsfører *Tobiassen*, der er den ene af Gæsterne — »Det skal hverken være Digt eller Romantik, bare jævnt dagligdags, lisom det er oplevet.«

»Naa, ja, ja da,« indvilger Roust og stiller Saven i Hvil — »Lad os saa gaa inden for i Varmen og se, hvad det ka blive til.«

Lidt efter sidder de inde i den varme og hyggelige Stue i Villaen i Vesterhavsgade, hvor Roust nu har lagt op efter mange Aars Farter. Først drøftes Vejret, Kulden og Brændselsmangelen, det kan ingen undgaa at ta Stilling til i disse Dage. Først da det er fra Haanden, er de færdige til at ta fat paa det egentlige.

»... Naa, hvad var det saa, vi skulde snakke om? — Fra Sluseporten i 1880 til Auktionshallen i Dag! — Ja, det er jo en Stump Vej, hvor der er hændt baade et og andet. Saadan set har jeg da ogsaa været med noget nær fra Førstningen af. Min Far og Mor boede paa Holmslands Klit, men i 1883 flyttede de til Esbjerg. Det hed sig, at Fiskeriet var bedre her end oppe fra Klitten. I Efteraaret 1885 druknede min Far.

Ja, det var en streng Tid for min Mor den Gang. Der var ingen Hjælp eller Understøttelse at faa i de Tider. Det var enten at klare sig selv eller gaa til Fattigvæsenet. Og det gjorde man kun i bitreste Nød.

Men Mor og jeg hjalp hinanden og stred os igennem. Vi gravede Orm og esede. Og i den Tid, der blev tilovers, var jeg Bydreng eller Kegle-rejser paa Hotel Spangsbjerg. En Dreng kan altid gøre sig nyttig og tjene en Skilling. I de tre Maaneder fra Sct. Hans til Mikkelsdag tjente jeg hos Bønderne. Men saa snart Fiskeriet begyndte i Efteraaret, hjalp jeg Mor, det kunde jeg alligevel tjene mest ved —

Jo, vi klarede os selv igennem uden Hjælp!«

— Der er tydelig Selvfølelse i den gamle Skippers Ord: Vi klarede os selv! Det er de gamle Slægters Trang til Selvhævdelse, der gir sin Mand mere ægte Selvfølelse og Rankhed i Sindet end en Bunke Tillids-hverv og Gunstbevisninger kan skabe —

»... Saa snart jeg var konfirmeret, det var i 1890, kom jeg med *Ole Kristiansen* ud at fiske. Senere var jeg nogle Aar med Redningsbaadfører *Søren Hansen*. Som de fleste andre unge drog jeg hver Sommer, naar Fiskeriet sluttede ved Sct. Hans, til Folkemarkedet i Ribe og tog Tjeneste ud ad Sønder paa. Siden tog jeg Hyre og sejlede en Del i Sommer-tiden.

— Vore Baade til Fiskeriet? — Ja, det var jo kun smaa 10—12 Tons Baade med Sejl. Her i Esbjerg var der 12—14 Fartøjer, og noget nær

det samme i Hjerting. Vi gik ikke stort mere end 25—30 Kvartmil ud fra Esbjerg. En Tur tog kun et Døgn. Vi havde jo ingen Is ombord. Vi fiskede kun med Liner og Kroge. 12—14 Bakker til hver Baad, og 600 Kroge til hver Bakke. I Førstningen, jeg var med, trak vi Bakkerne ind med Haandspil. Det var Slid.

Et Hjørne af Fiskerihavnen med Isværket i Baggrunden.

Sidst i 80erne kom der en Del Grenaa- og Frederikshavnsbaade her til Esbjerg. De fiskede med det nye Snurrevod. Og det var for os Esbjerg-Fiskere helt utroligt at se, saa store Fangster de sejlede ind. Al vor Stræben gik nu ud paa at faa større Fartøjer med Snurrevod. Det kom jo ikke paa een Gang, men det var et vældigt Fremskridt, efterhaanden som vi naaede saa vidt. Det forandrede hele vor Tilværelse inden for Fiskeriet — Jo, nu kunde vi fiske hele Aaret og havde ikke nødigt at staa paa Folkemarkedet i Ribe.

Og saa kom det nye og Fremgangen saadan jævnt efterhaanden. Først fik vi en lille Dampkedel med Spil til at hive Snurrevodet ind. Og efter

Aarhundredskiftet gik de fleste Fiskere og spekulerede paa Motor. Det var ogsaa et Fremskridt, da vi fik vor egen lille Havn nede bag Englands-kajen. Det var et helt lille Himmerig imod, hvad vi var vant til uden for Sluseporten! — Her var Slæbested og Pakhuse. Og nu kunde vi sejle ind og ud, som det passede os. Og Folk fra Landet var vældigt imponerede, naar de saa det lille firkantede Bassin stoppet med 12—14 Baade!

En Tid fiskede jeg paa een af de Smakker, der var købt i England. Den var paa 60 Tons, og med den kunde vi gaa langt til Havs. Et Par Somre fiskede vi endog sammen med den engelske Fiskerflaade. Det var en mærkelig Oplevelse saaledes at ligge 200 til 300 Fartøjer i een samlet Flaade. Hele Flaaden blev ledet fra et Admiralskib, der signaliserede sine Ordre til os: — I hvilken Retning vi skulde sejle. Naar vi skulde sætte Trawl ud eller drage Trawl ind — Der var Skibe til at sejle med Fangsten, saa vi kunde fiske uden Standsning.

Ja, det var ejendommeligt at være med her. Især en Søndag eller i Vindstille var det mærkeligt, naar alle Baadene laa stille. Det var som en hel stor Landsby. Og i Midten laa Missionsskibet let kendeligt paa sine hvide Sejl —

Ja, eller en Morgen tidlig, naar Solen stod op, og det røde Morgenlys ramte alle disse Hundreder af Master og Sejl. Og Bølgerne ud over Havet saa ud, som de brændte i Toppen, naar Solen fangede dem — Det var et skønt Syn! Jeg har aldrig set noget skønnere! ...«

Den gamle Skipper bliver veltalende med Liv og Sving over Fremstillingen. Det er Ungdomstidens store Oplevelse, der igen faar Farve og Fest ved at atterlevs i Mindet.

»Hvornaar fik De selv Baad at føre?«

»Det var i 1904. Skibsbygger *Abrahamsen* byggede 4 store Kuttere, som Konsul Lauritzen financierede. Sammen med min Fætter *Anthon Andersen* fik jeg den ene af Kutterne, »Dagny« for 15,000 Kr.

Se, de Kapitaler, der sættes ind i Fiskeriet er jo beregnet paa noget større og hurtigere Omsætning end tilsvarende Kapitaler inden for Landbruget. En Landbrugsejendom til 15,000 Kr. kunde jo kun føde 1 Fa-

milie nogenlunde ordentligt. Men vi var 4 Familier, der skulde ha Føden med Kutteren »Dagny«. Og saa skulde vi jo endda tjene saa meget, at vi kunde forrente og afdrage Laanet i Kutteren.

Da jeg i 1912 selv overtog Kutteren, laante jeg de nødvendige Penge i *Varde Bank*. Det var altid Pengespørgsmaalet, der brændte paa for Fiskerne. Alting inden for Fiskeriet var i disse Aar i en rivende Udvikling, og der stilledes større og større Krav til Maskinkraft og Nyanskaffelser. Det var tit mere end vanskeligt at rejse de nødvendige Penge. Og naar Esbjerg Fiskerflaade saa hurtigt gik frem i Tal og Tonnage i de første Aar efter Aarhundredskiftet, da skyldes det i høj Grad en enkelt Mand: Konsul *Lauritzen*. Han var Esbjerg-Fiskerne en god Mand.

Saa vidt jeg kan skønne, saa er den Stilling, som Konsulen i Aarene 1903—08 paatog sig som Fremhjælper og økonomisk Støtte for Esbjerg-Fiskerne nu i mangedobbelt Forstand overtaget af *Varde Bank*. Naar Banken kan se, at en Mand vil sætte om Sag og klare sig, saa er den aldrig nogen haard Kreditor, men altid villig til at finde en Ordning ...«

»Ja,« indskyder Forretningsfører *Tobiassen* fra den Sofakrog, hvor han ellers sidder tavs og lyttende — »Og Roust har nu i mange Aar været Bankens Tillidsmand. Han kender jo baade Fiskeriet og Fiskerne. Og naar Roust tør sige god for en Mand, saa tør Banken ogsaa gaa ind paa en læmpelig Ordning med den Mand — Hænger det ikke saadan sammen?«

»Aa naa«, værger Roust af — »Saa lige til er den Sag nu heller ikke. Men *Varde Bank* er godt anset nede paa Havnen, det er ingen Hemmelighed. Det tænker jeg ogsaa Bankens Regnskaber viser.«

Saa bryder *Tobiassen* ind igen:

»Det var for nogle Aar siden i Esbjerg Byraad. Folketingsmand *Jul. Bomholt* kritiserede Esbjerg Bankernes Stilling til Fiskeriet, de savnede Vovemod og Udsyn nok til at financiere det Erhverv, der var Byens bedste Aktiv — —

Da tog *Roust* Ordet — han var ogsaa Medlem af Byraadet den Gang og sae stilfærdigt: Jeg vil blot gøre opmærksom paa, at Hr. *Bomholts* Kritik af Esbjerg Bankernes Forhold til Fiskeriet kan ikke ramme *Varde*

Bank, for denne Bank har paa indeværende Tidspunkt over 4 Mill. inde-
staaende i Financiering af Fiskerierhvervet . . .«

»Naa ja,« siger Roust — »Ret skal jo være Ret. Og jeg har nu altid opfattet min Stilling, enten det saa var som Havnebetjent eller som Bank-
raadsmedlem, som en Slags Tillidspost. Jo, Tillidsmand til begge Sider,
baade overfor Banken og overfor Standsfæller —

— Jo, vist har det været skønt at se den Fremgang, der har været
den sidste Menneskealder. Isværket, der blev bygget i 1916—17 var et af
de store Fremskridt, saa først lærte vi kunstig Isning. Det ga Eksporten
et vældigt Fremstød. Saa flyttede vi til den ny Havn med alle dens tek-
niske Forbedringer — Og nu er den allerede ved at være for lille!

Fiskens Afsætning —? Ja, hvad der er det bedste enten Afsætning
gennem Andelsselskaber eller gennem private Eksportører, det skal jeg
ikke afgøre, selv om jeg har prøvet begge Dele. Se vi prøvede ogsaa at
slutte os sammen i Andelsselskaber baade for Indkøb til Fartøjerne og
for Salg af Fangsten. I sin Tid var der endda ikke mindre end 4 saa-
danne Selskaber paa Havnen — Nej, de gik ikke lige godt!

»Fiskernes Andelsselskab«, som jeg var med i, gik dog ret godt, vi
var en Tid 36 Fartøjer og havde en Omsætning paa over 4 Millioner. Og
al vor Omsætning havde vi med *Varde Bank*. Men vi blev alligevel enige
om at ophæve Selskabet i 1922. Og ingen havde Tab ved os. Nu er alle
Andelsselskaber for Fiskesalg ophævet, og de private Eksportører har
hele Eksporten.

Hvorfor? — Jo se, Fiskerne er ikke Organisationsfolk. De er vant til
at klare sig selv og dur ikke til at indordne sig under nogen Slags Tvang
eller Forpligtelse, selv om det saa er noget saa lempeligt og frivilligt som
Medlemsskab i et Andelsselskab! . . .«

»Sig mig Chr. Roust«, spørger saa Gæsten — »Har De aldrig været
med til Forlis i den Tid, De har sejlet?«

»Nej saadan ligefrem Forlis, det har jeg aldrig været ude for.«

Da ler Fru Roust ovre bag ved: »Nej, men kærtret!«

»Naa-aa- ja den Gang,« vrisser Roust — Det er tydeligt nok en Hæn-
delse, Fruen har større Morskab af at mindes, end Skipperen har.

» Jo«, fortæller Fru Roust — »Det er nu flere Aar siden. En Dag kom min Mand hjem helt drivvaad. »Men hvor har du dog været?« spørger jeg — »— Aa, det var bare den skidt Jolle, der gik rundt med mig! . . .«

Naa, skal Uheldet endelig frem, saa foretrækker Skipper Roust alligevel for at undgaa Misforstaaelser selv at klarlægge Sagen:

» Jo se, jeg var sejlet ud i en lille Jolle med Sejl, og saa lige uden for Havnen vender Kassen Bunden i Vejret og holder mig ud i Baljen nok saa nydeligt. Naa, jeg slap da op paa Kølen og blev fisket op. Det er det hele. Men grine ad mig, det gjorde de jo!«

»Hvornaar har De saa været ude i det værste Vejr?«

Den gamle Skipper sidder lidt og funderer og forsker tilbage gennem mange svundne Aars Storme og Uvejrsmætter —

» Ja, det har jo mere end een Gang været saadan lige paa Tampen — Men det værste, jeg har været ude i, det var vist ligegodt den Gang tæt ind under Jul i 1894, jeg var med ude at lede efter Lambert Sørensen. Det var en forfærdelig Nat!«

»Fandt I saa Lambert Sørensens Baad?«

»Nej, Lambert Sørensen gik ned med sine to Sønner. Det var en streng Nat!« — —

Der bliver stille i Stuen et Øjeblik. Det er, som mærkes endnu et Gys fra hin fraadende Uvejrsmæt, da Lambert Sørensen, han der i sin Tid ene Mand sejlede sin nye Dæksbaad fra Arndal i Norge og til Hjerting, Vikingen, der aldrig nejede sig, dog i denne vilde Stormnat maatte gi op og gaa under sammen med sine to Sønner — —

Og i dette korte Uhyggegyt fra længst forne Stormmætter med Kamp paa Liv og Død mod Elementernes Rasen, der aner Gæsten ligesom i et Glimt stærkere end før:

Fiskernes Arbejde — Fiskerierhvervet, som det socialøkonomisk hedder — det er ikke blot et Spørgsmaal om Teknik og Nyanskaffelser, gunstige Laaneforhold og Afsætning af Fangsten.

Men det er ogsaa Kravet til den enkelte — Kravet om Mands Vilje og Mod, saa han med fast Haand og roligt Sind kan magte at se Døden under Øjne . . .

Morgen paa Esbjerg Fiskerihavn.

En tidlig Morgen paa Esbjerg Fiskerihavn:

Nattaagen hænger endnu klam og ulden over By og Havn og gør

En travl Dag i Auktionshallen.

Lyde og Omrids fjærne og fremmede. Lamperne svæver som gule Prikker inde i Taagens graa Vat. Og ovenover skriger morgenduelige Maager. Der er myldrende Liv i den store Auktionshal ude paa Havnekajen. 32 Kuttere er i Løbet af Natten og de første Morgentimer gaet i Havn med gode Fangster. Flere er paa Vej ind, man hører Motorernes Dunken i Havneløbet.

209,000 kg Torsk og 97,000 kg Kuller indbragt til Auktion, kan man læse paa Opslaget. Oplosningen og Sorteringen langs Auktionshallens lange Kaj er i fuld Gang. Sortererne og Pakkerne sveder, endda de staar

med Næverne i Iskvadder til Albuerne! Kasser fyldes og sættes paa Plads. Hundreder og atter Hundreder af fyldte Auktionskasser stables op. Gennem den 200 m lange Hal bølger en urolig Trængsel af Mennesker: Fiskere, Eksportører og deres Medhjælpere. Sorterere, Arbejdere, Kontorfolk, Haandværkere — alle de mange, der paa den ene eller anden

Mange Kuttere i Havn.

Maade har Tilknytning til Fiskeri og Fiskesalg. Saa aabnes Auktionen. Og Bortkørselen af den solgte Fisk er i Gang med det samme. En jævn Strøm af Hestevogne og Biler larmer gennem Hallen for at føre Fisken til Jernbanen, Rutebaaden, Fryseriet eller Fiskeeksportørernes Lager- rum for yderligere at sorteres og pakkes, inden de store Fiskebiler i de første Morgentimer drøner imod Syd for hurtigst muligt at naa frem til de europæiske Markeder.

Larmen her inde i Auktionshallen er øredøvende. Kun den stedkendte evner at følge med i Auktionens Gang, opfange de hurtige Opraab og Bud og Messinghamrens rappe Smæk mod et Træstykke. Det er Værdier

for Titusinder og Hundredtusinder af Kroner, der her skifter Ejer i Løbet af halve Timer.

Den som maaske ikke før fuldt ud har været klar over, hvor store Værdier Fiskeriet tilfører Samfundet, eller hvilken mægtig Omsætning af disse Værdier der sker i Tilknytning til Fiskerierhvervet, han kan faa en god Anskuelsesundervisning et Par Formiddagstimer paa Esbjerg Fiskerihavn! Disse Bjærg af Fisk lige bragt ind fra Havet, skal hurtigst muligt bringes frem paa Markedet i Ind- og Udlandet. For dette sørger den store Stab af Fiskeeksportører og deres Medhjælpere, der med Energi og Vovemod og tit med stor personlig økonomisk Risiko prøver at finde de bedst egnede Markeder.

Størsteparten af den ferske Fisk gaar til de udenlandske Markeder og skaffer os Valuta og Varer hjem. Og de store Fiskebilers Fart ned gennem Evropa er et spændende Kapitel, der i meget er et Sidestykke til Fiskerkutternes Fart over Nordsøen. En Del af Fisken tilberedes dog her hjemme, enten paa Fiskehermetikfabrikken eller paa de store moderne Lynfryserier. Halv- og Helfabrikata af Konserves og saltet Fisk er Eksportens nyeste Fremstød.

I Havnens fire Bassiner er der jagende Travlhed. En Snes Kuttere er ved at gøre klar til at gaa ud. Og der er meget at bringe i Orden først: Tankene fyldes med Brændselolie. Den knuste Is fra Isværket styrtes ned i Lastrummene. Haandværkere, Vodbindere, Sejlmagere har efterset Baad og Redskaber. Proviant er købt hos Skibshandlerne. Tovværk bragt ombord fra Tovværksfabrikken — Udrustningen til blot en enkelt Fisketur er en dyr Historie. Og der er mange, som faar Del i Værdierne fra den søvglinsende Strøm af Fisk, som de Hundreder af Kuttere ustandseligt henter ind fra Havet. Der er næsten dagligt Aaret rundt spredt Titusinder af Kroner ud over Esbjerg By som Løn til alle de mange Hjerner og Hænder, der arbejder i Tilknytning til Fiskeriet og Fiskernes Havn.

Omkring 9 Tiden begynder Travlheden i *Varde Banks* Afdeling ude paa Fiskerihavnen. Det er Kutternes Fangster: Dyngerne, Kasserne, Bjærgene af glinsende Fiskekroppe, der nu i Form af Checks, Veksler, An-

visninger glider ind i Omsætningen og skaber Liv og Virksomhed, dagligt Brød eller Velstand, som nu den enkeltes Evner rækker.

Ud af Havnen stamper Kutterne efter nye Fangster. Ind i Landet ruller Tog med Fiskelaster. Og langs Evropas Landeveje drøner Fiskebilerne med deres Fragt fra Esbjerg Havn. Hjulene snurrer, baade de mange paa Fart fremad, og de i Fabrikkerne rundt om Havnen: Isværkerne og Fryserierne, Tovværksfabrikken, Fiskehermetikfabrikken, Savværker, Værksteder, Skibsbyggerier, Motorfabrikker — Det er ikke blot Fiskerne, der lever af at malke den blaa Ko, det skønnes snart af den, som en Morgenstund gæster Esbjerg Fiskerihavn.

Og for yderligere at udbygge disse Formiddagstimers Indtryk af Virksomhed og Omsætning paa Esbjerg Fiskerihavn vil vi gæste een af Fiskeriets og Nytidens Mænd.

I FISKERIETS OG NYTIDENS TJENESTE

Direktør Claus Sørensen, Esbjerg.

Man sysler ikke ret længe med Fiskeriets Forhold i Dag, før man møder Navnet *Claus Sørensen*. Og færdes man paa Esbjerg Fiskerihavn, da er det det samme Navn, man Gang paa Gang støder paa. Han er Manden, der er i Forgrunden, hvor der handles og virkes i Tilknytning til Fiskerierhvervet.

Selvfølgelig er Claus Sørensen en optaget Mand. Det kan ikke være andet med alt, hvad han har omhaande. Han er lige vendt hjem fra en Tur til England. Inden Aften skal han i Bil afsted til Frederikshavn for at syne et Fartøj, han har købt — Og endda faar han Tid til ind mellem Telefonsamtaler og Konferencer med sin Prokurist at snakke med sin Gæst og svare elskværdigt paa mange nyfigne Spørgsmaal.

Claus Sørensen er en flot Mand, en kraftig, bredskuldret Fiskertype, der er kultiveret gennem Rejser, Omgang og Opøvelse. Han taler langsomt og overvejende, men bliver han ivrig, slaar det jyske Maal igennem — og da er han bedst! Sit Kendingsnavn baade i Fiskerkredse og Forretningskredse: Store Claus, gør han ikke til Skamme. Han synes

som skabt for et Kutterdæk. Derfor falder Gæstens første Spørgsmaal ret selvfølgelig.

»Har De selv i sin Tid fisket, Claus Sørensen?«

»Om jeg har fisket? — Ja, jeg har begyndt i Fiskerierhvervet lige fra Bunden af. Og jeg fiskede selv indtil 1916.

— Hvordan jeg kom i Forbindelse med *Varde Bank* —? Det kom af sig selv. Det var nemlig det eneste Sted, jeg kunde laane, da jeg i 1908 købte min første Kutter. Det var et ældre Fartøj til 15,000 Kr. Min Bror, der havde en god Kutter, var villig til at kautionere for 1000 Kr. Men i Landmandsbanken fik vi blankt Afslag, saa rejste jeg til Varde og snakkede med *F. H. Palludan* og fik Laanet uden Kaution.

Det er denne Forstaaelse overfor Fiskerierhvervet, der har gjort *Varde Bank* saa vellidt i Fiskerikredse. Naar man her taler om »Danmarks Fiskeribank«, mener man som oftest *Varde Bank* og ikke den Bank, som egentlig bærer Navnet. Er *Varde Bank* ikke Fiskeribank af Navn, saa er den det desmere af Gavn! Naar Fiskerne gik til *Varde Bank*, gik de ikke forkert, her havde man personligt Kendskab baade til Fiskerne og deres Forhold.

Direktør *Palludan* har sammen med Direktør *Rasmussen* været en god Mand for Fiskerne. De er begge i nær Kontakt med Fiskeriets Mænd. Ja, nu i de senere Aar er de andre Banker ogsaa gaaet med til at finansiere Fiskeriet. Men *Varde Bank* var baade den første og den største.

— Hvad Fiskeriet betyder for Esbjerg —? Det betyder Brød, Fortjeneste, Eksistens — Alt! Kort sagt, alt!« — Claus Sørensen bliver saa ivrig, saa hans jyske Maal slaar igennem —

»Uden Fiskeriet havde Esbjerg i Dag ikke været større end Varde eller Ribe! — Landbrugseksporten! — Hvad betyder den vel for selve Byen — En Række Tog og Lastvogne kører gennem Byen og ned til Havnen. Her gaar een eller to Snese Mand og lossere Varerne ind. Og Skibene sejler. Skal de repareres, gaar de til Værfterne i andre Byer. Udrustning og Proviantering faar de kanske ogsaa andet Steds. Der falder intet af her til Esbjerg, som er værd at nævne!

Nej, men Fiskeriet, det er Omsætning og Fortjeneste. I de sidste 20

Aar er det største danske Fiskeri med den største Omsætning i Værdier sket her fra Esbjerg Havn.

De største og bedste Rødspætteomraader i hele Nordsøen, maaske i hele Verden, ligger lige uden for Esbjerg Havn. Det er dette Forhold, der gir Esbjerg Muligheder og Vækst. Lad mig blot lige nævne et Par enkelte Tal, der kan vise Udviklingen:

I 1892 blev der til Esbjerg indbragt Rødspætter for 30—40,000 Kr. — I 1942 gav Fiskeriet fra Esbjerg ca. 40 Mill. Kr., og i 1946 var det vokset til lige ved 50 Mill. Kr. Og det er endda kun Førsteværdien. Naar vore mere end 100 Fiskeeksportører har afsat Fisken i Udlandet, er Beløbet vokset med 60—70 pCt., som saa skaffer os Valuta eller Varer til Landet.

60—70 Mill. Kr. lagt paa Esbjerg Borgernes Bord hvert Aar! Se det betyder noget. Og derfor er Esbjerg en stor By og en By med Fremtid!

— Fremtiden? — Ja, for Esbjerg ligger Fremtiden afgjort paa Havet. Det vil sige: i Fiskeriet — Esbjerg og Skagen har de gunstigste Pladser for at drive Fiskeri. Men Esbjerg har den Fordel at ha den korteste Vej til de evropæiske Markeder.

Rødspættefiskeriet er vel nok paa sin Højde nu. Og det Fiskeri, der ligger Esbjerg Havn nærmest, kan næppe udnyttes stort mere. Men vi kan gaa over til andet Fiskeri med andre og nyere Metoder. I Vægt faar vi kun mellem 5 og 10 pCt. af al den Fisk, som fanges i Nordsøen. Her ude i Nordsøen ligger Sildefiskeriets vældige Muligheder og venter paa os. Det staar til Fiskerne selv, om de vil fortsætte Udviklingen fremad. Det kræver Indsats af baade Kapital og Vovemod.

Forhen var Fiskerne for fattige til at gøre en Indsats, hvor der kræves en Smule Kapital. Men nu har Krigen konsolideret Erhvervet, saa Fiskerne magter nu at gøre en Indsats med større Fartøjer og bedre Redskaber. Silde- og Hajfiskeriet i Nordsøen er Udviklingens første Afsnit. Det er vi saa smaat i Gang med. Andet Afsnit bliver det mere moderne Torskfiskeri.

— Hvordan det skal foregaa? — Ja se, jeg holder ellers ikke af at fortælle om mine egne Planer, før de er virkeliggjort. Men Sagen er, vi staar lige foran et nyt Forsøg. Jeg har købt et Fartøj paa 300 Tons. Det

bliver udstyret baade som Fiskerfartøj og Industrifartøj. Foruden at fange Fisken skal den ogsaa industrialiseres ombord, skæres i Filet'er og lynfryses.

Se her« — Direktøren sætter en hvid Kartonæske med sammenfoldelig Pergament paa Bordet — »I en saadan Æske lægges de fine, lækre Fiskestykker ned, lynfryses og pakkes. Naar Lasten er fyldt, gaar Fartøjet direkte til de evropæiske Havne, hvor der er bedst Marked.

— Et dyrt Forsøg —! Ja, Fartøjet fuldt udrustet koster over en halv Million. Men det er ganske sikkert Fremtidens Form for Fiskeri paa de fjerne Pladser ved Island og Grønland. Og her er vældige Muligheder næsten ubegrænset. Havene er fulde af Fisk, og de er fælles for alle Nationer! Jeg tror, at Fiskeriet endnu kun er i sin Vorden. Det gælder bare om at finde de rigtige Folk baade til Fiskeri og til Handel og Om-sætning.

Fiskerne har altid været for fattige, det har hindret Fremskridt inden for Erhvervet. *Varde Bank* har gennem de sidste 30 Aar givet en god Haandsrækning og været med til at føre Erhvervet frem. Kapitalen er ikke særlig vel anskreven for Tiden. Men Sandheden er jo dog, at uden Kapital kan man ikke skabe noget. Der er Kapital bag al Udvikling og alle Fremskridt — —

— Et farligt Erhverv, Fiskeriet — — Ja, hvor noget kan vindes, er der ogsaa noget at vove. Men vi maa ha større og bedre Fartøjer, det gir større Sikkerhed.

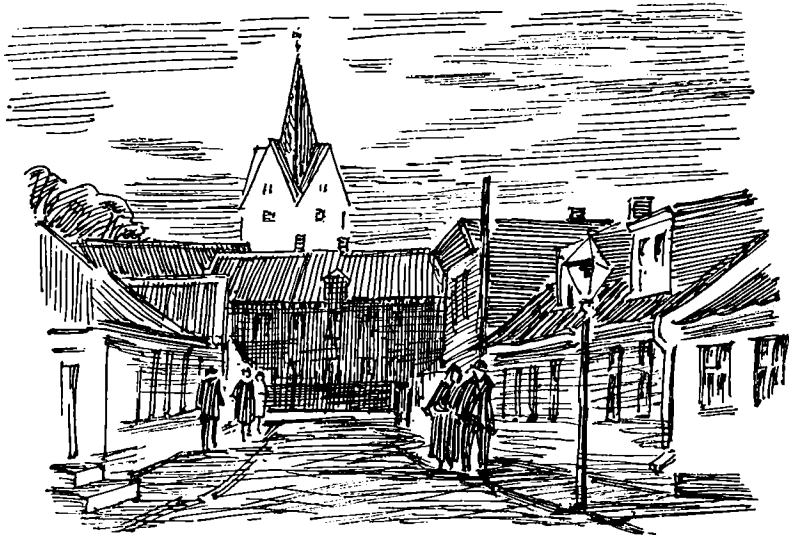
I 30erne var der en daarlig Tid for Fiskeriet. Man nødtes til stadig at fiske længere ud, men det egnede Fiskernes Fartøjer og Materiel sig ikke til. Derfor havde vi i de Aar et uforholdsmæssigt stort Tab af Menneskeliv. I 1936 mistede vi saaledes omkring 50 gode Mænd.

Saa var det, jeg startede Propagandaen for Destruering af gamle Fartøjer. Vi fik her i Esbjerg udrangeret 50 gamle udtjente Fartøjer, der ellers før eller siden var gaaet ned med deres Besætninger. Og i Stedet for fik vi moderne gode Fartøjer — Hvad denne Tilskuds- og Fornyelseslov har betydet for dansk Fiskeri, kan udenforstaaende vanskeligt forstaa. Fiskerierhvervet betyder saa meget for Landets Økonomi, saa vi

kan kun ønske de bedste Arbejdsvilkaar for dens Udøvere — ogsaa at Bankerne vil se med Forstaaelse paa Erhvervet, saa Fiskeriets Mænd kan magte at gribe de store Muligheder fremad i Tiden.—

— Optimist — Ja, vist er jeg Optimist! Ellers dur man ikke til at drive Fiskeri! Men det vi vil, hvad enten vi virker med Kapital eller uden, det er jo at skabe noget — Ja, noget for os selv — men ogsaa noget til Gavn for Samfundet og Landet som Helhed . . .«

UNDER EGET TAG

14 Aar i Grydergade.

Gennem 14 Aar med ihærdigt Arbejde for at føre Virksomheden fremad havde *Varde Bank* tilhuse i den kendte Palludanske Købmandsgaard, hvor Banken havde Indgang fra Grydergade. I Forhold til »Kabinettet« i Søren Thomsens Ejendom i Østergade var Lokalerne her i Grydergade flotte — selv om de efter nutidig Opfattelse nærmest var til at smile ad!

Forstuen foran Ekspeditionslokalet var kneben. Direktionsværelset bag ved var kun en snæver Stue. Og i det lille Ekspeditionslokale maatte Kunderne og Bankens Funktionærer gnubbe sig uden om hinanden saa godt, som de kunde. Var der fire, fem Kunder i Banken, var der overfyldt! Til den modsatte Side af Forstuen var der et lille Rum, hvor en af Bankens unge Kontorister havde Logi. Det lille Kammer var kun 3 Alen paa hvert Led. Der var lige Plads til Seng og Servante og ellers kneben Plads til at klæde sig af og paa — —

Forhv. Bankdirektør *Brandt* fortæller:

»... I det lille Kammer der nede ved Siden af Banklokalet i Gryder-

gade boede jeg i 7 Aar. Nej, der var ikke ruttet med Pladsen! Skulde jeg røre mig lidt, var jeg nødt til at ha Døren ud til Forstuen lukket op, og det samme maatte jeg ha om Natten for at faa Luft, naar jeg sov! — Det følte helt luksuriøst, da vi flyttede ind i den nye Bankbygning, hvor jeg fik et lille Værelse oppe under Taget —

En lang Arbejdsdag den Gang? — Ja, det kunde ske, det trak lidt ud. Dagen rettede sig mere efter Arbejdet end efter Klokkeslet. Det Arbejde, man skulde ha fra Haanden, det skulde være færdigt, saa var Arbejdstidens Længde underordnet — — —«

Naar de, som den Gang var unge Kontorister og i Dag sidder i ansete og ledende Stillinger, nu ser tilbage over Aarene og Arbejdet inden for *Varde Bank*, da mindes de ingen Surhed over Arbejdsdagens Længde eller over smaa og knebne Forhold. De havde Ungdommens friske Gaa-paa-Mod, og Samfølelsen med deres Firma gav Spænding og Interesse overfor det Arbejde, der kanske ellers nu og da kunde synes ensformigt. Selvfølgelig krævede Ungdommen sin Ret. Og en Fritime, der kunde bjærges, var trods alt et Fund, man forstod at skønne paa —

— Bankbudet, Kirkebetjent Jens Kastoft, var kendt for sin Paalidelighed og sin uforstyrrelige Ro. Til hans Vaner hørte bl. a. den Opfattelse af ret Høflighed, at det var en god Danemands absolutte Borgerpligt aldrig at sige Nej Tak, naar man blev budt paa en gratis Skænk — Og da Jens Kastoft var kendt og afholdt af hele Byen, havde han til Tider store og krævende Pligter at fuldkomme —

En Dag var Kastoft sendt ned paa Posthuset efter Post. Da der var gaaet en Times Tid, uden at han lod sig til Syne med Posten, blev yngste Kontorist sendt ud paa Eftersøgning. Ogsaa han blev væk!

Saa blev næstyingste Kontorist sendt afsted for at efterforske de to forsvundne. Men ogsaa han syntes at ha lige saa ringe Held med sig som de foregaaende Ekspeditioner, for heller ikke han vendte tilbage. Nu maatte der tydeligvis gøres noget alvorligt. Og da det var uden for Kontortid, besluttede den fungerende Direktør selv at gaa paa Opdagelse efter sit forsvundne Personale —

Om Direktøren har spurgt sig frem, eller han har haft sine Anelser,

faar staa hen. Men inden ret længe fandt han baade sit Bankbud og sine to forsvundne Kontorister nede i Frøsigs lille Beværtning nederst i Storegade — Her sad de alle tre midt i et spændende Spil »Fied og mawer« —

— Som en kendt Forretningsmand engang udtrykte sig: »Man skal aldrig være bange for et lille Frikvarter nu og da, det fremmer Arbejdet mere end det sinker« —

Men Sandheden i Ære maa det dog siges, at Arbejdet i Banken i Grydergade var mere fremtrædende end de enkelte Frikvarter. Men det var Direktørerne selv, der gik foran i Arbejdet og tog deres rigelige Part. En Mand fra Oplandet skulde en Tur til Varde og skulde helst her personligt træffe J. W. Palludan — Gamle Palludan, som hans Kendingsnavn den Gang var —

»Men hvordan kan jeg kende ham?« spurgte han lidt betænkelig sin bedre vidende Nabo.

»Aak, det er let nok« — sae den anden — »Den Mand, der har mest travlt og render stærkest i Varde By, det er Gamle Palludan!«

J. W. Palludan og hans Fæller havde jo saa meget, de skulde naa — bl. a. at faa *Varde Bank* i god Gænge og solid Fremgang. Og deraf naaedes en god Del i de 14 Aar i Grydergade. Udviklingen inden for Banken i disse 14 Aar kan lettest tegnes med nogle faa Tal:

1886 var Bankens Aktiekapital	100,000 Kr.
1900 var Bankens Aktiekapital	400,000 Kr.
1886 var Bankens samlede Indlaan ..	1,075,663 Kr.
1900 var Bankens samlede Indlaan ..	4,045,532 Kr.
1886 var Bankens Reservefond	1,072 Kr.
1900 var Bankens Reservefond	99,584 Kr.

Huset paa Hjørnet.

Denne støtte Fremgang for *Varde Bank* op mod Aarhundredskiftet var en solid Baggrund for, at Bankens Direktion saa smaat begyndte at drøfte Nødvendigheden af større og mere tidssvarende Lokaler. Men det

er dog et Spørgsmaal, om en ny Bankbygning var bleven til Virkelighed paa saa tidligt et Tidspunkt, om ikke Tilfældet havde virket med til at fremskynde Nybygningen.

Det skete nemlig i Slutningen af 1899, at Købmand *H. M. Hansen* døde, og derved blev hans store Købmandsgaard paa Hjørnet af Vestergade og Nicolaj Kirkegade til Salg. Til denne gamle Købmandsgaard hørte en toetages Bygning ud mod Vestergade og paa selve Hjørnet en ældre eenetages Bygning med Butik og Lagerrum. Desuden var der nogle Sidebygninger, en større Gaardsplads og en stor Have. Købmand *H. M. Bøtke* købte den toetages Bygning med en Del af Gaardspladsen og hele Haven. Og Resten med den gamle Hjørnebygning, lidt Gaardsplads og nogle Sidebygninger skyndte Direktionen for *Varde Bank* at sikre sig for 20,000 Kr. Der var ikke Tid til at raadspørge eller forhandle med det samlede Repræsentantskab, om man skulde naa at sikre sig den for en ny Bankbygning saa fordelagtige Grund. Direktionen tog da selv Risikoen ved Handelen og var villig til i givet Fald selv at betale Grunden, hvis Repræsentantskabet gik imod Købet.

Paa Repræsentantskabsmødet d. 28. Decbr. 1899 blev Købet dog enstemmigt godkendt. Og lige saa enstemmigt blev det vedtaget, at det gamle Købmandshus paa Hjørnet skulde nedrives, og en tidssvarende Bankbygning opføres i Stedet. Direktionen havde været saa forsynlig at lade Arkitekt *Clausen*, Esbjerg, udarbejde Tegning og Overslag til den nye Bankbygning. Og med enkelte Smaaændringer blev Tegning og Overslag godkendt paa Mødet, og Arkitekt *Clausen* blev antaget til at føre Tilsyn med Byggearbejdet, der skulde sættes i Gang, saa snart Vejret tillod det.

Efter Overslaget vilde Bankbygning med Grund og Inventar koste crk. 55,000 Kr. Det kom noget nær til at stemme, Overskridelsen blev kun crk. 3,000 Kr. Tidligt i Foraaret 1900 gik Haandværkerne saa i Gang med Nedrivningen af den gamle Hjørnebygning og Opførelse af den ny.

Som en Slags Grundstensnedlæggelse blev der d. 10. Maj 1900 ved en lille Højtidelighed i Overværelse af den samlede Direktion indmuret i Sokkelen til den ny Bankbygning en Blykasse med forskellige Møntsorter

og med en Beretning om Bygningens Tilblivelse og Bankens Ledelse i Byggeaaret.

Dette Dokument lød:

»I Aaret 1900, Kong Christian d. 9des 37te Regeringsaar, da Stiftamtmand G. C. V. H. v. Stemann, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd var Amtmand over Ribe Amt, E. C. L. Drechsel Borgmester og Byfoged i Varde Købstad, lod Aktieselskabet Varde Bank, hvis Direktion bestod af:

Sagfører og Bankdirektør A. Harck, Konsul og Købmand A. C. Haunstrup, administrerende Direktør F. H. Palludan, Købmand J. W. Palludan, Ridder af Dannebrog og Købmand, Agent Jens Thomsen, alle af Varde, og hvis Repræsentantskab bestod af: Distriktsdyrlæge J. Berg af Esbjerg, Ridder af Dannebrog, som Formand, Proprietær S. M. Sørensen, Dannebrogsmænd, af St. Hebo, som Næstformand, Møllejejer H. C. Hansen af Spangsberg Mølle, Murermester H. F. Hansen af Varde, Møllejejer Thue Hansen af Lydum Mølle, Købmand Th. Chr. Jensen af Lindbjerg Mølle, pensioneret Kæmner L. C. Lassen af Varde, Bødkermester J. C. Lund af Varde, Kunstdrejer D. Madsen, ibdm. Sadelmagermester P. Tarp, ibdm. Gaardejer og Sparekassebestyrer N. H. Uhd af Ølgod og Købmand Th. C. Windfeld af Varde, i Henhold til Direktionens og Repræsentantskabets Beslutning af 28. December 1899 opføre til Forretningslokale for Banken denne Bygning efter Tegning af Arkitekt C. H. Clausen af Esbjerg. Arbejdet ved Bygningens Opførelse er overtaget af efternævnte i Entreprise:

Murermester H. F. Hansen,
Snedker- og Tømrermester J. G. Hauberg,
Jernstøber Theodor Birk,
Blikkenslager og Kobbersmed C. Lohmann,
og Malermester H. Holdt,
alle af Varde.

Til Beretningen var føjet nogle Verslinjer, som een af Bankens Kunder havde sendt Direktionen:

»Grundmuret Bygning solid og stærk,
Borgers og Bondes ærlige Værk,
bygget med Tillid, Troskab og Flid,
staa som et Minde om Fædres Id.
Retsind skal være den Hædersfane,
der vajer over din Fremtids Bane.«

Da man 40 Aar senere i Tiden arbejdede paa det nye, moderne Bankhus, der da afløste Bygningen fra 1900, blev Blykassen igen draget frem fra sit 40aarige Skjul. De forskellige Mønter var godt nok i Behold, men

Dokumentet, skrevet paa solidt Pergament, var mærkeligt nok smuldret hen og var kun et brunt Pulver. — —

Saa skred da Byggearbejdet paa den nye Bankbygning støt og solidt Somren igennem. Og sidst i Novbr. 1900 finder vi i de to Varde Aviser følgende Kundgørelse:

Aktieselskabet
Varde Bank.

Fra og med Onsdag d. 28. November vil den ny Bankbygning paa Hjørnet af Vestergade og Nicolajkirkegade blive taget i Brug.

Uden større Festligheder toges de nye Lokaler i Brug. Den stedlige Presse var dog indbudt til at kikke paa Sagerne. Og i »Ribe Amts Tidende« for d. 28-11-1900 finder vi følgende Skildring af det nye Bankhus:

Varde Bank.

Den ny Bygning tages i Brug.

Onsdag d. 28. Novbr. er en smuk Dag i Varde Banks Historie. Denne Institution har, som alle ved, igennem Tiderne heller ikke undgaaet sin Krise. Men ved Dygtighed og Energi — maaske tillige begunstiget af lidt Held — er den ført frelst over Skærene. Nu har den sikkert en smuk Stilling blandt Landets Pengeinstitutioner af sin Art. Og fra i Dag sidder den til Huse i en smuk Bygning paa »Strøget« i Varde.

Medens Bankens Lokaler hidtil laa lidt geemt i Grydergade, præsenterer den ny Bygning sig paa en fremtrædende Plads med Facade mod Vestergade og Nicolajkirkegade.

For det meste vil der kunne rejses Meningsforskel om, hvad der i Henseende til Stil og Udstyr bedst formaar at »tage sig ud«. Der er vel ogsaa dem, der vil mene, at Bygningen lidt vel meget er holdt i Villastil, medens man til en Bankbygning stiller Fordring om noget massivt i Udseende, noget mere enkelt, end man her har for sig.

Imidlertid er der et latinsk Ordsprog, der paa Dansk siger saa meget som, at om Smagen kan der ikke disputeres — Og hvordan enhver især helst vil have en Bygning udstyret, er jo i alt væsentligt en Smagssag. Varde Bank har under alle Omstændigheder Grund til at være tilfreds med, at den nu har faaet sin egen Bankbygning, og Byen i Almindelighed har Grund til at fryde sig en Smule over, at en Del af det gamle Varde er faldet i Grus for at give Plads for en ny anseelig Hjørnebygning i Byens Midte.

Vi aflagde i Dag et lille hastigt Besøg i de ny Banklokaler. Solen skinnede paa den Tid mildt gennem Ruderne, der var højt til Loft, ren Luft — lyst og hyggeligt i det hele taget.

Endnu var man ikke kommet fuldt tilrette i det nye Hjem, men længe vil det dog næppe vare, før den sidste Haand kan lægges paa Værket, og den ny Bygning staa fuldt monteret paa alle Maader ...«

Artiklen nævner nu Arkitekt og Haandværkerne og siger lidt pænt om dem, inden den fortsætter:

»... Fra nu af foregaar Bankens Forretning altsaa i de ny Lokaler, Indgang fra Vestergade. Fra Vestibulen her kommer man ind i et hyggeligt og praktisk indrettet Ekspeditionslokale, hvor der er Plads til mange ...«

Varde Bank fra 1900—1940.

Artiklen slutter med en Del gode Ønsker for Bankens Fremtid. Til denne efter nutidig Opfattelse ret ubehjælpssomme Artikel eller Reportage kan føjes enkelte Oplysninger om den nye Bankbygning's Indretning: Det egentlige var det rummelige og lyse Ekspeditionslokale. Hertil var knyttet et Bogholderkontor, et brandfrit Rum — hvori der i 1906 blev anbragt Bokser — Telefonrum, Direktionsværelse, Arkivrum og ydre Bekvemmeligheder. Desuden var der en Forsamlingssal til Bankraadets Møder. Og øverst oppe var der tre Loftsværelser for tre af Bankens Assistenters. Der var i Lokalerne Gasbelysning, og som noget nyt

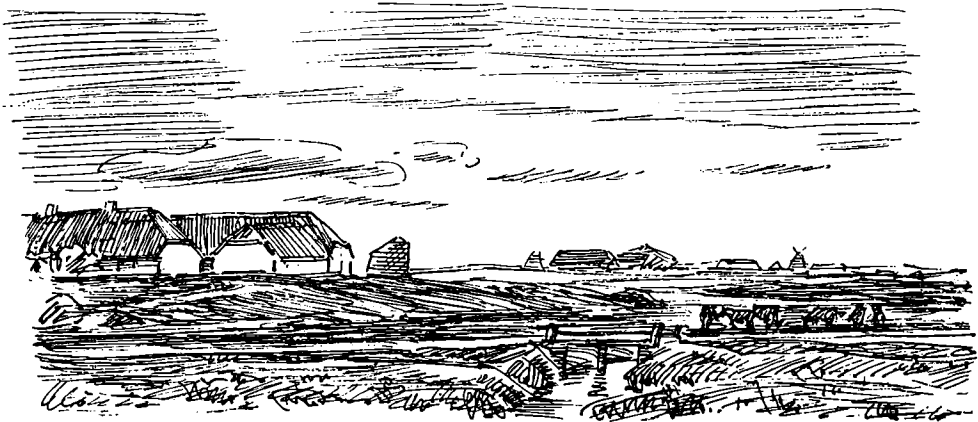
og sjældent var der indlagt Centralvarme! Den Del af Ejendommen, som Banken ikke havde Brug for: et Stykke af det gamle Forhus til Nikolaj Kirkegade, en nyere Sidebygning med Gavlen til nævnte Gade samt en Del af Gaardspladsen solgtes siden til Branddirektør Skov for 12,000 Kr. Da den nye Bankbygning med Montering kostede crk. 50,000, og Grunden efter Salget af det overflødige stod Banken i kun 8,000 Kr. kom Ejendommen saaledes til at koste ialt crk. 58,000 Kr.

At Bankens ledende Mænd var glade og stolte over deres nye og moderne indrettede Bank er forstaaeligt. De har sikkert tænkt sig, at denne Bygning, solid og stærk, som den var bygget, kunde staa i 100 Aar eller mere, ikke blot som tjenlig Bankbygning, men ogsaa som et værdigt Minde om trofast Arbejdsindsats af Aarhundredskiftets Slægtled. Og de Mænd, der den Gang stod midt i Arbejdet, havde sikkert haft mere Smil end Forargelse tilovers, om en Spaamand hin 28. Novbr. 1900 havde nikket alvidende og stillet i Udsigt, at om kun godt og vel en Menneskealder, vilde Udviklingen kende denne solide og smukke Bygning for udtjent og forældet!

— Jo, jo, se nu kuns ad: Bare 40 Aar frem i Tiden, saa vil Udviklingen og Bankens Fremgang kræve noget helt andet end det, der nu i 1900 er nutids: en langt større og mere tidssvarende Bygning med et Ekspeditionslokale som et Kirkerum, en Bankraadssal som en Stændersal og med en Nytids Teknik og Udstyr, der i Dag lyder som Fabler og Eventyr! —

— Kan man ikke i Tankerne se, hvor lunt de havde smilet, de gamle, om noget saadant var sagt — det være sig i Skæmt eller i god Tro — Og de, der den Gang stod med Ansaret, havde dog levet saa længe, saa de maatte ha Forudsætning for at forstaa og dømme ret i den Slags —

— — Ja, ja, la os nu se Tiden an! — — —

BANKENS OPLAND UDVIDES

Stationsbyerne kalder.

Man regner med, at der i Løbet af de to Menneskealdere fra omkring 1870 og til 1940 ved Opdyrkning og Kultivering af Heder og Kær er lagt godt og vel 50 Kvadrat-Mil dyrket Jord til det danske Rige. Denne storstilede Landvindingskamp blev ikke ført frem paa Statsbud eller ved Rigmands Nykker, men mest af ukendte og navnløse Almuesfolk, der som Rydningsmænd og Hededyrkere gennem livslangt udholdende Slid og Forsagelse hver især bjærgede sit lille Stykke Agerjord ind fra Heden. Og alle disse nye Plovfurer og nybrudte Agre med Hegn og nye Hjem, det blev tilsammen til den Landvinding, der indad skulde bøde lidt paa det Tab udad, der stadig sved i Folkets Sind.

Men noget nær samtidig og jævnsides med Plantningen og Hededyrkingen skete der paa anden Maade et Nybrud her hjemme, der paa sin Vis var en værdifuld Landvinding for dansk Erhverv og dansk Virke. Det var alle de driftige Smaabyer, der voksede frem langs de nyanlagte Jernbaner. Særlig i Jylland virkede disse Baner og deres Stationsbyer med til helt at omforme Landskabets Karakter.

Og de Nybyggere, der som de første paa Pladsen ryddede Grund og byggede Hus ved disse nye Stationer, maatte kæmpe en lige saa udhol-

dende og krævende Kamp som Hededyrkerne for at bjærge Udkommet og skabe Fremtid for sig og Slægten. Hvor Kampen var haardest og mest krævende, her eller der: for Rydningsmanden i Heden eller for Nybyggeren ved Stationsbyen, det kan der tvistes om for og imod, men næppe afgøres. Af dem begge krævedes den samme stædige Livsvilje med Taalmod til at bie og holde ud trods Skuffelser og Nederlag.

Hededyrkeren og Stationsbyens Pioner er jo ogsaa ud af samme Slægt, derfor havde de den samme Opøvelse i at sætte Tæring efter Næring og klare sig foruden de Kontanter, som ingen af dem ejede. Var der end Forskel i Livskaarene i et Hedehjem og i et Nybyggerhjem ved en ny Station, i eet var de dog ens: Vilde de klare sig igennem, var der ingen anden Vej end Slid og Sparsommelighed. Og deres største Aktiv var en sikker Tro paa Fremtiden — men den kunde de ganske vist ikke laane paa. Allerede i andet Slægtled er Forskellen større. Manden ved Stationen har saa smaat fundet Byfornemmelser — Den opkørte Vej med Pløre og Grusdynger hen til Jernbanestationen nævnes nu Gade. Og Manden selv gaar med Kravetøj og Læderfodtøj — i hvertfald da om Søndagen!

Det samme gør kanske ogsaa Manden ude fra Hedekanten, men kun naar Bryllup eller Jordefærd, en sjælden Købstadur eller andet haardt Betryk tvinger ham dertil. Han er nu naaet saa vidt, saa han nu og da har Ærinde til Sognets Sparekasse. Somme Tider for at sætte en Skilling ind. Til andre Tider for at laane. Men det kan ogsaa lade sig gøre — mod Pant i fast Ejendom og sikker Kaution, det forstaar sig. Her er Manden ved Stationen knapt saa heldig stillet, endda han bitterligt haardt savner Kredit og Laan, saa han kan faa Driftskapital at virke med.

Men som den kendte Sparekassemand, *Niels Hansen Uhd*, Egknud, sae til Boghandler *H. Nielsen*, da denne som ung, blaaøjet Mand søgte Laan i Sparekassen til det Hus, han omkring Midten af 90erne var i Gang med at bygge ved Ølgod Station.

»Ja-a, se —« sae Niels Udh paa sin sindige og stilfærdige Maade —
»De her jordløse Huse der oppe ved æ Station, dem har vi nu eet ret møj Tro til at laane noget paa.«

Færdig! — En Boghandler med et halvfærdigt og jordløst Hus ved en Stationsvej egnede sig ikke for Laan fra en Sognesparekasse: Et jordløst Hus var jo knapt nok for fast Ejendom at regne — Hvad om det brændte, eller blæste ned, eller paa anden Maade blev væk!

Sparekassen var for Sognet, der laa dens Opgaver, og den holdt sig helst til fast Ejendom som Sikkerhed for sine Laan. Men Manden ved Stationen havde lært at bruge Veksler og drømte om Kassekredit og kortfristede Laan og den Slags, som en Bank arbejder med, og som egner sig for en Forretningsmand — Men der er lang Vej til Banken i Varde. Havde den dog bare haft Kontor her i Byen! Jo stærkere Fremgang og Opdrift, der var i Stationsbyen, des mere følte Savnet af en Bank til at støtte Omsætningen. Og Ønsket om en Bank eller Filial af en Bank der hjemme i Stationsbyen fik fastere Form.

Derfor kom i Tiden fra Aarhundredskiftet og op mod første Verdenskrig stadig flere og flere Anmodninger fra Omegnens Stationsbyer til *Varde Bank* om at faa oprettet Filial eller Kontor fra Banken: Skjern, Ølgod, Grindsted, Nr. Nebel, Tistrup, Oksbøl, Gørding, Bramming, Sdr. Omme, Ansager o. fl. — Det var allesammen Byer i Fremdrift, hvor der var Brug for den Hjælp i Omsætningen, der er en Banks Opgave.

i.

Skjern som den første.

Skjern var den første, som meldte sig for at anmode om Kontor.

Varde Bank havde allerede en Aarrække haft en Del Kunder her. At de gerne ønskede et lokalt Kontor i deres By, var kun rimeligt. Lige saa rimeligt var det, at Banken, før den tog Skridt til at holde Kontordage i Skjern, sikrede sig størst mulig Tilslutning, derfor blev fra Bankens Side stillet som Forudsætning for, at Spørgsmaalet blev taget op til Drøftelse inden for Bankens Repræsentantskab, at Anmodningen om Kontor i Skjern blev støttet af flest muligt af Byens og Omegnens ansete Mænd. I Forhandlingsprotokollen læser vi fra *Varde Banks* Repræsentantskabsmøde d. 30. Decbr. 1903:

»Paa givet Anledning bemyndiges Direktionen til, forsaavidt der

maatte fremkomme et Andragende fra ansete Mænd i Skjernegnen om, at Banken vil begynde Bankforretning i Skjern — da selv at træffe Afgørelse af, hvorvidt et saadant Andragende skal forsøgsvis imødekommes.« —

Da Henstillingen fra Skjern blev fornyet med øget Tilslutning, og Bankens Direktion ved Forhandling med Bankens Tillidsmand, Sagfører *Chr. Jensen*, Tarm, havde faaet et gunstigt Indtryk af Forholdene og Mulighederne i Skjern, traf man Beslutning om forsøgsvis at holde Kontor her to Dage om Ugen (Mandag og Fredag) om Eftermd. fra Kl. 2 til 5.

Der blev nu lejet Lokaler i Skjern. Sagfører *Chr. Jensen* blev antaget som Tillidsmand ved Kontoret, saaledes at han var tilstede i Kontortiden.

Varde Banks Kontor i Skjern indledede sin Virksomhed 1. Maj 1903. I Førstningen rejste kun een af Bankens Direktører den ret lange Vej til Skjern for sammen med Sagfører *Jensen* at lede Kontoret. Men i et Direktions- og Repræsentantskabsmøde d. 7. Marts 1904 blev der udstedt Fuldmagt til Sagfører *Chr. Jensen*, Tarm, Bankfuldmægtig *N. Brandt*, og Bankfuldmægtig *C. P. Dickson* til at tegne Bankens Filial i Skjern.

Dette Fremstød over den gamle Syssegrænse: Skjern Aa, opfattede *Ringkjøbing Bank* nærmest som et Indbrud i sit retmæssige Opland. Og som Modtræk oprettede den straks et Kontor i Skjern med et Par ugentlige Kontordage. Og i 1906 stiftedes den selvstændige *Skjern Bank*. Endelig oprettedes i 1911 en selvstændig Bank i Tarm: *Tarm Bank*. Desuden er der baade i Tarm og Skjern ældre og solide Sparekasser, saa der fra første Færd har været en ret kraftig Konkurrence for *Varde Banks* Filial i Skjern. I Marts 1911 døde Sagfører *Chr. Jensen*, Tarm, og Forretningen ved Kontoret i Skjern blev derefter ledet skiftevis af den administrerende Direktør og Fuldmægtig *Lange*. —

Den næste Henvendelse om at faa oprettet Kontor kom fra Ølgod. Fra Direktionens- og Repræsentantskabsmødet d. 27. Septbr. 1904 melder Protokollen:

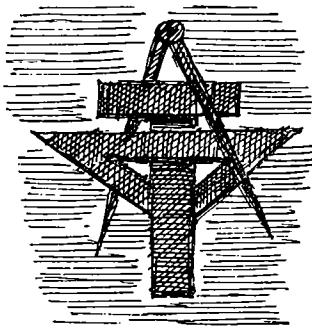
»Det oplystes, at der fra Ølgod var rettet Henvendelser til Banken om at holde Kontor i Ølgod et Par Gange om Ugen. Man vedtog, at man for Tiden ikke kunde gaa ind paa dette Ønske . . .«

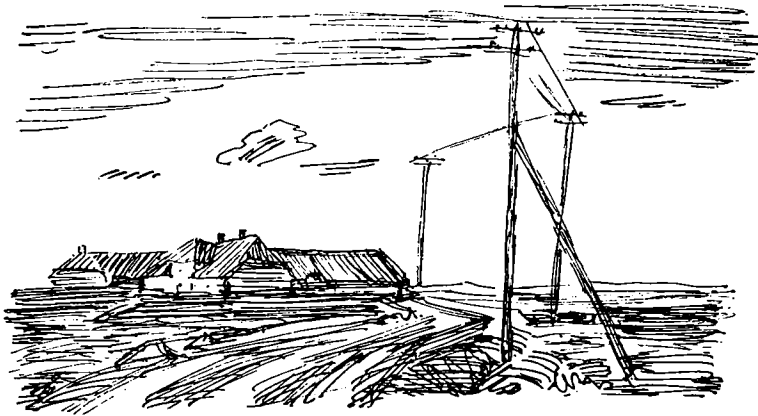
Først 9 Aar længere frem fandt Bankens Ledelse Tiden moden til at indlede Arbejdet i Ølgod med et Par ugentlige Kontordage.

Heller ikke Grindsted havde bedre Held, da nogle Mænd fra denne By anmodede Banken om Kontor i deres By — Man rystede paa Hovedet: Nej, Grindsted var vist et for usikkert Foretagende at vove Tid og Penge paa. Og saa var der tilmed ingen Jernbaneforbindelse den Vej — Men Grindstedfolkene lod sig ikke saadan afvise. Nogle Aar efter kom de igen, og da havde de bedre Kort paa Haanden: De mange ny Baner, der tildels var stillet i Udsigt, og den stærke Fremgang for Byen. Og som største Trumf:

Dersom Varde Bank ikke lægger en Filial her i Byen, saa faar vi en Filial fra Vejen Bank!

Og den Trumf tog Stik hjem!

VARDE BANK OG GRINDSTED

Menneskets sidste Tilflugt —!

Grindsted er Menneskets sidste Tilflugt før Døden! hed det sig i ældre Tid. Dette Mundheld er sikkert ikke forment af de fastboende, for hvem Egnen trods Lynghede og fattige Kaar jo dog var Hjemmen, men derimod af de faa, der som Embedsmænd fik den lidet attraaede Lod i en kortere eller længere Tid at forvises til denne Udørken.

For en Ørken maatte Egnen her for et helt eller halvt Aarhundrede siden jo synes for de fleste, der førtes til denne udprægede Hedeegn: Store Lyngheder og Kærstrækninger, smaa og spredte, lyngtækte Gaarde, der næsten gik i eet med Heden omkring dem — I 1840 var der kun 554 Indbyggere i hele det vidtstrakte Grindsted Sogn.

Selve Byen Grindsted var for 100 Aar siden kun en lille kullet Kirke, en gammel Krogaard og et Par Smaahuse. Ved kgl. Resolution af 1. Juli 1843 blev der oprettet et Distriktslægeembede med Sæde i Grindsted. Samtidig blev der ogsaa oprettet et Apotek samme Steds.

Apoteket havde i Førstningen til Huse i en lille lavloftet Stue lejet i den nærmeste Gaard. For at kunne leve drev Apotekeren ogsaa Høkerforretning og Brændevinshandel. Betalingen for leveret Medicin fik han ofte ind i Form af Uld, Talg eller Huder. Og selv da der i 1850erne blev

bygget et nyt Apotek, var Byggemaaden ikke mere overdaadig, end Apotekeren tit i Regnvejr maatte sætte Paraply over Medicinflaskerne, fordi det regnede ned alle Vegne!

Kanske er det en af de skiftende Distriktslæger, der har formet Or-

Vej gennem vestjydsk Hedeplantning.

dene om Grindsted som Menneskets sidste Tilflugt — Troligt nok. At være Distriktslæge i Grindsted for 70—90 Aar siden var ingen gylden Lod. Der skulde baade Fysik og Humør til for at holde til, hvad der krævedes: at skumple milelangt ad knudrede Hedeveje eller der, hvor slet ingen Vej var — To, tre Mil eller mere ud i Landet til alle Sider blev han hentet, naar nogen laa nær for Døden — Før vilde det jo nærmest være upassende at hente æ Doktor. Og mange holdt sig fortsat til gammel Skik og døde af sig selv!

Men efterhaanden som Landet kom under Kultur, og Menneskene blev flere paa disse Kanter, lærte de ogsaa at ha Hjælp behov baade til at leve og at dø.

I 1864 byggedes Landevejen Varde—Vejle. Og den gule Postvogn, som siden kom i Gang ad denne Rute, bedede i Kroen og skiftede Post ud i det lille Posthus — Det var, som selve Kulturen sindigt kom sivende frem i Sporet fra den bumlende Dagvogn —

Saa blev Hedeselskabet stiftet i 1866, og dens Arbejde satte Spor her paa disse Egne som faa andre Steder. Store Vandingsanlæg fra Grindsted-Varde Aaen fik Eng og Sandmark til at bære Grøde som aldrig før set paa disse Kanter. Der blev plantet. Og de gamle Hedebønder korsede sig over slige Narrestreger, for det vidste da ethvert fornuftigt Menneske, at her kunde Træer ikke gro!

Men Skam forstaa det: det groede jo alligevel, det Smaapusleri, selv om det kun syntes smaat i Førstningen. Med Aarene blev det kendt alligevel, der blev Læ bag Hegnene, og der lagdes en ny Tone ind i Landets Lød og i Vindens Sus —

Den kostelige Mergel, der virkede som et Under paa den sandede Hedebund, men som ikke var til at finde i Grindstedjord, den kørtes nu paa Tipvognsspor over lange Strækninger helt fra Lejet i Stilbjerg og til Grindsteds yderste Sogneskel. Og sindigt og stædigt sled Hedebønderne sig ind i Heden, Fure for Fure, til der laa en opdyrket Ager — Mange ny Agre. Og stadig flere nye Hjem — I 1906 var der 1357 Indbyggere i Sognet, og af disse boede de 307 i Grindsted By.

Og alle de, der fra deres Barndom omkring Aarhundredskiftet mindes Egnens store Folkestævne: Grindsted Septembermarked, de vil alle med Nidkærlighed hævde, at var Grindsted Tilflugtssted, da var det saavist ikke for at dø, Folk søgte her hen, men for at leve, handle og feste, saa der stod Glans derfra over hele det kommende Aar!

Hvor nogle Streger slaar Kryds —

Det gamle Mundheld om Grindsted som Menneskets sidste Tilflugt fik i Nytiden en Afløser. Nu siges der: Det breder sig over alle Marker lisom vilde Vikker og Husene i Grindsted!

Og sandt var det, at Husene i Grindsted groede frem, saa Folk maatte forundre sig. Det var især Anlægget af de ny Jernbaner, der satte Fart i Udviklingen og forandrede Grindsted fra almindelig Landsby til moderne Stationsby paa Vej mod at blive Købstad. Der var jo i Midtjylland et stort jernbanetomt Rum. Og kloge Folk inde paa Rigsdagen sad og spekulerede over, hvordan dette tomme Rum bedst lod sig udfylde. Og de slog Streger her og der paa et Kort, hvor Banerne rettest burde gaa.

Saa traf det sig saa heldigt, at daværende Folketingsmand for Bækkekredsen, *Laust Rasmussen* fra Grindsted, blev valgt til Formand for den Jernbanekommission, der skulde ordne alle disse Spørgsmaal. Og for ham var der ingen Tvivl om, i hvilken Retning, disse nye Baner burde gaa. Han magede det saa viseligt, saa de forskellige Streger paa Midtjyllands Jernbanekort kom til at slaa Kryds i Grindsted.

Den første Bane, der trak sin Streg frem til Byen, var Vejle-Vandel-Grindsted Banen i 1914. I 1916 slog Bramming-Grindsted-Brande Banen Kryds ved Byen. Og Aaret efter var Troldhede-Kolding-Vejen Banen naaet frem. Og endelig i 1919 trak Varde-Grindsted Banen sin Streg mellem de to Byer.

Og Husene groede frem langs Landeveje og Baner, saa gamle Folk undrende rystede paa Hovedet. Den lille kullede Kirke fik i 1921—23 baade Skib og Taarn, saa den nu nævnes Hedens Domkirke. Distriktslægeboligen udviklede sig i 1903 til Epidemisygehus. Og i 1908 byggedes Amtssygehus.

Kroen blev til et Hotel, der gaar Ry af viden om. Og Vandværk, Elektricitetsværk, Grindstedværket, Andelssvineslagteri og meget mere samledes her, hvor Vejenes og Banernes Streger slaar Kryds.

Saa hidsigt byggedes der i den nye By, saa det nu og da kneb lidt at faa de rette Forhold frem — Hotellet blev kanske lovligt stort. Til

Gengæld blev Torvet kun en lille kneben Trekant. Men sligt kan jo hænde for en By, der har Fart paa og har sat sig som Maal i Løbet af en Menneskealder at vokse op til en moderne Købstad fra bare en Kirke og en Kro og nogle Lyngbrinker!

Varde Bank ved Grindsted Torv.

Varde Bank med i Opdyrkningsarbejdet.

Der har været mange forskellige Faktorer og Drivkræfter til at virke sammen i det store Landvindings- og Opdyrkningsarbejde, som i Løbet af to Menneskealdere helt har omformet Grindstedegnen fra en øde og fattig Hedeegn til driftig og veldyrket Landbrugsjord med nybyggede Gaarde, med Haver og Hegn og med en stor vaagen Stationsby paa Grænsen til at blive Købstad!

Nogle af disse Faktorer arbejder fremme paa Overfladen let synligt for alle. Andres Virksomheder ligger ikke saa aabenbart fremme i Dagen,

men virker mere stiltfærdigt eller paa længere Sigt, men ikke derfor mindre afgørende. Og det vil være vanskeligt at udpege enkelte Personer eller enkelte Faktorer og sige: Den eller det gav den afgørende Indsats i Egnens Opdyrkning og Byens Fremgang. Men uden at underkende Indsatsen fra anden Side kan det siges, at *Varde Bank* har været en vigtig, til sine Tider afgørende Faktor inden for vestjydsk Hedeopdyrkning og Nybrud paa alle Felter, ikke mindst da paa Grindsted Egnen.

For at skabe den fattige, forsagte Hedeegn om til driftig moderne dyrket Bondebrug krævedes Arbejde, Vilje, Mod, Udholdenhed — alt det, der er Nybyggerens vigtigste Aktiv, hvad enten saa hans Rydningsværk falder paa en Hedelod eller i en nygrundet Stationsby. Og saa kræves der Penge først og Penge sidst — Driftskapital! — saafremt ikke Opdyrkningsarbejdet skal strække sig over flere Menneskealdere.

Mergling, Grundforbedring, Afvanding, Nybygning, Vejanlæg, Maskiner, Besætning, Elektricitet — alt kræver Penge, mange Penge! inden et moderne Produktions-Apparat er bragt i Orden til at kunne yde.

Og Stationsbyens Higen og Tragten kan samles i eet eneste: Driftskapital! Laan! Kassekredit! for at komme i Gang. Alle de mange Anlæg: Mejeri, Slakteri, Fabrikker, Andelsboligbyggeri, Forretninger, Skoler, Sportspladser, Hoteller — alt det meget, der former og virker Fremdrift i en moderne By, det kræver altsammen Penge i Form af Laan eller Kredit — Og Sikkerhed for Laanet var ikke altid lige indlysende der, hvor det meste skulde bygges op fra Grunden. Derfor var det Egnen og Byen og dens Folk, der stod som Bejlere overfor Egnens Bank, naar det gjaldt om at skaffe Kapital til at sætte det nye i Gang. Det var ikke Bankens Ledere, der her vejrede god Forretning og sikker Pengeanbringelse og skyndte sig at gribe til.

Men det er *Varde Banks* Hæder, at Ledelsen trods de usikre Vilkaar gik med ind i Arbejdet for at føre Egn og By fremad — selv om det ikke altid var uden Risiko at financiere dette Arbejde. —

Ledelsen for *Varde Bank* vejede grundigt for og imod, da i 1912 en fornyet Anmodning kom fra Borgerne i Grindsted om at faa et Bankkontor i Byen. Forsigtighed og Ulyst til unødigt Risiko talte imod —

Vovemod, Fremdrift og Trang til Udvidelse talte for — Og det blev Vovemodet og Fremdriften, der sejrede. Paa Bankraadmødet d. 22. Oktbr. 1912 fremsatte Direktionen Forslag om at aabne et Kontor i Grindsted. Forslaget, der vedtoges enstemmigt, lød saaledes:

Forslag.

I Betragtning af at Banken allerede har en større Kundekreds i Grindsted og Omegn saavel som af Hensyn til, at Grindsted med Omegn er i stadig Opkomst, der vil blive yderligere fremmet efterhaanden, som de paatænkte Baner gennem Grindsted Sogn med Station i Grindsted By anlægges, samt om endelig for om muligt at forhindre, at en anden Bank, hvorom der er Tale, paabegynder Bankvirksomhed i Grindsted, tillader Direktionen sig herved at foreslaa, at det fra en Del af Bankens større Kunder i Grindsted fremsatte Ønske om, at Banken opretter et Kontor dersteds, imødekommes saaledes:

at Kontoret begynder sin Virksomhed snaest muligt,

at det holdes aabent 2 eller flere Timer dagligt,

at der ved Kontoret ansættes een af Bankens Assistenten med Bopæl i Grindsted til at føre Regnskabet og udføre det daglige Arbejde ved Kontoret.

at der antages een eller flere Tillidsmænd efter Direktionens nærmere Beslutning til i Forening med Assistenten (Forretningsføreren) at tage Beslutning i de forefaldende Sager og særlig i Bedømmelse af Laansøgernes Vederhæftighed og den tilbudte Sikkerhed ...

Direktionen bemyndiges til at foretage alle fornødne Skridt til Sagens Gennemførelse, saasom: leje Lokale, antage Tillidsmanden eller Tillidsmændene og fastsætte dennes eller disses Vederlag.«

A. Harek.

J. W. Palludan.

F. H. Palludan.

N. Brandt.

Og paa Bankraadmødet 11. Febr. 1913 kan Direktionen meddele, at den har ansat Bankfuldmægtig *F. W. Thrane*, tidligere Esbjerg Afdelingen, som Bestyrer af Kontoret i Grindsted. Samtidig meddeler Direktionen, at den som Tillidsmænd har antaget tre kendte Grindsted Borgere: *I. Præstegaard*, *A. Præstegaard* og *N. C. Nielsen*.

Varde Banks Kontor i Grindsted aabnede sin Virksomhed 1913 i lejede Lokaler i Borgergade. Og den kun 25aarige Bankbestyrer *F. W. Thrane* tar nu med al Ungdommens friske Arbejdsmod og ud fra sit livfulde Øbosind fat paa at fæstne og hævde *Varde Banks* Anseelse i Grindsted.

Skønt født i Aarup paa Fyn og uddannet ved Bankvæsen i København faldt *Thrane* snart til her i Grindsted, hvor han gennem 33 Aar

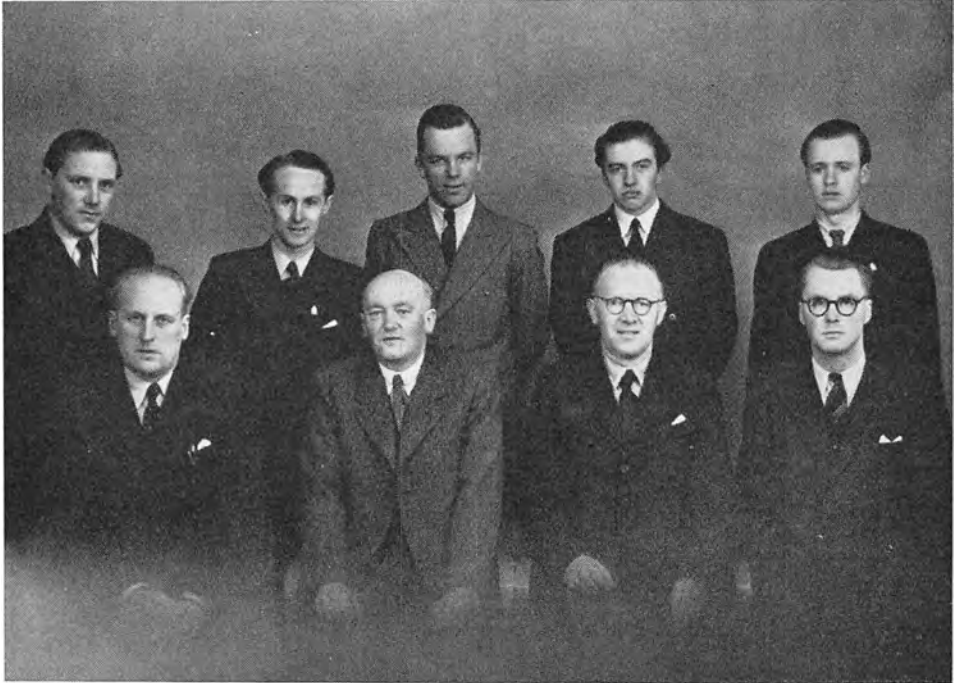
kom til at udrette sin Manddomsgærning. Hans Virksomhed laa ikke blot inden for Bankens Rammer, men ogsaa ude i Byens og Sognets Liv: Medlem af Sogneraadet og i Ledelsen for mange af Byens økonomiske, folkelige og nationale Sammenslutninger. Og saa midt i Arbejdets mange Krav var hans Livsdag slut. Pinsedagsmorgen d. 9. Juni 1946 døde Bankbestyrer *F. W. Thrane* efter en Operation. — —

Allerede i 1919 er *Varde Banks* Kontor i Grindsted saa fastvokset, saa Bankraadet i et Møde d. 23. Juni vedtager for 21,000 Kr. at købe en Grund ved Torvet i Grindsted med 30 Alen Facade ud mod Torvet. Og i 1920 bygges her den smukke røde Bankbygning, der ikke blot er med til at gi Byen Præg, men ogsaa gennem Aarene er gledet ind som et vigtigt Led i hele Egnens Fremgang og økonomiske Omsætning.

De 34 Aar fra 1913 til 1947 har været baade krævende og spændende Aar, paa mange Maader afgørende for lange Tidsrum fremefter i Tiden. Fremgangsaaer — Verdenskrig og Højkonjunktur — Kriseaar — Ny Verdenskrig med Tyskertidens Galskab og med Krigens Efterveer! — Et uroligt, spændende og stærkt levet Tidsafsnit, der ikke blot i meget har ændret Egnens Udseende, men ogsaa paa mange Maader Menneskenes Indstilling.

Men i alt et Tidsafsnit, hvor der blev virket og handlet og sat nye Virksomheder i Gang. Derfor var der her i den nye, fremadstræbende By og den opdyrkede Hedeegn saa haardt Brug for en solid Bank, hvis Ledelse ikke blot saa paa den øjeblikkelige Vinding, men ogsaa havde Storsyn nok til at agte paa nye Muligheder og paa Fremtiden. Hvad *Varde Bank* i dette paa saa mange Maader afgørende og vanskelige Tredjedels-Aarhundrede har betydet for Grindsted By og Egn, kan ikke i Hast udredes, ikke mindst fordi de fleste af disse økonomiske Forhold unddrager sig Offentlighedens Kendskab. Men det er næppe nogen Forretningshemmelighed, der røbes, naar fhv. Bankdirektør *N. Brandt* udtaler: »Vi var jo paa en Maade ogsaa stærkt med i Opdyrkningsarbejdet her i Vestjylland. Afdelingen i Grindsted har gennem mange Aar trukket Penge fra Bankens andre Afdelinger ...«

Denne *Varde Banks* Indsats i Egnens Opdyrkning og Udbygning er større, end ret mange tænker over. I en Aarrække, særlig i 30erne under Krisens bitre Tryk havde *Varde Banks* Grindsted Afdeling en konstant Skyld til Bankens Hovedsæde paa over 4 Mill. Kr. Det var Penge, der

Personalet ved Varde Banks Grindsted Afdeling. Sommeren 1947.

1. Række (siddende) fra venstre:

Fuldmægtig N. J. Møller, Bestyrer H. Stensig, Bestyrer J. Plagborg, Fuldmægtig E. Søndergaard.

2. Række (staaende) fra venstre:

Assistent Knud Eskildsen, Assistent Jens Iversen, Assistent O. C. Nielsen, Elev E. Høst, Elev N. J. Baggesgaard.

som Laan og Kredit var vandret ud til Mergelselskaber, Transformatorforeninger, Grundforbedring, Andelsselskaber, Fabrikker, Boligforeninger og private Virksomheder af mange Slags.

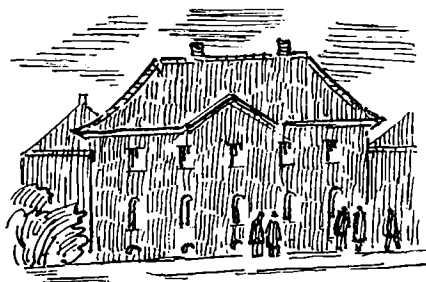
Paa *Varde Banks* Bestyrelsesmøde d. 27. Septbr. 1946 valgtes to nye Bankbestyrere ved Grindsted Afdelingen fra 1. Oktbr. 1946. De to nye Bestyrere er begge Vestjyder og begge veltjente Bankmænd inden for *Varde Bank*.

Helge Stensig er født i Varde 1897 som Søn af Lærer *Stensig* og Hustru. Han kom 1914 ind i *Varde Banks* Esbjerg Afdeling, hvorfra han 1919 forflyttedes til Grindsted Afdelingen.

Julius Plagborg er født 1902 i Plagborg i Grindsted Sogn og kom i 1919 som Elev ind i *Varde Banks* Grindsted Afdeling, hvor han har virket siden.

Saaledes fortsættes da det Arbejde, Bankbestyrer Thrane lagde Grunden til. Og fra det smukke røde Hus ved Grindsted Torv gaar mange usynlige Traade ud til Byens og Egnens Virksomheder og til driftige Borgere og Bønder, hvis Arbejde hver for sig virker samme Vej:

Nybrud og Fremgang for By og Egn!

VARDE BANK — NORDRE AFDELING

Ølgod Kontoret.

Selv om Ølgod Folkene fik en Kurv ved deres første Frieri til *Varde Bank* i 1904, saa opgav de ikke Sagen, men kom igen i 1913. Og denne Gang var de ikke til Sinds at lade sig afvise, men lod skinne igennem, at saafremt *Varde Bank* ikke nu fandt Tiden inde til at aabne et Kontor i Ølgod to, tre Dage om Ugen, saa vilde man prøve at faa oprettet en lokal Bank for Ølgod og Omegn — Altsaa: Denne Gang var det Alvor!

Og i Bankraadmødet d. 5. Marts 1913 vedtages: »... at bemyndige Direktionen til efter nærmere Undersøgelse af Sagen at holde Kontor i Ølgod nogle Timer 2 Dage ugentlig eller mulig flere Dage, hvis det maatte anses for ønskeligt ...«

Og i næste Bankraadmøde ønsker Direktionen Bankraadets Medvirken ved Valg af to Tillidsmænd, een for Landet og een for Byen til at bistaa Banken ved den Kontorafdeling, som Banken agter at begynde i Ølgod. Som Landets Repræsentant valgtes Gaardejer *Peder Andrup*. Lidt mere vanskeligt var det at enes om Byens Repræsentant. Der var fra en Del Næringsdrivende i Ølgod By tilsendt Banken et Andragende om at faa Boghandler *H. Nielsen* som Tillidsmand, hvad ingen af Bankraadet kunde indvende noget imod.

Men det stedlige Bankraadsmedlem, *Gravers Birkmose*, havde allerede paa Anmodning givet Sognefoged *Hans Jørgen Pedersen* delvist Tilsagn om, at han kunde regne med Stillingen. Sagen maatte saaledes til Afstemning inden for Bankraadet. Ved denne stod Stemmerne lige,

Aktieselskabet Varde Bank — Nordre Afdeling i Ølgod.

og det overlodes da til Bankraadsmedlemmet fra Ølgod, *Gravers Birkmose*, at afgøre Valget. Og ud fra sit givne Tilsagn valgte han selvfølgelig Sognefoged *H. J. Pedersen*.

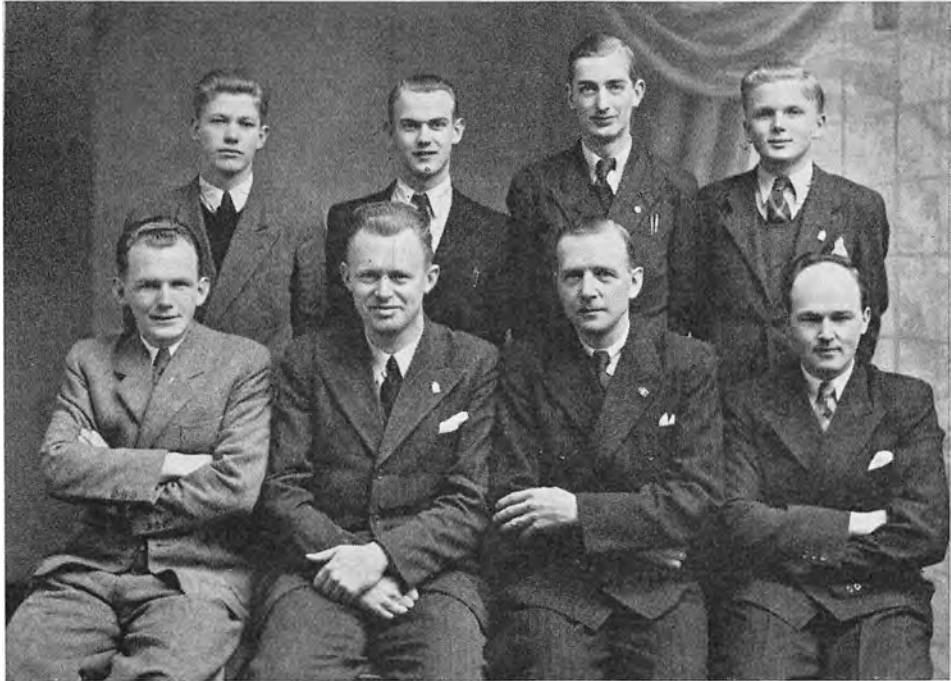
Varde Bank aabnede sit Kontor i Ølgod 1913 i lejede Lokaler i den Bygning, hvor nu Posthuset har til Huse. I de første Aar rejste Direktørerne *F. H. Palludan* og *K. Lange* skiftevis til Ølgod, senere afløstes de tildels af Bogholderen *P. Jacobsen*. Og fra 1. Oktober 1919 blev

Ølgod med Skjern og Tistrup udskilt som *Varde Bank — Nordre Afdeling*.

Til Afdelingens Bestyrer blev udset P. Jacobsen, der var blevet Bogholder ved K. Langes Udnævnelse til Direktør.

For den unge Bestyrer har det nok i de første Aar været den samme

Personalet ved Varde Bank — Nordre Afdeling i Ølgod. Sommeren 1947.

1. Række. Assistent K. Vesterbye, Fuldmægtig C. Jensen, Bestyrer Rathje Kjelst, Fuldmægtig O. Osmundsen.
2. Række. Elev J. T. Larsen, Elev E. Slot, Assistent V. J. Olesen, Elev V. Pedersen.

temmelig anstrengende Tilværelse som i de foregaaende Aar: stadig paa Farten mellem Kontorerne og med kun den nødtørftigste Medhjælp; foruden Tillidsmændene kun en Assistent, Chr. Thomsen.

Men var det anstrengende, saa havde det paa sin Vis ogsaa Nyhedens Interesse for de unge Bankmænd. Man arbejdede jo nu paa en Maade med sit eget og kunde føle Glæden ved at se Virksomheden vokse og gaa fremad.

Særlig Ølgod Kontoret var i stærk Udvikling, saa Bankraadet efter godt 5 Aars Virksomhed fandt det passende at købe Ejendom i Ølgod med Henblik paa Nyordningen: Nordre Afdeling. I Bankraadmødet 18. Febr. 1919 vedtog man at købe Blikkenslager Feddersens Ejendom. Denne Ejendom blev nu ved Arkitekt Clausen, Esbjerg, indrettet til Banklokale — Ned midt i Lokalet stod en svær rund Pille. Det var Husets Skorsten camoufleret som dorisk Søjle!

Efterhaanden som Virksomheden voksede og Bankdagene maatte udvides, blev det nødvendigt at antage mere Personale. Den næste Medhjælper ved Kontoret var den unge Kontorist, senere Assistent *Aage Madsen*, der i Sommeren 1927 druknede ved Vejrs.

1921 begyndte *O. R. Kjelst* som ung Kontorist ved Ølgod Kontoret, hvor der saaledes den Gang var et Personale paa 4 Mand — Det er i Dag fordoblet til 8 Mand, alene det gir et lille Indtryk af Fremgangen her — Af Tillidsmændene døde Sognefoged *Hans J. Pedersen* i 1919. Og *P. Andrup* fratraadte paa Grund af Sygdom i 1926. Der blev ikke i deres Sted antaget nye Tillidsmænd, da Ølgod nu ikke blot var et fast Kontor, men en tildels selvstændig Afdeling inden for *Varde Bank*. Inden for de Rammer, som ved Nyordningen 1919 er sat for denne Bankafdeling, foregaar nu i de kommende Aar en stærk og støt Fremgang for Bankens Virksomhed.

Det store og efter vestjydske Forhold frugtbare Opland, der ligger rundt om Ølgod, er i Aarene efter første Verdenskrig inde i en stærk Udvikling, indtil Landbrugskrisen omkring 1930 for Alvor sætter ind og lægger en klam Haand over Fremdriften. I disse første Mellemløbsaare er der et stærkt Laanebegær for at kunne udbedre og udvide de gennem Krigsaarene udpinte Marker og forsømte Bygninger. De i mangfoldige Bedrifter mere end halverede Besætninger skal igen gøres fuldtallige og helst udvides. Og selv om Krigstiden tilsyneladende bragte Landbruget mange Penge, saa forslaar de dog ikke meget, nu der skal indkøbes Besætninger, Kunstgødning, Mergel, Maskiner, bygges og udvides. Der er god Brug for Laan baade til de enkelte og til de forskellige Sammenlutninger. Egnens mange Transformatorforeninger udbygges i disse Aar

og kræver store Indkøb af Maskiner i alle de tilsluttede Bedrifter. Flere store Mergelselskaber arbejder paa Egnen. Der nybygges og udvides baade i Stationsbyerne og ude paa Landet.

Sognets gamle, solide Sparekasse kan vel nok inden for sin Virke-maade tilfredsstillende en Del af Laanebehovet. Men der bliver dog mange-haande og store Omraader inden for Pengeomsætningen, hvor en Banks Formidling vanskelig kan undværes. Ikke mindst i en Tid med rig Ud-vikling er Banken et uundværligt Led i Omsætningen. Derfor er *Varde Bank — Nordre Afdeling* i disse Aar som et fast Led i Byens og Egnens Udvikling ogsaa inde i en stærk og støt Fremgang.

I 1926 vedtager Bankraadet at opføre en ny Bankbygning i Ølgod. Og i et Bankraadmøde d. 14. Febr. 1927 vedtages det for en Købesum af 19,000 Kr. at købe Urmager *Brodersens* Ejendom, der er Nabo til Ban-kens Ejendom for paa disse to Grunde at opføre den ny Bankbygning. Denne Bygning rejses saa i Sommeren 1927 efter Tegning af Arkitekt *Ejnar Schiørring*, Grindsted. Den smukke røde Facade ud mod Jern-banegade er en afgjort Vinding for Byens Arkitektur. Og indenfor er der praktiske og lyse Lokaler. Her i disse smukke Rammer er Arbejdet og Fremgangen sidenefter ført videre.

I 1930 overtog *Varde Bank — Nordre Afdeling* Andelskasserne i Hoven og Ørbæk med Forpligtelse til at holde en ugentlig Kontordag i de to Byer. Gaardejer *I. P. Madsen Nedergaard* ansattes som Tillids-mand og som Suppleanter Gaardejerne *Holger Hvelplund* og *P. Jørgen-sen*, Ørbæk. Ved *I. P. Madsen Nedergaards* Død i 1937 valgtes Sogne-foged *Mikkel Barslund* til Tillidsmand ved Hoven Kontoret og Gaard-er *Hans Berthelsen* ved Ørbæk Kontoret.

Ligeledes overtog *Varde Bank — Nordre Afdeling* i 1931 Andelskas-sen i Ølgod. Her fortsatte Banken med den ugentlige Kontordag, som Andelskassen tidligere holdt i Krusbjerg. Banken indledede Kontor-dagene her d. 1. April 1931 med Gaardejer *Jørgen Nielsen*, Bøgelev, som Tillidsmand. Paa Grund af Alder trak *Jørgen Nielsen* sig tilbage fra 1. Oktbr. 1944, og Sønnen: Gaardejer *Søren Astrup Nielsen*, overtog Farens Plads.

Tistrup Kontoret er nu aabent tre Formiddage hver Uge med Bødker *I. H. Christensen* som Tillidsmand.

Ogsaa i Skjern har der — trods en stærk Konkurrence fra andre Banker — været jævn og stadig Fremgang. Siden 1. Novbr. 1925 har Kontoret her været aabent hver Dag, i de senere Aar baade Formiddag og Eftermiddag. Tillidsmand er her *P. Ganer*.

Manden i Ledelsen.

Denne stærke og støtte Fremgang for *Varde Bank — Nordre Afdeling* var dog ikke blot samhørende med Byens og Egnens Fremdrift, men skyldtes ogsaa for en stor Del Bankbestyrer *P. Jacobsens* faste og dygtige Ledelse, der ikke blot skaffede Banken en solid Kundekreds, men ogsaa med relativt ringe Tab førte Banken gennem den vanskelige Krisetid.

Som et Udtryk for Byens og Egnens Tillid til Jacobsens Karakter og faglige Dygtighed blev han bl. a. fra 1. 4. 1929 indvalgt i Ølgod Sogneraad, hvor han gennem to Valgperioder gjorde et fra alle Sider anerkendt Arbejde netop i de Aar, da store kommunale Opgaver: Bygning af Alderdomshjem og Kommunekontor, Vejbygning og -Regulering, Skolespørgsmaal m. m. blev løst.

Da Bankbestyrer *P. Jacobsen* udnævntes til Direktør i *Varde Bank* fra 1. Juli 1944 blev Bankbogholder *O. R. Kjelst* forfremmet til Bankbestyrer for Nordre Afdeling.

Bankbestyrer Kjelst er født i Varde som Søn af Guldsmed Kjelst og Sønesøn af den i sin Tid kendte Redaktør Kjelst, Varde. Den 1. Maj 1921 indledede *O. R. Kjelst* som ung Kontorist sit Arbejde i *Varde Banks* Ølgod Afdeling og har siden haft sin Virkeplads der —

»Og det har De ikke fortrudt, Hr. Kjelst?« spørger en Dag en nyfigen Gæst. »Nej, tværtimod,« siger den unge Bankbestyrer. »Jeg er i høj Grad taknemmelig, fordi jeg fik mine Læreaar her i Ølgod.«

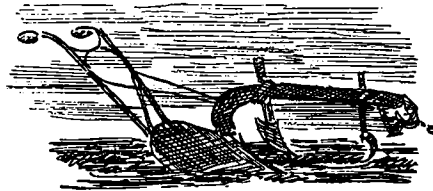
»Det var gode Forhold her?«

»Ja, og det var først og fremmest en god Skole. Jeg regner det for

en stor Fordel at ha lært under Direktør Jacobsen. Han lærte os unge at have Orden i Sagerne og Respekt for vor gamle Banks Traditioner.«

»Og nu agter De saa at fortsætte Arbejdet i samme Spor?«

»Ja, det er min Agt, saa vidt jeg evner det, at fæstne det gode Forhold mellem *Varde Bank — Nordre Afdeling* og Byens og Egnens Folk og Erhverv ...«

GENNEM KRIGSTID OG KRISETID

Folk ukendte med Krig!

Har Tiden for *Varde Bank* fra 1886 og op til første Verdenskrig været en jævn og støt Udvikling som en sindig, men stadig fremadskridende Fart ad en nogenlunde banet Landevej, da blev Udviklingen i den følgende Menneskealder saavist hverken jævn eller banet — Snarere som en spændende Sejlads i Bygevejr mellem Revler og Skær. Den fra Aarhundredskiftet og op til 1914 sunde og stærke Opgang paa alle Erhvervslivets Omraader blev fra 1910 og til Krigsudbrudet i August 1914 yderligere øget ved Stormagternes Oprustning. Og dog kom Krigen den 2den August 1914 for de allerfleste som en lammende Overraskelse, der slog Grunden med alle tilvante og tillærte Begreber bort under Tilværelsens solide Opbygning.

De fleste Virksomheder fik en træg Periode, og Handel og Eksport truede en kortere Tid med at gaa i Staa. En af de første af Krigens Udslag herhjemme var den, at Folk absolut vilde ha deres i Banker og Sparekasser indestaaende Penge — Hvorfor og hvortil? — Ja, hvem kan saa nøje angive Grunde, naar ens hele Fornuftverden er ramlet sammen! Selvfølgelig kunde Folk faa deres Penge. Men naar de allesammen vilde ha dem paa een Gang, voldte det jo visse Vanskeligheder for en Bank!

Og naar forhv. Bankdirektør Brandt ser tilbage over sit lange Arbejde i *Varde Banks* Tjeneste og mindes nogle af de vanskeligste Perioder fra disse 53 Aar, da smiler han ved Tanken om de forvirrede Augustdage 1914, da Folk i Flokkevis kom halsende for at »redde« deres Penge. »... Jo, det var en vanskelig Overgang. Vi kendte den Gang saa lidt til Krig og den Slags ...« .

Men efterhaanden kom vi bedre i Vane baade med Krig og hvad dermed fulgte. Det varede ikke saa længe endda, inden Folk igen kom til Bankerne med deres Penge — og flere till! — og vil ha dem sat ind igen. Baade Virksomheder og Handel og Eksport kom i Sving, saa det battede. Og Priserne steg efterhaanden som Krigens Tryk tog til. Først stod Folk lidt vantro usikre overfor de nye Priser, der nævntes. Men længe varede det ikke, før de kom sig af Benovelsen og lærte at nytte de Fordele, Krigens bød. Man kan blot blade lidt i *Varde Banks* Regnskaber og se paa Indlaanenes Stigning fra Aar til Aar — Det er som et Termometers Kviksølv i lummer Tordenluft. Det første Udslag af Krigstidens Problemer, vi finder i Bankens datidige Protokoller, er ret stilfærdigt, men siger dog en Del om Ledelsens Indstilling. Det er fra et Bankraadmøde d. 28. Septbr. 1914, hvor det hedder:

»Man vedtog, at de af Bankens Funktionærer, der er indkaldt til Hæren paa Grund af Mobiliseringsforholdene, indtil videre vedbliver at faa deres Lønninger fra Banken.«

Mere indgribende og mere oplysende om Tidens Forhold er dog de to store Aktieudvidelser (omtalt andet Steds i Bogen), som *Varde Bank* foretog i 1916, da Aktiekapitalen fordoblede fra 1 til 2 Mill. Kr. og igen i 1918, da Aktiekapitalen paany fordoblede fra 2 til 4 Mill. Kr. Her er et godt Udtryk for Tempoet i de danske Erhvervs Indtjeningsevne i de fire Krigsaar og de to første Fredsaar.

Den vanskelige Fred!

Krigens Afslutning i 1918 var ikke enstydig med, at Ro og stabile Forhold straks vendte tilbage, eller at Priserne igen fandt tilbage til normalt Leje. Prislejet blev i fortsat Stigning, indtil det naaede Højden

i Novbr. 1920. Sættes Prislejet i 1914 som Udgangspunkt og lig med 100, da var det i Novbr. 1920 naaet op til det firedobbelte, nemlig 403.

Men fra nu af sætter Prisfaldet ind. Og allerede kun et Aar efter, i Decbr. 1921 var Pristallet igen nede i 188. Det er givet, at Følgen af saa voldsomt et Prisfald maatte blive økonomiske Vanskeligheder og

Gammel vestjydsk Byggeskik.

Rystelser i Erhvervslivet, som let førte til Sammenbrud. Vi her i Danmark havde jo tjent godt under Krigen — troede vi da selv! — Det viste sig siden, da Tabet ved den tyske Marksvindel var gjort op, at det var os, der stod med en lang Næse!

Men foreløbig havde vi selv den gode Tro paa den gode Fortjeneste. Og vi regnede med, at de indbringende Forretninger kunde fortsættes ogsaa efter Krigen. Hvad var mere naturligt, end at Danmark og i særlig Grad København blev Stabelplads for Østersøen. Randstaterne og hele Mellemeuropa hungrede jo efter Varer. Det var for os at se kun rimeligt, at disse Lande fik deres Forsyninger over danske Havne.

Og det var saavist heller ikke Trangen til at købe, der savnedes i Randstaterne, Polen, Østrig og de andre af Tyskerne udplyndrede Lande — men de savnede i højeste Grad noget at købe for! De store Varemængder, vi havde opkøbt til høje Priser i sikker Tro paa god Handel med god Fortjeneste, maatte nu efterhaanden afhændes for mindre

Nyere vestjydsk Husmandsbrug.

end lidt. Og een efter anden brød de sammen, de forskellige nystiftede store Handelskompagnier med Million Aktiekapitaler og med trans-eksotiske Navne.

Og de Banker, hvor Ledelsen under Gullaschtidens Feber ikke havde magtet at holde Hovedet koldt og evnet klart nok at vurdere mellem Utopier og Realiteter, de sugedes nu med ind i Prisfaldets Strømhvirvler. Diskonto- og Revisionsbanken var den første af de københavnske Storbanker, der gav op i Januar 1922. Kun godt et halvt Aar efter vaklede den store Landmandsbank og truede med i sit Fald at rive en stor Del af Danmarks Industri og Handel over Ende. Flere Gange forsøgte Hjæl-

peaktioner, indtil Rigsdagen ved det berømte Natmøde formede Loven af 5. Febr. 1923 med Statsgaranti for den havarerede Kæmpebank, hvis samlede Tab viste sig at være 491 Mill. Kr.

Det var vanskelige Aar for Bankerne. Selv den bedst ledede og mest solidt funderede Bank kunde ikke undgaa at mærke Rystelserne fra Prisfaldet og de mange Sammenbrud. Ogsaa *Varde Bank* mærkede selvfølgelig Krisen. Men denne Bank havde ud fra sin særegne Opbygning og Ledelse to væsentlige Fordele: Den er i udpræget Grad en Oplandsbank, derfor var den ikke videre haardt engageret i de store tabgivende Sammenbrud. Og dernæst har *Varde Bank* fra første Færd og sin hele Levetid igennem fulgt det forsigtige Princip: Hellere mange mindre end enkelte store Engagementer.

Det er gamle Etatsraad *Glückstadts* kloge Raad i sin Tid til *J. W. Palludan*: »Brug en lang Knagerække!«

Men selv med en lang Knagerække: Risikoen bedst mulig fordelt over mange mindre Engagements, saa kunde Tab jo ikke undgaaes i en Tid, da hen ved en Tredjedel af Danmarks Banker bukkede under. I Tidsrummet fra 1. Januar 1921 til 1. Januar 1945 gik Antallet af danske Banker ned fra 208 til 165 — 35 Banker traadte i Likvidation — 33 blev overtaget af andre Banker, mens der samtidig oprettedes 25 nye. Landmandsbankens samlede Tab paa de 491 Mill. Kr. overstiger dog langt alle de andre nødstedte danske Bankers samlede Tab, der er udregnet til 403 Mill. Kr. Og sammenlagt er disse Tab saa alvorlige og for Datiden rent ud svimlende, saa Samfundet rystedes i sine Fuger.

— Godt at ingen den Gang vidste, hvilke Talstørrelser man tyve Aar frem i Tiden kom til at regne med! — De omtrent 900 Mill. paa Tabsiden var mere end nok og gav 20ernes Folk rigeligt at slaas med.

Fhv. Bankdirektør *N. Brandt* regner da ogsaa de første Aar i 1920-erne for de vanskeligste og farligste Aar af de 33 Aar, han fra 1910 til 1943 sad som Direktør for Banken.

I Bankraadmødet d. 29. Septbr. 1924 gir Direktionen Meddelelse om de Tab, der er paaført *Varde Bank* ved Diskontobankens Standsning og Likvidation: 50,000 Kr. Aktier — dog indkøbt til 50 % — samt et Til-

godehavende hos Diskontobanken paa 300,000 Kr. — Et kedeligt Tab, der dog ikke i nævneværdig Grad magter at paavirke Bankens Regnskab.

Egnens Bank.

Hvad der bidrog til at skærpe disse Aars Vanskeligheder, var det store Behov for Kapital, der netop i disse Aar særtegner Udviklingen i Vestjylland.

I Krigens sidste Aar og Aarene derefter sættes store Opdyrkningsarbejder i Gang rundt om i de vestjydske Egne. Mergelselskaber stiftes. Afvandings- og Grundforbedringsprojekter fremmes. Og i Slutningen af 1917 indledes de første Forarbejder til det store Karlsgaarde Vandkraftværk ved Sig. Det var Egnens Elektrificering med Udbygning af det vidtstrakte Ledningsnet med de mange lokale Transformatorforeninger, der nu fulgte i de følgende Aar, og som først foreløbig afsluttedes ved Bygningen af den store Dampcentral paa Esbjerg Havn og Udbygningen af Holme Aa under Verdenskrigens to første Aar, 1939—40.

Alle disse Arbejder og Udbygninger krævede store Kapitaler baade til de forskellige Sammenslutninger og til de Tusinder af Egnens Landmænd, der udvidede deres Bedrifter med Installation og Køb af Maskiner. Og det var netop i disse for dansk Bankvæsen allervanskeligste Aar, at disse store Krav stilledes til Egnens Bank — Tørkeaaet 1921, der især ramte Midt- og Vestjylland haardt, saa Høsten her blev den mindste i en Menneskealder, gjorde ikke Forholdet lettere.

Og helt bortset fra det rent forretningsmæssige, maa det erkendes, at *Varde Bank* ikke mindst i disse vanskelige Udviklings og Udbygningens Aar gjorde sig fuldt fortjent til Navnet: Egnens Bank. Disse Aar med deres vanskelige Financieringsforhold med den lave Kurs paa Kreditforeningsobligationer og med mange Industripapirers Værdi mere end halveret — disse Aar ligger os endnu saa nær i Tid, saa rent talmæssigt vil det være vanskeligt eller helt ugørligt at klarlægge Enkeltheder. Det er forbeholdt et Festskrift længere frem i Tiden.

Men til den Tid vil det rent talmæssigt kunne underbygges, hvor samhörigt Egnen og dens Bank var ogsaa gennem disse vanskelige Aar.

Under Krisens Tryk.

I Forhandlingsprotokollen fra Bankraadets Møde d. 27. Septbr. 1926 læses bl. a. følgende: »... Kontrollkomiteen tilraader Forsigtighed, da de vanskelige nutidige Landboforhold ogsaa kan medføre nogen Fare og Risiko for visse Engagements — —«

Det er inden for Bankraadet første Varselsskud for Følgerne af den Landbrugskrise, der fra 1925 og til sidst i 30'erne gik hen over de fleste Bondehjem som en Tromle af Utryghed, Fattigdom og Trussel om Tvangsauktion. Den egentlige Indgang til Krisen var, da den halverede danske Krone ved Lov i Sommeren 1925 gjordes til en hel og »ærlig« Krone. Herved fremskyndedes det stærke Prisfald paa Landbrugsvarer, som allerede var paa Vej ude fra.

Den første Følge af dette stærke Prisfald er den, at Landbrugets Produktion sættes stærkt op i Aarene fra 1925 til 32. Er Indtægterne ved Prisfald og Kronenhævning omtrent halveret, mens derimod Udgifterne gennem Skatter, Lønninger, Vedligehold snarere er stigende, da maa man nødvendigvis for at kunne eksistere frembringe flere Varer, helst den dobbelte Mængde, om det er muligt. Og Landbrugets Produktion sættes i disse Aar op med en Fart og Voldsomhed som aldrig før set. Men denne Bøndernes Kraftudfoldelse i Produktionen opfanges og udviskes af Verdensmarkedets faldende Priser og af Verdens-Politikens Afspærrings-Idé.

Og dog forhales Krisetidens værste Virkninger ved de forholdsvis gode Flæskepriser, der holdt sig 2—3 Aar efter, at Krisen havde sat ind paa alle andre af Landbrugets Felter. Her høstede vi Fordelene ved at kunne levere en anerkendt Kvalitetsvare. Og ved stadig at øge Svineholdet vedbliver Flæskeeksporten lige op til 1930 trods stadigt Prisfald at hjemføre noget nær de samme Værdier til Landet.

Et tit brugt Slagord i disse Aar er: Regeringen hænger i en Grisehale! — Det vil sige: Den store Flæskeproduktion til de forholdsvis gode Priser tilfører Landet den nødvendige udenrigs Valuta til at forhale og afbøde Verdenskrisens første Bølger ind over det danske Samfund. Og

ikke blot Regeringen, men hele Samfundets Velvære og høje Levesæt hænger i disse Aar i de 6—7 Mill. Grisehaler, der aarlig ofres paa de danske Slagterier for at bringe tilstrækkelig fremmed Valuta og Raa-varer til Industrien ind i Landet. Derfor mærkes de første Kriseaar saa lidt i de større Byer og mindst i København. En medvirkende Aarsag hertil er, at ubegrænsede Mængder af gode og billige Fødemidler stod til Raadighed, leveret til Priser, der laa under, hvad det havde kostet at producere disse Varer.

Da Bønderne omkring 1931—33 ved Prisfald og Reguleringer nødtes til at trække Vejret efter den voldsomme Anspændelse i Produktionen, der var sat ind for at afbøde Krisens Virkninger, kunde der tages Overblik over det foreløbige Udfald. Og det var ikke videre lysteligt: Gælden var blot vokset, og Skatterne med! Og nu satte Krisen for Alvor ind i al sin skaanselsløse Haardhed: Den 20. Septbr. 1931 gaar England fra Guldet. Og i Januar 1932 oprettes her i Landet Valutacentralen — To Mærketegn paa Krisens Vej over det danske Samfund. Virkningen kan tegnes i et enkelt lille Træk:

En Mand købte tidligt i Foraaret 1931 paa Varde Torv Smaagrise til 42 Kr. pr. Gris. Da han i Efteraaret samme Aar leverede de færdigfede Slagterisvin, han nu havde fedet paa et halvt Aar, fik han 38½ Kr. pr. Svin!

En i Forvejen haardt anspændt Økonomi taalte ikke mange af den Slags Stød. De, der havde Reserver, tærede paa disse (det stærke Udtræk af Bankers og Sparekassers Indlaan). Andre strakte deres Kredit til det yderste (det stærke Laanebegær og Bankernes stigende Omsætning paa Vekselkontoen). Og de, hvis Reserver og Kredit ikke strakte til, maatte som slagne drage bort fra Hjem og Jord og gaa ind i de jordløse Arbejderes Række. Og i Harme eller Desperation under Krisens onde Tryk tog adskillige Bønder i disse Aar deres Tilflugt til alt muligt økonomisk Kvaksalveri, Sekter og Særretninger i et svagt Haab om her at finde Redning for den truende Undergang.

Det er givet, at *Varde Bank* ud fra sin særegne Struktur som udpræget Egnsbank maatte mærke Landbrugskrisen føleligt — Fra et Bank-

raadmøde d. 15. Februar 1932 — altsaa lige tæt ved Krisens Højdepunkt — hedder det i Bankraadets Forhandlingsprotokol:

»Bankdirektør Brandt udtalte sig paa Direktionens Vegne om den alvorlige Finanssituation i det hele taget og specielt med Henblik paa *Varde Bank*, hvis Indlaan er gaaet ret stærkt tilbage i den senere Tid, hvorfor det er nødvendigt, at Udlaan meget stærkt begrænses. Ligeledes kunde det muligvis blive nødvendigt at skride til en delvis Realisation af Bankens Fondsbeholdning . . .«

Men naar *Varde Bank* ogsaa her slap igennem med forholdsvis smaa Tab og med det, der var maaske endnu mere værdifuldt: med hele Egnens Tillid og Agtelse i uskaaret Behold, da er det igen Bankens Særpræg: Forsigtig og human Ledelse, der her viste sin Værdi. Forsigtighed, saa man paatog sig mindst mulig unødigt Risiko. Og hvor Tab ikke kunde undgaaes, da en human og lempelig Afvikling, saa mindst muligt sloges i Stykker.

Der var trods alt endda altfor mange Hjem, som gik i Opløsning. Og over de fleste andre Bondehjem laa i disse Aar Fattigdommen som et Tryk, der for at udløses krævede et Slægtleds Arbejde og Forsagelse — eller en ny Verdenskrigs Højkonjunktur! —

Frem mod den ny Verdenskrig.

Da *Varde Bank* i 1936 fejrede 50 Aaret for sin Rekonstruktion ved at udbetale en ekstra Maanedes Gage til det samlede Personale, var Krisen saa smaat ved at mildnes. Og hen sidst i 30erne aftar Trykket mærkbart. Og Aaret 1938 gaar over i Historien som et Aar, hvor der igen var Lyspunkter at øjne. Et vigtigt Bidrag til denne Lysning er Danmarks enestaaende gode Høst dette Aar. Den gode Kornhøst og de langsomt stigende Priser paa Landbrugets Varer virkede, at Menigmand nu igen saa med mere Fortrøstning mod Fremtiden, end længe var sket.

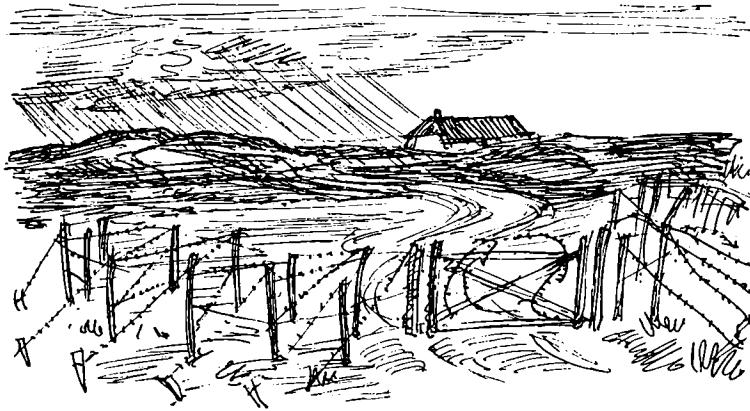
For de mere klartsynede var der saavist ingen Opmuntring at hente ved at se fremad eller agte paa Tidens Tegn. Det var tydeligt at se, at den Bedring, som sporedes, ikke skyldtes en naturlig Opdrift i Verdens-

konjunkturerne, men derimod den uhyggelige Oprustning, som Nazitysklands militærgale Regimente sindigt, men sikkert tvang de andre Stormagter ind i.

Forholdene ude i den store Verden var ogsaa grumme lidt opmunrende: Mussolini overfaldt og undertrykte Abessinien og Albanien, mens Folkeforbundet festede og saa til! — Japan gik paa Røvertogt langt ind i det splidagtige Kina — I Spanien førtes Borgerkrigen paa en Maade, der fik Kulturmennesker til at gyse — Hvem kunde vel vide, at Krigen her i meget var en Generalprøve for den kommende Verdenskrig!

Østrig blev overvældet og lukket inde i Hitlers Fængsel. Samme uhyggelige Skæbne blev Tjekoslovakiets Lod — uden at ret mange her hjemme tilfulde anede Dybden og Rædselen i det, som skete! Og lige Syd for vor Grænse laa Nazityskland som en truende, lukket Barbarstat, fra hvis Fængsler og Slavejre uhyggelige og utrolige Rygter sivede ud — Rygter om Forhold saa barbariske, saa vi var altfor civiliserede til at tro paa den Slags! Men Tillid og Tryghed kunde dog selv godtroende Danske vanskeligt hengi sig til!

Vi kunde her i Landet ikke gøre stort andet end vente og se Tiden an og haabe det bedste — Jo, lidt mere, og det blev gjort: Handelen bistaet af Bankerne gjorde, hvad gøres kunde, paa Trods af en vrangvillig Regering, for at skaffe flest mulige Forsyninger til Landet, hvis den truende Krig blev Virkelighed. Derfor havde vi saa store Lagre at tære af, da Krigen kom.

UNDER KRIGENS OG FJENDENS TRYK

Den sorte Morgen!

Ligesom den første Verdenskrigs Slægtled aldrig glemmer Søndag d. 2. August 1914, saaledes vil Mindet om den 9ende April 1940 langt frem i Tiden leve i danske Sind som et ondt ømtaaleligt Ar, der smærter, saa snart det røres. — En graa, kølig Morgendæmring med Stærefløjt og Vibeskrig — Duft af Foraarsmuld og Gødningskørsel — En hul Dundren af Motorlarm som en fjærn endeløs Torden — Skyggerne af de sorte, truende Dødsfugle over en diset Foraars Himmel — Saaledes kom den imod os, denne sorte Morgen.

En Duft, en Lyd eller en Luftning, der rører vore Sanser og, uden vi selv vil det, knytter Traad til det Minde, vi gemmer fra denne graa Morgenstund, da vi vaagnede med Lyden af de tyske Bomberes og Transportmaskiners Torden i vore Øren.

Det Minde vi og vor Slægt aldrig vil naa at frigøres for! — Harmen, Skammen, den lammende Raadløshed, Afmagtens pinefulde Raseri! — Alt det, der sled i vort Sind og gjorde det sygt og forgiftet gennem lange Aar, det ligger endnu gemt i danske Sind som mørke truende Skæbneskygger, der vil række langt ind over kommende Slægtled —

Den sorte, bitre Morgen d. 9ende April, da vi lukkedes inde i den tyske Nazismes Fængsel! — — Men Livet maatte jo leves trods alt! Den

første Lammelse fortog sig, og Tilværelsen gled videre, ikke som før, men nu under Fjendens og Uvishedens Tryk.

Den nye Bankbygning paa Hjørnet i Varde byggedes færdig i den første Besættelsestid. Og den Indvielse, der maaske var tænkt som noget af en Mærkedag i Bankens Historie, holdtes nu saa stilfærdig og prunkløs, som det var gør ligt. Kun Indmuringen af Grundstensdokumentet og et Glas Vin særtegnede Dagen for Bankens snævre Kreds. Der var ikke meget af Fæststemning i disse første Uger. Det var graa triste Hverdage trods Foraarets lyse Tid.

Men selv de mest graa og utrygge Hverdage maa jo leves. Man tog igen fat paa at virke og handle, først lidt uvis og famlende, efterhaanden mere i den vante Skure.

Den plumrede Pengeflod.

Ved Krigens Udbrud d. 3. Septbr. 1939 var man inden for ledende Finanskredse bange for lignende Vanskeligheder med Run paa Banker og Sparekasser og Uro paa Fondsbørsen som den Gang, første Verdenskrig brød løs i August 1914. Børsen blev derfor lukket allerede 1. Septbr. Og Udtræk af Indlaan i Banker og Sparekasser begrænsedes til 300 Kr.

Det blev saaledes ikke Augustdagene 1914 om igen. Og forholdsvis hurtig faldt der igen Ro over Pengemarkedet. Men efter den 9ende April 1940 kom der atter en meget vanskelig Periode. Standsningen af Eksporten betød en brat Lukken af for alle Samfundets Indtægter. De løbende Driftsudgifter kunde saaledes kun dækkes ved Laan eller Udtræk af Indskud — Alle vilde ha Penge ud, og ingen satte ind! — Derfor var Pengeinstitutterne en Overgang meget vanskeligt stillet, og Nationalbanken maatte en kortere Tid støtte med Laan og Rediskontering af Veksler. Men denne Overgang var kun af kort Varighed, saa svingede Udviklingen over til den modsatte Yderlighed: Alt for mange Penge i Omsætningen!

Det var de stadig voksende Millionsummer, Tyskerne — som en ny raffineret Form for Udplyndring — i stadig stigende Tempo pumpede

fra den danske Nationalbank og ud i Omsætningen. Med disse stjaalne Millioner — der blev til Milliarder! — satte Tyskerne Gang i deres sindssyge Fæstningsbyggeri overalt i Landet. De brugte mægtige Summer til Propaganda, Spionage og Bestikkelse. Og med disse fra os stjaalne Millioner »betalte« de den Eksport af Varer, de aftvang Landbruget og Industrien!

Ikke mindst omkring Esbjerg og langs Vestkysten rasede det tyske Fæstningsbyggeri. Og sviplende Summer gik via Bankerne gennem Entreprenører, Arbejdere og Transportvæsen ud i Omsætningen og skabte her »de ledige Penges Problem« — En plumret Pengeflod, hvor megen Hæderlighed og moralsk Ansvarsfølelse gik under! — —

Blot et Blik paa *Varde Banks* Regnskaber fra disse triste Aar fortæller os tydeligt om Udviklingen: Den mægtige Stigning i Bankens Kasseindtægt, der gaar frem i Spring med et Par Hundrede Millioner om Aaret, indtil den i 1944 naar Højden med over 1415 Mill. Kr. Jævnside hermed gaar Indlaanene stærkt op, mens Udlaanene gaar ned. Fra 1940 til 41 stiger Indlaanene fra 38 til 50 Mill. Næste Aar igen en Stigning paa 9 Mill. til 59 Mill. — I 1943 er Indlaansmassen vokset til 75 Mill. Og i 1944 til 92 Mill.

Denne stærkt stigende Linje faar vel en mindre stejl Kurve, men den fortsætter dog ind i Fredstiden med dens mange Vanskeligheder: I 1945 er Indlaanene vokset til 97 Mill. og i 1946 til 99 Mill.

Men samtidig med denne Fremgang i Indlaan er Udlaanet i jævn Tilbagegang gennem hele Krigen: I 1940 var Udlaanet 41 Mill., men i 1941 gaaet ned til godt 40 Mill. I 1942: 39 Mill. Og i 1943 knap nok 36 Mill. I 1944 kun 30 Mill.

I Befrielsesaaret 1945, da Regeringens Bestræbelser for at bringe de ledige Penge under Kontrol saa smaat begyndte at virke, stiger Udlaanet igen til 32 Mill. Og for 1946 svinger Udlaanet atter op til 45 Mill. — Et sikkert Tegn paa, at den plumrede Flod er ved at ebbe ud.

Disse stærke Forskydninger inden for *Varde Banks* Virksomhed gennem Krigsaarene: Indlaanene gaar frem med 54 Mill., mens samtidig Udlaanet gaar 11 Mill. tilbage, saaledes at det samlede Indlaan i 1944

overstiger Udlaanet med 62 Mill. — det kunde selvsagt ikke andet end paavirke Bankens Indtjeningsmuligheder i ugunstig Retning. Selv om Indlaansrenten sattes kraftigt ned, blev der dog en stor ufrugtbargjort Indlaansmasse at forrente, saa det virkede tyngende. Denne Nedgang paa Vindings- og Tabskontoen opvejedes dog paa Obligationskontoen ved de gennem hele Krigstiden stadig stigende Renteindtægter.

Tallene fra *Varde Banks* Regnskaber for disse Forskydninger mellem Indlaan og Udlaan gennem de 5 Krigsaar er som Viseren paa et Manometer, der i grove Træk maaler Fjendens Tryk og Udplyndring af Landet. Disse stærkt stigende Indbetalinger og Indskud i Banken er jo ikke reelle Værdier, men kun Udtryk for de Værdier i Form af Varer og Arbejdskraft, som Fjenden ustandseligt pressede ud af det danske Samfund.

De ledige Penges Problem.

Det er indlysende, at saa unaturligt store Pengemasser løsgaaende i Omsætningen rummede en stor Fare for hele Samfundets Struktur og økonomiske Sundhed. Og Regeringen sammen med Nationalbanken søgte at gøre, hvad der var muligt for at modvirke den truende Udvikling.

I Januar 1942 blev Kronekursen hævet crk. 8 pCt. Og samme Aar i Juni udsendtes til Bankerne en Forordning om at holde ekstraordinære Kassebeholdninger ud over de lovbestemte Beløb. Staten udstedte Statsgældsbeviser, Skatkammerbeviser og Stats-Spareobligationer for ad den Vej at opsuge en Del af de ledige Penge.

Under Krigens og Fjendens voksende Tryk var det dog umuligt for Regeringen at gennemføre alle de Forholdsregler, der var nødvendige for at hindre de ledige Pengemassers Ulykker. Men der blev i Stilhed organiseret et omfattende Kontrolsystem med de tyske Udbetalinger — Værnemagernes Millionfortjenester, som de troede vel gemt, var dog ikke glemt, da vi igen blev Herre i vort eget Hus — de havde hele Tiden været under Kontrol!

Nationalbanken lod ligeledes i al Hemmelighed trykke nye Penge-sedler for en senere Pengeombytning, naar Landet engang blev befriet

for det tyske Tryk. Derfor laa disse nye uskønne, men nyttige Penge-sedler rede, da Formueopgørelsen og Pengeombytningen gennemførtes i Sommeren 1945.

Den 30. Januar 1943 nedsattes det saakaldte Professorudvalg, der skulde gennemdrøfte og stille Forslag om den fremtidige Pengepolitik. Den 2. Marts samme Aar udsendte dette Udvalg en foreløbig Betænkning, hvori bl. a. tilraades: Indenlandske Statslaan, nye Skatter, skærpede Regler for Bankers og Sparekassers Kassereserver og skærpede Forholdsregler mod Salg af fast Ejendom. Efter denne Indstilling fra Professorudvalget gennemførte Rigsdagen Skattelovene om Krigskonjunkturgevinst og bunden Opsparing.

En ny Mærkedag.

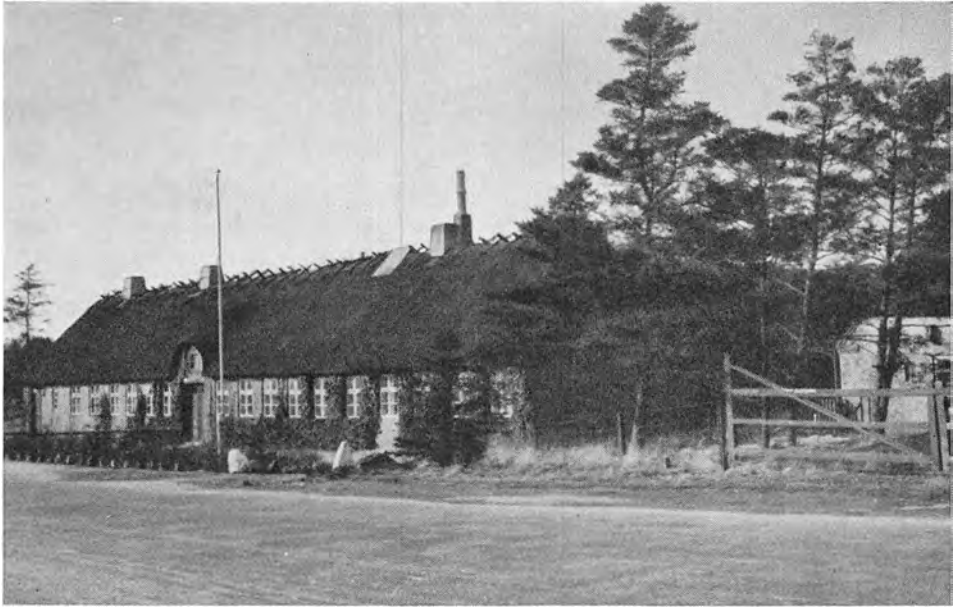
Og saa kom den 29. August 1943!

Det var gennem disse Sommermaaneder tydeligt for enhver, at nu bar det frem mod et afgørende Brud med den tyske Besættelsesmagt. Det danske Folk var vaagnet efter det bedøvende Chok d. 9ende April og var nu paa Vej til at finde sig selv og sin Trang til Selvhævdelse. Harmen, Trodsen, Modstandsviljen voksede næsten fra Dag til Dag, efter som Fjendens Overgreb og Brutalitet tog til. Det tvungne Samarbejdes Tid var forbi. Man havde haft Tid til at vælge mellem Underkastelse eller Kamp. Og nu var Valget ikke svært. Det var ikke engang noget Valg længere. Det var Folkets enige Vilje og Vejen frem.

Og saa blev da rejst en ny Mærkedag i Danskerfolkets Historie: Søndag den 29. August 1943! *Nej-Dagen!* Med det danske Folks og dets Regerings faste Nej til Underkastelse og Udslettelse under Nazihælen.

Tyskerne gjorde deres Modtræk gennem Vold, Mord og Terror og strammede Grebet yderligere om dansk Erhvervsliv. I alle Byer toges Gidsler. I Esbjerg blev saaledes Bankdirektør *Palludan* sammen med flere andre arresteret som Gidsler — Bankdirektør *Rasmussen* gik fri denne Gang. Men i April 1944 blev han taget af Gestapo, angivet som Bidragyder til den illegale Presse.

Og da Direktør *Brandt* Mandag d. 30. August kom ned i *Varde Bank*, sad der en tysk Officer i Direktionslokalet, og inde i selve Banklokalet paa hver Side af Døren stod en tysk Vagtpost med opplantet Bajonet. De forulempede vel ingen af Personalet eller Kunderne — men de var der som en dump Trussel.

»Stampemøllen« mellem Oksbøl og Vejrs.

Da Forholdene i Løbet af nogle Dage afklaredes lidt mere, blev disse Vagtposter trukket bort fra Banken, og det følte, som Luften der inde blev renere.

Vi lytter i Natten.

Og Tiden gled sin Gang, saa træls den end var at naa igennem. Det sled ustandseligt paa Værdier og Nerver. Og Trykket og Spændingen steg, mens Aarstider skiftede —

— — Vi stod paa en aaben Plads uden for Gaarden eller Byen i mørke Nattimer i de første Krigsaar og lyttede og spejdede — Efter

hvad? — Vi vidste det knapt selv — Men engang maatte der vel ske noget — noget af det, vi haabede —

Og saa en Nat skete det: Mørket fik en ny Lyd! Og vi lyttede med tilbageholdt Aandedræt mod den første engelske Flyvers Spinden der højt oppe under Nathvælvet. Det var ikke de tyske Bombekassers brutale Stampen gennem Skyerne, men en dirrende, syngende Summen. Det lød, som selve Mørket og Stjernerne sang: Frihedens og Haabets Sang!

Og vi stod der igen, Nat efter Nat og lyttede og spejdede.

Den rytmiske Motorspinden der oppe fra Mørket blev til et Drøn fra Hundreder af Maskiner, voksede med Tiden til en timelang drønende Torden fra tusinde Bombere paa Vej imod Syd. En ustandselig Torden, saa vore Vinduer og Døre sitrede som vore spændte Nervetraade. Og vi saa Bombeglimtene som fjærne Kornmod flamme op over Nathimlen i Retning mod de nordtyske Byer, saa Luftskytsets farvede Fyrværkeri og de ramte Fly flamme op og styrtede som lysende Meteoror —

Men mest spændte spejdede vi ned mod Esbjerg under de store Overflyvninger, naar Luftskytset tordnede og flammede, saa Mure og Træværk sitrede derved, og Skyerne glødede som over et Krater — Gælder det mon i Nat Flyvepladsen eller Havnen — eller hvad? —

Og vi stod der — her eller der — spejdende, lyttende ud i Natten, med alle Nerver spændt, naar Signalet, Navnet, var givet fra London, og vi vidste, den var paa Vej over: Flyveren, med det vi ventede og savnede til den Kamp, som syntes uundgaaelig forude. Og vi holdt Vejret i Spænding for at fange den første fjærne Tone fra Motoren der højt oppe i Mørket —

Den samme Spænding fornå vi igen i de Nætter, vi fulgte Urviseren og lyttede ud i Mørket, mens vi ventede de haarde dumpe Brag fra Banesprængninger — De kom! Og vi talte spændt — Ventede paany og talte igen — Jo, de var der alle, de Brag, vi ventede! Og da lo vi, fordi vi vidste, at nu laa Banelegemet med sprængte strittende Skinnestumper, og de første 12—15 Timer kunde ingen Forstærkninger her fra naa til Hitlers truede Fronter! Og vi tvang os selv for ikke at raabe højt, gale Triumf og Sejrsraab ud i Natten! — —

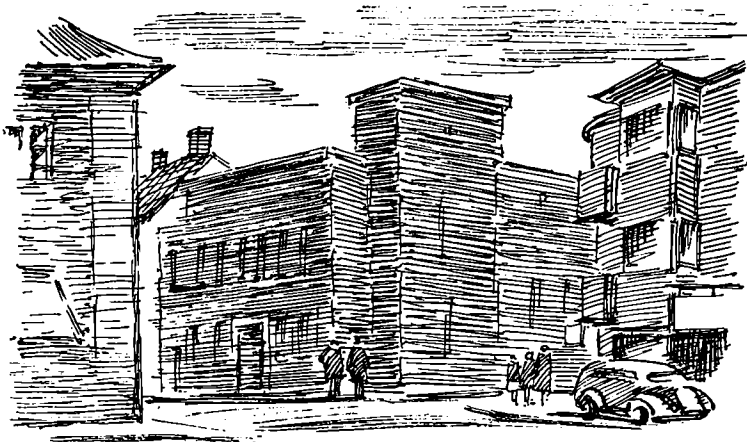
Men dødsens alvorligt og dødsens farligt blev det efterhaanden, som de smaa Grupper voksede til en Hær — En Hær af modige, offervillige Mænd og Kvinder — men uden Øvelse og Erfaring og delvis uden Vaaben!

Imens tromlede Krigen frem mod vor Landegrænse. Fra Nat til Nat, fra Time til Time blev der aandeløst og sammenbidt lyttet til Radioen — Hvornaar kommer Ordren til at gaa i Aktion? — Ud i den vilde, naadeløse Partisanekrig!

Den Ordre kom aldrig. Og Gud ske Lov for det!

I Stedet for kom Aftenen den 4de Maj med *Johs. G. Sørensens* Stemme fra London: De tyske Hære har kapituleret!

Og vi oplevede Morgenen d. 5te Maj, der vil leve i Sagn og Sang ud i Fremtiden til Slægtled, vi intet ved om — — —

DET NYE BANKHUS PAA HJØRNET

Banken vokser ud af sit Hus.

Fhv. Bankdirektør *N. Brandt* sae en Dag i en Samtale om Udviklingen inden for *Varde Bank*: »Fremgangen blev i mange Retninger helt utrolig. For os, der længst har været med i Bankens Arbejde, kunde det nu og da næsten knibe at følge med. Den Bankbygning, som vi saaledes i 1900 regnede for moderne og for solid nok til at gøre Fyldest i 100 Aar eller mere — den var for lille og udtjent efter kun 40 Aars Brug!« —

Forstaaeligt nok, om de Mænd inden for Bankens Ledelse, der huskede Datidens Glæde og Stolthed over den nye smukke Bygning i 1900, kviede sig ved at kassere denne Bankbygning som afbrugt og forældet efter blot en Menneskealders Forløb. — Men Udviklingen og Fremgangen brød paa og krævede bedre Pladsforhold, større Sikkerhed og mere Teknik. *Varde Bank* voksede saa kraftig, at den voksede ud af sit eget solide Hus paa Hjørnet ved Torvet.

Allerede saa tidligt som i 1923 var der Overvejelser om Udvidelse. Det var især det brandfrie Rum, der følte for knebent. Paa Bankraads-mødet d. 28. Decbr. 1923 meddelte Direktionen, at man fra en Arkitekt havde indhentet Overslag over Ændringer og Udvidelser ved det brand-

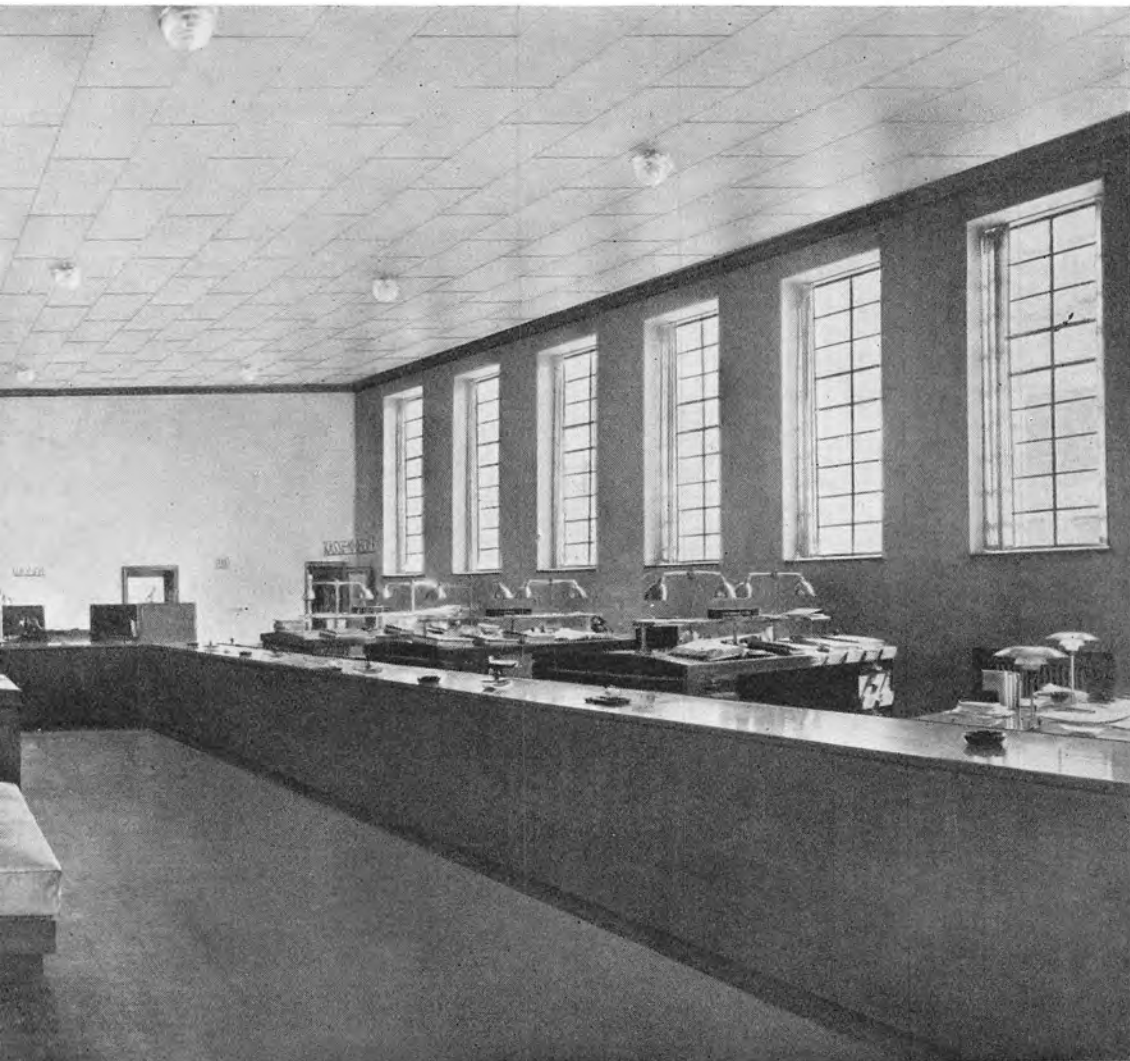
Varde Bank. Hovedsædet i Varde. Opført 1938–40.

Ekspeditionslokalet i AK

fri Rum. Overslaget lød paa 36,000 Kr. Det fandt man for dyrt, og man vedtog at nøjes med at anskaffe en Panserdør. Men dermed er Problemet med de indskrænkede Pladsforhold ikke løst.

Paa Bankraadmødet d. 29. Juni 1925 oplyser Direktionen bl. a.. at Pladsforholdene er meget indskrænkede, og man havde derfor tænkt at rette Henvendelse til en Arkitekt angaaende en Udvidelse af Lokalerne —

Banks Hovedsæde i Varde.

»Direktionen bemyndiges til at foretage det fornødne i saa Henseende.« Disse Overvejelser om Udvidelse af Bankens Lokaler førte dog ikke til noget. Flere Forslag drøftes Tid efter anden. Men Forslagene synes ret dyre uden dog at gi tilfredsstillende Pladsforhold — Og imens brød Udviklingen paa og gjorde det bestaaende stadig mere utilfredsstillende. Og Planer om helt at nybygge Banken faar efterhaanden fastere Form.

selv om flere af de ældre inden for Bankraadet lidt vanskeligt kunde forsonse sig med Tanken om, at den solide Bankbygning, de stadig opfattede som en Nybygning, allerede var udtjent!

Men d. 27. Decbr. 1928 sker det afgørende for disse Byggeplaner. Paa Bankraadmødet denne Dag vedtoges nemlig: »Der nedsættes et Udvalg, hvormed Direktionen kan forhandle og forelægge Forslag til Omændring og eventuel Udvidelse af Bankens Lokaler i Varde. Udvalget bestaar af de i Varde boende Bankraadsmedlemmer, der angaaende dette Forhold er bemyndigede til at træffe Afgørelse paa Bankraadets Vegne.«

Dermed var Byggeplanerne i gode Hænder, og der arbejdes nu støt hen imod at virkeliggøre en stor Plan for Nybygning af Banken. Som et Led i denne Plan meddeler Direktionen i Bankraadmødet d. 27. Decbr. 1937, at den har købt Naboejendommen i Varde.

Og i et Bankraadmøde i *Varde Bank* d. 9. Maj 1938 kan Bankdirektør *Brandt* paa Byggeudvalgets Vegne aflægge Beretning om det foreløbige Arbejde og fremvise de af Arkitekt *Hjersing* udarbejdede Planer for Nybygningen, hvilke Nybygninger efter Arkitektens foreløbige Beregninger vil medføre en Udgift for Banken paa mellem 400,000 og 500,000 Kr.

Direktionen gav ligeledes paa samme Møde en Redegørelse for de Forhandlinger, der er ført med Bygningskommissionen for Varde Købstad, der forlanger vedtægtsmæssig Tilbagerykning baade i Vestergade og Nicolaj-Kirkegade.

»Bankbestyrelsen bemyndigede Byggeudvalget til at træde i ny Forhandling med Bygningskommissionen angaaende den foreliggende Plan, som Bestyrelsen godkendte, ligesom den gav Udvalget Fuldmagt til at afholde de med Planen — uden væsentlige Ændringer — forbundne Udgifter, forsaavidt den godkendes af Bygningskommissionen — Fremkommer helt nye Byggeplaner, vil Bestyrelsen være at indkalde paany.«

Det nye Bankhus rejses.

Ved ny Forhandling mellem Bankens Byggeudvalg og Varde Købstads Bygningskommission naedes til Enighed om Tilbagerykningen, saa det store Byggearbejde kunde udbydes i Licitation. Og i næste Besty-

relsesmøde d. 1. Septbr. 1938 kan Byggeudvalget meddele, at Tilbudene vedrørende en Del af Bankens Ombygning er indkaldt, gennemgaaet og antaget.

Det drejer sig om.

1. Jord-Beton — Murer — Kloakarbejdet. Her var 6 Tilbud. Det højeste paa 124,420 Kr. Det laveste paa 102,387 Kr. Arkitektens Overslagspris var paa 116,700 Kr.
2. Tømrerarbejdet. Her var 4 Tilbud. Det højeste paa 25,000 Kr. Det laveste paa 16,187 Kr. Arkitektens Overslag var paa 19,000 Kr.
3. Blikkenslagerarbejdet (med Kobberarbejdet). Her var 2 Tilbud. Et paa 9,344 Kr. og et paa 8,495 Kr. Arkitektens Overslag var 9,100 Kr.
4. Sanitetsarbejdet. 3 Tilbud. Det højeste paa 4,212 Kr. Det laveste paa 3,417 Kr. Arkitektens Overslag var 4,500 Kr.
5. Elektrisk Installation. 3 Tilbud. Det højeste paa 4,885 Kr. Det laveste paa 3,245 Kr. Arkitektens Overslag var 5,700 Kr.

Arkitektens samlede Overslagspris paa disse Arbejder var udregnet til ialt 155,200 Kr. De antagne Tilbud androg en samlet Sum paa ialt 143,897 Kr. — Den samlede Byggesum var af Arkitekten udregnet til ialt 480,000 Kr. —

Og saa skred da Byggearbejdet fremad. Ikke i Lyntempo, det var ugørligt, naar Bankarbejdet skulde fortsættes længst muligt i den gamle Bygning, der kun Stykkevis kunde rives ned, efterhaanden som Byggearbejdet paa den nye Bygning skred frem. Næste Gang Bankbestyrelsen holder Møde d. 30. Decbr. 1938, er de flyttet til Hotel »Varde«, da de nu er husvilde hjemme paa Hjørnet.

Krigens Udbrud i Septbr. 1939 virkede ikke fremmende paa Arbejdet. Og ret langt naaede man ikke hen paa Vinteren, før Prisstigningen og Mangelen paa flere Materialer mærkedes.

Da de tyske Hærmasser d. 9de April 1940 væltede ind over Danmark, var det egentlige Byggearbejde paa Bankens Hus dog noget nær afsluttet, tilbage var kun forskellige Installationer, Montering o. lg. Under de givne Forhold holdtes ingen Indvielsesfest. Kun Bankens snævreste Kreds sam-

ledes i Stilhed d. 1. Maj til en lille Festlighed med Indmuring af et nyt Grundstensdokument.

Det nye Bankhus indvies.

I Bankbestyrelsens Forhandlingsprotokol findes i særlig smuk Renskrift med Initialer og indklæbet Fotografi af den nye Bankbygning et Referat fra denne stilfærdige Indvielse samt en Afskrift af det indmurede Dokument:

Aar 1940 den 1ste Maj Formiddag Kl. 11½ mødte Byggeudvalget og Direktørerne Brandt og Lange samt Byggeudvalgets Sekretær, Bankbogholder H. Johansen i For- ening med Arkitekt Hjersing, Randers, paa den af Aktieselskabet Varde Bank nyop- førte Bankbygning til Indvielse af denne i Stedet for den tidligere, i Aaret 1900 paa samme Sted opførte, nu nedrevne Bygning som Forretningslokale for Varde Bank.

Paa Byggeudvalgets Vegne bød Bestyrelsens Formand Velkommen og udtalte:

Jeg vil gerne byde D.Herrer velkommen til denne lille beskedne Indvielse af Varde Banks Nybygning heri Varde og bringe en Tak til alle, der har medvirket til Bygningens Tilblivelse og Fuldførelse, til de bevilgende Faktorer og til alle, der har været med i Arbejdet, først og fremmest til vor ledende Arkitekt Hr. Hjersing, som vi bringer vor Hyldest for det hele Projekt og til hans Medhjælper ved det daglige Tilsyn, Arkitekt Aas, der har ydet et værdifuldt Arbejde. Vor Tak gælder ogsaa Ingeniører, Konstruktører og samtlige Haandværkere og Arbejdere.

Der indmures nu her ved Indvielsen et saalydende Dokument:

I Aaret 1940, Kong Christian d. Tiendes 28de Regeeringsaar. da Stift- amtmand U. Chr. Friis, R. af Dbg. og Dbm., var Amtmand over Ribe Amt og K. Cortsen, R. af Dbg., Borgmester og Dommer i Varde Købstad, lod Aktieselskabet Varde Bank, hvis Bestyrelse bestod af:

Sagfører Niels Jensen, R. af D. og Dbm., Varde, Formand.
Fabrikant Th. Bundgaard, R. af D., Esbjerg, Næstformand.
Overretssagfører H. C. Harck, R. af D., Varde.
Boghandler N. F. Kastoft, Varde.
Købmand N. Nielsen, Lunde.
Konsul, Grosserer J. Colding, Esbjerg.
Eksportør Chr. Lamp, Varde.
Eksportør H. Christensen, Nr. Nebel.
Grosserer L. Tranberg, Esbjerg.
Grosserer I. P. Jensen, Grindsted.
Gaardejer Chr. P. Mægaard, Kvong.
Fiskeskipper Chr. Roust, Esbjerg.
Grosserer Sv. Lange, Varde.
Bødkermester I. H. Christensen, Tistrup.
Gaardejer Eske Grønberg Eskesen, Hesselhogaard.

Varde Bank: Fra det store Kælder- og Boksanlæg under Hovedsædet i Varde.
Et Hjørne af Kælderen med Kunde-Boksene.

Sognefoged F. H. Søndergaard, Thorstrup.
Sognefoged S. H. Sørensen, Bryndum.
Fabrikant C. B. Hoffmann, Esbjerg.
og hvis Direktion bestod af:
Bankdirektør N. Brandt, Varde.
Bankdirektør K. Lange, Varde.
Bankdirektør I. W. Palludan, Esbjerg.
Bankdirektør O. Rasmussen, Esbjerg.

i Henhold til Bestyrelsens og Direktionens Beslutning af 9. Maj 1938 opføre denne Bygning efter Tegninger af Arkitekt Hjersing, Randers, til Forretningslokale for Banken til Afløsning af den tidligere i Aaret 1900 opførte Bygning. Efter Overslaget vil Bygningen med Inventar koste ca. 475,000 Kr.

Varde, den 1ste Maj 1940.

For Bestyrelsen:
Niels Jensen.

For Direktionen:
N. Brandt.

Dokumentet er indlagt i en tilloddet Blykapsel tillige med følgende gangbare Mønter: en 2 Krone, en 1 Krone, en 50 Øre, en 25 Øre, en 10 Øre, en 5 Øre, en 2 Øre og en 1 Øre og er indmuret i Væggen paa Afsatsen til Publikumsnedgangen til Boksrummet bag ved en Bronzeplade med følgende Indskrift:

Denne Bygning blev opført i Aarene 1938—40 og taget i Brug
1ste Maj 1940.

Idet vi altsaa herved indvier vor Nybygning til dens fremtidige Formaal, udtaler jeg de bedste Ønsker for Varde Banks Trivsel og Fremgang, at den frem i Tiden maa tjene denne Egns Befolkning paa god, traditionsmæssig Vis og trods de vanskelige Tider, vi nu gennemlever heri vort Fædreland, klare sig frem i Tiderne og altid gøre sig fortjent til det lysende Navn Varde Bank i en lang Aarrække har skabt sig indenfor Erhvervslivet og overalt i Forretningsverdenen.

For Byggeudvalget:
Niels Jensen.

For Direktionen:
N. Brandt.

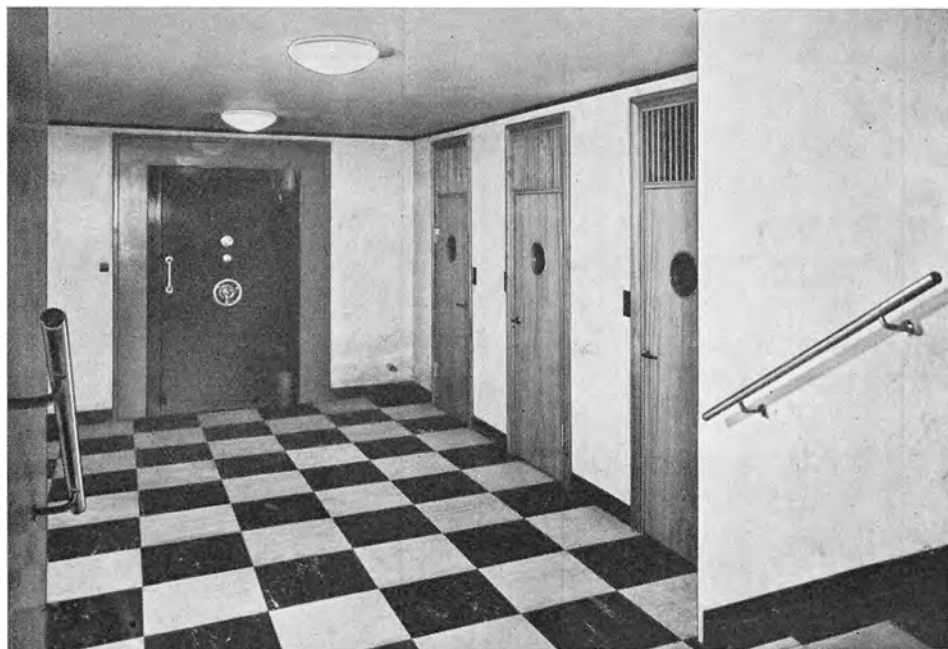
Bag denne Bronzeplade er Grundstensdokumentet indmuret.

Bankens Hus paa Hjørnet ved Torvet.

Saa stilfærdigt og uden større Opmærksomhed fra Pressens og Publikums Side toges Varde Banks nye Lokaler i Brug.

Gippede det end lidt i Kunderne, første Gang de traadte ind i det imponerende Ekspeditionslokale, saa vænnede de sig snart til dette som en

Nedgang til Boksrømmene under Varde Banks Hovedsæde i Varde.

Selvfølgelighed — Der var ogsaa i disse Dage saa meget andet, der virkede overvældende paa Sindene, saa kun de færreste havde Tid eller Indstilling til at lade sig paavirke af Skønhedsindtryk.

Det, der virkelig var noget af en Mærkedag, ikke blot i *Varde Banks* Historie, men ogsaa for Erhvervslivet i By og Egn: Indvielsen og Indflytningen i disse nye, storstilede og moderne Lokaler, det skete nu ret upaaagtet og uden Festligheder af nogen Art. Kun de, som for første Gang kommer ind i Banken, eller fremmede langvejs fra, der kommer for at studere Banklokaler, Teknik og Montering, standser uvilkaarlig et

Øjeblik inden for Døren og lader Rummets Helhed: Linjer, Lysvirkning og Afstemthed virke —

— Der kom to Mænd ind gennem den brede Dør.

»Huha!« sae den ene — »Dette her er jo ret som en hel Kirke!«

»En Domkirke. Ja!« sae den anden og strøg Hatten — —

De store Kælder- og Boksanlæg under Bankens nye Bygning blev ret snart fuldt optaget. Ikke uden Grund regnedes Kælderanlæggene her for Byens sikreste Sted i en usikker Tid. Og efterhaanden som Krigens Utryghed voksede: Tiltagende Overflyvning, stigende Frygt for Invasion og Schalburgtagens uhyggelige Trussel, saa kom Folk med deres Værdisager lige fra Værdipapirer og Sølvtoj til Malerier og Kuriositeter for at faa det opbevaret i Byens bedst sikrede Kælder.

Ogsaa Luftbeskyttelsestjenesten fik til Huse her nede i Bankens Kælderanlæg. I et af de største Kælderrum stod et langt Bord med 12 Telefoner. Her var Centralen, hvorfra Luftværnet og C. B. Tjenesten dirigerede de forskellige Funktioner bl. a. under de 108 Luftalarmer, Varde By oplevede gennem de 5 Krigsaar.

Den 24. Juni 1940 afholdt Bankens Bestyrelse sit første Møde i Bankens nye Bestyrelsessal.

Ikke uden Grund lød der mange Lovord over den nye Mødesal, der baade er lys og fornem, stilfuld og praktisk. Det store Portrætgalleri af Bankens Direktører og Bestyrelsesmedlemmer, der som en lang Frise strækker sig over baade Endevæg og Langvæg, virker med til at gi Salen et eget fornemt og aristokratisk Præg.

Hvert Tidsafsnit rejser sine Bygningsværker, der kan staa som Minde om Datids Kulturformer: Oldtidens Gravbygning i vort Land: Dysser, Jættestuer, Gravhøje — Middelalderens imponerende Kirkebygningstid — Renaissancetidens skønne Herregaarde — Kolonihandelstidens fornemme og solide Borgerhuse fra 17de Aarhundrede — —

Ogsaa Nytiden rejser i Dag sine Huse i Tegl, Staal og Beton, der kan staa som Mærketegn fremad i Tiden og melde om, hvilket Kulturstade, hvad Smag og Snille Slægten i Dag magtede at gi Udtryk for. Hvilke af

Varde Bank: Bestyrelsens Mødesal paa Hovedsædet i Varde.

de Bygningsværker, vort Slægtled rejser, der vil faa Lov at staa fremad i Tiden som slige Mærketegn for vor Kultur og Indsats, det kan vi kun gætte paa.

Men mon ikke en Del af de nyere Bank- og Forretningsbygninger omkring i Landet vil faa Lov overfor kommende Slægtled at hævde vor Tids Smag og Egenart? —

Og blandt disse Bygninger vil ogsaa *Varde Banks* Hus paa Hjørnet ved Torvet hævde sin Plads.

VARDE BANK SOM LÆRESTED

En god Arbejdsplads.

I et Firma som *Varde Bank* har der gennem 75 Aars Virksomhed arbejdet en stor Stab af unge dygtige Funktionærer. En Del er som fuldt uddannede traadt ind i Bankens Tjeneste. Men de allerfleste har som helt unge indledet deres Læreaar her for saa gennem Aarene at arbejde sig frem til større og mere betroede Stillinger. Adskillige har gennem en Aarrække ved Flid og Dygtighed arbejdet sig frem til en solid og anset Stilling inden for Banken og saaledes været med i en god Del af Bankens Fremgang og gennem trofast Arbejde givet deres Andel til, at Banken gik frem og hævdede sit Ry inden for Erhvervslivet.

Varde Bank har altid været regnet for et godt Lærested og en god Arbejdsplads. De unge Assistenten fik deres Arbejde lært fra Grunden af og kom tidligt til at arbejde selvstændigt under Ansvar. Det gav de unge vordende Bankmænd og Forretningsfolk en god Opøvelse i, ikke blot med Rutine at udføre et mekanisk Arbejde, men det, som er langt mere værdifuldt: Det lærte dem at tænke selvstændigt og tage gennemtænkt Stilling til Problemerne.

Ogsaa lønmæssigt har *Varde Bank* fra første Færd været regnet for en god Arbejdsplads med gode Muligheder. Og allerede paa et tidligt

Tidspunkt kom *Varde Bank* til at indtage en Særstilling, idet Banken og dens Funktionærer selv ordnede Pensionsspørgsmaalet gennem en Pensionskasse, hvortil Banken gennem Aarene har ydet meget store Tilskud. Om denne særlige Pensionsordning for *Varde Banks* Personale udtaler Bankdirektør P. Jacobsen sig andet Steds i Bogen.

Et godt Springbrædt.

Varde Bank har ikke blot gennem Aarene været regnet for en god Arbejdsplads. Men Banken har ogsaa Ord for at være et godt Sted at søge fra. Landet over nyder Banken Anseelse som en god Uddannelsesplads. Og Ansøgninger fra *Varde Banks* Funktionærer med Direktionens anbefaling er der altid taget Hensyn til. Der er ogsaa i Aarenes Løb udgaaet mange dygtige unge Mænd fra *Varde Bank* for at overtage ledende Stillinger ved Banker eller lignende Institutioner rundt om i Landet.

Allerede 1883 fik Bogholder Søren Thomsens unge Kontorist *Th. Nielsen* Stillingen som Bogholder i »Silkeborg Bank«, hvor han siden avancerede til Direktør.

1893 blev *Th. Brorsen* ansat som Direktør for »Sydfyens Diskontobank«.

1897 blev *E. Haunstrup* ansat som Direktør for »Banken for Vejen og Omegn«.

Johs. Michelsen blev 1903 ansat som Revisor i »Revisionsbanken« i København. Ved Bankens Rekonstruktion i 1919 blev Michelsen antaget som Direktør for »Revisions- og Forvaltningsinstituttet«.

I 1907 fik to af *Varde Banks* unge og dygtige Funktionærer Direktørstillinger: *P. Dickson* som Direktør for »Sæby Bank«, og *N. Jørgensen* som Direktør for »Banken for Ringe og Omegn«.

I 1917 fik *V. Stigaard* Stillingen som Direktør for »Hillerød Landbank«.

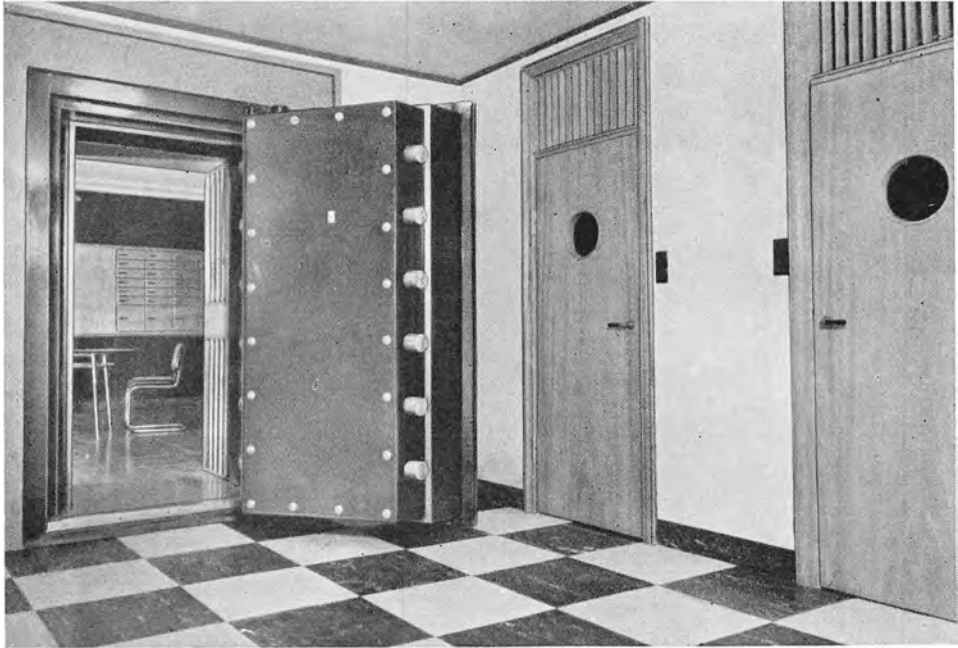
Schack Andersen blev i 1919 antaget som Kontorchef ved »Haderslev Bank«. Og allerede i 1920 udnævntes han til Direktør for Banken.

J. Jepsen blev Direktør for »Videbæk Bank«.

1931 blev *H. Krog-Meyer* udnævnt til Direktør for »Den sjællandske Bondestands Sparekasse«.

Jul. Gøtterup blev 1938 Direktør for »Banken for Slagelse og Omegn«.

P. V. Larsen ansattes 1940 som Direktør for »Privatbanken for Viborg og Omegn«.

Et Hjørne af de store Boksanlæg under Varde Banks Hovedsæde i Varde.

Og fra 1. Januar 1947 blev *Eg Andersen* ved Ølgod Afdelingen ansat som Direktør for »Banken for Aarup og Omegn«.

Det er givet, at disse mange tidligere *Varde Bank* Funktionærer, ansat i fremskudte og ledende Stillinger, stadig vedligeholder Forbindelsen med deres gamle Bank. Og disse mange Forbindelser ud til Banklederne rundt om i Landet har virket med til at styrke *Varde Banks* faste Position inden for Landets Bank- og Forretningsverden.

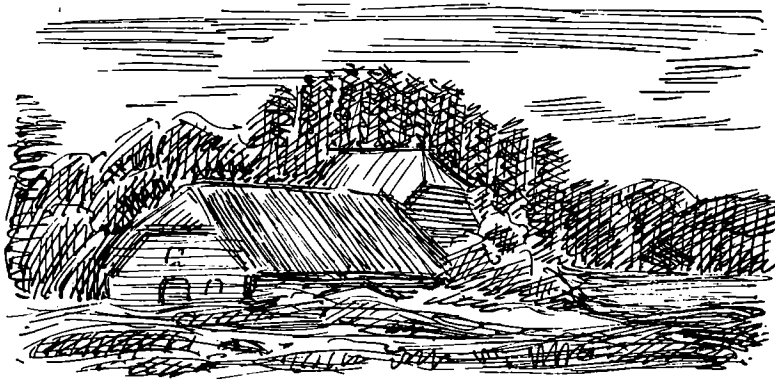
I denne Sammenhæng kan ogsaa nævnes, at *Varde Banks* nuværende Direktører alle fire er uddannet og avanceret frem inden for den Bank,

de nu leder. De kender altsaa ikke blot Arbejdet til Bunds, men staar ogsaa med et grundigt Kendskab til By, Egn og Befolkning — Dette Kendskab og denne Indlevethed er et meget stort Plus for Ledelsen af en Bank, der som *Varde Bank* er nøje samhörig med By og Egn —

Og selv om Bankfunktionærernes Muligheder for at naa frem til de ledende Stillinger i Dag er mindre end for en Menneskealder siden — af en Funktionærstab paa 60—70 bliver det jo kun en lille Procentdel, der opnaar Direktørstillinger — saa har den Lov, som *Varde Bank* har skabt sig op gennem Aarene, dog stadig Gyldighed:

Et godt Lærested! En god Arbejdsplads! Et godt Springbrædt!

KORT OG GODT —

Dagsordener og Navnetræk.

De gamle Forhandlingsprotokoller i *Varde Banks* Arkiv er baade solide og højtidelige at se til: Svære, men slidte og falmede Bind. Kroget og snørklet Skrift paa tætskrevne gulnede Sider — Hundreder og atter Hundreder af Sider! — Og paa de fleste af Siderne Direktørernes og Bankraadets Navnetræk i en fornem dekorativ Samling.

Men Morskabslæsning — Naa, nej, det vil vel ingen vente at finde her. Det er Saglighed, Tal og Kendsgerninger, noget nær samme Dagsordener og samme Vedtagelser udtrykt med de samme Vendinger, Møde efter Møde og Aar efter Aar. 75 Aars travl, anspændt og for By og Egn betydningsfuld Virksomhed optegnet og sammenfattet i disse svære og ærværdige Foliobind.

Og er der end mange Gentagelser af ligelydende Dagsordener, samme Vendinger om Bankens Status eller Overskudsfordeling og enslydende Vedtegninger fra Kontrollkomiteen o. lign. — der er dog ogsaa af og til noget, der fanger Øjet: Nye Navne — eller gamle, der bliver borte. Nye Vendinger eller Vedtagelser, der knytter Traade ud til Livet i Byen eller det vestjydske Land.

Og disse mange, mange Navnetræk er et helt og rigt Kapitel for sig af Virksomhedens Historie — Hver enkelt Haandskrift særpræget med

lidt eller mere at melde om den Mand, der for en Menneskealder eller to siden satte sit Navnetræk under disse Vedtagelser, Regnskaber og Vedtægter — det vil sige: satte sig selv ind som Pant for Ret og Redelighed i Bankens Virksomhed.

Alene disse mange Navne, man her i Bankens gamle Forhandlingsprotokoller møder af Byens og Egnens bedste og virksomste Mænd, kan gi rigt Stof til adskillige Kapitler. Nogle Navnetræk møder vi atter og atter gennem en Menneskealder. Andre staar kun en kortere Tid, saa afløses de af nye. Det er Livets Gang — og Dødens — der her meldes uden Ord. —

Tørre og kedelige! disse kortfattede og tit enslydende Optegnelser om Bankraadmøder og Generalforsamlinger, Vedtægter og Regulativer — meget muligt. Men de har dog deres at melde baade gennem Ordlyden af det skrevne og paa mangfoldig anden Vis.

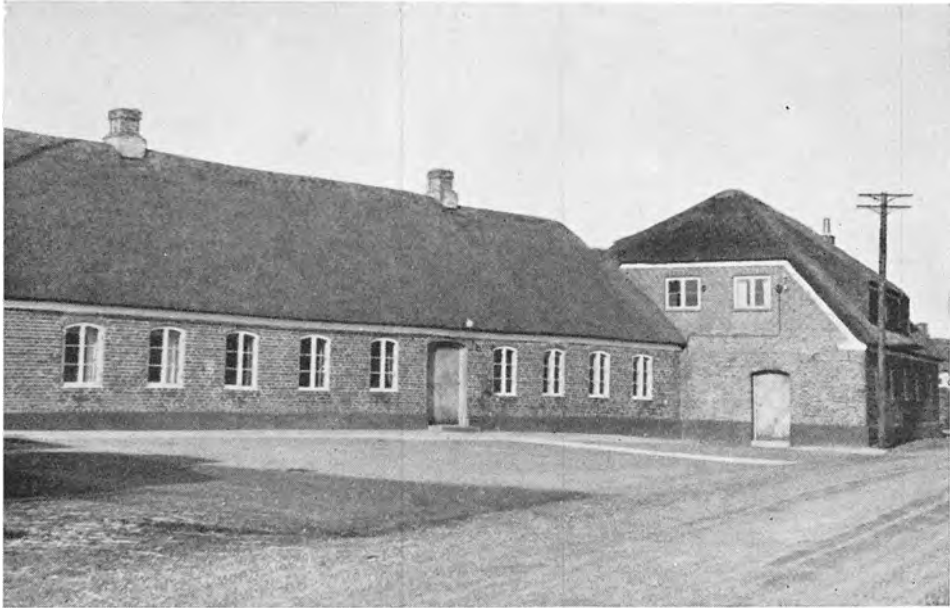
Og korte, knappe Uddrag i kronologisk Rækkefølge saavel af de vigtigste Afgørelser og Vedtagelser som af smaa tilsyneladende mindre væsentlige Punkter paa de skiftende Dagsordener, saaledes som det er nedskrevet i de gamle Forhandlingsprotokoller — og som nu her følger i korte Uddrag — det gir ikke blot i fremadskridende Følge de vigtigste Data af Bankens Historie og mange Personnavne ved Valg og Død. Men det gir ogsaa i Smaaglimt meget af Vestjyllands og Vardes og Esbjergs Udvikling.

KORTE UDDRAG AF REPRÆSENTANTSKABETS, BANKRAADETS OG BANKBESTYRELSENS FORHANDLINGSPROTOKOLLER GENNEM 75 AAR

- 1872   23. August. Paa Lassons Hotel (nuvr. Damkjærs Hotel) holdes den stiftende Generalforsamling for *Aktieselskabet Varde Bank*, hvor Bankens første Love vedtages, og Direktion og Repræsentantskab vælges. (Omtales under Afsnit 5: »Varde Bank oprettes«).
25. Septbr.: Apoteker *Helms* vælges til Formand for Repræsentantskabet. Til Næstformand Prokurator *Poulsen*. Til Medlemmer af Kontrolkomiteen og til Revisorer vælges Købmændene *A. K. Bastrup* og *P. Mortensen* hver med en aarlig Løn af 20 Rdl.
- 1874   23. Januar: Repræsentantskabet første Gang samlet i Bankens nye Lokaler (Er flyttet fra »Kabinettet« til Kontoret).

29. Juni: Generalforsamlingen vedtog med 81 Stemmer af 87, at Bankens Love kunne fortolkes saaledes, at Bankbogholderen tillige kan være Medlem af Direktionen. 1874

16. Febr.: »En Begæring stillet af Bogholderen om en Sum til »Contoirhold« bevilgedes med 200 Kr. p. A. paa den Betingelse, at de i Dag fraværende Repræsentanter paa næste Møde billigede samme.« 1876

Gammel vestjydsk Kroggaard.

31. Marts: Revisorerne Købmændene *P. Mortensen* og *A. K. Bastrup* genvalgtes, men »renoncerede paa Posten« — De modtog den dog, efter at Repræsentantskabet havde indrømmet dem et Tillæg af 100 Kr. i deres Løn.

12. Marts: »Den af Banken hidtil svarte Husleje til Bogholderen Hr. S. Thomsen forhøjedes til 400 Kr. fra Januar d. A. at regne«. 1880

16. Marts: »... Ved Afstemning blev med 11 Stemmer imod 4 vedtaget at udbetale en Dividende for Aaret 1882 af Bankens Aktier af 10 p.Ct ...« 1883

17. Marts: »... Ved Afstemning blev det med samtlige Stemmer imod de tre Revisorer vedtaget at udbetale en Dividende af 8 p.Ct ... Det vedtoges at forhøje Bankbud *Kastofts* Løn fra 225 Kr. til 300 Kr. fra 1. Januar at regne ...« 1884

- 1885   17. Juli: Sidste Direktions- og Repræsentantskabsmøde, hvor Søren Thomsen i sin Egenskab af Direktør underskriver Forhandlingsprotokollen.
29. Septbr.: Det første Møde efter Ulykken, hvor Direktionen redegør for de Forhandlinger, der er ført, og de Retningslinjer, der er fulgt for at sikre Sparernes Indskud og redde Banken.
23. Novbr.: Direktør *Israelsens* Statusopgørelse for Banken fremlægges. Formanden oplyste, at den tegnede Garantikapital paa 58,000 Kr. er indbetalt i Banken.
- 1886   8. Januar: Den historiske Generalforsamling med efterfølgende Direktions- og Repræsentantskabsmøde, hvor *Aktieselskabet Varde Bank* rekonstrueres og føres videre under sit gamle Navn (udførligt skildret i Afsnittet »Genrejsningen«).
- 1887   14. Marts: Opsigelsesfristen for Udbetaling af Indlaan forlænges af Hensyn til Konverteringen, hvor mange indsætter større Summer for kortere Tid.
5. Decbr.: — *K. I. Brandt* antages som Kontorist til 14 Kr. maanedligt indtil 1. August 1888, derefter til 35 Kr. mdl. — I næste Møde 26. Marts 1888 tilstaaes *Brandt* 55 Kr. i Løn fra 1. Marts og *Fr. Brorsons* Løn forhøjes til 85 Kr. — »da begge paagældende Contorister fik et godt Vidnesbyrd af Direktionen«.
- 1889   11. Marts: — Kontorist *Brandts* Løn forhøjes med 7½ Kr. pr. Mnd. (til 42½ Kr. pr. Mnd.!) — Samtidig vedtages det at forhøje Bankbudets Løn fra 360 Kr. til 420 Kr. aarligt — 30. Decbr. 89 vedtages det som en Paaskønnelse at give Kontorist *Brandt* et Tillæg af 60 Kr. for det forløbne Aar.
16. Septbr.: Man vedtog at yde Købmand *S. Pedersen* i Esbjerg 100 Kr. aarlig for den Tid, »han giver Lokale til Banken under dens Forretning henede«.
- 1890   8. Marts: Der fremsættes Forslag om at leje større Lokale i Esbjerg — »da det hidtil benyttede er fuldstændig utilstrækkeligt«. — Ligeledes fremsætter Direktionen Forslag om, at der tilstedes de Medlemmer af Direktionen, der efter Tur 2 Gange om Ugen rejser til Esbjerg en Godtgørelse af 5 Kr. hver Gang.
29. Septbr.: Kontorist *K. I. Brandt* er død. Hans Bror, *Niels Brandt* (tidligere Kontorist paa Amtstuen) antages til 50 Kr. mdl.
- 1892   20. Juni: Proprietær *P. Breinholt* udtræder af Repræsentantskabet, da han vil deltage i Oprettelsen af en Bank i Esbjerg.
- 1893   6. Marts: I Stedet for *P. Breinholt* foreslaas valgt Murermester *H. F. Hansen*, Varde.
20. Septbr.: Købmand *Reck Thomsen* er død. Der vælges ingen ny Direktør i hans Sted, saaledes at Direktørernes Antal herefter er fire foruden Bogholderen.
- 1894   25. Juni: *Chr. Vad* i Sædding er død, han mindes ved Mødet.
24. Septbr.: Møller *Thue Hansen*, Lydum Mølle, foreslaas valgt til Repræsentantskabet i Stedet for *Chr. Vad*. (Han vælges paa Generalforsamlingen 5. Marts 95).
19. Decbr.: Det vedtages, at fra 1. Januar 1895 skal der holdes Kontor 3 Dage egentlig i Esbjerg i Stedet for nu kun 2 Dage. Vederlaget til de Direktører, der rejser til Esbjerg, sættes til 10 Kr. for hver Tur foruden Rejsegodtgørelse.

9. *Marts*: Kontrollkomiteens Vederlag foreslaas forhøjet til 20 Kr. pr. Dag for udenbys boende og til 14 Kr. pr. Dag for indenbys boende Medlemmer. 1896
24. *Septbr.*: Medlem af Repræsentantskabet, Bødkermester *C. Lund* er død.
8. *Marts*: Arbejdet tiltager i Esbjerg. Kontortiden udvides til ogsaa at omfatte Formiddagen. 1897
7. *Marts*: Bankens Bud, *Kastoft*, tildeles et Gratiale paa 50 Kr. for 25 Aars tro Tjeneste. 1898
12. *Septbr.*: Bankens Forretning i Esbjerg vokser. Direktionen foreslaar, at man holder Esbjerg-Kontoret aaben hver Dags Eftmd. i Stedet for som nu 5 Dage om Ugen.
15. *Marts*: *Morten Hansen*, Ølgod, fratræder Repræsentantskabet paa Grund af Alder og Sygdom. I hans Sted vælges paa Generalforsamlingen *Thomas Jensen*, Lindbjerg Mølle. 1899
28. *Decbr.*: Direktionen meddeler, at den har købt den gamle Hjørneejendom til Vestergade og Nicolajkirkegade i Varde for 20,000 Kr. Repræsentantskabet godkender enstemmigt Købet. Der fremlagdes Tegninger og Overslag til en ny Bankbygning efter Tegning af Arkitekt *Clausen*, Esbjerg. Man vedtog at vælge en etetages Bankbygning. Overslag 42,000 Kr.
10. *Maj*: Ved en Højtidelighed indmures et Grundstens-Dokument i den paabegyndte ny Bankbygning. 1900
18. *Septbr.*: *J. W. Palludan*, Varde, antages som Kontorist fra 1. Septbr. 1900.
28. *Decbr.*: Direktør, Konsul *Haunstrup* er død. Til Direktør i hans Sted vælges Købmand *T. C. Windfeld*, Varde, fra 1. Januar 1901. — En Søn af Købmand *Lange* antages som Kontorist.
12. *Marts*: Godsforvalter *H. Johansen*, Nørholm, vælges paa Generalforsamlingen ind i Repræsentantskabet i Stedet for Købmand *Windfeld*, der nu er Direktør. 1901
23. *Septbr.*: Direktør, Kgl. Agent *Jens Thomsen* rejser bort fra Byen. Der vælges ikke nogen ny Direktør i hans Sted, hvorved Direktionen indskrænkes til 4 Medlemmer.
4. *Marts*: Det vedtages at bevilge et Andragende fra Ribe Amts nordre Planteavlsvudvalg om et Tilskud paa 100 Kr. 1902
30. *Septbr.*: Der forelaa Henvendelse fra Skjernegnen om at oprette en Filial i Skjern. Det vedtages ... »ikke ubetinget at forkaste Sagen, men derimod indtil videre at udsætte at oprette denne Filial ...«
30. *Decbr.*: »Paa givet Anledning bemyndiges Direktionen til, forsaavidt der maatte fremkomme et Andragende fra ansete Mænd i Skjernegnen om, at Banken vil begynde Bankforretning i Skjern — da selv at træffe Afgørelse af, hvorvidt et saadant Andragende skal forsøgsvis imødekommes ...«
7. *Marts*: Der udstedes Fuldmagt til Sagfører *Chr. Jensen*, Tarm, og Bankfuldmægtig *N. Brandt* og Fuldmægtig *C. P. Dickson* til at tegne Bankens Filial i Skjern. Man vedtager at udvide Bankens Aktiekapital med 100,000 Kr. 1904

- 1904   27. *Septbr.*: Det oplyses, at der fra Ølgod er rettet Henvendelse til Banken om at holde Kontor et Par Gange om Ugen — Man vedtager, at man for Tiden ikke kan gaa ind paa dette Ønske.
27. *Decbr.*: Der bevilges 100 Kr. til Forsøgsmarken ved Varde.
- 1905   6. *Marts*: I de paa Generalforsamlingen denne Dag vedtagne nye Love for Aktieselskabet Varde Bank indføres Betegnelsen: Bankraadet i Stedet for Repræsentantskabet.
Til 4de Medlem af Kontrolkomiteen vælges Proprietær *S. M. Sørensen*, St. Hebo. Paa Forslag af Direktør *F. H. Palludan* vedtages, at Medlemmer af Bankraadet faar som Vederlag 10 Kr. for indenbys og 20 Kr. for udenbys boende for hver Mødedag i Banken.
27. *Decbr.*: Bankraadet vedtager paa Direktionens Forslag at købe Ejendom Nr. 62 i Kongensgade i Esbjerg for her at lade opføre en toetages Bygning. Tegninger fremlagt.
- 1906   26. *Juni*: Paa Grund af Forretningens Tiltagen antages yderligere en ung Kontorist, *P. Jacobsen*.
11. *Septbr.*: Det vedtages at holde en Fest i Esbjerg i Anledning af, at Bankens nye Bygning skal tages i Brug.
- 1907   6. *Marts*: Grosserer *Harald Nielsen* foreslaas og vælges til Medlem af Bankraadet i afdøde *P. Tarps* Sted.
14. *Maj*: Aktiekapitalen foreslaas udvidet med 500,000 Kr.
23. *Decbr.*: Fabrikant *Lund* er død.
- 1908   10. *Marts*: I Fabrikant *Lunds* Sted som Medlem af Bankraadet foreslaas og vælges Rentier *Carsten Clausen*, Varde.
30. *Juni*: Til Ungskuet i Varde i Juli 1908 bevilges et Tilskud paa 500 Kr. til Præmier.
- 1909   9. *Marts*: Sparekassebestyrer *Niels Hansen Uhd*, Ølgod, er død. I hans Sted vælges til Bankraadet Gaardejer *Gravers Birkmose*, Grønlund.
Andragende fra »Sydvestjysk Samfund«, Esbjerg, om et aarligt Tilskud. Man vedtager at yde 100 Kr. for indv. Aar.
29. *Juni*: Direktør, Købmand *Th. C. Windfeld* er død.
8. *Septbr.*: Bankens Bogholder *N. P. A. Brandt* optages i Direktionen fra 1. Januar 1910 — Forslag om Udvidelse af Bankens Kontortid i Esbjerg. Kontortid ogsaa om Formiddagen.
- 1910   28. *Juni*: I Esbjerg er fra 1. Febr. 1910 antaget en ung Kontorist, *O. Rasmussen* for 30 Kr. mdl. Ligeledes er i Esbjerg antaget en ung Bankassistent *F. W. Thrane* for 100 Kr. mdl.
28. *Decbr.*: Der bevilges 100 Kr. til Sydvestjysk Samfund til Forsøgshave og 200 Kr. til en ny Kirke i Esbjerg.

27. Juni: *H. Johansen* antages som ung Kontorist for 30 Kr. mdl. 1911
 27. Decbr.: Forsøgshaven ved Esbjerg faar igen et Tilskud paa 100 Kr.
19. Juni: Bankens Revisor: Skolebestyrer Kaptajn *Brix* er død. Direktionen frem- 1912
 sætter Forslag om, at *Varde Bank* opretter Kontor i Grindsted.
11. Febr.: *F. W. Thrane* er antaget til Bankbestyrer i Grindsted — Forsøgshaven 1913
 ved Esbjerg faar igen 100 Kr.
5. Marts: *Varde Banks* Forretning i Esbjerg er i stærk og stadig Vækst, saa Direk-
 tionen stiller Forslag om Udvidelse af Bankbygningen i Esbjerg.
 I Bankraadmødet forelaa fra en Del Beboere i Ølgod et Andragende til *Varde*
Bank om at holde Kontor i Ølgod By — »Man vedtog at bemyndige Direktionen til
 efter nærmere Undersøgelse af Sagen at holde Kontor i Ølgod nogle Timer 2 Dage
 ugentlig eller mulig flere Dage, hvis det maatte anses for ønskeligt ...«
27. Maj: Direktionen ønsker Bankraadets Medvirken ved Valg af Tillidsmænd i
 Ølgod til at bistaa Banken ved den Kontorafdeling, som Banken agter at begynde i
 Ølgod — Der valgtes Sognefoged *H. J. Pedersen* og Gaardejer *Peder Andrup*.
27. December: Direktionen fremlagde Forslag til Vedtægter for Pensionsfond for
 Funktionærerne ved *Varde Bank*.
11. Februar: Anden Behandling af Forslaget om et Pensionsfond for Bankens 1914
 faste Funktionærer. — Det vedtages, at Bankens Tillidsmand i Grindsted faar 500 Kr.
 aarligt. I Ølgod faar de 5 Kr. hver Gang, de deltager i Forretningerne i Kontoret i
 Ølgod.
4. Marts: Igen gives 100 Kr. til »Sydvestjydske Samfund« til Forsøgshaven i Esbjerg.
 Ligeledes 100 Kr. til en ny Kirke i Grindsted.
28. Septbr.: Man vedtager, at de af Bankens Funktionærer, der er indkaldt til
 Sikringsstyrken, indtil videre vedbliver at faa deres Lønning fra Banken.
27. Decbr.: *Gravers Birkmose*, Ølgod, er død. 1915
14. Febr.: *L. C. Lassen*, *Varde*, er død. 1916
 Forslag om at udvide Bankens Aktiekapital med 1 Mill. Kr. Paa Generalforsam-
 lingen vælges til Bankraadet *Tinus Bruun*, Nytofte i Ølgod, og Overretssagfører *H. C.*
Harck. *Tinus Bruun* indvælges i Kontrollkomiteen.
27. Marts: Der bevilges 500 Kr. til Ungskuet i *Varde* i 1916.
20. Juni: Bankens Direktør, Sagfører *A. Harck*, er død, og Formanden udtaler
 Mindeord.
27. Decbr.: *Jens Worm Palludan* vælges til Direktør i Stedet for afd. Direktør
A. Harck.
- Der er modtaget Ansøgning fra *Tistrup* og fra *Nr. Nebel* om at faa Kontor fra
Varde Bank — *Nr. Nebel* tages under Overvejelse. — Der bevilges 100 Kr. til Anlægget
 i Grindsted og 500 Kr. til Folkebiblioteket i Esbjerg.
19. Febr.: Direktionen bemyndiges til, naar Forholdene gør det ønskeligt, at 1917
 aabne en Filial i *Nr. Nebel*.

- 1917   6. *Marts*: Bankraadet udvides fra 12 til 18 Medlemmer. Efter Ansøgning fra Lærer *Bang* i Oksby bevilges 100 Kr. til en Folkebogsamling i Oksby Sogn.
25. *Juni*: *H. C. Hansen*, Esbjerg, (tidligere Spangsbjerg Mølle) og Bankdirektør *J. W. Palludan* (gamle Palludan) er døde og mindes af Bankraadet.
- Som Tillidsmænd ved Kontoret i Nr. Nebel vælges *Chr. Høy*, Kolle, og Møller *P. H. Hübschmann*, Nr. Nebel.
24. *Septbr.*: *K. Lange* vælges til Bankdirektør i Stedet for afdøde *J. W. Palludan*.
- Der er Andragende fra Sdr. Omme om at faa Kontor fra Varde Bank — Teknisk Skole i Varde bevilges 400 Kr. — »paa Grund af den store Dyrtid formedelst Krigsforholdene —«
27. *Decbr.*: *Niels Madsen*, Hauge, opfordrer Bankraadet til at tage endelig Stilling til Spørgsmaalet om Oprettelse af en Filial i Tistrup — Man vedtager, at dette Kontor oprettes snarest muligt.
- 1918   11. *Februar*: Som Tillidsmænd ved Kontoret i Tistrup vælges Gaardejer *Kr. Markussen Kristensen* og Bødker *I. H. Christensen*.
- Aktiekapitalen udvides med 2 Mill. Kr.
5. *Marts*: Entreprenør *Vilh. Hoffmann* nyvælges til Bankraadet. Købmand *H. Jacobsen* nyvælges til Revisor.
25. *Juni*: Andragende fra Handelsforeningen og Grundejerforeningen i Esbjerg om Tilskud til Festlighederne i Anledning af Esbjergs 50 Aars Jubilæum. — Der bevilges 200 Kr. til hver. — Forhv. Købmand *A. Christensen*, Skjern, ansættes som Tillidsmand ved Kontoret i Skjern. — Der gives Grindsted Kontoret Tilladelse til at oprette Kontor i Sdr. Omme.
- 1919   18. *Febr.*: Det vedtages at købe Blikkenslager *Feddersens* Ejendom i Ølgod.
11. *Marts*: Borgmester *Niels Jensen* fremsætter Forslag om, at Banken giver 5,000 Kr. til det sønderjydske Fond. Det vedtages enstemmigt. — *Kr. Andersen* ansættes som Tillidsmand ved Kontoret i Sdr. Omme — Der er Forslag om at holde Kontor i Ansager.
23. *Juni*: Det vedtages at købe en Grund ved Torvet i Grindsted med 50 Alen Facade for 21,000 Kr.
29. *Septbr.*: Banken har nu begyndt at holde Kontor i Ansager med Købmand *H. P. Nissen* som Tillidsmand.
- Kontoret i Sdr. Omme er derimod hævet.
- Varde Bank* — *Nordre Afdeling* oprettes fra 1. Oktbr.
- 1920   14. *Febr.*: Bankdirektør *F. H. Palludan* udtalte, at han af sin Tantieme for Aaret 1919 ønskede at give Afkald paa saa stor en Del, som er nødvendig til at udfylde Personalets Tantieme til et saadant Beløb, at deres Tantieme bliver lig deres Aarsgage. — —
12. *Marts*: Bankraadet giver Direktionen Fuldmagt til at bygge i Grindsted.
28. *Juni*: Købmand *Holm*, Skjern, antages som Tillidsmand i Skjern sammen med den tidligere Tillidsmand *A. Christensen*.
29. *Decbr.*: Fabrikant *Th. Bundgaard* konstitueres som Medlem af Kontrolkomiteen under *D. Madsens* Sygdom.

Fra Festlighed paa Damkjærs Hotel i Varde i Anledning af F. H. Palludans Fratræden som Direktør. 1921.

Paa Gulvet fra Venstre til Højre: Assistent Sigurd Bang Hansen, Esbjerg. Assistent T. Beier, Esbjerg. (Senere Fuldmægtig). Assistent C. A. Slivsgaard, Varde. (Senere Fuldmægtig). Assistent N. Iversen, Esbjerg. (Senere Fuldmægtig). Assistent Chr. Christensen, Esbjerg. (Senere Fuldmægtig). Assistent Bech, Varde. Assistent S. O. Sørensen, Varde. (Senere Fuldmægtig). Assistent Henrik Hansen, Esbjerg. Assistent H. Wolthers, Esbjerg. (Fra 1938 Bøgholder). Assistent B. Mølgaard, Esbjerg. (Død 1935). Assistent Asger Kjeldsen, Grindsted.

Siddende 1. Række fra Venstre til Højre: Købmand Holm, Skjern. Sparekassedirektør H. P. Michelsen, Varde. Rentier Th. C. Jensen Lindberg, Esbjerg. Borgmester, Sagfører Niels Jensen, Varde. Gaardejer S. M. Sørensen, St. Hebo pr. Hyllerslev. Murermester H. F. Hansen, Varde. Bankdirektør F. H. Palludan, Varde. Distriktsdyrlæge I. Berg, Esbjerg. Gaardejer Thue Hansen, Lydum Mølle. Gaardejer Niels Madsen, Hauge. Sognefoged Tinus Bruun, Ølgod. Sparekassedirektør, Godsforvalter H. Johansen, Nørholm. Bankdirektør N. Brandt, Varde. Rentier K. C. Palludan, Kolding.

2. Række fra Venstre til Højre: Sparekasseassistent L. C. Lauridsen, Varde. Bankdirektør K. Lange, Varde. Bødkermester J. H. Christensen, Tistrup. Fuldmægtig A. C. Drostgaard, Esbjerg. Fabrikant Lehde B. Jensen, Esbjerg. Bankkasserer V. Jul. Gøtterup, Esbjerg. (Fra 1938 Direktør i Bk. f. Slagelse og Omegn). Gaardejer Jens Præstegaard, Grindsted. Entreprenør Vilh. Hoffmann, Hjerting. Sparekassedirektør, Kancelliraad Andresen, Varde. Grosserer Harald Nielsen, Varde. Købmand H. Chr. Schmidt, Nr. Nebel. (Revisor). Købmand Hans Jacobsen, Varde. Sparekassedirektør Hans Sørensen, Schäfergaard. Fhv. Gaardejer Peder Andrup, Ølgod. Revisor Søren Lauridsen, Esbjerg. Tillidsmand Chr. Høy, Nr. Nebel. Bankkasserer H. Johansen, Varde. (Fra 1943 Direktør). Overretssagfører H. C. Harck, Varde. Guldsmed Axel Kjelst, Varde. Grosserer, Sparekassedirektør J. F. Lasson, Varde.

3. Række fra Venstre til Højre: Bøgholder O. Rasmussen, Esbjerg. (Fra Januar 1930 Direktør). Assistent Aage Madsen, Ølgod. (Død 1927). Assistent Albert Th. Nielsen, Esbjerg. Assistent Max Gram, Esbjerg. (Senere Fuldmægtig). Assistent J. Marcussen, Esbjerg. (Fra 1930 Kasserer). Assistent Poul Nielsen, Varde. Assistent Chr. Thomsen, Ølgod. Assistent P. V. Larsen, Esbjerg. (Fra 1939 Direktør i Viborg Privatbank). Bøgholder H. Krog-Meyer, Varde. (Fra 1931 Direktør i D. sj. Bondest. Spks., Kbhvn.). Fabrikant Th. Bundgaard, Esbjerg. Bestyrer P. Jacobsen, Ølgod. (Fra 1943 Direktør). Bankdirektør J. W. Palludan, Esbjerg. Assistent J. G. Plagborg, Grindsted. (Senere Bestyrer). Bankbestyrer Fr. Thrane, Grindsted. Tillidsmand, Købmand N. C. Nielsen, Grindsted.

Ovenstaaende Liste opsat 1944.

- 1921   14. Febr.: Bankdirektør *F. H. Palludan* anmoder Bankraadet om sin Afsked fra 1. April paa Grund af Alder og Træthed. Trods indtrængende Henstillinger om at fortsætte, fastholder han sit Forsæt.
8. Marts: Det vedtages at oprette et Kontor ved den ny Fiskerihavn i Esbjerg. — Fabrikant *Th. Bundgaard* vælges ind i Kontrolkomiteen.
20. Juni: Direktøernes Antal indskrænkes indtil videre til 5. — *Th. Bundgaard* vælges til Formand for Kontrolkomiteen — Kontorist *O. R. Kjelst* ansat ved Kontoret i Ølgod fra 1. Maj.
- 1922   13. Marts: Fabrikant *Lehde B. Jensen* er død. I hans Sted vælges paa Generalforsamlingen Fabrikant *Holger Olsen*, Esbjerg. Og i Stedet for Sparekassedirektør *D. Madsen*, der paa Grund af Alder og Sygdom ønsker at trække sig tilbage, vælges forh. Bankdirektør *F. H. Palludan*. Efter Generalforsamlingen holdes Bankraadmøde, hvor *F. H. Palludan* vælges til Formand for Bankraadet og *S. M. Sørensen*, Varde, til Næstformand.
25. Septbr.: Distriktsdyrlæge *I. Berg*, Esbjerg, er død. Han har siden Nyordningen 1886 været Formand for Bankraadet.
28. Decbr.: Murermester *H. F. Hansen*, Varde, og Grosserer *Th. Jensen Lindberg*, Esbjerg, er døde siden sidste Møde. (Gross. *Th. J. Lindberg* var siden 1908 Medlem af Kontrolkomiteen) Til Kontrolkomiteen vælges enstemmig Grosserer *Harald Nielsen*, Varde.
- 1923   12. Febr.: Meddelelse fra Kontrolkomiteens Formand, *Th. Bundgaard*, om Tab, Banken har lidt, og om Fare for nye Tab i den vanskelige Nedgangstid.
7. Marts: Grundet paa Sygdom træder *S. M. Sørensen* ud af Bankraadet. Til Kontrolkomiteen i hans Sted vælges Overretssagfører *H. C. Harck*. — Til Bankraadet nyvælges paa Generalforsamlingen: Sogneraadformand *I. P. Jensen*, Grindsted, Gaardejer *Jens S. Jensen*, Sædding, Gaardejer *John Johnsen*, St. Hebo, og Købmand *Carl Nielsen*, Esbjerg.
25. Juni: Bankens Revisor, Købmand *H. Chr. Schmidt*, Nr. Nebel, er død og mindes af Bankraadet.
28. Decbr.: Der er fra en Arkitekt indhentet Overslag over Ændringer ved det brandfri Rum. Overslaget lyder paa 36,500 Kr., hvilket man fandt for dyrt, og man vedtager at nøjes med at anskaffe en Panserdør.
- 1924   29. Septbr.: Direktionen giver Oplysninger om Diskontobankens Standsning og Likvidation. Varde Bank laa inde med 50,000 Kr. Diskontobank-Aktier, dog kun optaget til Kurs af crk. 50 %. Banken har yderligere et Tilgodehavende hos Diskontobanken paa 300,000 Kr.
29. Decbr.: Gaardejer *Jens S. Jensen*, Sædding, er afgaaet ved Døden.
- 1925   11. Marts: Paa Generalforsamlingen vælges Købmand *N. Nielsen*, Lunde, til Medlem af Bankraadet i Stedet for afd. Grd. *Jens S. Jensen*.
29. Juni: Der er rettet Henvendelse til Banken om at oprette Kontor i Oksbøl og i Gørding. Direktionen bemyndiges til, naar den finder det formaalstjenligt, at aabne

et Kontor i Oksbøl med indtil 3 Dages Kontortid og et Kontor i Gørding med indtil 2 daglige Timers Kontortid — Da Pladsforholdene i Varde Bank er meget indskrænkede, faar Direktionen Fuldmagt til at henvende sig til en Arkitekt for at faa udarbejdet Overslag ang. en mulig Udvidelse.

28. Septbr.: Direktør *N. Brandt* meddeler, at der nu er lejet Lokaler til Bankens Kontorer i Oksbøl og i Gørding. Det vedtages at give den sædvanlige Fuldmagt til Mejeribestyrer *J. Koed* for Gørding Kontoret og til Rentier *Hans Olesen Sørensen*, Oksbøl, og Statsplantør *M. P. Madsen*, Vrøgum, for Oksbøl Kontorets Vedkommende. — Direktionen faar Fuldmagt til, naar den finder det ønskeligt, at holde Kontoret i Skjern aaben hver Dag.

7. Febr.: Entreprenør *W. Hoffmann* er død — Paa Generalforsamlingen nyvælges 1926 Grosserer *Jørgen Colding*, Esbjerg, og Sogneraadformand *Chr. Maegaard*, Kvong. — Det overlades Direktionen sammen med Bankraadets Formand at tage Bestemmelse om Udvidelse af Bankens Lokaler i Esbjerg.

28. Juni: Grd. *John Johnsen*, Hyllerslev, er død og mindes.

27. Septbr.: Tidligere mangeaarigt Medlem af Bankraadet *S. M. Sørensen*, forh. St. Hebo, er død i Varde.

14. Febr.: Der bevilges enstemmigt 2,000 Kr. til Landeværnet. — Bankdirektør 1927 *N. Brandt* meddeler, at Udvalget for Opførelse af en ny Bankbygning i Ølgod har købt Uhrnager Brodersens Ejendom for 19,000 Kr. at overtage i April.

9. Marts: Paa Generalforsamlingen nyvalgtes til Bankraadet Handelsmand *Henrik A. Christensen*, Nr. Nebel.

26. Septbr.: Siden sidste Bankraadmøde er Købmand *Carl Nielsen*, Esbjerg, og Handelsmand *Carsten Clausen*, Varde, afgaaet ved Døden. Formanden mindes ligeledes Bankassistent *Madsen*, Ølgod, der omkom ved et Ulykkestilfælde.

7. Marts: Paa Generalforsamlingen nyvælges til Bankraadet Boghandler *N. F. 1928 Kastoft*, Varde, og Borgmester, Sagfører *N. Jæger*, Esbjerg — Bankraadet »gav paa Anledning« Direktionen Fuldmagt til inden for passende Grænser at imødekomme Ansøgninger om Bidrag til velgørende og kulturelle Formaal.

25. Juni: Siden sidste Bankraadmøde er Bankens Tillidsmand ved Kontoret i Gørding, Mejeribestyrer *Koed*, og en af Bankens unge Funktionærer ved Hovedsædet, *Hans B. Sørensen*, afgaaet ved Døden. — Ved Gørdingkontoret ansættes to Tillidsmænd: Maskinhandler *Jens Nielsen* og Gaardejer *P. K. Pedersen*.

24. Septbr.: Tillidsmand ved Kontoret i Skjern, *L. Holm* er død, og efter Direktionens Forslag ansættes Gaardejer *P. Ganer*, Dejbjerg, og Læderhandler *M. Madsen*, Skjern.

27. Decbr.: Sognefoged *Tinus Bruun*, Nytofte i Ølgod, ønsker paa Grund af Svag-
hed at udtræde af Kontrolkomiteen. I hans Sted vælges Købmand *Nielsen*, Lunde. —
Banken har nu aabnet et Kontor i Tofterup med Købmand *N. I. Nielsen* og Gaardejer
Ebbe Pedersen som Tillidsmænd — Der nedsættes et Udvalg af de i Varde boende
Bankraadsmedlemmer, med hvem Direktionen kan forhandle om Forslag til Udvidelse
af Bankens Lokaler i Varde.

- 1929   30. Septbr.: Paa Forslag af Boghandler *Kastoft* nedsætter Bankraadet et Udvalg bestaaende af Direktion og Kontrolkomite sammen med Bankraadets Formand og Næstformand til Drøftelse af Bankens Kapitalforhold.
30. Decbr.: Man mindes Bankens afdøde Tillidsmand i Grindsted, *N. C. Nielsen*. Reservefonden er nu naaet op paa en Størrelse af 50 % af Aktiekapitalen. Man vedtager at foreslaa Generalforsamlingen i 1950, at Bankens Aktiekapital udvides fra 2 Mill. til 4 Mill. Kr.
- Bogholder *O. Rasmussen*, Esbjerg, udnævnes til Direktør. — Det vedtages at aabne Kontor i Vejrup.
- 1950   5. Marts: Gaardejer *Magnus Thomsen*, Grisbæk, er ansat som Tillidsmand ved Kontoret i Vejrup.
30. Juni: Direktør *Brandt* meddeler, at Aktieudvidelsen paa 2 Mill. Kr. nu er fuldt tegnet. — Man vedtager at yde 500 Kr. til den paatænkte Kvinderegens i København.
29. Septbr.: Siden sidste Bankraadsnøde er Medlem af Bankraadet *Niels Madsen*, Hauge, død, ligeledes Bankens Tillidsmænd: Købmand *H. P. Nissen*, Ansager, og *P. Andrup*, Ølgod. — Direktionen indstiller, at der oprettes Kontorsteder i Ørbæk og i Hoven. — Der fremlægges ændrede Vedtægter for Banken for at bringe disse i Overensstemmelse med Bankloven af 15. April 1930.
- 1951   13. Febr.: Som Tillidsmænd ved Kontoret i Ansager i Stedet for afd. Købmand *H. P. Nissen* ansættes Købmand *H. Th. Nissen* og Gaardejer *Johan Nielsen*, Kærbæk. — Ved de nye Kontorer i Hoven og Ørbæk er som Tillidsmand antaget Grd. *I. P. Madsen Nedergaard* og som Suppleanter Gaardejerne *Holger Hvelplund* og *P. Jørgensen*, Ørbæk.
11. Marts: Til Bankraadet i Stedet for afd. *Niels Madsen*, Hauge, vælges paa Generalforsamlingen Bødker *I. H. Christensen*, Tistrup.
25. Marts: I Henhold til de nu vedtagne nye Vedtægter vælges det Kontroludvalg inden for Bestyrelsen, der skal afløse den tidligere Kontrolkomite. Medlemmerne af den tidligere Kontrolkomite: Fabrikant *Th. Bundgaard*, Grosserer *H. Nielsen*, Købmand *Niels Nielsen* og Overretssagfører *H. C. Harck*, vælges til det nye Kontroludvalg. — I Henhold til de nye Vedtægter vedtoges ligeledes ny Forretningsorden og nye Instrukser for Bankens Bestyrelse (der nu ikke længere hedder Bankraad).
29. Juni: Direktionen anmoder om Fuldmagt til at lade opføre en Kontorbygning paa en Grund paa den ny Fiskerihavn i Esbjerg, da Bankens nuv. Kontorlokale der ikke mere er tidssvarende.
- 1952   15. Februar: Bankdirektør *Brandt* udtaler sig paa Direktionens Vegne om den alvorlige Finanssituation i det hele taget og specielt med Henblik paa *Varde Bank*, hvis Indlaan er gaaet ret stærkt tilbage i den senere Tid, hvorfor det er nødvendigt, at Bankens Udlaan stærkt begrænses.
26. Septbr.: Fabrikant *Bundgaard* henstiller, at der nedsættes et Udvalg til at forberede Bankrevisionens Overgang til statsautoriseret Revisor. Til dette Udvalg valgtes *Th. Bundgaard*, Grosserer *Harald Nielsen* og Overretssagfører *H. C. Harck*.
27. Decbr.: Sagfører *Jæger*, Esbjerg, er afgaaet ved Døden siden sidste Møde og mindes af Formanden.

8. Marts: Paa Generalforsamlingen valgtes i Stedet for afd. Sagfører *Jæger, Gross.* 1935
Lindberg Tranberg, Esbjerg, og i Stedet for Sparekassedirektør *Johansen, Varde,*
valgtes Sognefoged *Fr. H. Søndergaard, Thorstrup.* Til Revisorsuppleant i Stedet for
Gross. Lindberg Tranberg valgtes statsautoriseret Revisor *I. P. Clausen, Esbjerg.*

26. Juni: Bankens Revisor *Hans Jacobsen* er død, og Bestyrelsen vedtager at an-
mode Revisorsuppleant, statsaut. Revisor *Clausen, Esbjerg,* om at træde i Funktion. —
Tillidsmand ved Oksbøl Kontoret *Hans Olesen* har anmodet om Fritagelse for Hvervet.
I hans Sted vælges Kornhandler *Martin Nielsen, Oksbøl.*

Større vestjysk Gaard.

9. Februar: *Gross. Harald Nielsen* er død den 28. Januar.

1934

7. Marts: Paa Generalforsamlingen vælges i Stedet for afd. *Gross. Harald Nielsen,*
Varde, Kreaturhandler Chr. Lamp, Varde. Og i Stedet for Sognefoged *Tinus Bruun,*
Nytofte i Ølgod, der paa Grund af Sygdom frabad sig Valg, valgtes Sparekasse-
direktør *Jens Sørensen, Ølgod.* Som Revisor i Stedet for afd. *H. Jacobsen* valgtes
statsaut. Revisor *Clausen, Esbjerg,* med statsaut. Revisor *Nordland* som Suppleant.

27. Decbr.: Som fjerde Medlem af Kontroludvalget i Stedet for afd. *Gross. H.*
Nielsen valgtes Boghandler *Kastoft, Varde.*

27. Juni: Man mindes de siden sidste Bestyrelsesmøde afdøde Medarbejdere i Ban- 1935
kens Tjeneste: Assistent *Mølgaard* ved Esbjerg Afdelingen. Tillidsmand ved Nr. Nebel
Kontoret: *Møller Hübschmann,* og Tillidsmand ved Tistrup Kontoret *Kr. M. Kristensen.*

30. Decbr.: Paa et Andragende fra Faaborg Borgerforening om, at Banken holder
Kontordage i Faaborg, vedtager man at svare, at Banken ikke for Tiden kan efter-
komme det fremsatte Ønske.

11. Marts: Et Forslag om, at der i Anledning af 50 Aaret for Bankens Rekonstruk- 1936
tion udbetales en ekstra Maanedes Gage til Personalet, vedtages enstemmigt.

- 1936   28. Septbr.: Sparekassedirektør *Jens Sørensen*, Ølgod, er død.
7. Decbr.: Fabrikant *Holger Olsen*, Esbjerg, er død d. 8. Novbr. — Man vedtager, at Banken giver 2,500 Kr. til Fiskeriforeningen i Esbjerg til Støtte for de Hjem, der er ramt ved de mange Forlis i Efteraarstormene. Ligeledes vedtager man, at Banken tilskyder 23,000 Kr. til Varde Banks Pensionskasse.
- 1937   10. Marts: Paa Generalforsamlingen nyvælges Fabrikant *Carl B. Hoffmann*, Esbjerg, og Gaardejer *Eske Grønborg Eskesen*, Hesselhogaard. Og som Revisorsuppleant nyvælges *Gross. Lykke Madsen*, Varde.
28. Juni: Der nedsættes et Udvalg bestaaende af Direktionen og Kontroludvalget for at undersøge Muligheden af at oprette en Kursreguleringsfond, saaledes at de tit meget betydelige Udsving paa Fondsbeholdningen udgaar af Driftsregnskabet og overføres til Formueregnskabet.
27. Decbr.: Direktionen meddeler, at den har konstitueret som Tillidsmænd: Sognefoged *Mikkel Barslund* ved Hoven Kontoret og Gaardejer *Hans Bertelsen*, Ørbæk, ved Kontoret i Ørbæk i Stedet for afd. *Grd. I. P. Madsen Nedergaard*. Og Bagermester *P. Villumsen* ved Kontoret i Gørding i Stedet for afd. Maskinhandler *Jens Nielsen*.
Ligeledes meddeler Direktionen, at den har købt Naboejendommen i Varde for 21,000 Kr.
- 1938   31. Januar: Direktør *Rasmussen* forelægger et af det nedsatte Udvalg udarbejdet Forslag til Oprettelse af en Kursreguleringsfond samt de ved denne Fonds Oprettelse nødvendiggjorde Ændringer i Bankens Vedtægter. Forslaget bliver enstemmigt vedtaget.
9. Maj: Direktør *Brandt* aflægger paa Byggeudvalgets Vegne Beretning om det foreløbige Arbejde og fremviser de af Arkitekt *Hjersing*, Randers, udarbejdede Planer for Nybygning af Bankens Ejendom i Varde. Efter Arkitektens foreløbige Beregninger vil Bygningen koste mellem 400,000 og 500,000 Kr.
1. Septbr.: Bankbestyrelsens Næstformand, Sagfører *Niels Jensen*, Varde, udtaler smukke Mindeord over Bankbestyrelsens Formand, forhv. Bankdirektør *F. H. Palludan*, der den 12. August afgik ved Døden.
Byggeudvalget giver Meddelelse om den afholdte Licitation over forskellige Arbejder ved Bankens Nybygning.
30. Decbr.: Bankbestyrelsens Møde holdes paa Hotel »Varde«, da der paa Grund af Ombygningen ikke er Plads i Banken.
- 1939   8. Marts: Paa Generalforsamlingen nyvælges til Bestyrelsen Grosserer *Svend Lange*, Varde, i Stedet for afd. *F. H. Palludan*. Og som Revisorsuppleant nyvælges kgl. Vejer og Maaler *Bech Hansen*, Varde.
Paa Bestyrelsesmødet vælges Sagfører *Niels Jensen* til Formand og Fabrikant *Bundgaard* til Næstformand. Det vedtages enstemmigt, at det altid er en Forudsætning, at Bankbestyrelsens Formand har fast Bopæl i Varde, hvor Bankens Hovedsæde er.
28. Decbr.: Bestyrelsen vedtager Direktionens Køb af Bankens Naboejendom i Esbjerg (Matr. 620) for en Købesum af 140,000 Kr. Erhvervelse af denne Ejendom er eneste Mulighed for Udvidelse af Bankens Lokaler.

1. Maj: Den nye Bankbygning paa Hjørnet i Varde indvies ved en lille stilfuld 1940
Festlighed (omtl. andet Steds i Bogen).

24. Juni: Bankens Bestyrelse holder for første Gang Møde i den store og smukke
Mødesal i den nye Bankbygning.

1. Septbr. Overretssagfører H. C. Harck indleder Mødet ved at meddele, at Bank-
bestyrelsens Formand, tidligere Borgmester i Varde, Sagfører Niels Jensen i Morges er
afgaaet ved Døden. Overretssagføreren udtaler smukke Mindeord over den afdøde.

Derefter faar Næstformand, Fabrikant Th. Bundgaard, Ordet for at bringe Direk-
tør N. Brandt Bestyrelsens Hyldest og Tak i Anledning af, at det i Dag er 50 Aar siden,
Direktør Brandt gik ind i Bankens Tjeneste. Ligeledes udtaler Boghandler Kastoft en
varm Tak til Direktør Brandt for hans store Indsats til Gavn for Varde Bank.

16. Decbr.: Til Formand for Bankens Bestyrelse vælges Overretssagfører H. C.
Harck.

1. Febr.: Fabrikant Carl B. Hoffmann, Esbjerg, er død.

1941

5. Marts: Paa Generalforsamlingen nyvælges Direktør Claus Sørensen, Esbjerg,
og kgl. Vejer Bech Hansen, Varde. Som Revisorsuppleant nyvælges Sagfører Rosenlund,
Varde.

26. Juni: Fhv. Sognefoged Søren H. Sørensen, Bryndum er død d. 20. Maj.

26. Septbr.: Formanden, Overretssagfører H. C. Harck indleder Mødet med en smuk
Tale for Kongen, hvis Fødselsdag det er.

Der nedsættes et Udvalg paa 5 Mand til at undersøge, om det vil være gavnligt at
ansætte Delegationer til at virke i Bankens Tjeneste?

18. Decbr.: Formanden udtaler smukke Mindeord over Bankbestyrelsens Næstfor-
mand, Formanden for Kontroludvalget Fabrikant Th. Bundgaard, der døde d. 25. Novbr.

Til Næstformand i Bundgaards Sted vælges Grosserer Jørgen Colding.

Fra det ved sidste Møde nedsatte Udvalg forelaa Forslag om, at der til Esbjerg
Afdelingen knyttes en Delegation paa crk. 10 Medlemmer. Udvalgets Forslag vedtages
med den Tilføjelse, at der gives Udvalget Bemyndigelse til at udvide Systemet til andre
Afdelinger, hvis det findes belejligt.

4. Marts: Fra Esbjerg Afdelingen foreligger Meddelelse om, at følgende er valgt til 1942
Delegerede for denne Egn:

Uddeler A. Andreasen, Skads. Fiskeeksportør A. Bachmann, Esbjerg. Grd. Gud-
mund Gørding, Allerup. Landsretssagfører P. Jæger, Esbjerg. Grd. Rask Jensen,
Gesing. Borgmester P. N. Koch, Esbjerg. Sparekassedirektør J. M. Lauridsen,
Gørding. Snedkermester N. Nielsen, Esbjerg. Tømrermester Ove Øvesen, Esbjerg.
Møbelhandler Florian Sørensen, Esbjerg. Gdr. S. Therkildsen, Guldager.

Og fra Grindsted Afdelingen stillede Forslag om at vælge følgende Delegerede for
denne Egn:

Købmand S. Thomsen Sørensen, Filskov.

Grd. J. P. Hermansen, Stenderup.

Gdr. Andr. Christensen, Rifshøj, Hejnsvig.

Paa Generalforsamlingen d. 4. Marts nyvælges Landsretssagfører P. Jæger, Es-
bjerg, og Gaardejer Rask Jensen, Gesing, til Bestyrelsen. Til Kontroludvalget nyvælges
Gross. Lindberg Tranberg, Esbjerg.

- 1942 25. Juni: Der forelaa fornyet Ansøgning fra Nr. Nebel Borgerforening om daglig Kontortid i den stedlige Varde Bank Afdl. — Man vedtager at holde Kontoret aaben 4 Dage om Ugen. — Det vedtages ligeledes at skænke et Beløb — efter Direktionens Skøn — til Varde By i Anledning af 500 Aars Jubilæet d. 21. August 1942.
- 1943 25. Juni: Direktør Brandt meddeler, at han ønsker at træde tilbage som Direktør fra 1. Juli.
Formanden udtaler den samlede Bestyrelses Tak for godt og trofast Arbejde i Varde Banks Tjeneste. — »Direktør Brandt vil altid i Varde Banks Historie blive henregnet til een af Bankens bedste Mænd ...«
Bestyrelsen vedtager at ansætte Hovedbogholder *H. Johansen*, Varde, og Bankbestyrer *P. Jacobsen*, Ølgod, som Underdirektører fra 1. Juli 1943 til 1. Juli 1944, da de ved Direktør *Langes* Afgang begge ansættes som Direktører med Bopæl i Varde.
23. Septbr. Bankdirektør *Palludan* gir en Oversigt over Bankens Virksomhed. Pengerigeligheden har været stærkt fremherskende. Det samlede Indlaan viser en Stigning paa 15,700,000 Kr.
- 1944 28. Juni: Bankdirektør *K. Lange* meddeler Bankens Bestyrelse, at han ønsker at fratræde Stillingen som Direktør pr. 30. Juni 1944. Formanden overbragte paa Bestyrelsens og Bankens Vegne Direktør *Lange* en varm Tak for hans lange og udmærkede Arbejde i Bankens Tjeneste. — Direktionen gav Bestyrelsen Meddelelse om, at den fra 1. Juli 1944 har ansat Fuldmægtig *E. Jacobsen*, Varde, som Bogholder ved Hovedsædet. Og ligeledes fra 1. Juli Fuldmægtig *O. R. Kjølst* som Bestyrer ved Bankens Nordre Afdeling i Ølgod. Det meddeltes ligeledes, at Direktionen som Tillidsmand ved Kontoret i Vejrup havde ansat Gaardejer *Jørgen Kristensen*, Vejrup, i Stedet for afd. Tillidsmand *Niels Nielsen*.
27. Septbr.: I Stedet for tidligere Tillidsmand ved Kontoret i Krusbjerg, Rentier *Jørgen Nielsen*, ansættes dennes Søn Gaardejer *Søren Astrup Nielsen*, Bøgelev.
28. Decbr.: Købmand *Niels Nielsen*, Lunde, er død 20. Novbr. 1944. Han var indvalgt i Bestyrelsen 1925 og i 1929 i Kontroludvalget. Til Kontroludvalget i afd. Nielsens Sted valgtes Gaardejer *Rask Jensen*.
- 1945 8. Marts: Paa Generalforsamlingen nyvalgtes Fiskeeksportør *A. Bachmann*, Esbjerg, i Stedet for Konsul *Jørgen Colding*, der er rejst fra Egnen. Og i Stedet for afd. Købmand *Nielsen*, Lunde, valgtes Købmand *H. Th. Nissen*, Ansager. Paa Bestyrelsesmødet nyvalgtes Landsretssagfører *Jæger*, Esbjerg, som Næstformand.
21. Juni: Formanden, Overretssagfører *H. C. Harck*, indleder Mødet med en smuk Tale udsprunget af Glæde over Danmarks Befrielse fra det tyske Aag. Han udtaler et Ære være Mindet om vore tapre døde og faldne. —
Efter Ansøgning fra 15 Mænd i Stenderup Sogn vedtog man at holde Kontordag i Krogager med Grd. *Jens P. Hermansen* og Købmand *Jørgen Hansen* som Tillidsmænd. — Ved Kontoret i Nr. Nebel er fra 1. Juli 45 Købmand *I. M. Jessen* antaget som Tillidsmand.
Det vedtoges paa Forslag af Formand og Direktion, at der udarbejdes og udsendes et Festskrift til Varde Banks 75 Aars Jubilæum i 1947.
28. Septbr.: Forud for Dagsordenen holdt Næstformanden, Landsretssagfører *Jæger* en Mindetale over Bankens Formand, Overretssagfører *H. C. Harck*, der pludselig

d. 6. Septbr. afgik ved Døden — »Bankens Ve og Vel laa Harck stærkt paa Sinde. Han har siddet i dens Bestyrelse i næsten 30 Aar og som Medlem af Kontroludvalget i over 20 Aar, de sidste 5 Aar som Formand. 1945

Der forelaa en Skrivelse fra Bankens Personaleforening med indtrængende Anmodning om, at der snarest indføres et Gageregulativ for Bankens Personale.

28. Decbr.: Boghandler *N. F. Kastoft*, Varde, vælges til Formand, og Købmand *H. Th. Nissen* vælges til Medlem af Kontroludvalget. Til Medlem af Pensionskassens Bestyrelse vælges Landsretssagfører *Jæger*, Esbjerg.

13. Febr.: Formanden udtaler Mindeord over Medlem af Bestyrelsen, Rentier *Chr. Maegaard*, Lydum, der døde den 30. Decbr. 1945. Maegaard har været Medlem af Varde Banks Bestyrelse siden 1926. 1946

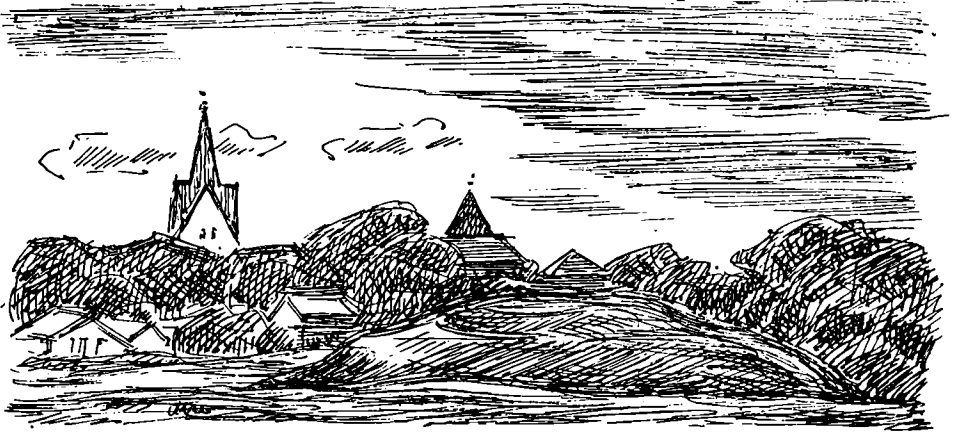
Bestyrelsen vedtog, at der for 1945 ydes Pensionskassen et Tilskud paa 50,000 Kr. ud over Bankens almindelige Tilskud til Kassen.

6. Marts: Paa Generalforsamlingen nyvælges til Bankens Bestyrelse Sagfører *L. M. Rosenlund*, Varde, i Stedet for afd. Overretssagfører *H. C. Harck*, og Gaardejer, Direktør *P. Gundersen*, Billum, i Stedet for afd. *Chr. Maegaard*, Lydum. Til Revisorsuppleant valgtes Bogtrykker *H. Nordhjem*, Varde.

Valgt som Bankens Tillidsmænd fra 1. Oktbr. 46: For Nr. Nebel: Tømmerhandler *J. Søndergaard Kristensen*. For Oksbøl: Sognefoged *Jørgen Ibsen*, Oksbøl. Og for Tofterup: Købmand *Agerbæk Iversen*, Tofterup.

Som Delegationsmedlemmer er valgt fra 19. Marts 46: Sognefoged *Valdemar Hansen*, Vibæk. Bagermester *M. Jensen*, Oksbøl. Direktør *L. Larsen*, Nordenskov. Borgmester *P. A. Pedersen*, Varde. Sognefoged *Johs. Sørensen*, Hodde.

11. Februar: Formanden udtaler Mindeord over afdøde Handelsmand *Henrik Christensen*, Nr. Nebel, der døde d. 20. Januar. Han var Medlem af Bestyrelsen i over 20 Aar. — Paa Generalforsamlingen samme Dag valgtes til Bestyrelsen Tømmerhandler *J. Søndergaard Kristensen*, Nr. Nebel, i Stedet for afd. Henrik Christensen. 1947

MÆNDENE BAG VIRKSOMHEDEN

Mange om Arbejdet — faa om Ansvaret.

Hvad der gælder de fleste Virksomheder, gælder i særlig Grad Bankvirksomheden: Som Manden, saa Musikken! — Det vil sige: Det er Manden, der skaber Virksomheden. Der kan være mange forskellige Forhold, der spiller ind og virker med til, at en Virksomhed enten gaar frem eller staar i Stampe. Men det er dog først og fremmest Manden eller Mændene bag Virksomheden, der skaber dens Omdømme og Trivsel —

Naar Fremgangen og Udviklingen inden for *Varde Bank* skildres, da skal det ikke forties, at der her har været mange om Arbejdet og mange, som har virket med til denne Fremgang: De mange Bankraads- eller Bestyrelsesmedlemmer, som med deres Navne og Anseelse — i Ulykkesaaet ogsaa med deres Formuer og Velfærd — har sagt god for Bankens Arbejde. Og de mange dygtige Funktionærer, hvis daglige Arbejde, paa underordnede eller mere ansvarsfulde Pladser, har baaret Bankens Virksomhed frem fra Dag til Dag. — Der har været mange til at føre *Varde Bank* frem! Men naar vi nævner Mændene bag Virksomheden, da tænker vi dog først og fremmest paa de Mænd, der har staaet i Spidsen, de faa, der har baaret det egentlige Ansvar og givet Banken Præg.

Enkelte af disse Mænd bag Virksomheden vil vi her prøve at tegne i faa Linjer. Og som Slutmaal vil vi hilse paa Mændene i Dag bag Virksomheden og høre lidt om deres Indstilling og Syn paa Tingene —

EN MAND, DER SELV VAR MED —

Varde Købmanden J. W. Palludan.

Palludan-Slægten er en gammel og anset, vidt forgrenet Slægt med mange gejstlige Aner, men ogsaa med mange Forretningsmænd inden for Slægten og med Foregangsmænd paa mange andre Omraader.

Jens Worm Palludan var Præstesøn, født 17. Marts 1825 i Vester Hornum som Søn af Sognepræst *F. H. Palludan* og Hustru. Men Præstesønnen blev en meget dygtig Købmand og Forretningsmand. Sin Handelsuddannelse fik han i Slagelse hos Købmand *Kjerulff*. Og som ung deltog han i Krigen 1848—49—50. En Oplevelse, der virkede med til at forme hans Indstilling for hele Livet.

1853 overtog *J. W. Palludan* sin Svigerfars, Konsul *Knud Christensens*, Kolonialforretning i Varde. Og fem Aar senere overtog han ligeledes Svigerfarens Tobaksfabrik og Trælasthandel.

J. W. Palludan var en meget dygtig Forretningsmand, der havde Indseende med alle Forhold i sin store Virksomhed, og selv gav han en Haand med i Arbejdet, hvor det trængtes. Han var ikke med blandt Stifterne af *Varde Bank* i 1872. Men allerede i 1874 kom han med ind i Bankarbejdet og valgtes til Direktør. Og det var i første Række hans Navn og hans Penge, der hjalp Banken gennem Krisen i 1885.

Købmand *Palludan* havde en vældig Arbejdsevne. Han krævede meget af andre, men endnu mere af sig selv — 70 Aar gammel var han med til at stifte Jerntraadspinderiet i Varde. Og naar han var færdig med et Dagværk i Forretning og Bank, satte han sig om Aftenen til at arbejde med Regnskabet for sin »Pigtraadsfabrik«. — En anden kunde føre Regnskabet. Vist saa. Men han vilde selv, den gamle. For han vilde selv følge med i det hele!

Der gaar endnu i Varde Sagn om den gamle Købmands utrolige Arbejdsevne. Han kom næsten altid i Smaatrav — for han havde ikke Stunder til at gaa! Og Nøjsomheden, han gennem Barndom og Ungdom var opøvet i, holdt han stadig fast: Brugte Konvolutter blev sprættet op til at skrive paa. Blækket blev spædet op med Vand for at strække længere — Men hvor det virkelig gjaldt, var han ikke smaalig. Og sine Meninger stak han ikke under Stolen —

Det skete, naar Købmanden og Bankdirektøren nu og da lavede Gilde for sine unge Bankfunktionærer, at han glædede de unge med at fortælle spændende Oplevelser fra sin Deltagelse i Treaarskrigen.

For Købmand Palludan var Tvangsgrænsen ved Kongeaaen en stadig Kilde til Sorg og Harme. Og det var ikke vanskeligt at mærke, hvor hans Sympati var, hvis der i Selskabet blev fortalt om raske Smuglertogter, der ud fra Folkets sunde Instinkt ligesom var med til at slaa en Streg over denne Voldsgrænse ind gennem ældgammelt dansk Land.

Købmand Palludan afstod sin Købmandsforretning i 1893. Men Banken var hans Hjærtebarn, og den holdt han fast ved til det sidste. Han døde 1917 godt 92 Aar gammel og mæt af Dage.

TO SLÆGTLED HARCK

Sagfører og Bankdirektør A. Harck.

J. W. Palludans Meddirektør i *Varde Bank* gennem 42 Aar, Sagfører *A. Harck*, var paa mange Maader noget af et Modstykke til den livlige og iltre Købmand.

A. Harck var afmaalt, maaske en Smule stiv, men stilfuld og korrekt i sin Optræden. Han var Reserveløjtnant, og den militære Rankhed og Anstand holdt han fast op gennem Aarene. Ingen kunde være i Tvivl om, at han i sine unge Aar havde været Officer!

— I Varde var en Stiftelse for ældre Damer. *A. Harck* havde en Overgang det Æreshverv at være Formand for denne Stiftelse, og han

var for sin Ridderlighed meget afholdt af de gamle Damer. Da han efter nogle Aars Forløb afstod Formandsposten til Købmand N. N., udbød een af de gamle Damer i dydig Forargelse: Købmand N. N.! Hvad militær Charge har vel han!«

Sagfører *A. Harck* var een af Medstifterne af *Varde Bank* i 1872. Han blev fra første Færd valgt til Direktør og udfyldte denne Post med Dygtighed og Troskab baade gennem de første stormfulde Aar og siden gennem mange Medgangsaaer til sin Død i 1916.

Det var *A. Harck*, der opsporede og afslørede *Søren Thomsens* Transaktioner i 1885. Og ud fra sine juridiske Forudsætninger gjorde han et stort og paaskønnelsesværdigt Arbejde for trods alle Vanskeligheder at genrejse Banken. Det var ogsaa *A. Harck*, der ud fra en solid juridisk Viden og reel Retsopfattelse udarbejdede og førte frem paa Generalforsamlingerne alle Forslag til Bankens Love, Vedtægter og Regulativer samt Lovene for Bankens Pensionskasse.

Alene gennem disse Love og Regulativer lærer man *Sagfører A. Harck* at kende som en grundig, solid, maaske lidt pedantisk, men til det yderste korrekt Mand, der ærligt stræber efter at finde frem til det rette.

Overretssagfører H. C. Harck.

Som en Videreførelse af *Sagfører A. Harcks* lange og tro Arbejde i *Varde Banks* Tjeneste, blev Sønnen, *Overretssagfører H. C. Harck* i 1916, faa Maaneder før Farens Død, indvalgt i Bankraadet.

I 1923 valgtes han ogsaa ind i Bankens Kontrollkomite.

Og i 1940 ved Formandens, *Sagfører Niels Jensens*, Død valgtes *H. C. Harck* til Formand for Bankens Bestyrelse. I denne Egenskab faldt det i hans Lod d. 21. Juni 1945 ved det første Bankraadmøde efter Danmarks Befrielse at indlede Mødet med en smuk og sikkert dybt følt Tale udsprunget af Glæde over Danmarks Befrielse fra det tyske Aag. Han sluttede:

»... Nu indledes en ny Æra for vort Land og vort Folk, en Tid, der særlig vil være præget af Genopbygningen baade materielt og moralsk.«

Kun godt 2 Maaneder derefter døde Harck pludseligt af et Hjerteslag. Og paa næste Bestyrelsesmøde i Banken d. 28. Septbr. bliver det Næstformandens, Landsretssagfører *Jægers* Hverv at holde Mindetale for den afdøde Formand. Han sae bl. a. meget træffende:

»... *Varde Bank* var hans Bank, som det var hans Fars Bank. Derfor vil hans Minde altid med Ære blive bevaret inden for den Bank, han viede sit bedste Arbejde ...«

SØN EFTER FAR

Bankdirektør F. H. Palludan.

Det vakte manges Undren og enkeltes Mishag, da Købmand *J. W. Palludans* Søn, den unge dygtige *F. H. Palludan* i 1886 opgav en sikker og solid Stilling i sin Fars Forretning for at overtage den ret tvivlsomme Post som formel Bogholder, reel Direktør i den genrejste *Varde Bank*, hvis Fremtidsudsigter tegnede sig højst usikre.

F. H. Palludan fik dog næppe Grund til at fortryde sit Valg — og Bankens Aktionærer da langt mindre! Den unge Palludan som hans Kendingsnavn lød til Adskel fra Faren: Gamle Palludan — viste sig at være en glimrende Bankmand, ikke i Kraft af Opøvelse eller tillært Teknik, men fordi han simpelthen levede og følte sammen med sin Bank.

Som et yderligere Plus havde han den Fordel, at han kunde snakke med og omgaaes alle Slags Folk, ganske vist paa sin egen Maade og ikke saaledes, at han snakkede Folk efter Munden. Han havde tværtimod et temmeligt frit Sprog og talte lige ud uden Personsanseelse. Stødte han nu og da enkelte, saa blev han afholdt og respekteret af des flere, fordi man følte, at Sindelaget bag de tit drastiske Udtryk var ægte og uselvisk.

— Der kommer to Haandværkere ind paa Banken og vil laane 500 Kr. paa en Veksel. Og *F. H. Palludan* gir dem Besked med høj Røst, der hørtes over hele Banken — Han talte sjældnen med Sordine paa Stemmen:

— Naa ja, I dur jo forresten ikke ret meget nogen af Jer. Men Skidt, I skal faa Pengene alligevel!«

Saa bliver den ene fornærmet og gaar sin Vej. Og Palludan siger til en ung Assistent, forundret og beklagende: »Jeg tror ligefrem, han blev fornærmet, hvordan kunde det nu være?«

Et særligt Kapitel af F. H. Palludans Virksomhed var hans Forhold til Bankens unge Funktionærer. Her havde han en ganske særlig Evne til at gi sine unge Medhjælpere Glæde ved Arbejdet og faa dem til at føle sig knyttet til Banken. Han kunde tilsyneladende i fuld Alvor drøfte med en ung Kontorist om den bedste Ordning af et Engagement paa $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ Mill. — Det ansporede den unge Mand til at gennemtænke Sagen ud fra forskellige Synspunkter, og han opdagede maaske derved, at Arbejdet i Banken ikke blot var kedelige Talkolonner og trælse Udregninger, men ogsaa Medhjælp til Fremskridt og Udvikling. Han kom ligesom til at se Tingene inde fra og følte, at Banken ogsaa var hans Bank.

Paa den Maade har F. H. Palludan givet mange af sine unge Medarbejdere Lyst til deres Arbejde og Samfølelse med den Bank, i hvis Tjeneste de stod — Det var ogsaa een af Grundene til, at saa mange af de Bankfunktionærer, hvis Læreaar i *Varde Bank* faldt under F. H. Palludans Vejledning, nu sidder i ledende og vigtige Stillinger — --

Det kunde ogsaa ske, Direktør F. H. Palludan tog Koksskovlen ud af Haanden paa den unge Kontorist, der skulde passe Fyringen: »Lad hellere mig. Du har mere end Arbejde nok endda!«

Paa den Maade blev Direktøren F. H. Palludan for sit Kontorpersonale ikke blot Principalen, de skulde adlyde, men endnu mere Mesteren, de saa op til og højagtede. Man kunde mere sig over hans smaa Pudsigheder: Hans stærke, gennemtrængende Stemme, som han sjælden søgte at dæmpe, hans morsomme Riven sig paa Armen, naar han stod overfor et lidt vanskeligt Spørgsmaal. Men smilte man nu og da lidt ad ham, da var Smilet godlidende og uden Brod og skadede ingen —

Kommer Direktør F. H. Palludan paa Tale i et lille Selskab af Bankmænd, der har haft deres Læreaar under den afholdte Direktør, da kan man ikke undgaa at mærke den hengivne Respekt og Ærbødighed, der præger Omtalen af deres gamle Principal — ogsaa naar de smiler og fortæller Palludan-Anekdoter — — —

Man sae om F. H. Palludan, at han var nøjeregnende i Smaating, men rundhaandet naar det gjaldt større — Da han saaledes i 1919 ifølge Lønningsregulativet og Bankens indtjente Overskud modtog en ret høj Tantieme, ønskede han at give Afkald paa saa stor en Del af disse Penge, som var nødvendig til at udfylde Personalets Tantieme, saaledes at den Tantieme, de modtog, blev lige saa stor som deres Aarsgage.

For — som han sae — »det er dog Personalet, der har haft Arbejdet.«

Næsten undselig kom Direktøren og stak en Pengekonvolut i Haanden paa sine unge Medhjælpere og nægtede pure at tage mod nogen Taksigelse — —

I 1921 følte F. H. Palludan sig træt af Arbejdet i Banken og trak sig tilbage fra Direktørstillingen fra 1. April trods mange og indtrængende Opfordringer om at fortsætte. Som en Slags Hyldest og Anerkendelse for veludført Arbejde som Direktør for Banken blev F. H. Palludan d. 10. Marts 1922 enstemmigt valgt til Formand for Bankraadet. Denne Post udfyldte han til sin Død d. 12. August 1938.

I sin Mindetale paa Bestyrelsesmødet d. 1. Septbr. 1938 udtalte Bankens Næstformand (senere Formand) Sagfører *Niels Jensen*, Varde, bl. a. følgende, der har Gyldighed langt længere ud end blot inden for en snæver Inderkreds:

»... F. H. Palludan var ikke blot Bankens Førstemand, men tillige en Mand, vi alle saa op til. Og han vil altid med sin noble og retsindige Karakter staa som et lysende Eksempel for os ...«

Bankdirektør Kai Lange.

I Bankraadsprotokollen oplyses fra Mødet 28. Decbr. 1900, at Direktionen fra 1. Decbr. 1900 har antaget som ung Kontorist til 30 Kr. mdl. en Søn af Købmand *Julius Lange*. Det er den da 16aarige *Kai Lange*, som her gaar ind i Bankens Tjeneste, hvor han kom til at virke i godt 44 Aar.

Ved Bankdirektør *J. W. Palludans Død* i 1917 bliver Fuldmægtig *K. Lange* paa Bankraadmødet d. 24. Septbr. 1917 enstemmigt valgt til Direktør, kun 33 Aar gammel.

Og i de følgende 27 Aar udfører Direktør Lange et anerkendt solidt og trofast Arbejde til Gavn for Bankens Fremgang. Fhv. Bankdirektør *Brandt* siger om sin Værkfælle i Banken gennem de mange Aar:

»Direktør Lange var en ualmindelig dygtig Mand i det daglige Arbejde. Han var godt inde i alle Bankforhold og i Bankens daglige Virksomhed. Jeg lærte gennem de mange Aar, vi arbejdede sammen, at skønne paa hans sikre, trofaste Arbejde . . .«

Paa Bestyrelsesmødet d. 28. Juni 1944 meddelte Direktør Lange Bestyrelsen, at han ønskede at fratræde sin Stilling som Direktør pr. 30. Juni 1944. — Direktøren var endnu en forholdsvis ung Mand, men han ønskede at leve en Del Aar fri for Arbejdet og Ansvaret, inden Alderen meldte sig.

Formanden, Overretssagfører *H. C. Harck* bragte Direktør Lange en varm Tak paa Bestyrelsens og Bankens Vegne for hans lange og udmærkede Arbejde i Bankens Tjeneste —

»... Direktør Lange har udfoldet alle sine Evner og al sin Dygtighed til Bankens Bedste og været Banken en god Mand!«

Som synligt Udtryk for Bankens Tak overrakte Formanden Direktør Lange en Sølvallerken med Bankens Bygning indgraveret.

Direktør Lange takkede for de venlige Ord, for Gaven og for de Aar, han havde været knyttet til Banken — »Jeg har her begyndt hver Arbejdsdag med Glæde!« — — —

53 AAR I VARDE BANKS TJENESTE

Bankdirektør N. Brandt.

Dersom man inden for *Varde Bank* er i Uvished om et eller andet, der har Tilknytning til Bankens Virksomhed gennem de sidste 50 Aar, saa hedder det gerne: »Spørg hellere Direktør *Brandt*, han ved sikkert Besked!« — — —

Da Bankdirektør *Brandt* i 1943 trak sig tilbage fra Arbejdet i Banken, havde han arbejdet i dens Tjeneste gennem 53 Aar, deraf de 33 Aar

som Direktør. Gennem denne lange Aarrække havde Brandt ikke blot opsamlet en vældig Viden vedrørende Bankens Virksomhed, men tillige et enestaaende Personalkendskab til Byens og Egnens Folk. Derfor er Direktør Brandt god at gæste for den, der gjerne vil vide et og andet om Ting og Tildragelser, der ligger tilbage i Tiden.

Direktør Brandts Hjem ligger paa Hjørnet af Frisvadvej og Bastrupsvej i Varde, en solid Villa med faste sluttede Linjer inde i en stor Have. Det samme Præg: Soliditet og stilfærdig, beskeden Styrke, har ogsaa altid været Særkende for Direktør Brandt, baade som Forretningsmand og Privatmand. Naar *Brandt* i 1943, da han fyldte 70, trak sig tilbage fra Direktørstillingen i *Varde Bank*, var det ikke, fordi han var træt og af-fældig. Langtfra. Han er endnu en rask og arbejdsduelig Mand. Men som han sae:

»Nu har jeg gjort mit Dags-Arbejde. Nu er det rimeligt, at unge og friske Kræfter kommer til.« — — —

— — »Fortælle noget fra mit Arbejde i *Varde Bank*?« — Direktør *Brandt* byder Gæsten til Sæde og finder selv sin Plads ved Skrivebordet.

»Ja, jeg ved næsten ikke, hvad der er at fortælle. Det er ganske vist et Stykke Tid, og en Del er der jo ogsaa hændt i de 53 Aar, jeg har arbejdet i *Varde Bank*. Men saadan til at fortælle om, ved jeg knapt, hvad egner sig. Det har været Arbejde, jævnt dagligdags Arbejde Dag efter Dag. Og det blev efterhaanden til Aar — mange Aar! før man ret var klar over det — —

Hvordan jeg kom ind i *Varde Bank* —? — Jo, se jeg havde en Bror, der var Kontorist i Banken. Han døde, og saa kunde jeg faa hans Plads. Jeg var den Gang Kontorist paa Amtstuen, men jeg mente, der var større Muligheder inden for Banken. Og saa fik jeg Pladsen. Det var i 1890.

— Smaa Forhold den Gang —? — Ja, efter vore Begreber i Dag var det meget smaat. Det var jo Lokalerne nede i Grydergade. Bankfolk i Dag vilde vel nærmest more sig over det hele, baade Lokalerne og vor Arbejdsmaade. Vi kendte jo intet til Teknik. Derimod lærte vi til Gavns at være nøjeregnende med Smaating og at passe paa, at intet, selv om kun nok saa lidt, gik til Spilde. I de første Aar, jeg var i Banken, fik vi

mange Breve uden Konvolut, kun foldet sammen og lukket med Oblat. Gamle Konvolutter brugte vi til at rulle Sølvpenge ind i. Naar brugte Konvolutter blev sprættet op, kunde de ogsaa bruges til at skrive paa —

— Pengene var smaa den Gang —! — Ja, efter vor Opfattelse i Dag. Til Gengæld strakte de ogsaa en Del længere. En Tikroneseddel var jo en Formue for en Smaamand. Vi var kun to Mand foruden Direktørerne og Bogholderen. Til Gengæld var der jo 5 Direktører, der skiftedes til at være i Banken. De 5 Direktører samlede en Gang om Ugen, gennemgik Vekslerne og drøftede, om en Mand skulde betale 5 eller 10 Kr. i Afdrag — eller han maaske burde slippe helt fri for Afdrag denne Gang —

— Frihed og Fritid —? — Nej, det kendte vi ikke stort til den Gang. Arbejdet skulde jo gøres. Kunde vi ikke blive færdige til Kl. 9 eller 10 om Aftenen, saa kunde vi maaske naa det til Kl. 11 eller 12.

Der har jo baade den Gang og i alle Aarene siden været en stadig stigende Linje inden for Bankens Virksomhed, derfor har der egentlig altid været for lidt Personale i *Varde Bank* i Forhold til Arbejdet — Jo, Personaleudvidelsen kunde aldrig helt holde Trit med Virksomhedens og Arbejdets Vækst —

Hvornaar Fremgangen ret satte ind —? — Aa, der var egentlig en jævn og støt Fremgang op mod Aarhundredskiftet. Det mærkedes godt paa Omsætningen, da Andelsmejerierne ret kom i Gang. Omkring Aarhundredskiftet havde vi Forbindelse med over 50 Andelsmejerier. Vi fik saaledes mange Mejerier helt op til Ringkøbing. Det stammede fra, at naar Mejerierne skulde ha Penge i Ringkjøbing Bank til Udbetaling til

Bankdirektør N. Brandt, Varde.
(Billedet fra 90erne).

deres Andelshavere, saa fik de altid Pengene i 100 Kr. Sedler, saa kunde Mejeriformændene selv bøvles med at faa Sedlerne vekslet, saa de kunde udbetales —

— En Ubetydelighed — Ja, men det er den Slags Smaating, der tæller. Vi sørgede for, at vore Kunder fik deres Udbetalinger i Pengesedler, der passede dem. Og vi fik stadig flere Kunder. Gennem adskillige Aar havde vi ogsaa Esbjerg Andelssvineslagteri. Siden kom Mergelselskaber og Elektricitetsselskaber —

— Sparekasserne —? — Jo, *Varde Bank* har altid staaet i det bedste Forhold til Sparekasserne. Dem opfatter vi ikke som Konkurrenter, men som Kollegaer. Vi har blot hver vort Arbejdsfelt og vor Virkemaade. De fleste af Egnens Sparekasser har da ogsaa Konti i *Varde Bank*.

— Jo, *Varde Bank* har ogsaa været med i Egnens Opdyrkning, ikke mindst da gennem Grindsted Afdelingen, hvor vi i bogstavelig Forstand var med til at financiere Opdyrkningsarbejdet.

— Det største Fremskridt i Bankens Historie —? — Ja, mon ikke det, der følte som det største Fremskridt, var den Gang i 1900, da vi flyttede fra Grydergade og til det nye Bankhus paa Hjørnet? — Jo, det var jo som et helt Palads imod det Lokale, vi var vant til — Og saa var dette nye Bankhus jo endda for lille næsten med det samme. Der var faktisk kun Plads til 8 Mand i Ekspeditionslokalet og saa 2 i et lille Kontor ved Siden af. Der var jo mange ældre Mænd i Bankraadet den Gang. De var vant til smaa Forhold og til at se nøje paa Skillingen. Og de syntes, det var et vældigt flot Hus med en Masse Plads — Hvordan skulde de vel ogsaa ha Fantasi til at forestille sig den vældige Udvikling, der laa foran —

Se, saadan gik det til, at den Bygning, der faktisk var bygget saa god og solid, saa den kunde ha staaet i 100 eller 200 Aar, kun kom til at gøre Nytte i 40 Aar —

— Den nye Bankbygning — om ogsaa den engang bliver for lille —? — Det tør jeg ikke spaa om. Men jeg tror dog, at denne Bankbygning, vi nu har rejst, vil staa og gøre god Fyldest et godt Stykke frem i Tiden. Efter min Mening var det netop i en heldig Tid, vi fik bygget, hverken for tidligt eller for sent. Jo, havde det været tidligere, i 20erne maaske,

da var det let blevet noget Lapperi paa det gamle, der aldrig var blevet tilfredsstillende. Nu derimod blev det nyt og rationelt fra Grunden af, saa Lokalerne blev baade praktiske og pompøse. Og ikke mindst Kælderanlægget og Boksrummene virker med til, at *Varde Banks* Hovedsæde nu regnes for en af Provinsens mest moderne Bankbygninger.

Ja, og vi var alligevel saa tidligt paa Vej, saa vi fik Banken færdigbygget, inden Krigen lukkede af for Materialerne —

— Den vanskeligste Tid i de godt 50 Aar, jeg har arbejdet i *Varde Bank* —? — Ja, se hver Tid har jo sine Vanskeligheder. Hvilke, der har været de værste at overvinde, ved jeg knapt.

90erne var jo set med Nutidsøjne en fattig Tid, og den økonomiske Modstandskraft var kun ringe. Hverken private Folk eller Banken taalte ret store Stød, inden der var Vanskeligheder.

Ved Krigsudbrudet i August 1914 var der en vanskelig Overgang, ikke af længere Varighed, men svær nok at klare. For Folk vilde paa een Gang ha deres Penge — Hvorfor? — Ja, hvem kan gi Grunde eller tænke Fornuft, naar der gaar Panik i Folk!

Den allervanskeligste Tid var dog nok først i 20erne med Prisfaldet efter Verdenskrigen, og med Bankkrak og Sammenbrud og Tab alle Vegne. Da betød det noget at ha Ry for Soliditet. Det var kanske et af *Varde Banks* bedste Aktiver i de Aar. Men den uhyggeligste Tid var jo alligevel Besættelsestiden! Selv om vi ikke blev direkte forulempet, saa var det et haardt Tryk at leve under. Og i Esbjerg var det jo meget værre. Der var baade Direktør *Palludan* og Direktør *Rasmussen* en Overgang interneret. Og i Esbjerg grasserede Attentater og Clearingmord. Hvem kunde vel vide sig sikker der! — Nej, det var en uhyggelig Tid!

Og saa alle de Penge vi var tvunget til at udbetale til Værnemagere og Tyskerhaandlangere, det kunde vel nok harme een at se!

— Store Summer! — Ja, baade under Besættelsen og nu i Aarene efter Befrielsen er det jo eventyrlige Summer, man arbejder med. Man kan knapt nok forstaa, hvordan vi igen naar frem til normale Forhold — —

Fremgang —! Ja, der har vel nok været Fremgang baade i By og paa Land i de cirka 65 Aar, jeg kan huske tilbage. Det har altid været een af

mine største Glæder at leve med i Udviklingen. Og i al denne Fremgang har *Varde Bank* været med og røgtet sine Opgaver — Og jeg mener ogsaa: givet sine Bidrag til Fremskridt og Udvikling.

Det er jo noget særegent ved *Varde Bank*, at den saa stærkt er sammenvokset med sit Opland — Grundlaget for Bankens Vækst —? Ja,

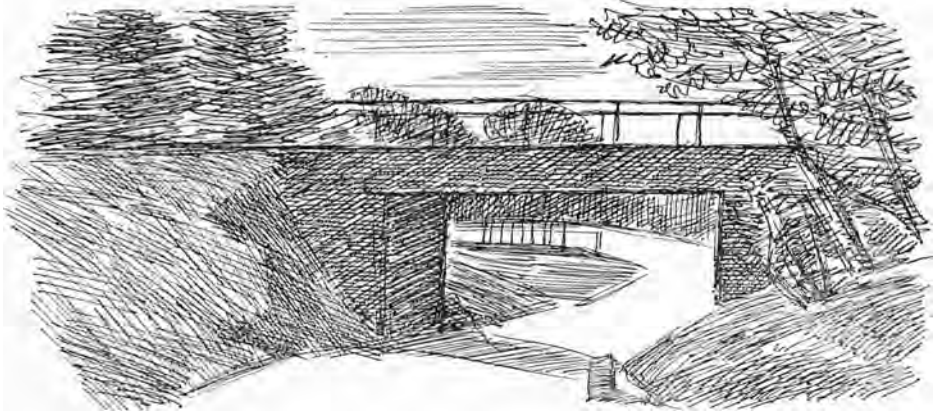

Varde Torv.

det kan vi godt sige: Samhørighed mellem Bank og Egn og saa Paapasselighed i alle Smaating, det kan godt kaldes Grundlaget for *Varde Banks* Styrke og Vækst. Se, forhen da var det ikke saa nødvendigt med Bankteknik, det var mindst lige saa vigtigt, at man kunde omgaas Folk, snakke med dem — Ja, vist saa: ogsaa vurdere dem!

Jo, Folk sae om os, at Direktør *Lange* passede det daglige Arbejde, og jeg snakkede med Folk — og Banken stod sig godt ved den Deling —

— Jo, det har været en rig og god Tid, de 53 Aar i *Varde Banks* Tjeneste, for det har været en Tid i Fremgang og Udvikling baade for den Bank, i hvis Tjeneste jeg var, og for den Egn, som Banken tjente ...« —

MÆNDENE I DAG

DET GAMLE OG ANSETE NAVN

Bankdirektør J. W. Palludan, Esbjerg.

Rastløs. Altid i Fart og Virksomhed. Snadde i Munden. Og paa Hat med alle i Byen, især da nede paa Havnen — Det er, tegnet i et Par enkelte Linjer, Direktør *J. W. Palludan, Varde Bank* i Esbjerg. »Hvordan føles det at være Bærer af et gammelt anset Navn?« spørger en Gæst en Dag Direktør Palludan — »føles det mest som en Gave og en Fordel eller snarere som et Tryk af Forpligtelse?«

»Tryk« — Direktøren ler sin korte, friske Latter — »Nej, jeg er ikke saa følsom. Jeg tar Tilværelsen som en Realitet, og derfor har jeg været godt tilfreds med det Navn, jeg bærer. Det arvede jeg fra min Bedstefar. Og ham skylder jeg meget mere end det.

Jo, i min Drengetid, mens jeg gik i Skole, boede jeg hos min Bedstefar, Købmand *J. W. Palludan* i Varde. Han var en meget virksom og levende Mand. En Mand, der selv vilde følge med i alt inden for sin store Virksomhed. Siden, da jeg kom ind i Banken, kom jeg til at gaa sammen med min Onkel, *F. H. Palludan*. Af Omgangen med disse to har jeg lært meget. Hver Aften Kl. 9 kom Onkel op til Bedstefar og drak Kaffe. Og saa sad Far og Søn og drøftede Dagens Hændelser og lagde Planer for Arbejdet og Virksomheden fremefter.

Det var baade spændende og udviklende for en Dreng eller ung Knøs at sidde og høre paa. Og jeg forstaar nu bagefter, at ved Samværet med min Onkel og Bedstefar i de Aar blev Grunden lagt baade for min Fremtid og min Indstilling overfor Tilværelsen.

— En Selvfølge, at jeg blev Bankmand — Nej, det var det slet ikke. Jeg vilde som Dreng være Landmand. Det var min Far, og jeg havde Lyst til det samme. Men jeg skulde jo først ha min Realeksamen. Mens det stod paa, var det, jeg boede hos Bedstefar.

Ja, og saa gled jeg ind i Bankvirksomhed. Det var i 1900, jeg begyndte. Maaske var det mere de ydre Omstændigheder end egentlig Lysten, der var det drivende. Naar man i saa ung en Alder skal vælge sin Livsstilling, ved man jo knapt, hvad man gaar ind til. Men jeg har ikke fortrudt Valget. De første 10 Aar, jeg arbejdede i Banken, rejste jeg hver Dag til Esbjerg om Morgenen og tilbage til Varde igen om Aftenen.

En rastløs Tilværelse — Naa ja, det kan jo ogsaa blive en Vane. Men det føltes dog som et vældigt Fremskridt, da Esbjerg Afdelingen i 1910 blev fast, og jeg fik Bopæl her i Byen.

Udvikling —! Ja, det har man vist Lov til at prale en Smule med. Da vi indledede som fast Afdeling i 1910 var vi 4 Mand. Inden Aarets Udgang var vi allerede nødt til at være 6 Mand for at klare Arbejdet.

Og nu —? Ja, nu er her et samlet Personale paa 28. Allerede i 1913 maatte vi udvide Lokalerne. Og igen i 1926 havde vi en større Udvidelse.

Ikke mindst fordi Virksomheden gik saa stærkt frem, blev der overvældende med Arbejde. Hvad der i disse første Aar krævedes af den enkelte, kender man slet ikke nu. Vi hængte i til Syvtiden, gik hjem og spiste og tog saa fat igen til Kl. 10—11 eller endnu længere, hvis det var nødvendigt.

Men var der Mængder af Arbejde, saa var der ogsaa store Muligheder den Gang — Jo, de var større end nu, det kan ikke nægtes. Vi var 3 unge Mænd i 25 Aars Alderen, og i Løbet af faa Aar var vi alle tre Direktører.

Udviklingen fremad i Tiden —? Ja, hvordan den vil forme sig, er ikke let at sige. Man har i hvert Fald vanskeligt ved at forestille sig samme Tempo fremad som gennem de sidste 50 Aar.

Et kan vi dog sikkert regne med: Der vil under een eller anden Form komme en Tilpasningstid, og den kan maaske blive vanskelig nok. Men vi kommer ikke uden om at tilpasse os Verdensforholdene for at være konkurrencedygtige. Vi maa kunne eksportere. En Nation kan ikke leve af, at Folk barberer hinanden indbyrdes!

— Eksporterhvervene — Ja, netop, det er i særlig Grad Eksport-
erhvervene, *Varde Bank* financierer. Varde Banks Hovedsæde i Varde
og Afdelingerne i Ølgod og Grindsted har jo særlig det store Opland.
Det vil sige Landbruget.

Vi her i Esbjerg har Handel og Industri og i første Række Fiskeriet
med den store og hurtige Omsætning — Jo, Fiskeriet betyder meget for
Varde Bank saavel som for hele Esbjerg By ...«

»Sig mig, Direktør Palludan, var De ikke interneret en Tid under
Krigen?«

»Jo, den 29. August blev jeg taget som Gidsel ligesom saa mange
andre.

En slem Omgang —? Naa, det var intet at snakke om imod, hvad
mange andre var ude for. Det var Værnemagten, der arresterede mig, de
kunde dog være en Smule mere menneskelige end Gestapo.

De første 9 Dage sad jeg i Enecelle paa Royal og maatte ikke snakke
med et Menneske. Det var ikke saa rart. Siden kom jeg sammen med 17
andre til Fredericia, og her var det taaleligt. Og det varede ikke saa længe
endda, før vi slap fri.

— Sled paa Nerverne? — Naa, jeg mener nu ikke, jeg har særlig
Anlæg for Nerver. Men jeg vil godt indrømme, det virkede lidt ube-
hageligt, naar der en Dag kom en Mand fra Modstandsbevægelsen fa-
rende og sae:

»Nu er der skudt en Stikker. Jeg ved, De og Direktør Rasmussen
staar paa Listen over de, der skal likvideres til Gengæld. De maa væk«. Een
Gang tog vi det ad notam og forsvandt en halv Snes Dage, og saa
skete Gengældelsen i Form af Mordene paa Læge Carstensen og Redak-
tør Jensen nogle Dage efter, at vi var vendt tilbage.

Nej, saadan ligefrem hyggeligt var der jo ikke her i Esbjerg i de

Aar — Men vi slap jo igennem. Og nu skulde vi gærne i Gang med at bygge op . . .«

— — I Grunden et mærkeligt Tilfælde — sidder Gæsten og tænker. — I 1864 blev Købmand *J. W. Palludan*, Varde, taget af Tyskerne som Gidsel og ført til Rensborg. — 79 Aar senere i Tiden blev hans Sønsøn og Navne: Direktør *J. W. Palludan* ogsaa taget som Gidsel af fjendtlige tyske Tropper —

Det er i Grunden et lille Træk, der gir Linjen i Slægten og et Glimt af Direktør *J. W. Palludans* Indstilling.

ØSTJYDEN BLANDT VESTJYDER

Bankdirektør O. Rasmussen, Esbjerg.

I Kilometertal er der ikke saa overvældende langt fra Vejle Fjord i Øst til Ho Bugt og Graadyb i Vest — fra Vejle til Esbjerg. Men i Landets Natur og Byernes Præg er der et vældigt Spring: Vejledalens smilende, yppige Ynde og Vestkystens barske og ligetil Djærvhed —

. . Kan man da tænke sig, at en Mand kan omplantes fra den læede østjydske Fjordby til den aabne forblæste Vestkystby og endda føle sig veltilpas derved?

Ja, spørg Direktør *Rasmussen*, *Varde Bank* i Esbjerg, han har gjort Kunststykket uden — efter eget Sigende — at fortryde det.

Er Førsteindtrykket af Direktør *Palludan* især den travle rastløse Forretningsmand, da virker Direktør *Rasmussen* stik modsat: stilfærdig og afdæmpet. Alene hans beherskede noble Stemmeføring gir Indtryk af Eftertanke og Selvtugt — Netop derved udfylder de to Direktører hinanden paa saa ypperlig en Maade.

De, som møder Direktør *Rasmussen* uden for Banken, vil lettest antage ham for en stilfærdig, tænksom og fint kultiveret Videnskabsmand snarere end en travl optaget Forretningsmand paa en fremskudt Post. —

»Og De er nu groet fast i Esbjerg, Direktør *Rasmussen*?«

»Det er jeg, og det fortryder jeg ikke paa — Se det første Indtryk af

Esbjerg er jo ikke umiddelbart tiltalende. En By, der i et Par Menneskealdere er groet op af Sandklitter og Hedebrinker og stræber efter at blive Storby, vil jo let ha noget ufærdigt og tilfældigt over sig. Men man falder forbavsende hurtig til her. Og saa opdager man, at netop her i Esbjerg er saa fri og usnobbet en Tilværelse som ikke ret mange andre Steder —

— Hvordan jeg kom til Esbjerg —? — Tilsyneladende ved Tilfældigheder, men set paa længere Sigt virker Tilfældighederne vel nok som Led i en fast Plan — Min Far lærte i sin Tid Købmandshandel i Varde. Her kom han sammen med den unge *F. H. Palludan*. De var jævnaldrende og spillede Billard sammen.

Da saa den Tid kom, jeg nok vilde ud at se mig om — jeg lærte i Vejle Bank, hvor min Far var Direktør — saa huskede Far sin Ungdomskammerat i Varde og skrev til ham — Ja, og saa kom jeg her til Esbjerg d. 27. Januar 1910 . . .«

»Tænkte De Dem da at blive her for bestandig?«

»Det gjorde jeg næppe. Hvem tænker saa langt i den Alder. Men jeg havde ikke været her ret længe, inden jeg var glad for baade Arbejdet og Forholdene.

Varde Bank er nemlig en udpræget folkelig Institution med tydelig Præg af vestjydsk folkelig og demokratisk Indstilling. Her er ikke et Svælg befæstet mellem Lederne og Funktionærene. Direktionen sidder ikke her, som det kendes andre Steder, i fjærn ophøjet Ensomhed. Men her gaar man ude ved Skranken og snakker med Folk. Og at Forholdet er saaledes, skyldes for en stor Del *F. H. Palludan*. Hans Præg kan endnu mærkes i Banken saa længe efter hans Død.

Jo, *F. H. Palludan* var en sjælden Læremester. Han forstod ikke blot at gøre sine unge Medarbejdere interesseret i Arbejdet, men han havde ogsaa en sjælden Evne til at gi dem Fællesskabsfølelse med Firmaet, med den Bank, de tjente. Her fik jeg som ung Mand Lov til at handle frit under Ansvar. Jo, det betød noget at gaa i Lære hos en saadan Mand!

Ogsaa Direktør *Brandt* virkede stærkt med til at gi *Varde Bank* sit

eget demokratiske Præg. Direktør *Lange* mærkede man maaske ikke saa meget udadtil. Men han gjorde et godt Arbejde i Bankens Tjeneste. Det er muligt, han ikke havde saa stor Publikumstække som sine Meddirektører. Til Gengæld havde han saa andre værdifulde Egenskaber til Gavn for Banken.

Ja, det har været en rig og stærk Udvikling at leve med i. Ogsaa Besættelsestiden havde sine Opgaver. Men det var jo et uhyggeligt Pres at leve under — —«

»De var en Overgang arresteret af Gestapo og interneret?«

»Naa ja, det var nu ikke saa længe. I April 1944 blev jeg arresteret. Jeg var angivet som Bidragyder til den illegale Presse. Saa gik Turen over »Hafnia« til den tyske Afdeling i Vestre og derfra til Horserød.

Værst? — Det var langt det værste i Vestre, der sad vi 6 Mand i een lille Celle med 3 Stole. De tre maatte ligge paa Terrassogulvet, naar de var træt af at staa. Og Forplejningen var elendig. Det var en hel Udfrielse, da vi kom til Horserød.

»Hvordan det følte at være i Gestapos Klør —? Det følte ikke paa anden Maade, end det gjaldt om at la være med at tænke og saa ellers opføre sig som store Drengene — Eet lærte man i hvert Fald under disse Forhold — Jo, Fællesskab og Kammeratskab paa en hel ny Maade ...«

— »Og nu Oplevelsen er paa Afstand, har den da sat Spor?«

»Ja, Livet og Friheden har ligesom faaet større Værdi for een, nu man har oplevet, at det slet ikke er en ren Selvfølgelighed ...«

»Hvad med *Varde Bank* og Fremtiden, kan Direktøren antyde Linjen fremad?«

»Jeg holder ikke af at spaa. Men jeg haaber, at Banken fortsat kan opfylde sin Mission i Omsætningen — være det Mellemlid, der hjælper til at holde Omsætningen og Virksomheden i Gang og være med til at fremme Udviklingen til Gavn for Helheden ...«

»Og har Direktøren noget særligt Ønske for den gamle Bank nu til 75 Aars Dagen?«

»Ja, jeg vil ønske, at alle vi, der arbejder i Bankens Tjeneste, maa kunne lære lidt af de gamle Slægtleds Troskab, saa vi kan evne at over-

føre til en ny Tid lidt af den stærke Fællesskabsfølelse, der forhen har raadet inden for Banken.

For Medhjælpernes Fællesfølelse med Firmaet er ogsaa et af de Forhold, der har virket med til at gøre *Varde Bank* stærk . . .«

PENSIONS KASSEN FOR VARDE BANK

Bankdirektør P. Jacobsen gør Rede for Varde Banks Pensionsforhold.

Som tidligere nævnt, havde *Varde Bank* paa et relativt tidligt Tidspunkt sin egen veludformede Pensionsordning, der ogsaa medvirkede til at hævde Bankens Omdømme som en god Arbejdsplads. Bankdirektør *P. Jacobsen* var med her fra første Færd og var Pensionskassens første Regnskabsfører.

Det falder derfor ret naturligt, naar vi ønsker at faa Rede paa den for *Varde Bank* gældende Pensionsordning, at vi da henvender os til Direktør *P. Jacobsen* med Spørgsmaalet:

»Hvornaar og hvordan formedes denne Pensionsfond eller Pensionskasse for *Varde Bank*?

»Den oprindelige Pensionsfond stiftedes i 1914 som en selvejende Institution men med samme Ledelse som Banken. Princippet var, at hvert Medlem — d. v. s. alle Bankens Funktionærer fra det fyldte 20 Aar — skulde betale 5 pCt. af deres Lønning, henført til Pensionslønningssatser med Maksimum 9000 Kroner, og Banken tilskyde et tilsvarende Beløb, hvorefter der tilsikredes Medlemmerne Pensionsret, vistnok i Hovedsagen efter Statens Pensioneringsregler.«

»Var det i sin Tid fra Funktionærernes Side Planen om denne Pensionsordning kom?»

»Nej, man kan ikke sige, Funktionærerne selv rejste Spørgsmaalet. Vi var saa forholdsvis unge og vistnok alle ugifte, saa dette Problem har nok ikke været brændende for nogen af os. Pensionering indenfor private Erhverv var jo forøvrigt dengang noget sjældent forekommende. Initiativet kom fra Direktionen. Det var Sagfører *A. Harck*, der skrev

Vedtægterne. Han har nok været opmærksom paa de forsikringstekniske Mangler ved Ordningen, thi i § 23 indføjedes en Bestemmelse om, at Banken skulde tilskyde det manglende Beløb, dersom Pensionsfonden ikke kunde udrede Pensionerne.

— Interesse for Ordningen —? Ja, den kom i hvert Fald med Aarene og kan nu siges at være meget levende. Den stærke Udvikling inden for Bankens Virksomhed gør sig jo ogsaa gældende her. Fra de 15 Medlemmer ved Starten, overvejende helt unge, er Antallet nu over det tredobbelte, hvoraf — bortset fra Direktøerne — 6 Medlemmer har været ansat i Banken mellem 30 og 35 Aar, 7 mellem 25 og 30 Aar, 6 mellem 20 og 25 Aar, 5 mellem 15 og 20 Aar. — *Varde Bank* skifter jo ikke Funktionærer unødigt ofte. Jeg tror, jeg tør sige, der er et godt Forhold mellem Banken og dens Funktionærer, hvilket ogsaa maa siges at fremgaa ret tydeligt af det foran nævnte Antal Funktionærer og deres Tjenesteaar.«

»Hviler Ordningen saa stadig paa de oprindelige Forudsætninger og Vedtægter, eller er her med Aarene sket Ændringer?«

»Kun delvis. Ordningen undergik væsentlige Ændringer efter Lov af 11. Maj 1935 om Tilsyn med Pensionskasser. »Pensionskassen for Funktionærer under Aktieselskabet *Varde Bank*«, som den nu hedder, har sin egen Bestyrelse. Løftet i de oprindelige Vedtægters § 23 er bortfaldet, uden at dette dog giver Anledning til Bekymring, dels fordi Bankens Bidrag, der stadig er 5 % som Funktionærernes, kan forøges til 10 %, og dels fordi Kassens Status er god med Hensyn til dens nu gældende Forpligtelser.« —

»De siger: nugældende Forpligtelser — skal det opfattes som et Forbehold?«

»Jo, se Forholdet er det, at der ikke i de tilsikrede Pensioner er regnet med Dyrtidstillæg. Dette Forhold har to Sider, dels Dyrtidstillægget til de nuværende Pensionister, der udbetales af Banken med samme Procentsats, som er gældende for Funktionærerne, og som for saa vidt er af mindre Betydning i Øjeblikket, dels den Omstændighed, at Pensionslønningssatserne kun bestaar af Grundløn og Tantieme, men ikke

Varde Bank: Et Hjørne af Direktionsværelset i Hovedsædet i Varde.

de udbetalte Dyrtidstillæg. Da nu Pensionerne bestemmes som saa og saa mange Procent af Gennemsnittet af 10 Aars Pensionslønningssatser, alt efter Tjenestetiden ved Pensioneringens Begyndelse, vil de Pensioner, der kan opnaas, ikke staa i rimeligt Forhold til Totallønningerne. Man er imidlertid baade indenfor Pensionskassens Bestyrelse og Bankens Ledelse opmærksom paa dette Misforhold, og der er gjort indledende Skridt til Afbødning heraf.

Pensionskassens Status i Dag —? Jo, jeg skal nævne et Par Tal. Kassen ejer Aktiver til et Beløb af over 1,100,000 Kroner, dens Indtægter var i sidste Regnskabsaar ca. 87,000 Kroner og de udrede Pensionsudgifter (altsaa uden Dyrtidstillæg) var ca. 19,000 Kroner.

Dens Bestyrelse bestaar for Tiden af Direktør *Rasmussen*, Formand, Landsretssagfører *Jæger* og Direktør *Johansen* som Sekretær. Regnskabsfører er Bankfuldmægtig *Sørensen* og Revisorer Statsaut. Revisor *Clausen* og Bankkasserer *Jensen*.«

»Kan det tænkes, at denne Bankens Pensionsordning har nogen Betydning ud over det rent økonomiske: Sikringen af Alderdommen ved Hjælp til Selvhjælp?«

Direktør *Jacobsen* nikker: »Ja, jeg mener, Pensionskassen har staaet sin Prøve. Og jeg tror, den virker med til at fæstne det gode Forhold mellem *Varde Bank* og dens Funktionærstab.«

VI SER OS UD FRA BLAABJERG --

Bankdirektør H. Johansen, Varde.

Jævnt og slettefladt er det danske Land. Mest jævnt her vesterude, hvor Jordbølgerne er lave, og Udsynet fra Toppen af en Gravhøj kan række milelangt ud. Og dog, vil vi opleve vor eneste virkelige Bjerg-højde maaske med det videste Udsyn, vort Land kan give, da maa vi helt ud yderst mod Vest.

Den Oplevelse vil vi unde os selv — vi vil opleve *Blaabjerg*! Og for at faa mest muligt ud af Turen der langt vesterud, vil vi slaa Følge med Jægeren og Naturdyrkeren, *Bankdirektør Johansen*, *Varde*. Han

er som faa andre stedkendt og hjemme i de store Plantager omkring Blaabjerg med det rige Dyreliv og den ejendommelige vilde Natur.

Blaabjerg! — Alene Navnet gir Indtryk af Eventyr og Storhed: Det blaanende fjærne og Højden, der stiger til Bjerg. Det Navn maa være formet ikke af de nærboende, men af Sognefolk langt østerfra eller af farende Folk, som langvejs fra paa Vej mod »æ Gaf« eller Fiil Sø stævnedede frem mod den dissvøbte Højde, der som en mørk, dunkel Knude løftede sig op over Slettelandet, altid svøbt i en blaalig Eventyrdis, der gir den en æggende Tone af Fjærnhed og Uopnaaelighed.

Men efterhaanden, som vi kører mod Vest og kommer Maalet nærmere, da løfter sig Uvirkelighedens Drømmedis, og Højdens Linjer bliver faste og svungne og faar Virkelighed. Og vi opdager, at det, vi før tænkte os som et goldt Klitland, det er Skov! — Blaabjerg og den stigende Højde, som løfter Knuden frem, er nu grønt Skovland: Høje Graner eller krogede Bjergfyr, som nu Jordbund og Læ gir Vækst til — Et vidtstrakt Skovland helt ud til Kystens yderste Klitbælte.

»Skov! — Jo, vist er her Skov!« — siger Direktør Johansen — »Her langs Vestkystens Klitbælte ligger nogle af Danmarks største Skovstrækninger. Mon ret mange tænker sig det! — Jo, Vestkystens Klitplantager dækker over 25,000 ha. Land —

Forandret Landskabet — Ja netop, det har disse store Klitplantager i allerhøjeste Grad — Og ikke blot Landskabet her ude, der forhen var øde Hede- og Klitstrækninger, men selve Klimaet langt længere ind ad i Landet paavirkes af dette grønne Skovbælte op langs Vestkysten —

Havgusen —? Ja, det var især den, jeg tænkte paa. For et Par Meneskealdere siden var det jo saa almindeligt, at Havgusen kom drivende ude Vest fra: En tæt, klam Taagegys, der kunde slutte selv den varmeste Sommerdag med et Kuldegys. Og naar denne ilde anskrevne Havgus mærkes saa lidt nu til Dags — selv i Esbjerg er den jo næsten ukendt nu — da skyldes det sikkert det grønne Bælte af Plantager, der nu dækker de store Klitarealer. Den varme opstigende Luft fra Klitplantagerne hindrer den saltholdige Havtaage i at lægge sig ned over Landet.

Men hvor mange tænker sig vel, at saaledes kan Landets Natur og

Væsen skifte Karakter i Løbet af et Par Menneskealdere. Her ude mod Vest er vundet et godt Stykke nyt Danmark ind. Det er ogsaa et Arbejde, der ikke maa glemmes, naar der er Tale om vestjydsk Landvinding — Og rent socialøkonomisk har disse Plantager en Værdi, der er værd at regne med. Jo, de betyder i en brændselsfattig Tid Brænde til Hjemmene, til Mejerier, Bagerier og andre stedlige Industrier. Og de gir Masser af Arbejde og Fortjeneste til Egnens Folk —«

»Og Jagt? —«

Da ler Direktør Johansen sin smittende Latter. — »Ja, lad os endeligt ikke glemme Jagten, det er dog den, der gir Tilværelsen Spænding. Ja, og Forfriskelse og Fornyelse for en travl Forretningsmand! — Og jeg har Jagtretten her i Blaabjerg Plantage. Det er et herligt Land at færdes i her ude. Her oplever man Tilværelsen ligesom fra Bunden af, frisk, fri og spændende!«

»Er det spændende at jage Harer?«

Da ler Jæger Johansen igen — »Naa-aa, jeg synes nu, det er nok saa spændende at jage Kronvildt! — Jo, der er baade Raavildt og Krondyr her ude. Er vi heldige i Dag, ser vi nok nogen, det er altid lettest, naar man ikke har Bøsse med . . .«

— — Men møder vi end ingen Kronhjorte, saa møder vi en Natur saa stærk og fri som faa Steder i vort Land.

Mærkeligt nok forresten: jo mere Blaadisen toner bort, og Blaabjerg-Højden træder frem, des mindre synes den os —

»Naa, vent bare, til vi kommer op paa Toppen,« trøster Direktør Johansen — »saa faar vi igen Indtrykket af Bjerg.«

»Hvilken Natur foretrækker De, Hr. Direktør, enten Blaabjerg Plantagerne eller Egeskovene omkring Nørholm, hvor De levede som Barn?«

»Hvert af de to Steder har jo sin Skønhed og Egenart, hvor der er smukkeste, skal jeg ikke afgøre. Men her har jeg Jagtret, det har jeg ikke paa Nørholm, og det siger jo en Del!«

»De maa som Søn af Godsforvalter *Johansen*, Nørholm, ha haft en pragtfuld Drengetid paa den gamle idylliske Herregaard — Kan man ikke faa Dem til at fortælle lidt fra den Tid?«

»Nej, det er for tidligt at skrive Memoirer. Vent til jeg bliver op mod de 80 engang, saa kan jeg maaske fortælle lidt om Sandkassen under Poppeltræet paa Kanten af Voldgraven, de gamle Herregaardsstuer og den gamle Frøken Rosenørn ...«

»*Varde Bank* da?« fritter den anden — »Kunde vi ikke nytte Tiden

Vej gennem Blaabjerg Plantage.

til, at De siger et eller andet om *Varde Banks* Virksomhed i Dag og fremad i Tiden?«

»Nej, lad os ikke komme ind paa det i Dag. Hvad skal jeg vel sige om den Sag, som de andre Direktører ikke allerede har sagt meget bedre, end jeg kan. I Dag vil vi nyde Fridagen og en herlig Natur — I Morgen arbejder vi igen! ...«

— — Langsomt stiger Vejen opover. Saa glider Vognen ind i Plantagen, og Træerne lukker af for al Udsigt. Vejen bliver stadig stejlere, indtil Motoren hoster os over den sidste Stigning og ind paa en aaben Plads hegnet af Ege og store Graner. En stor læet Festplads øverst paa

Blaabjerg! — En smuk og ejendommelig Festplads! Vist saa — Men Udsigten — Bjerghøjden? —

Dette Fjærnhedens blaanende Eventyrbjerg, vi Mils Vej har spejdet frem imod — blev det bare til en stejl, kroget Vej op til en indelukket Festplads?

»Giv bare Tid, saa kommer det!« smiler Direktør Johansen — En bred Gang fører opad og ender i en høj Trappe op ad en stejl Top — Nu er vi her! — Og tavse og grebne staar vi og ser os svimle i Jords og Himmels Uendelighed! — Mest Himlens! —

Stenen øverst paa Blaabjerg.

Det mægtige Skyhvælv buer sig fjærnt mod Vest ned over Havet hist ude og til de andre Sider over det flade Land, der bare viger ud mod det fjærne uden at skyde Højdedrag eller Skove frem til at indsnævre Synskredsen.

»Naa, lovede jeg for meget!« triumferer Direktør Johansen — De ser sig ud og prøver at ta Kending af Landet og finde Mærketegn og Holdepunkter for Sy-

net: Møller, Kirketaarne, Søer og Smaabyer —

Der siges, at man med det blotte Øje i klart Vejr kan tælle 50 Kirker her oppe fra. Ja, selv Ribe Domkirke kan øjnes her oppe, som et lille sort Punktum der ude, hvor Kimmingen slutter. Og er det i Skumringen, ser vi mod Syd de taktfaste Blink fra Blaa vand Fyr.

Lige under os breder sig en grøn Sø af Fyrreplantning, der stiger og falder i Bølger efter Klitlandets Højder og Slugter —

»Kan De saa ikke forstaa, det er spændende at gaa paa Jagt her ude efter Raabukke og Krondyr?«

»Jo, ganske sikkert,« mener den anden — »men jeg ved dog en Form for Jagt, jeg finder endnu mere spændende —«

»Saa-aa, hvordan det?«

» Jo se, her under Plantagerne og dybt nede under det stride Klitsand, der ligger gammel Bondejord og glemte Byer, som Sandflugten engang for længe siden har kvalt. For disse fattige Sogne her yderst langs Kysten har engang i Tiden været langt mere frugtbare og velhavende ligesom saa mange andre af Vestkystens Sogne, indtil Sandflugten som en snigende hvid Død, lumsk og naadeløs, kom vandrende Vest fra og lagde øde: Velstand og Hjem, gode Bondebyer og hele Kirkesogne. Kun Sagn og gamle Tingsvidner nævner nu Navnene. Og over de glemte Bytomter og over Sandet, der for Hundreder af Aar siden kvalte dem, der gror nu de grønne Naaetræer. Men at finde disse glemte Navne og gamle Minder frem af Arkiver og Sagn, det kalder jeg for en spændende Jagt!«

»Naa, ja,« mener Direktør Johansen — »Jeg foretrækker nu Hjortene.«

Hvor ikke Plantningen dækker Sandbjergene, ligger Klitlandet øde og toppet. Et sært uvirkeligt Bjergland set her oppe fra. De yderste nøgne Havbjerge synes som et højt takket Dige at dæmme op for Havet hist ude, der ligger og glitrer af Solblink eller mørknes under Skyhveger.

Med Blikket følger vi Kysten mod Nord, og Direktør Johansen nævner Navne: Hovstrup Strand, Lønne Strand og Nyminde Plantage. Den Samling Huse der halvt skjult af Plantning, det er det gamle Nymindegab. Og den røde By der, det er den nye By, som Tyskerne byggede her ude under Tyskertidens Galskab, da Tusinder af Arbejdere gravede nogle af Vestkystens sværeste Fæstningsværker og militære Anlæg ned i Klitsandet og rejste en hel By her ude af svære Stenhuse, ikke en Barakby som i Oksbøl. — —

Igen runder vi med Blikket Synskredsens mange Mil: Land og Hav, Smaabyer og Kirkesogne i hele Vester- og langt ind i Øster Horne Herred — frodige Bondemarkers med læede Hjem, brede Engdrag og takket Klitøde. Alt kan vi finde, nær ved eller fjærnt ude, i Udsynet her oppe fra Blaabjergs Top — Vestjyllands blaanende Eventyrbjerg med videre Udsyn over større Flademaal end fra nogen anden Højde i vort Land.

Her oppe paa Toppen af Blaabjerg er i 1907 rejst en Mindesten for en af Klitplantningens Førstemænd: Klitinspektør, Kammerherre *Thyge de Thygeson* — For at undgaa Overlast i Tyskertiden maatte Stenen fjærnnes — Nu er den igen rejst paa sin gamle Plads. I Stenen er efter Tegning af *Harald Slott-Møller* hugget de manende Linjer:

— Hvor der er Vilje,
er der Vej.

»Det er godt sagt!« nikker Direktør Johansen — »Og det gælder ogsaa i andre Forhold end Klitplantning!«

FORMANDEN OG EGNENS BANK

Boghandler N. F. Kastoft.

Gennem *Varde Banks* 75 Aars Virksomhed har der ialt været 7 Formænd for Bankraadet eller Bestyrelsen.

Den første var Apoteker *F. A. Helms* fra 1872 og til sin Død 1880. Den næste var Købmand *A. K. Bastrup* fra 1880 til Ulykkesaaret 1885—86. *A. K. Bastrup* var Foregangsmand paa forskellige Omraader bl. a. Plantningssagen. Han anlagde saaledes »Bastruplund« og var derigennem den egentlige Aarsag til, at en Kreds af Borgere anlagde »Enighedslunden«. Disse to Plantninger har gennem Aarene virket med til at præge *Varde By* og har været dens Borgere til megen Glæde.

Ved Rekonstruktionen 1886 valgtes Distriktsdyrlæge *I. Berg*, der var en repræsentativ Formand gennem 36 Aar til sin Død 1922. I 1922 valgtes saa fhv. Bankdirektør *F. H. Palludan* til Bankraadets Formand. Da han døde 1938, overtog Borgmester, Sagfører *Niels Jensen* Formandsposten, men fik kun Lov til at varetage denne Gerning i knap 2 Aar, idet han døde d. 1. 9. 1940. Sagfører *Niels Jensen* nød megen Anseelse, ikke alene i sin By, men ogsaa udover Landet. Han var Byens Borgmester gennem 20 Aar, var Formand for Jydsk Hypotekforening og Medlem af Bestyrelsen for Jydsk Telefon Aktieselskab, og var valgt til

mangfoldige andre Tillidshverv. Lige til sin Død stod han i et stort og vidtgrenet Arbejde.

Efter ham fulgte Overretssagfører *H. C. Harck*, der paa en smuk Maade videreførte sin Fars mangeaarige Arbejde som Direktør for Banken. *H. C. Harck* afgik ved Døden d. 6. Septbr. 1945.

D. 28. Decbr. 1945 valgtes Boghandler *N. F. Kastoft* som den 7de i Rækken til Formand for Bestyrelsen for *Varde Bank*. — Boghandler *Kastoft* er ud af en gammel *Varde*-slægt. Og i *Varde* har han lagt sin Manddomsgærning. Gennem 46 Aar har han drevet sin Forretning her. Var i 14 Aar Medlem af Byraadet. I 12 Aar Formand for *Varde Handelsstandsforening*. Var en Periode Formand for Skatteraadet. Siden 1928 har han været Medlem af *Varde Banks* Bestyrelse. Og desuden har han haft en lang Række andre Tillidshverv. Som faa andre er Boghandler *Kastoft* saaledes

Boghandler *N. F. Kastoft*, *Varde*.
Formand for *Varde Banks* Bestyrelse og for Kontroludvalget fra 1945.

sammenvokset med sin By og sin Egn, og derfor falder det ret naturligt at bede *Varde Banks* Formand sige lidt om *Varde By* og dens Bank —

Kastoft tænker sig om lidt, før han svarer:

»Jeg kunde ha ønsket, De havde sagt: *Vestjylland* og dens Bank! — For *Varde Bank* er jo ikke afgrænset til den By, hvis Navn den bærer, men har efterhaanden faaet en hel Landsdel til sin Virkeplads.

I de Aar jeg var Formand for *Varde Handelsstandsforening*, læste jeg undertiden i Foreningens gamle Forhandlingsprotokoller — ikke saa meget for det, der var forhandlet, det var mest om Varepriser og Priserne paa Landboernes Produkter. Men det, der især interesserede mig

at se, det var, hvor stort Vardes Opland den Gang var, lige fra Lønborg-Tarm-Skjern i Nord til Hejnsvig-Donslund i Øst og Bramming-Sneum i Syd og saa selvfølgelig helt ud til Vesterhavet. Da de nye Stationsbyer voksede frem, og Esbjerg blev stor, blev dette vidtstrakte Opland jo indsnævret en Del.

Kun ganske enkelte Virksomheder har formaaet at bevare deres Kundekreds fra dette store Omraade, og heriblandt i særlig Grad *Varde Bank*, der endog har udvidet sit Virkefelt udover dette gamle Opland.

Jeg mener, det er en Lykke for Næringslivet i Varde By og hele Egnen, at det har — og gennem 75 Aar har haft — *Varde Bank* at støtte sig til. Den er som en Hovedpulsaaer i Egnens økonomiske Liv.

Naar Tiderne er normale med jævn Fremgang, mærkes det ikke saa meget, hvor stor Indflydelse Banken har paa hele Egnens Udvikling. Men sætter det ind med Landskrise som i 20erne og 30erne, da føler enhver Næringsdrivende i By og paa Land, hvor meget det betyder at ha et solidt Pengeinstitut at støtte sig til. For *Varde Bank* har altid været villig til at støtte dem, der vil arbejde og har Fremdrift.

Forsigtig ledet —? Ja, og netop derfor har Banken kunnet give sine Kunder en Haandsrækning, naar det gjaldt at overvinde øjeblikkelige Vanskeligheder —

For to, tre Menneskealdere siden kaldtes Varde ofte »Hedebyen« — Hvad der den Gang var af Hede, er nu frugtbart Agerland eller Plantage. Og i dette storstilede Opdyrkningsarbejde — som der andet Steds i denne Bog fortælles om — har *Varde Bank* gjort sin Indsats. Egn og Bank er sammen gaaet frem og blevet sunde og veldrevne: Egnen blevet frugtbar og velbygget og Banken ført frem til Provinsens tredjestørste Bank.

Fremtiden —? Ja, hvad skal jeg vel sige om den? Vi ved jo ingen Ting om, hvordan Forholdene vil udvikle sig. Men saa vidt man kan se, staar vi overfor en Tid, der vil kræve ny Indsats af baade Arbejde og Kapital, om vi fortsat skal hævde vor Plads blandt Nationerne. Og til denne Indsats er *Varde Bank* parat til at yde sit Bidrag og være med til fortsat at fremhjælpe sin Egn ...«

DE LEDENDE GENNEM 75 AAR

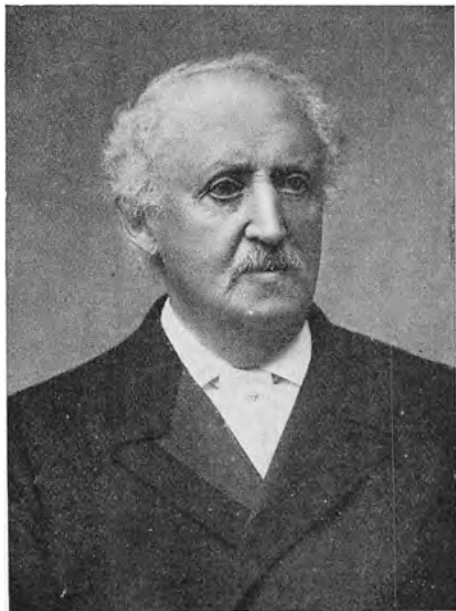
Mange Navne.

Der er gennem Aarene mange Navne knyttet til Ledelsen af *Varde Bank*. I en saa stor og efterhaanden vidtgrenet Virksomhed har gennem 75 Aar mange haft en større eller mindre Andel i Styret: Direktører, Formænd, Medlemmer af Bankbestyrelsen, Kontrolkomiteen, Revisionen — eller Funktionærer paa ansvarsfulde Poster i Virksomheden. Hver har efter Evne og Krav givet sin Indæts til Styrkelse og Fremgang for det fælles Virke. Det er med Aarene blevet til en Samling af Navne. Og sysler man lidt med disse Navne og de Aarstal, der er knyttet hertil, da er man i godt Selskab. Det er et Udsnit af Egnens og dens Byers virksomste og mest ansete Mænd, man her hilser paa. —

Direktører i Varde Bank gennem 75 Aar.

Sagfører A. Harek, Varde	1872—1916
Købmand C. Cohn, Varde	1872—1874
Købmand Reck Thomsen, Varde	1872—1893
Købmand Jens Thomsen, Varde	1872—1901
Købmand F. Neidhardt, Varde	1872—1883
Købmand Søren Thomsen, Varde	1874—1885
Købmand J. W. Palludan, Varde	1874—1917
Købmand, Konsul A. C. Haunstrup, Varde	1874—1900

Direktører for Aktieselskabet Varde Bank gennem 75 Aar

Købmand Jens Thomsen, Varde.
1872—1901.

Købmand Reck Thomsen, Varde.
1872—1893.

Købmand J. W. Palludan, Varde.
1874—1917.

Direktører for Aktieselskabet Varde Bank gennem 75 Aar

Købmand, Konsul A. C. Haunstrup, Varde.
1874—1900.

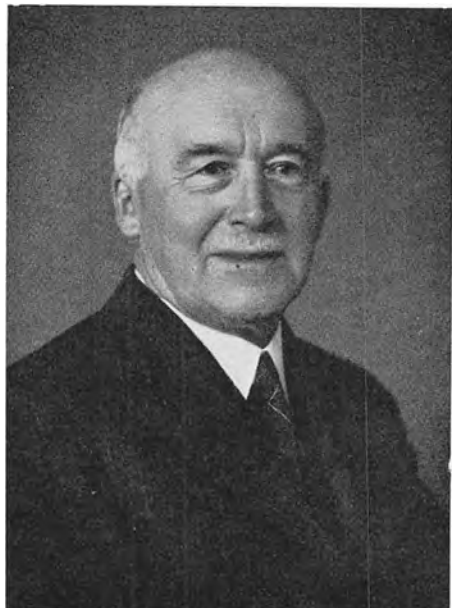

Købmand T. C. Windfeld, Varde.
1901—1909.

Sagfører A. Harck, Varde.
1872—1916.

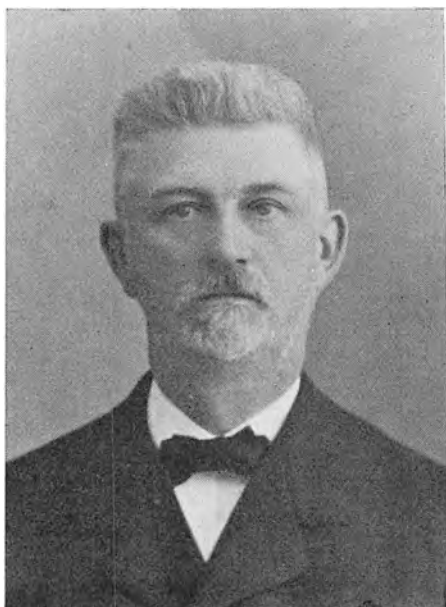
Direktører for Aktieselskabet Varde Bank gennem 75 Aar

Bankdirektør N. Brandt, Varde.
1909—1943.

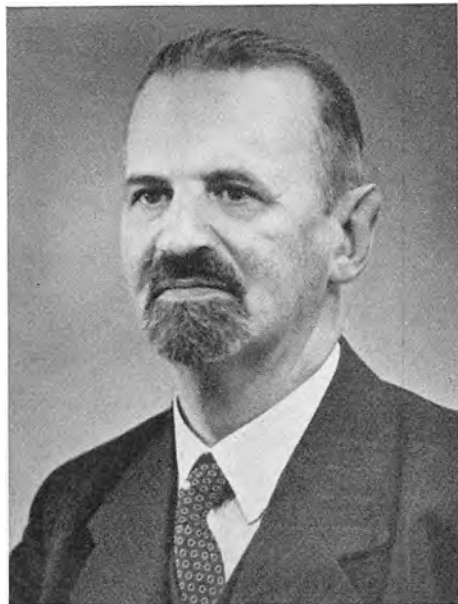

Bankdirektør K. Lange, Varde.
1917—1944.

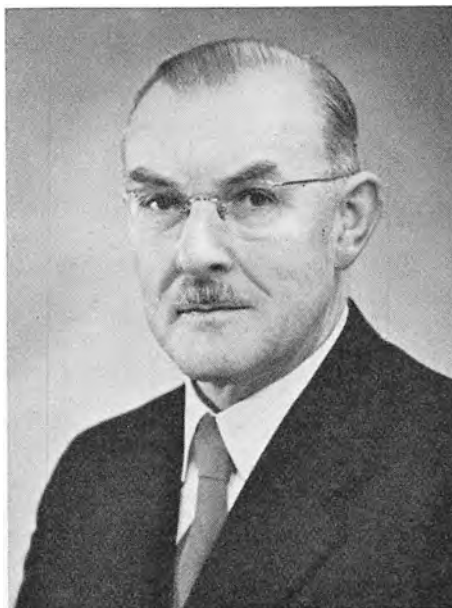

Bankdirektør F. H. Palludan, Varde.
1886—1921.

Direktører for Aktieselskabet Varde Bank 1947

Bankdirektør J. W. Palludan, Esbjerg.
Fra 1917.

Bankdirektør O. Rasmussen, Esbjerg.
Fra 1930.

Bankdirektør P. Jacobsen, Varde.
Fra 1944.

Bankdirektør H. Johansen, Varde.
Fra 1944.

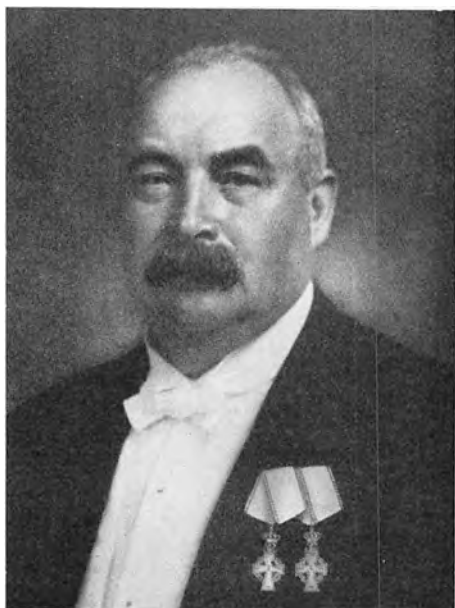
Formænd for Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank fra 1886 til 1945

Dyrhøge J. Berg, Esbjerg.
1886—1922.

Fhv. Bankdirektør F. H. Palludan, Varde.
1922—1938.

Fhv. Borgmester, Sagfører Niels Jensen, Varde.
1939—1940.

Overretssagfører H. C. Harck, Varde.
1940—1945.

F. H. Palludan, Varde	1886—1921
T. C. Windfeld, Varde	1901—1909
N. Brandt, Varde	1909—1943
K. Lange, Varde	1917—1944
J. W. Palludan, Esbjerg	1917
O. Rasmussen, Esbjerg	1930
P. Jacobsen, Varde	1944
H. Johansen, Varde	1944

Formænd for Varde Banks Bestyrelse gennem 75 Aar.

(Repræsentantskabet fra 1872 til 1905. Bankraadet 1905 til 1951. Bestyrelsen siden 1951).

Apoteker F. A. Helms, Varde	1872—1880
Købmand A. K. Bastrup, Varde	1880—1886
Distriktsdyrlæge J. Berg, Varde, senere Esbjerg	1886—1922
Flv. Bankdirektør F. H. Palludan, Varde	1922—1938
Flv. Borgmester, Sagfører Niels Jensen, Varde	1939—1940
Overretssagfører H. C. Harck, Varde	1940—1945
Boghandler N. F. Kastoft, Varde	1945

Næstformænd for Bankens Bestyrelse.

Prokurator F. Poulsen, Varde	1872—1877
Løjtnant Fabricius, Bramming	1877—1885
Købmand H. Haunstrup, Varde	1883—1886
Proprietær S. M. Sørensen, St. Hebo	1886—1923
Borgmester, Sagfører Niels Jensen, Varde	1923—1939
Fabrikant Th. Bundgaard, Esbjerg	1939—1941
Grosserer Jørgen Colding, Esbjerg	1941—1945
Landsretssagfører P. Jæger, Esbjerg	1945

Bestyrelsen for Varde Bank gennem 75 Aar.

Købmand A. K. Bastrup, Varde	1872—1886
Købmand P. Mortensen, Varde	1872—1878

Tidligere Medlemmer af Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank

(Kronologisk ordnet efter Valjaar).

H. F. Hansen, Varde.
1893—1922.

Thue Hansen, Lydum.
1895—1926.

Chr. Lund, Varde.
1897—1907.

Th. C. Lindberg, Esbjerg.
1899—1922.

H. Johansen, Nørholm.
1901—1933.

Harald Nielsen, Varde.
1907—1934.

Tidligere Medlemmer af Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank

Carsten Clausen, Varde.
1908—1927.

G. Birkmose, Ølgod.
1909—1915.

Tinus Bruun, Ølgod.
1916—1934.

Th. Bundgaard, Esbjerg.
1917—1941.

Lehde B. Jensen, Esbjerg.
1917—1922.

Niels Madsen, Hauge.
1917—1930.

Tidligere Medlemmer af Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank

Søren H. Sørensen, Bryndum.
1917—1941.

Vilhelm Hoffmann, Hjerding.
1918—1926.

Holger Olsen, Esbjerg.
1922—1936.

Jens S. Jensen, Sædding.
1923—1925.

John Johnsen, Hyllerslev.
1923—1926.

Tidligere Medlemmer af Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank

Carl Nielsen, Esbjerg.
1923—1927.

N. Nielsen, Lunde.
1925—1944.

Jørgen Colding, Esbjerg.
1926—1945.

Chr. Maegaard, Kvong.
1926—1945.

Henrik Christensen, Nr. Nebel.
1927—1947.

Tidligere Medlemmer af Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank

N. Jæger, Esbjerg.
1928—1932.

Jens Sørensen, Ølgod.
1934—1936.

Carl B. Hoffmann, Esbjerg.
1937—1941.

Apoteker Helms, Varde	1872—1880
Prokurator Poulsen, Varde	1872—1877
Løjtnant, Proprietær Fabricius, Bramming	1872—1883
Møller Niels Møller, Letbæk Mølle	1872—1886
Møller H. Christensen, Lønne Mølle	1872—1886
Møller Morten Hansen, Ansager Mølle	1872—1899
Sadelmagermester P. Tarp, Varde	1874—1906
Gaardejer og Handelsmand Chr. Vad, Sædding	1874—1894
Farver Thuun, Varde	1878—1883
Købmand H. Haunstrup, Varde	1883—1896
Bødkermester C. C. Lund, Varde	1883—1886
Gaardejer Niels Hansen Uhd, Egknud	1886—1908
Møller H. C. Hansen, Spangsbjerg Mølle	1886—1917
Distriktsdyrlæge J. Berg, Varde	1886—1922
Kunstdrejer D. Madsen, Varde	1886—1922
Kæmner L. C. Lassen, Varde	1886—1916
Proprietær P. Breinholt, Esbjerg	1886—1892
Proprietær S. M. Sørensen, St. Hebo	1886—1923
Købmand A. P. Andersen, Varde	1886—1889
Købmand T. C. Windfeld, Varde	1889—1901
Murermester H. F. Hansen, Varde	1893—1922
Møller Thue Hansen, Lydum Mølle	1895—1926
Fabrikant Chr. Lund, Varde	1897—1907
Købmand T. C. Jensen Lindberg, Lindbjerg	1899—1922
Godsforvalter H. Johansen, Nørholm	1901—1933
Grosserer Harald Nielsen, Varde	1907—1934
Handelsmand Carsten Clausen, Varde	1908—1927
Gaardejer Gravers Birkmose, Grønlund, Ølgod	1909—1915
Gaardejer Tinus Bruun, Nytofte, Ølgod	1916—1934
Overretssagfører H. C. Harck, Varde	1916—1945
Gaardejer Niels Madsen, Hauge, Tistrup	1917—1930
Sognefoged Søren H. Sørensen, Bryndum	1917—1941
Sagfører, Borgmester Niels Jensen, Varde	1917—1940
Fiskeskipper Chr. Roust, Esbjerg	1917
Fabrikant Lehde B. Jensen, Esbjerg	1917—1922
Fabrikant Thorvald Bundgaard, Esbjerg	1917—1941
Entreprenør Vilh. Hoffmann, Hjerting	1918—1926
Fhv. Bankdirektør F. H. Palludan, Varde	1922—1938
Fabrikant Holger Olsen, Esbjerg	1922—1936

Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank 1947

Boghandler N. F. Kastoft, Varde.
Formand for Bestyrelsen og Kontroludvalget.
Valgt 1928.

Landsretssagfører P. Jøger, Esbjerg.
Næstformand.
Valgt 1942.

Fiskeeksportør A. Bachmann, Esbjerg.
Valgt 1945.

Kgl. Vejer og Maler A. Bech-Hansen, Varde.
Valgt 1941.

Bødkermester J. H. Christensen, Tistrup.
Valgt 1931.

Gaardejer Eske Grønberg Eskesen,
Hesselhogaard. Valgt 1937.

Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank 1947

Kreditforeningsdirektør, Gdr. P. Gundersen,
Billum. Valgt 1946.

Grosserer I. P. Jensen, Grindsted.
Valgt 1923.

Gaardejer Rask Jensen, Gjesing. Valgt 1942.
Medlem af Kontroludvalget.

Tømmerhandler J. Søndergaard Kristensen,
Nr. Nebel. Valgt 1947.

Eksportør Chr. Lamp, Varde.
Valgt 1934.

Grosserer Svend Lange, Varde.
Valgt 1939.

Bestyrelsen for Aktieselskabet Varde Bank 1947

Købmand H. Th. Nissen, Ansager. Valgt 1945.
Medlem af Kontroludvalget.

Sagfører L. M. Rosenlund, Varde.
Valgt 1946.

Fhv. Fiskeskipper Chr. Roust, Esbjerg.
Valgt 1917.

Sognefoged F. H. Søndergaard, Thorstrup.
Valgt 1933.

Direktør Claus Sørensen, Esbjerg.
Valgt 1941.

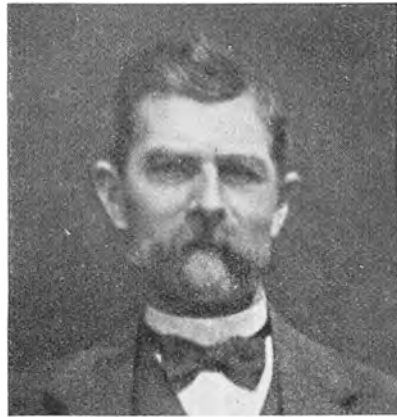
Grosserer Lindberg Tranberg, Esbjerg.
Valgt 1933. Medlem af Kontroludvalget.

Revisorer i Varde Bank

Købmand, Sygehusforvalter H. Jacobsen, Varde.
Revisor 1918—1933.

Købmand H. Chr. Schmidt, Nr. Nebel.
Revisor 1919—1923.

Statsaut. Revisor J. P. Clausen, Esbjerg.
Revisor. Valgt 1934.

Købmand Axel Nielsen, Esbjerg.
Revisor. Valgt 1924.

Statsaut. Revisor H. Nordland, Esbjerg.
Revisorsuppleant. Valgt 1934.

Bogtrykker Henrik Nordhjem, Varde.
Revisorsuppleant. Valgt 1946.

Gaardejer Jens S. Jensen, Sædding, Nr. Nebel	1923—1924
Grosserer I. P. Jensen, Grindsted	1923
Gaardejer John F. Johnsen, St. Hebo	1923—1926
Købmand Carl Nielsen, Esbjerg	1923—1927
Købmand N. Nielsen, Lunde	1925—1944
Gaardejer Chr. Maegaard, Kvong	1926—1945
Grosserer Jørgen Colding, Esbjerg	1926—1945
Eksportør Henrik Christensen, Nr. Nebel	1927—1947
Boghandler N. F. Kastoft, Varde	1928
Borgmester, Sagfører N. Jæger, Esbjerg	1928—1932
Bødkermester J. H. Christensen, Tistrup	1931
Grosserer Lindberg Tranberg, Esbjerg	1933
Sognefoged F. H. Søndergaard, Thorstrup	1933
Eksportør Chr. Lamp, Varde	1934
Sparekassedirektør Jens Sørensen, Ølgod	1934—1936
Fabrikant Carl B. Hoffmann, Esbjerg	1937—1940
Gaardejer Eske Grønborg Eskesen, Hesselhogaard	1937
Grosserer Svend Lange, Varde	1939
Direktør Claus Sørensen, Esbjerg	1941
Kgl. Vejer A. Bech-Hansen, Varde	1941
Landsretssagfører P. Jæger, Esbjerg	1942
Gaardejer, Amdraadsmedlem Rask Jensen, Gjesing	1942
Købmand H. Th. Nissen, Ansager	1945
Fiskeeksportør A. Bachmann, Esbjerg	1945
Sagfører L. M. Rosenlund, Varde	1946
Gaardejer, Kreditforeningsdirektør P. Gundersen, Billum ..	1946
Tømmerhandler J. Søndergaard Kristensen, Nr. Nebel	1947

Medlemmer af Kontrolkomiteen

fra 1886 til 1947.

Møller H. C. Hansen, Spangsbjerg Mølle	1886—1917
Drejer, Sparekassedirektør D. Madsen, Varde	1886—1922
Købmand A. P. Andersen, Varde	1886—1889
Gaardejer Niels Hansen Uhd, Ølgod	1889—1908
Proprietær S. M. Sørensen, St. Hebo	1905—1923
Købmand Th. C. Jensen Lindberg, Esbjerg	1909—1922
Gaardejer, Sognefoged Tinus Bruun, Nytofte, Ølgod	1916—1928
Fabrikant Th. Bundgaard, Esbjerg	1920—1941

Grosserer Harald Nielsen, Varde	1922—1934
Overretssagfører H. C. Harck, Varde	1923—1945
Købmand N. Nielsen, Lunde	1928—1944
Boghandler N. F. Kastoft, Varde	1934
Grosserer Lindberg Tranberg, Esbjerg	1942
Gaardejer, Amdraadsmedlem Rask Jensen, Gjesing	1944
Købmand H. Th. Nissen, Ansager	1945

Formænd for Kontrolkomiteen for Varde Bank.

Fabrikant Th. Bundgaard, Esbjerg	1921—1933
Overretssagfører H. C. Harck, Varde	1933—1945
Boghandler N. F. Kastoft, Varde	1945

Revisorer i Varde Bank fra 1872 til 1947.

Købmand A. K. Bastrup, Varde	1872—1886
Købmand P. Mortensen, Varde	1872—1878
Møller H. Christensen, Lønne Mølle	1874—1886
Apoteker Helms, Varde	1878—1880
Købmand H. Haunstrup, Varde	1880—1886
Realskolebestyrer, Kaptajn Brix, Varde	1886—1912
Købmand T. C. Windfeld, Varde	1886—1901
Drejer, Sparekassedirektør D. Madsen, Varde	1901—1918
Købmand Johs. Feddersen, Varde	1912—1918
Købmand H. Jacobsen, Varde	1918—1933
Købmand H. Chr. Schmidt, Nr. Nebel	1919—1923
Købmand Axel Nielsen, Esbjerg	1924
Grosserer Lindberg Tranberg, Esbjerg	1933
Statsaut. Revisor J. P. Clausen, Esbjerg	1934

Revisorsuppleanter.

Statsaut. Revisor H. Nordland, Esbjerg	1934
Bogtrykker H. Nordhjem, Varde	1946

Omsætning.

Paa Kassa Conto er indbetalt		Rdl. 691,834. 5. 15.
	deraf er igjen udbetalt	— 677,104. „ 2.
	Beholdning den 31te December 1873	Rdl. 14,730. 5. 13.
— Folio Conto er indbetalt		Rdl. 19,009. 4. 8.
	deraf igjen udbetalt	— 19,749. 4. 8.
	indestod endedes den 31te December 1873	Rdl. 220. „ „
— Indlaas Conto er indbetalt		Rdl. 108,419. 1. „
	deraf igjen udtaget	— 59,163. 3. 9.
	der indestod saaledes den 31te December 1873	Rdl. 109,255. 3. 7.
Af Rigmont Vexler er kjøbt for		Rdl. 210,104. 1. 9.
	deraf igjen indfritet	— 168,482. 3. 9.
	Beholdning den 31te December 1873	Rdl. 41,621. 4. „
— Banco Vexler er kjøbt for		BÆ 26,043. „ 8.
	der igjen ere solgte	—
— Pr. Thalers Vexler er kjøbt for		Pr. Thlr. 2,056.
	der igjen ere solgte	—
— Rigsmarks Vexler er kjøbt for		RÆ 355,196 11.
	deraf igjen solgt	— 316,319. 11.
	Beholdning den 31te December 1873	RÆ 38,897. „
— Sterling Vexler er kjøbt for		£ 14,122. 13. 6.
	deraf igjen solgt	— 12,722. 13. 6.
	Beholdning den 31te December 1873	£ 1,400. „ „
Paa Conto Courant er udbetalt		Rdl. 62,143. 1. 9.
	og igjen indbetalt	— 48,463. 4. 12.
	Saaleides tilgode ved Ct. Couranthavere den 31te December 1873	Rdl. 13,679. 2. 13.
Med Pant i Værdipapirer er udlaant		Rdl. 59,985. „ „
	og igjen tillægebetalt	— 44,600. „ „
	Beholdning den 31te December 1873	Rdl. 15,385. „ „
Af Fonds & Aktier er kjøbt for		Rdl. 42,600. 2. 14.
	og deraf solgt for	— 8,186. 2. „
	Beholdning den 31te December 1873	Rdl. 34,414. „ 14.

Varde den 23de Januar 1874.

C. Cohn.

A. Harek.

Jens Thomsen.

Gevinst- og Tabs Conto.

Udgift.		Indtægt.
Omkostninger, nemlig:		Indvunden Diskonto . . . Rdl. 3262. „ 3.
Provision til Kommissio- nærer, Steen- pel, Courta- ge m. v.	Rdl. 403. 2. 13.	Eragtaar Renter af Ind- laan . . . . . Rdl. 1328. 4. 6.
Læninger i 1/4 Aar	550. „ „	uøvede Ren- ter af Ind- laan . . . . . — 1177. 4. 10.
Husl., Brænd- søl & Lys i 1/4 Aar	125. „ „	de. af Folio . . . . . — 11. 2. 13.
Avertisemen- ter, Porto, Telegr. m. v.	140. „ 5.	fordbet. Ren- ter af Ud- laan og lo- bende Vex- ler, der kom- me næste Aar til gode . . . . . — 409. „ 14. — 2027. „ 11.
Afskrivn. paa Inventarie- Conto 10 % af 327 Rdl. & 3 Mk.	32. 4. 8.	Indvunden Provision . . . . . — 1487. 1. 3.
Afskrivn. paa Etablerings Conto 15 % af 153 Rdl. & 2 Mk. 15 Sk.	26. „ 4.	— „ Agio . . . . . — 136. 3. 15.
	Rdl. 1274. 1. 14.	— „ paa Sterling, Banko & Pr. Thlr. . . . . — 473. 3. 11.
Saldo, Netto-Overskud	Rdl. 2815. 4. 2.	— „ „ Bismark . . . . . — 1053. 3. 4.
	Rdl. 4000. „ „	Rente og Udbytte af Fonds & Aktier . . . . . — 632. „ 7.
		Rdl. 4000. „ „

Balance-Conto.

Aktiver.		Passiver.
1 Korrespondent	Rdl. 9113. „ „	Kontant Aktie Conto . . . . . Rdl. 34300. „ „
Vexel Conto Rigmønt	41621. 4. „	Indskuds Aktie Conto . . . . . — 8365. „ 2.
Vexel Conto Sterling & 1400.	12060. 5. 15.	Indlaans Conto . . . . . — 109255. 5. 4.
Kassa Conto	14730. 5. 13.	2 Korrespondenter . . . . . — 2446. 1. 5.
Inventarie Conto	294. 4. 8.	Folio Conto . . . . . — 220. „ „
Udlaan mod haandfaot Pant	15325. „ „	Disconto af løbende Vexler & Udlaan uøvede Renter af Indlaan & Folio Gevinst og Tabs Conto Rdl. 2815 & 4 Mk. 2 Sk. som fordeles saaledes: 5 1/2 procent Udbytte pro Anno af 7025 Rdl. Aktiepr. i 15 Md. 452 Rdl. 5. 13. — 6025 i 14 Mdr. 385 — 3. 10. — 7025 i 12 — 385 — 2. 4. — 6525 i 11 — 328 — 5. 13. — 1200 i 10 — 55 — „ „ — 600 i 9 — 24 — 4. 8. — 400 i 8 — 14 — 4. „ — 4200 i 6 — 115 — 3. „ — 700 i 5 — 16 — 4. „ — 400 i 2 1/2 — 4 — 3. 8. — 600 i 1 1/2 — 3 — 2. 10. — 200 i 6 — 5 — 3. „ — 1300 i 12 — 71 — 3. „ Rdl. 36199. 1805 Rdl. 5. 6.
Fonds & Aktier	24806. 1. 5.	til Bogholderen 10 % af 2815 Rdl. 4. 2. 281 — 3. 0.
Conto Courants Conto	13679. 2. 13.	til Reservecfontet 1/4 Del af 1155 Rdl. 1 Mk. 12 Sk. . . . . 288 — 4. 15.
Vexel Conto Rigmønt. R. & 38807	17186. 2. 2.	til Direktionen 20 % Tantiemo af 1155 Rdl. 1 Mk. 12 Sk. . . . . 231 — „ 6.
Etablerings Conto	130. 2. 11.	Overgaaer til næste Bøgnskabaar . . . 118 — 2. 1. — 2815. 4. 2.
	Rdl. 159497. 5. 3.	Rdl. 159497. 5. 3.

Reck Thomsen.

Ferdinand Neidhardt.

Søren Thomsen.

BANKENS VIRKSOMHED I TAL

Regnskabs- aar	Aktie- kapital Rdl.	Samlede Reserver Rdl.	Indlaan, Folio og Konto Kurant Rdl.	Samlet Udlaan Rdl.	Kasse- indtægt Rdl.	Overskud Rdl.	Udbytte pCt.
¹ / ₁₀ 1872	54.800	407	109.475	70.626	691.834	2.815	5 ¹ / ₂
³¹ / ₁₂ 1873							
1874	34.800	846	177.556	144.802	832.534	3.819	6
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1875	69.600	3.514	593.106	465.094	2.551.281	9.187	6
1876	100.000	6.151	410.646	473.152	3.152.693	15.392	9
1877	100.000	8.748	352.348	422.669	3.341.656	16.388	10
1878	100.000	15.590	350.352	409.178	3.073.385	21.809	10
1879	100.000	22.771	485.278	526.626	3.152.258	22.044	10
1880	100.000	28.127	858.217	702.888	3.779.786	19.393	10
1881	100.000	27.660	1.055.637	872.943	4.807.106	12.362	10
1882	100.000	27.159	1.121.318	976.450	5.082.679	12.274	10
1883	100.000	27.585	1.200.286	1.063.017	5.416.788	11.144	8
1884	100.000	31.915	1.220.358	1.142.499	6.839.501	16.999	10
1885	—	—	1.065.507	852.798	7.525.878	—	—
1886	100.000	1.072	1.075.664	924.193	6.755.156	13.090	4
1887	100.000	1.694	1.210.259	918.922	8.567.734	5.833	5
1888	100.000	3.252	1.156.294	1.288.163	9.082.858	14.969	5
1889	100.000	5.191	1.329.066	1.380.545	11.254.456	18.222	5
1890	100.000	6.535	1.741.427	1.560.901	13.109.199	11.570	5
1891	100.000	12.103	1.821.372	1.910.866	15.854.129	20.936	5
1892	150.000	19.237	1.871.849	1.870.580	16.841.816	19.928	10
1893	150.000	24.264	1.958.077	2.173.985	17.395.935	22.820	10
1894	150.000	36.681	2.481.017	2.780.304	20.016.733	31.808	10
1895	200.000	82.140	3.032.660	3.432.481	21.582.748	39.874	10
1896	200.000	100.537	3.210.088	3.661.945	23.248.860	44.354	10
1897	200.000	126.328	3.515.638	3.672.421	22.537.251	53.314	10
1898	200.000	162.918	3.743.059	4.043.117	28.047.196	66.414	10
1899	400.000	177.458	3.964.930	4.310.394	30.347.740	52.895	8
1900	400.000	191.309	4.045.532	4.110.074	32.258.948	51.941	8
1901	400.000	225.723	4.568.356	3.964.621	34.122.994	89.485	8
1902	400.000	264.379	4.982.709	4.100.597	37.469.503	91.504	8
1903	400.000	310.384	5.674.578	4.186.978	41.943.285	101.152	8
1904	500.000	254.206	6.016.766	4.886.946	47.028.064	106.699	8

Bankens Virksomhed i Tal

Regnskabs- aar	Aktie- kapital Kr.	Samlede Reserver Kr.	Indlaan, Folio og Konto Kurant Kr.	Samlet Udlaan Kr.	Kasse- indtægt Kr.	Overskud Kr.	Udbytte pCt.
1905	500.000	322.578	6.531.585	5.971.712	55.166.167	139.309	8
1906	500.000	375.002	6.868.788	6.898.453	56.704.274	120.541	8
1907	1.000.000	418.694	6.611.977	7.774.971	58.210.899	105.802	8
1908	1.000.000	498.391	6.741.807	8.087.106	61.112.734	199.691	8
1909	1.000.000	581.654	7.164.791	8.217.027	65.195.243	204.087	8
1910	1.000.000	642.827	8.442.823	8.010.767	69.646.724	174.164	8
1911	1.000.000	722.531	9.280.522	9.012.661	75.545.173	225.312	10
1912	1.000.000	797.465	10.111.325	10.124.839	81.802.648	218.488	10
1913	1.000.000	857.511	11.134.054	10.837.235	95.776.668	198.131	10
1914	1.000.000	932.983	12.458.569	11.651.452	99.331.205	218.313	10
1915	1.000.000	1.018.570	15.780.617	15.567.873	134.233.688	231.348	10
1916	2.000.000	1.375.012	23.763.658	19.419.112	262.398.503	725.174	10
1917	2.000.000	1.474.197	27.327.648	22.096.706	230.735.272	375.399	10
1918	4.000.000	1.643.527	34.709.854	32.322.671	375.245.782	691.352	10
1919	4.000.000	1.789.334	33.432.935	41.071.106	352.892.086	705.234	10
1920	4.000.000	2.043.188	33.680.136	36.701.379	348.208.823	881.200	10
1921	4.000.000	2.180.728	35.558.152	36.729.108	312.088.028	617.583	10
1922	4.000.000	2.114.805	34.192.322	35.817.306	264.563.300	302.491	8
1923	4.000.000	2.327.422	34.322.157	37.047.269	321.535.554	702.101	10
1924	4.000.000	2.592.505	31.834.274	36.729.391	359.442.085	764.482	10
1925	4.000.000	2.934.902	32.461.384	40.126.729	414.923.795	861.079	10
1926	4.000.000	3.202.819	31.715.523	39.998.324	404.733.505	783.937	10
1927	4.000.000	3.503.543	32.415.318	40.273.589	396.794.502	801.582	10
1928	4.000.000	3.883.932	33.889.721	40.540.461	423.868.252	878.137	10
1929	4.000.000	4.198.489	35.599.525	41.536.851	463.132.444	818.183	10
1930	6.000.000	4.373.149	36.306.343	43.465.027	514.994.974	904.136	10
1931	6.000.000	4.435.164	35.870.029	45.321.108	471.731.531	608.298	8
1932	6.000.000	4.567.916	33.667.194	40.783.817	414.629.034	698.410	8
1933	6.000.000	4.896.153	34.251.114	39.656.688	414.760.540	942.075	8
1934	6.000.000	5.170.760	35.020.324	38.847.934	431.840.352	900.936	8
1935	6.000.000	5.279.261	34.178.066	40.382.747	422.410.264	667.516	8
1936	6.000.000	5.501.467	34.395.779	41.824.933	429.593.763	841.908	8
1937	6.000.000	5.731.230	34.406.468	41.596.610	457.882.171	966.399	10
1938	6.000.000	6.018.399	36.452.683	41.518.453	502.605.287	934.843	10
1939	6.000.000	5.618.734	36.312.902	45.648.938	537.279.682	916.572	10
1940	6.000.000	6.368.289	38.350.617	41.873.943	644.962.361	927.662	7 ³ / ₄
1941	6.000.000	6.631.892	50.048.310	40.828.216	822.884.405	808.582	9
1942	6.000.000	6.982.180	59.573.556	39.752.163	986.071.981	792.276	9
1943	6.000.000	7.143.639	75.174.727	35.916.921	1.197.283.058	708.071	9
1944	6.000.000	7.472.441	92.259.542	30.145.414	1.415.710.824	814.120	8 ¹ / ₂
1945	6.000.000	7.711.478	97.922.743	32.630.922	1.232.202.441	821.809	8 ¹ / ₂
1946	6.000.000	7.648.103	99.202.473	45.067.677	1.339.749.984	705.279	9

STATUSOPGØRELSE

<i>Aktiver</i>	Kr.	Øre
Kassebeholdning	1.869.151	80
Indenlandske Banker og Sparekasser:		
Indskud	34.815.279	47
Udenlandske Korrespondenter (Banker og Bankiers)	603.249	64
Fremmed Mønt og Veksler paa Udlandet	13.603	21
Indenlandske Obligationer og Aktier:		
Stats- og Kommuneobligationer og lign.	Kr. 32.894.774,73	
Kreditforeningsobligationer	— 834.565,00	
Partialobligationer og lign.	— 100.155,55	
Børsnoterede Aktier	— 280.000,00	
	34.109.495	28
Indenlandske Veksler	4.149.937	50
Udlaan	10.572.379	70
Kasse Kredit	27.618.217	52
Konto Kurant:		
Indenlandsk Regning	2.612.869	32
Forskellige Debitorer	114.273	77
Blandt deponerede Sikkerheder udgør egne Aktier nom. Kr. 265.200,00		
Garantier	632.402	38
Faste Ejendomme	486.000	00
Bankbygningerne i Varde, Esbjerg, Grindsted og Ølgod		
Kuponer, Børs- og Stempelmærker	275.029	32
	117.871.888	91

AKTIESELSKABET VARDE BANK

BESTYRELSEN:

N. F. Kastoft   P. Jæger   A. Bachmann   A. Bech-Hansen   J. H. Christensen
Eske Grønborg Eskesen   P. Gundersen   I. P. Jensen   Rask Jensen   Chr. Lamp
Svend Lange   H. Th. Nissen   L. M. Rosenlund   Chr. Roust
F. H. Søndergaard   Claus Sørensen   L. Tranberg

<i>Passiver</i>	Kr.	Øre
Aktiekapital	6.000.000	00
Lovmæssig Reservefond	3.000.000	00
Andre Reserver:		
Forstærkningsfond	Kr. 2.700.000,00	
Kursreguleringsfond	— 1.201.288,88	
Konjunkturfond	— 1.300,00	
Overførsel til næste Aar	— 745.514,81	
	4.648.103	69
Folio Konto	19.203.906	61
Konto Kurant:		
Indenlandsk Regning	10.381.646	73
Indlaan paa Bankbog m. v. med kortere Opsigelsesvarsel end 1 Md.	45.749.226	60
Indlaan paa 1 Maaned eller længere Tid	23.867.693	53
Indenlandske Banker og Sparekasser:		
Indskud	3.628.043	26
Garantier	632.402	38
Forskellige Kreditorer	24.288	71
Udbytte Konto:		
Ikke hævet Udbytte fra tidligere Aar	Kr. 20.679,50	
Udbytte for 1946, 9 pCt.	— 540.000,00	
	560.679	50
Tantième Konto:		
Bestyrelse	Kr. 20.264,00	
Direktion og Personale	— 66.871,18	
	87.135	18
Forudbetalt og skyldig Rente og Diskonto	88.762	72
	117.871.888	91

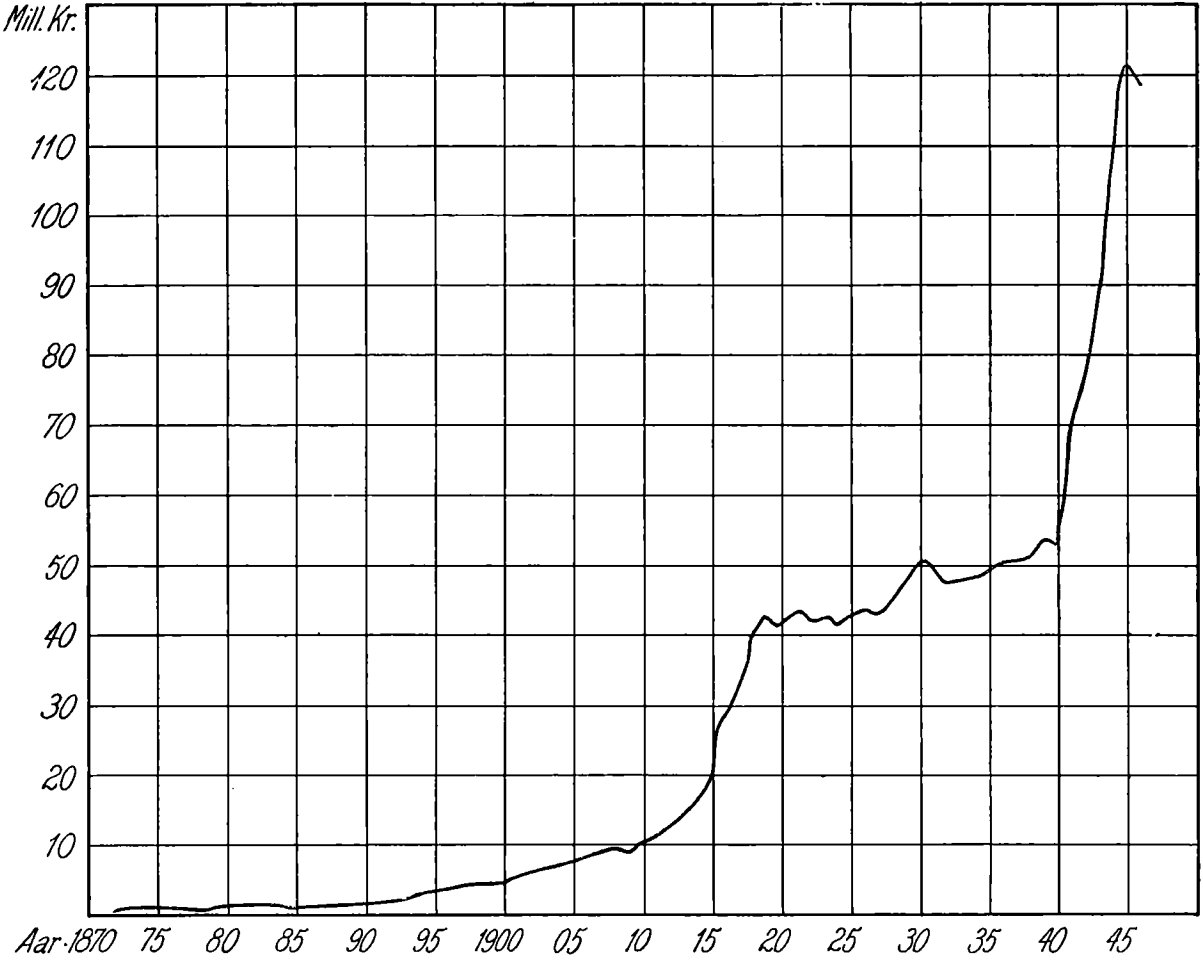
i Januar 1947.

DIREKTIONEN:

*J. W. Palludan**O. Rasmussen**P. Jacobsen**H. Johansen*

E. Jacobsen

Varde Banks Balance gennem 75 Aar

BANKENS MEDARBEJDERE I DAG

De af *Varde Banks* Funktionærer, der søgte ud og naaede frem til ledende ansete Stillinger omkring i Landet, var derigennem med til at hædre deres gamle Bank, hvor de havde deres Læreaar — Det er for Firmaet som Vimpelen under Flagknappen! Men Ballast og Fremdrift, det, der bærer og fører frem, det er dog i første Række Funktionærstabens dygtige og samvittighedsfulde Arbejde fra Dag til Dag gennem det lange Aaremaal.

Den faste, kyndige Ledelse med baade Indsigt og Fremsyn og det trofaste samvittighedsfulde Arbejde af de mange Medhjælpere, det er disse to Faktorer i Samarbejde, der fører et Firma fremad, saaledes som det er sket med *Varde Bank* nu gennem 75 Aar.

Mange har gennem disse Aar arbejdet inden for *Varde Bank*, haft Læreaar her i Banken eller fundet Fremtid og Livsstilling her. Og beundrer man Bankens Fremgang og Udvikling, maa man ogsaa nævne Funktionærstabens Indsats af dagligt pligtstro Arbejde, der har virket med til at føre Banken frem.

Det kunde blive en lang Række Navne. Vi maa nøjes med her i Aldersorden at nævne Bankens Prokuristklasse i Dag:

Bogholder ved Esbjerg Afdeling *Harald F. M. Wolthers*, ansat som Elev 14. 7. 1914.

Kasserer ved Esbjerg Afdeling *J. Marcussen*, ansat som Elev 8. 10. 1914,

Filialbestyrer ved Grindsted Afdeling *Helge Stensig*, ansat som Elev 1. 5. 1914,

Kasserer ved Hovedsædet *Hother Jensen*, ansat 5. 4. 1921 efter Uddannelse i andre Banker,

Filialbestyrer ved Grindsted Afdeling *J. G. Plagborg*, ansat som Elev 15. 11. 1919,

Filialbestyrer ved Nordre Afdeling *O. R. Kjelst*, ansat som Elev 1. 5. 1921,

Bogholder ved Hovedsædet *Ejner Jacobsen*, ansat som Elev 15. 8. 1927.

Udviklingen fra Bankens første faste Funktionærer: Bogholder Søren Thomsen med sine to unge Kontorister, og saa til *Varde Banks* Funktionærstab i Dag paa 60—70 Medlemmer kan tale for sig selv uden Kommentar.

Og alle disse Medarbejdere i Dag lige fra yngste Kontorister til de betroede Stillinger med Fuldmagt ved Kasse og Bogholderi er jo hver især et Led i Helheden — I en Personalefortegnelse kun et Navn med nogle Data og Gagebeløb vedtegnet. Men hver for sig en Menneskeskæbne med rige Muligheder.

Maaske sidder der mellem yngste Kontorister eller i Assistenternes Rækker Mænd, der engang skal naa at drive det vidt inden for det Felt, de har valgt sig — Et kan man være ganske sikker paa, naar man læser disse Navnelister igennem:

Engang ad Aare vil adskillige af disse Navne løfte sig ud af Flokken og blive kendte Navne, fordi de bliver knyttet til ledende Stillinger og afgørende Indsats i Samfundets og Landets Tjeneste — Lad saa kommende Historieskrivere finde frem til Udspringet her — —

Varde Banks Afdelinger med Kontorer og Tillidsmænd:

Varde Banks Hovedsæde i Varde med Kontorer i Nr. Nebel og Oksbøl. Tillidsmænd ved Nr. Nebel Kontoret: Tømmerhandler *J. Søndergaard*

Personalet ved Aktieselskabet Varde Banks Hovedsæde i Varde, Sommeren 1947.

1. Række: Fuldmægtig M. M. Madsen, Bogholder E. Jacobsen, Fuldmægtig C. A. Slivsgaard, Fuldmægtig S. O. Sørensen, Kasserer H. Jensen, Fuldmægtig A. Mørch, Assistent O. T. Christensen.

2. Række: Fuldmægtig H. Berthelsen, Elev S. Raun Pedersen, Elev T. Vejrup, Assistent V. O. Nygaard Pedersen, Assistent Frk. Ellen Johansen, Assistent K. Hansen, Elev S. Nørskov Jensen, Elev M. Raun Pedersen, Elev P. Vestergaard, Bankbud H. J. Nielsen.

Kristensen og *Rentier Chr. Høy*, Nr. Nebel. Ved *Oksbøl Kontoret*: Sognefoged *Jørgen Ibsen* og Landmand *Martin Nielsen*, *Oksbøl*.

Bankens Afdeling i *Esbjerg* har Kontor paa *Fiskerihavnen* samt i *Vejrup* og *Gørding*. Tillidsmand i *Vejrup*: *Rentier Jørgen Christensen*, *Vejrup*. Ved *Gørding Kontoret*: Bagermester *P. Willumsen* og fhv. Uddeler *A. P. Ibsen*, *Gørding*.

Grindsted Afdelingen har Kontorer i *Ansager*, *Tofterup* og *Krogager*. Tillidsmænd ved *Ansager Kontoret*: Vognmand *P. I. Nissen* og Tømrermester *P. Jacobsen*, *Ansager*, og Gdr. *Johan Nielsen*, *Kærbæk*. Tillidsmænd ved *Kontoret i Tofterup*: Centralbestyrer *Agerbæk Iversen*, *Tofterup*, og Gdr. *Ebbe Pedersen*, *Hesselho*, *Tofterup*. Ved *Kontoret i Krogager*: Købmand *Jørgen Hansen*, *Krogager*, og Grd. *Jens P. Hermansen*, *Stenderup*, *Krogager*.

Nordre Afdeling i *Ølgod* med Kontorer i *Skjern*, *Tistrup*, *Hoven*, *Ørbæk* og *Krusbjerg*. Tillidsmand i *Skjern*: *Rentier P. Ganer*, *Skjern*. I *Tistrup*: Bødkermester *J. H. Christensen*, *Tistrup*. I *Hoven* og *Ørbæk*: Sognefoged, Grd. *Mikkel Barslund*, *Hoven*, og Grd. *Hans Berthelsen*, *Ørbæk*. I *Krusbjerg*: Grd. *Søren Astrup Nielsen*, *Bøgelev*, *Ølgod*.

Desuden er følgende Delegerede tilknyttet de forskellige Afdelinger:

Ved *Hovedsædet*:

Direktør *L. Larsen*, *Nordenskov*,
Borgmester *P. A. Pedersen*, *Varde*,
Bagermester *M. Jensen*, *Oksbøl*,
Sognefoged, Grd. *Valdemar Hansen*, *Vibæk*, *Alslev*,
Sogneraadformand, Sognefoged,
Gaardejer *Johannes Sørensen*, *Hodde*,
Købmand *S. Thomsen Sørensen*, *Filskov*,

Ved *Esbjerg Afd.*:

Forretningsfører *T. Tobiassen*, *Esbjerg*,
Tømrermester *O. Ovesen*, *Esbjerg*,

Personalet ved Aktieselskabet Varde Bank, Esbjerg Afdeling, Sommeren 1947.

Forreste Række fra venstre: Fuldmægtig T. Beier, Fuldmægtig A. Gram, Assistent Frk. E. Djørup, Elev Frk. K. Mortensen, Elev Frk. R. Andresen, Assistent Frk. B. Enevoldsen, Bogholder H. Wolthers.

2. Række: Kasserer J. Marcussen, Elev B. Hansen, Fuldmægtig N. Iversen, Fuldmægtig E. B. Olsen, Revisor A. K. Faurkilde, Fuldmægtig B. Møller.

3. Række: Fuldmægtig M. Gram, Assistent H. E. Nicolaisen, Assistent L. Larsen, Assistent S. B. Christensen, Elev B. Kjær-Bruun, Assistent E. Leth, Elev S. Iversen.

4. Række: Elev F. Hemmingsen, Assistent A. Weiss, Fuldmægtig N. A. Hansen, Assistent C. K. Hansen.

Møbelhandler Florian Sørensen, Esbjerg,
Snedkermester Niels Nielsen, Esbjerg,
Sparekassedirektør J. M. Lauridsen, Gørding,
Uddeler A. Andreasen, Skads pr. Esbjerg,
Gaardejer Gudmund Gjørding, Allerup pr. Tjæreborg,
Gaardejer S. M. Therkelsen, Kathrinelund, Guldager.

Delegerede ved Varde Banks Hovedsæde

Grd., Sognefoged Vald. Hansen,
Vibæk.

Bagermester M. Jensen,
Oksbøl.

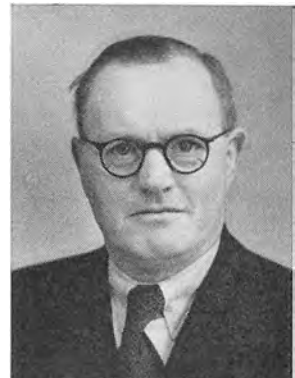
Direktør L. Larsen,
Sønderkov Teglværk.

Borgmester P. A. Pedersen,
Varde.

Grd., Sognefoged Johs. Sørensen,
Hodde.

Købmand S. Thomsen Sørensen,
Filskov.

Delegerede ved Varde Bank, Esbjerg Afdeling

Uddeler A. Andreasen,
Skads.

Grd. Gudmund Gjørding,
Allerup.

Sparekassedir. J. M. Lauridsen,
Gørding.

Snedkermester Niels Nielsen,
Esbjerg.

Tømrermester Ove Ovesen,
Esbjerg.

Møbelhandler Florian Sørensen,
Esbjerg.

Grd. S. M. Therkelsen,
»Kathrinelund«, Guldager.

Forretningsfører T. Tobiassen,
Esbjerg.

Tillidsmænd ved Krogager Kontoret

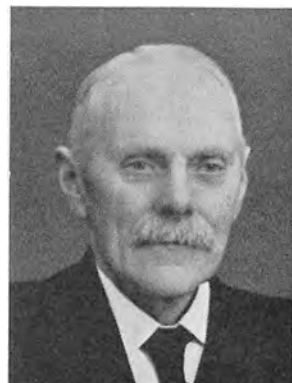
Ved Skjern Kontoret

Købmand Jørgen Hansen,
Krogager.

Grd. J. P. Hermansen,
Stenderup, Krogager.

Fhv. Købmand P. Ganer.
Skjern.

Ved Hoven og Ørbæk Kontorerne

Ved Krusbjerg Kontoret

Sognefoged, Grd. Mikkel Barslund,
Hoven.

Grd. Hans Berthelsen,
Ørbæk.

Grd. Søren Astrup Nielsen,
Bøgelev, Ølgod.

Tillidsmænd ved Nr. Nebel og Oksbøl Kontorerne

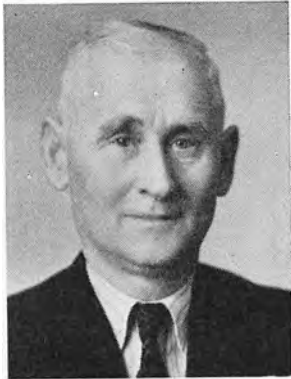

Rentier Chr. Høy,
Nr. Nebel.

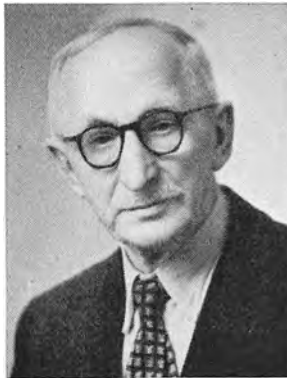

Sognefoged Jørgen Ibsen,
Oksbøl.

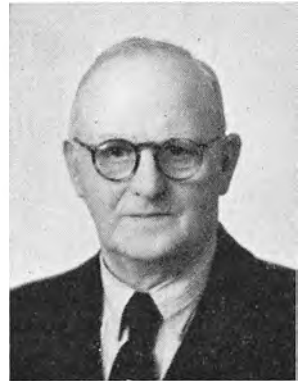
Tillidsmænd ved Vejrup og Gørding Kontorerne

Fhv. Grd. Jørgen Christensen,
Vejrup.

Bagermester P. Willumsen,
Gørding.

Fhv. Uddeler A. P. Ibsen,
Gørding.

Tillidsmænd ved Ansager Kontoret

Tømrermester P. Jacobsen,
Ansager.

Grd. Johan Nielsen,
Kærbæk, Ansager.

Vognmand P. I. Nissen,
Ansager.

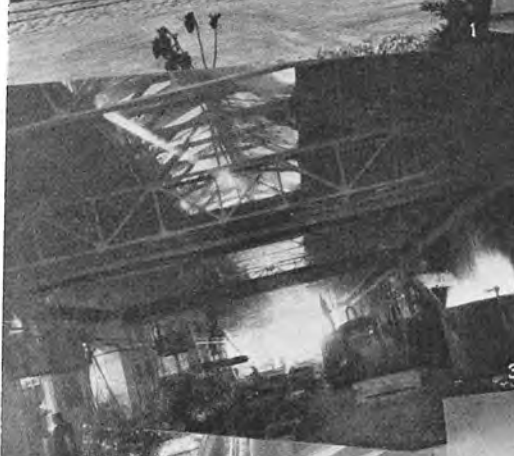
Tofterup Kontoret

Centralbestyrer Agerbæk Iversen,
Tofterup.

Grd. Ebbe Pedersen,
Hesselho, Tofterup.

Smaaigt af Varde i Dag:

1-3-4: Fra Varde Staalværk. 2: Hjørnet ved Torvet med Varde Bank. 5: Ved Den Kampmannske Gaard. 6: Varde Aa med den ny Bro og »Brohuset«. 7: Biblioteket med Museet i Baggrunden. 8: Et Hjørne af Torvet.

VED MILESTENEN: 75 AAR

En Milesten ved Alfarvejen eller et Tidsmærke af Aarstal rejst i Tilværelsen, det er for de farende: de, der slider Alfarvejen, og de, der haster gennem Tilværelsen — som en Manen til at standse et kort Øjeblik og ta Udsyn baade tilbage og fremover, tilbage over Tiden og Vejen, der svandt, og fremad mod det, der ligger forude. — Naar en Virksomhed af det Omfang og den Betydning for sin Egn som *Varde Bank* nu har virket gennem 75 Aar, da er det et Tidsmærke, der som Vejens Milesten maner til ligesom en kort Standsning i Farten og et Skimt tilbage over Aarene, der gik.

Vi er nu naaet saa langt frem, saa baade Bankens Mænd og dens Kunder hører til tredje Slægtled, og fjerde er ved at rykke frem. Og dog er vi ikke mere sagnagtigt fjærnt fra Bankens Udspring og første Aar, end de ældre let husker Bankens første og ældste Generation — Hvad er da mere naturligt end at sætte Tidsmærket for et Tilbageblik ved 75 Aaret.

Gennem denne Bog har vi da forsøgt et saadant Tilbageblik over de svundne Aar med deres Krav og Arbejde, med deres Skuffelser og Sejre og med den Fremgang, der har særtegnat baade Bank og Egn i disse 75 Aar. Naar vi en kort Stund standser her ved 75 Aaret, da er det kun naturligt, at der spørges, som der ofte er spurgt:

Hvordan kan det egentlig gaa til, at Danmarks tredjestørste Provinsbank er vokset frem her i en af Landets mindre Købstæder?

Svaret kan dog ikke gives i en enkelt Sætning. Her har mange Forhold og Faktorer virket sammen: Selve Udviklingen i Tiden bar frem. Hele Egnen var i stærk Fremdrift. Esbjerg voksede op til Storby. Men først og fremmest: De rigtige Mænd kom til at lede Banken, Mænd, der havde Storsind og Offervilje nok til at vove Navn og Formue, dengang det knæb, og havde Indsigt til at finde det rette Leje for Bankens Virksomhed, ja, og Fremsyn til at se ud over øjeblikkelig Fordel og arbejde paa langt Maal.

Dygtige, ansvarsbevidste Mænd i Ledelsen gav altid *Varde Bank* Fasthed og Stabilitet. Saaledes var det forhen, og saadan er det fremdeles i Dag. Og naar *Varde Bank* i Dag staar som een af de førende Provinsbanker og tillige i en sjælden Grad samhörig med sin Egn og med et godt Omdømme udadtil, da er det en gennem de mange Aar gennemført fast og selvstændig Linje, der ligger bag ved:

Gennemført Sparsommelighed i de Aar, da Sparsommelighed var tvingende nødvendig, siden i Tiden videreført som rationel Økonomi. En lige saa gennemført Forsigtighed i alle Forhold med Risikoen fordelt over mange mindre Engagementer i Stedet for enkelte større — Det er gamle Etatsraad Glückstadts kloge Raad om »den lange Knagerække«.

Og inden for Bankens Forretningsgang en lige saa omhyggelig Betjening af de smaa Kunder som af de større — Det skete jo, at de smaa Kunder udviklede sig til at blive store Kunder — Og endelig det Forhold, der i særlig Grad kendetegner *Varde Bank*: Den er, som den altid var, en udpræget Egns-Bank i nøje Samhör med sin vestjydske Egn og de Byer, hvor den virker.

Alt dette tilsammenlagt har formet *Varde Bank*, som den staar i Dag ved 75 Aars Milestenen: En Bank med sit tydelige Særpræg og sine faste Traditioner.

Saaledes som Direktionen udtrykker det i Dag:

»Vi har ikke i Sinde at gaa ind i nogen som helst Konkurrence med Underbud eller usund Kappestrid. *Varde Bank* agter ikke at bryde

Principper eller faste Regler for en mulig øjeblikkelig Vinding. Bankens Traditioner forpligter, derfor anlægger vi lidt større Linjer end blot et fint Aarsregnskab. Vi arbejder her paa langt Sigt, hvor det afgørende er Bankens Renommé og Samfundets og Landets Bedste ...» —

Det var et hastigt Tilbageblik over Vejen bagved: de 75 Aars travle, anspændte Virke. Men saa fremad: Vejen og Tiden forude? Og her synes det tydeligt, at ikke blot *Varde Bank* staar ved en Milepæl i sin Historie, men hele det danske Folk staar ved et Tidsskel, hvor meget maa formes fra nyt.

Krigen og Besættelsens onde Aar er gennemstridt. Nu kommer det, der maaske paa sin Vis bliver lige saa svært: at bygge og sikre den vanskelige Fred! Alt det, som Dumhed og Ondskab har skændet og ødt, skal nu igen bygges op. Først og fremmest skal vor ødelagte og forvirrede Økonomi bringes i Orden efter Tyskernes Udplyndring. Her ligger et stort, krævende Arbejde og Ansvar for den danske Bankverden. Af Lederne inden for de førende Banker afhænger det for en stor Del, om vi i Løbet af rimelig Tid naar frem til Sundhed indenfor dansk Økonomi, og om værdiskabende Arbejde igen i første Række skal støttes og fremmes. Hvad der forude i Tiden venter os, ved ingen. Kun med Sikkerhed kan vi sige, at et vældigt Opbygningsarbejde venter og kræver os alle i Aarene, der kommer.

Og som en af Landets største Provinsbanker vil *Varde Bank* ud fra sine Forudsætninger selvsagt tage sin Andel af dette Opbygningsarbejde. Og til dette Arbejde staar Banken i Dag ved 75 Aaret bedre rustet end nogensinde tidligere i sin Historie.

Enhver, der forstaar sig paa Tal og Regnskaber, kan ud af *Varde Banks* Regnskaber og Status læse sig til Bankens solide og grundfæstede Stilling. Han vil ogsaa se, at Omkostningskontoen ligger i et sundt Leje: Omkostningsprocenten ligger lavt i Forhold til Bankens Balance — et tydeligt Tegn paa, at Banken er dygtig ledet og evner baade at konkurrere, afkaste Udbytte og tjene sine Kunder paa bedste Maade.

En Bank er selvfølgelig først og fremmest Forretning. Og Forretning kan drives paa mange Maader. Men den Bankforretning, der er i Sam-

hør med sundt, værdiskabende Arbejde og virker med til at føre Udviklingen frem, den tjener ikke blot den enkelte, men Fremdriften og Helheden.

Derfor staar *Varde Bank* i Dag saa stærk og nøje knyttet til sin vestjydske Landsdel.

Saa stærkt blev gennem disse 75 Aars Arbejde Fællesskabet mellem Bank og Egn, saa Virksomhedens Linje lettest tegnes gennem Tveklangen:
Vestjylland og Varde Bank.

